

DUMAS ALEXANDRE

BRAGELONNEN
VARAKREIVI ELI
MUSKETTISOTURIEN
VIIMEISET UROTYÖT II

Alexandre Dumas
Bragelonnen varakreivi
eli Muskettisoturien
viimeiset urotyöt II

*http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=25203239
Bragelonnen varakreivi eli Muskettisoturien viimeiset urotyöt II (2)
Historiallinen romaani Ludvig XIV:n hovista:*

Содержание

130.	5
131.	18
132.	37
133.	50
134.	63
135.	78
136.	90
137.	107
138.	120
139.	130
140.	141
141	160
142	167
143.	193
144.	203
145.	211
146.	219
147.	226
148.	232
149.	244
150	256
151.	268
152.	284

153.	299
154.	307
155.	313
156.	323
157.	330
158.	338
159.	346
160.	362
161.	369
162.	380
163.	389
164.	403
Конец ознакомительного фрагмента.	404

Alexandre Dumas

Brangelonnen varakreivi eli Muskettisoturien viimeiset urotyöt II (2) Historiallinen romaani Ludvig XIV:n hovista

130.

Ilta Madamen luona

Kaikki kokoontuivat sitten linnassa yhteiselle aterialle ja laittausivat senjälkeen hovipukuun. Tavallisuuden mukaan asetuttiin pöytään kello viideltä. Jos varaamme päivällisiin tunnin ja pukeutumiseen kaksi tuntia, oli siis jokainen valmiina kello kahdeksan tienoissa illalla.

Ja kello kahdeksalta alettiinkin esittäytyä Madamen luona, hänellä kun oli tänä iltana yleinen vastaanotto, kuten sanottu.

Kukaan ei tahtonut jäädä pois Madamen illanvietoista, sillä ne tilaisuudet tarjosivat kaikkea sitä viehätystä, mitä kuningatar – hurskas ja hyväluontoinen prinsessa – ei kyennyt antamaan omille seuranpidoilleen. Kunnollisuuden etuihin valitettavasti liittyy se ominaisuus, että se huvittaa vähemmän kuin

häijymielisyys. Eihän Madameakaan suorastaan voinut sanoa pahanilkiseksi. Tähän todelliseen valioluonteeseen sisältyi liian paljon yleviä vaikutelmia ja hienoa tunnetta, jotta sitä olisi voinut määritellä ilkeäksi. Mutta Madamella oli vastustuskykyä, mikä avu usein osoittautuu omistajalleen turmiolliseksi, pakottaen hänet taittumaan, missä toinen olisi taipunut. Siitä seurasi, että iskut eivät tylpistyneet häneen kuten Maria-Teresian pehmoiseen sielunelämään. Henrietten sydän ponnahti joka pistoksesta, ja mikäli se ei turtunut tuskasta se antoi iskun iskusta jokaiselle yltiöpäälle, joka uskaltasi hänen kanssaan otteluun.

Oliko se häijyyttä vai pelkkää pahankurisuutta? Meidän mielestämme rikaslahjaiset ja voimakkaat luonteet muistuttavat tiedon puuta, kantaen aina kukkivalla, aina hedelmiä kypsytävällä kaksoisoksallaan sekä hyviä että pahoja hedelmiä. Niiden hyvät hedelmät voi erottaa ja poimia vain se, joka niitä halajaa, mutta hyödyttömät ja loiset kuolevat niiden huonoja hedelmiä syötyään, ja sitä ei tarvitsekaan pahoitella.

Ja Madame, joka vallitsi toisena kuningattarena tai sielultaan varmasti ensimmäisenäkin, niin, Madame teki kotinsa miellyttäväksi keskustelulla, kohtauksilla ja sillä täydellisellä vapaudella, jota kukin sai puheissaan käyttää, kunhan virkkoi jotakin sievää tai hyödyllistä. Sentähden kai haasteltiinkin Madamen illanvietoissa vähemmän kuin muualla. Madame oli karsas lörpöttelijöille ja kosti heille julmasti: hän antoi heidän puhua. Hän vihasi myös itserakasta vaateliaisuutta, sietämättä sitä vikaa edes kuninkaassa. Ja hän oli ottanut perin vaikeaksi

tehtäväkseen parantaa tästä taudista Monsieurin, jolla se oli synnynnäinen.

Muuten hän otti vastaan runoilijat, nerot ja kauniit naiset valtiattarena, jota tämän orjat kumarsivat. Hän oli kaikessa kujeilussaan kyllin haaveileva saadakseen runoilijat unelmoimaan; hänen viehätyksensä oli siksi suuri, että hän kykeni loistamaan viehkeimpienkin keskellä, ja hänen henkevyytensä riitti kiinnittämään huomattavimmatkin henkilöt mieltyneiksi kuulijoiksi.

On käsitettävissä, että tällaiset seura-illat siis olivat hyvin puoleensavetäviä. Niinpä tulvikin erityisesti nuorisoa Madamen vastaanottoihin. Ja kun kuningas on nuori, ovat hovissa jokseenkin kaikki nuoria.

Vanhojen rouvien nähtiin kyllä nyrpistävän nenäänsä; he olivat kuninkaan holhousajan tai edellisen hallituskauden jänteviä järjestelijättäriä. Mutta tähän närkästykseen vastattiin nauramalla noille kunnianarvoisille henkilöille, jotka olivat menneet vallanhimossaan niin pitkälle, että he Fronden aikuisissa hovipuolueen ja parlamentin kiistoissa olivat yltyneet johtelemaan sotaväenosastoja, Madamen sanojen mukaan yrittäen siten säilyttää viimeistä vaikutustansa miehiin.

Kellon lyödessä kahdeksan astui hänen kuninkaallinen korkeutensa seuranaisten saattamana suureen saliin, tavaten siellä useita hovimiehiä, jotka jo olivat neljännestunnin verran odotelleet.

Kaikkien näiden ennen määrääaikaa saapuneiden joukosta

etsi prinsessa sitä, jonka uskoi tulevan ensimmäisenä. Häntä ei näkynyt. Mutta melkein samalla hetkellä, kun hän päätti tämän tarkastelunsa, ilmoitettiin Monsieur.

Prinssi Filip oli komea nähdä. Kaikki kardinaali Mazarinin jalokivet, – ne nimittäin, joita ministeri ei ollut ehtinyt toimittaa syrjäiseen talteen, – kaikki leskikuningattaren helmet, jopa muutamia vaimonsakin hohtokiviä oli Monsieur tänä iltana säilyttänyt asuunsa. Ja kyllä hän loistikin kuin aurinko.

Hänen jäljessään tuli de Guiche hitain askelin ja hyvin esitetty katumuksen sävy kasvoillaan, hopealla ja sinisillä nauhoilla kirjaillussa helmenharmaassa samettipuvussa; tähän kuului lisäksi uhkeita Mechelnin pitsejä, jotka lajissaan kilpailivat Monsieurin hohtokivien kanssa. Hatussa liehui punainen sulka.

Madamella oli useita mielivärejä. Hän rakasti punaista seinäverhoissa, harmaata puvuissa ja sinisiä kukkasia.

Tuossa kunnossa herra de Guiche näytti niin muhkealta, että kukaan ei voinut olla omistamatta hänelle erityistä huomiota. Mielenkiintoinen kalpeus kasvoilla, jonkunlaista raukeutta silmissä, hienot, vaaleat kädet, jotka pistäytyivät esille suurten pitsireunusten alta, surunvoittoinen suu – tarvitsi vain nähdä hänet todetakseen, että Ranskan hovissa harvat kykenivät hänen kanssaan kilpasille ulkonaisessa esiintymisessä.

Tästä johtui, että Monsieur, joka olisi tahtonut himmentää tähdenkin, jos sellainen olisi asetettu hänen rinnalleen, itse päin vastoin kokonaan himmeni kaikkien mielessä. Sellaiset arvostelmat ovat kylläkin aivan äänettämiä tuomareita, mutta

silti perin varmoja ja lahjomattomia tuomioissaan.

Madame oli ohimennen vilkaissut de Guicheen, mutta sekin oli riittänyt nostamaan hurmaavan punan hänen otsalleen. Madamesta de Guiche näytti todellakin niin komealta, että hän tuskin enää pahoitteli, vaikka tunsikin kuninkaallisen valloituksensa olevan käsistään luisumassa. Vastustamatta tulvahti siis veri hänen poskiinsa.

Veitikkamaisin ilmein Monsieur läheni häntä. Hän ei ollut huomannut prinsessan punastusta, tai jos olikin sen havainnut, hän ei ollenkaan aavistanut sen oikeata syytä.

"Madame", virkkoi hän suudellen vaimonsa kättä, "täällä on syrjäytetty, onneton maanpakolainen, jota tahtoisin teille suosittaa. Pyydän teitä ottamaan huomioon, että hän on parhaita ystäviäni, ja että hyvyyttenne häntä kohtaan suuresti liikuttaisi minua."

"Mikä maanpakolainen? Mikä onneton?" kysyi Madame, katsahtaen ympärilleen ja kiinnittämättä suurempaa huomiota kreiviin kuin muihinkaan.

Nyt oli hetki työntää suojatti esille. Prinssi väistyi sivulle de Guichen tieltä, joka nyrpeänä lähestyi Madamea, tehden hänelle kumarruksensa.

"Mitä!" kysyi Madame muka tavattomasti kummastuneena. "Kreivi de Guicheko on syrjäytetty ja maanpakolainen?"

"Juuri hän!" toisti herttua.

"Oh", virkkoi Madame, "mutta hänethän täällä vain nähdäänkin."

"Ah, madame, te olette kohtuuton", sanoi prinssi.

"Minäkö?"

"Epäilemättä. Mutta antakaa nyt anteeksi hänelle, poikaparalle."

"Hänelle anteeksi? Mitä sitten? Mitä on minulla herra de Guichelle anteeksiannettavaa?"

"Mutta selitähän nyt, de Guiche. Mitä sinulle pitäisi antaa anteeksi?" kysyi prinssi.

"Voi, hänen kuninkaallinen korkeutensa tietää sen kyllä!" vastasi kreivi teeskennellen.

"No, no, antakaa nyt hänelle kätenne, madame", kehoitti Filip.

"Jos se teitä miellyttää, monsieur."

Ja kuvaamattomalla silmiensä ja olkapäittänsä liikkeellä Madame ojensi kauniin kätensä nuorelle miehelle, joka nosti sen huulilleen.

Hän kai painoi siihen huulensa pitkäksi aikaa, eikä Madame vetäissyt sitä liian nopeasti pois, koskapa herttua lisäsi:

"De Guiche ei ole häijy, madame, eikä hän teitä suinkaan pure."

Tämä lause, joka ei kenties pahastikaan kutkuttanut nauruhermoja, kelpasi tekosyyksi ympäristön hillittömään hilpeyteen.

Asema oli tosiaankin merkillinen, eikä se muutamilta kelpo sieluilta jäänyt huomaamatta.

Monsieur nautti vielä sanojensa vaikutuksesta, kun kuninkaan saapuminen ilmoitettiin.

Koettakaamme kuvaillla, miltä salissa tällä hetkellä näytti.

Keskellä, kukilla verhotun tulisijan edessä, oli Madame kahdeksi siiveksi järjestyneine seuranaisineen, joiden liepeillä hovin perhoset leijailivat.

Toisia ryhmiä oli ikkunakomeroissa, kuten linnoituksen vahtisotilaat torneissaan, kuunnellen kukin paikaltaan pääseurueesta singahtelevia sanoja.

Eräässä näistä ryhmistä lähinnä tulisijaa nähtiin Manicampin ja de Guichen toimesta uuteen asemaansa korotettu Malicorne. Hänen virkapukunsa oli ollut valmiina jo lähes kaksi kuukautta, ja hänen silmänsä tuli kilpaili samettitakin hohtelun kanssa, kun hän kultanauhoissaan säteillen katseli Madamen vasemmalla puolella äärimmäisenä seisovaa Montalaisia.

Madame oli jutellut vieruskumppaniensa neiti de Châtillonin ja neiti de Créquin kanssa, samalla omistaen muutamia sanoja Monsieurille, joka vetäytyi heti syrjään, kun ilmoitettiin:

"Kuningas!"

Neiti de la Vallière oli vasemmalla kuten Montalaiskin, viimeisen edellisenä rivissään; hänen oikealle puolelleen oli sijoitettu neiti de Tonnay-Charente. Hän oli siis asetettu kuten heikoiksi epäillyt joukot, jotka on tapana pistää kahden koetellun armeijaosaston väliin. Kahden seikkailutoverinsa siten tukemana la Vallière kätki hiukan punoittavat silmänsä viuhkansa taakse, ollen hyvin tarkkaavaisesti kuuntelevinaan, mitä Montalais ja Athénais vuorotellen kuiskailivat hänen kumpaankin korvaansa. Ehkä häntä vaivasi ikävä Raoulin lähdön johdosta tai kenties

hätä vielä rasittivat äskeiset tapaukset, jotka alkoivat saattaa hänet puheenaineeksi hovilaisten piirissä.

Kuninkaan nimen kaikuessa syntyi salissa suurta liikettä.

Talon emäntänä Madame nousi ottamaan vastaan ruhtinaallista vierasta. Mutta noustessaan hän näin tärkeälläkin hetkellä katsahti oikealleen; de Guiche vaateliaasti omisti sen silmäyksen itselleen, mutta kierrettyään kehän se kohdistuikin la Vallièreen, huomaten tämän kasvoilla heleän punan ja levottoman liikutuksen.

Kuningas astui ryhmän keskelle, joka nyt oli muuttunut yhtenäiseksi ääriltä keskustaa kohti luonnollisesti tapahtuneen liikehtimisen johdosta. Kaikki otsat painuivat alas hänen majesteettinsa edessä, ja naiset taipuivat kuin hennot ja uhkeat liljat pohjatuulen puhaltaessa.

Hänen majesteetissaan ei ollut mitään peloittavaa, tuskinpa edes kuninkaallista tänä iltana. Hän oli vain nuori ja komea. Erityinen hilpeän ilon ja hyväntuulisuuden sävy elähdyttää kaikkia mieliä, ja näinpä jokainen nyt odotti itselleen hauskaa iltaa vain nähdessään, kuinka halukas hänen majesteettinsa oli huvittelemaan Madamen luona.

Jos ken saattoi iloisuudessa ja vilkkaudessa vetää vertoja kuninkaalle, niin se oli herra de Saint-Aignan. Ruusunvärisissä pukineissaan ja nauhoissaan hän säihkyi kasvoiltaan rusoittavana, mutta vielä ruusunhohteisemmat olivat hänen ajatuksensa, – ja tänä iltana oli herra de Saint-Aignanilla paljon aatoksia. Hänen hymyilevässä mielessään itävät mietteet olivat

puhjenneet tähän uuteen kukintaan siitä huomiosta, että neiti de Tonnay-Charente esiintyi ruusunpunaisessa puvussa kuten hänkin. Emme kuitenkaan tahtoisi väittää viekkaan hoviherran olleen edeltäpäin tietämätön siitä, että kaunis Athénais pukeutuisi tähän väriin. Hän tiesi varsin hyvin, miten saada vaatturi tai joku kamarineito juttelemaan valtiattarensa suunnitelmista. Nyt hän lähetti yhtä paljon veikeitä silmäniskuja neiti Athénaisille kuin hänellä oli nauharuusukkeita polvihousuissaan ja ihokkaassaan, eli siis aivan huikean määrän.

Kun kuningas oli tervehtinyt Madamea ja kehoittanut häntä istuutumaan, muodostui näiden kahden ympärille heti täydellinen kehä. Ludvig kyseli Monsieurilta kylvystä ja kertoi, samalla katsellen naisia, että runoilijat sepittelivät säkeitä näistä ihanista Valvinsin uimaretkistä; herra Loret muka varsinkin näkyi päässeen jonkun vedenneidon uskotuksi hänen kuvaustensa ilmeisistä tosiseikoista päättäen.

Useat naiset pitivät velvollisuutenaan punastua.

Kuningas käytti tätä hetkeä tähystelläkseen vapaammin ympärilleen. Ainoastaan Montalais ei punastunut siinä määrin, että hän ei olisi saanut tarkatuksi kuningasta, ja hän näki tämän kiihkeästi katselevan la Vallièrea. Tuo rohkea hovineito sai kuninkaan luomaan silmänsä alas ja pelasti täten Louise de la Vallièren siltä myötätunnon tulelta, jonka se katse ehkä olisi suonut. Madame otti Ludvigin hoivaansa, tehden hänelle satoja kysymyksiä, joita kukaan ei ollut mestarillisempi keksimään kuin hän. Mutta kuningas tahtoi

yleistää keskustelun; siinä onnistuakseen hän pinnisti kaikkea älyään ja seurustelutottumustaan. Madame taasen tahtoi kuulla sievisteleviä ylistyksiä; hän päätti saada niitä kaikin mokomin.

"Sire", virkkoi hän kuninkaaseen kääntyen, "teidän majesteettinne, joka tietää kaikki, mitä valtakunnassanne tapahtuu, täytyy jo ennakolta tuntea, mitä säkeiden aiheita herra Loret on siltä vedenneidolta kuullut... Suvaitseeko teidän majesteettinne antaa niistä meille jotakin vihiä?"

"Madame", vastasi kuningas hyvin kohteliaasti, "minä en uskalla... Muutamien yksityiskohtien kuunteleminen tuottaisi varmasti teille itsellenne hämmennystä... Mutta de Saint-Aignan on varsin hyvä lausuja ja muistaa pitkiä säejaksoja täydellisesti; jos jotakin unohtuu, tekaisee hän itse. Hän on todella oiva sepittelijä."

Näyttämölle haastettuna de Saint-Aignanin täytyi esiintyä niin edukseen kuin suinkin taisi. Madamen kovaksi onneksi hän ajatteli vain omia asioitaan: laiminlyöden emännän toivomat ylistelyt hän ylvästi hiukan kehumaan omaa hyvää onneaan.

Luotuaan siis sadannen silmäyksen kauniiseen Athénaisiin, joka kaiken aikaa noudatti eilistä opinkappalettaan, viitsimättä vilkaistakaan ihailijaansa, sanoi de Saint-Aignan:

"Teidän majesteettinne suokoon minulle anteeksi, etten kylliksi muista säkeitä, joilla vedenneito innoitti Loretin. Mutta kun kuningaskin on kaikki unohtanut, niin mitäpä minä poloinen olisin voinut?"

Tällä puolustelulla hovimies ei saavuttanut Madamen

suosiota.

"Ah, Madame", lisäsi de Saint-Aignan, "nykyäänhän ei paljon merkitse, mitä suolattoman veden impyjet sanovat. Tosiaankin tekisi mieleni uskoa, ettei enää satu mitään mielenkiintoista Vete-hisen valtakunnassa. Maakamaralla, Madame, ne suuret asiat tapahtuvat. Niin, maakamaralta, Madame, kuuluu merkillistä..."

"No", innostui Madame, "mitä sitten maakamaralta kuuluu?"

"Sitä on kysyttävä sinipiioilta", vastasi kreivi. "He asustavat metsissä, niinkuin teidän kuninkaallinen korkeutenne tietää."

"Tiedän lisäksi, että metsänneidot ovat luonnostaan kieleviä, herra de Saint-Aignan."

"Se on totta, Madame; mutta kun he kertovat vain sievää ja hauskaa, olisi sopimatonta syyttää heitä kielittelystä."

"Kertovatko he sitten hauskoja asioita?" kysyi prinsessa välinpitämättömästi. "Kovin te, herra de Saint-Aignan, kiihdytätte uteliaisuuttani, ja jos olisin kuningas, haastaisin teidät meille heti juttelemaan, mitä arvoisat metsänneidot kertoilevat, koskapa te yksinänne täällä näytte ymmärtävän heidän kieltään."

"Oh, mitä siihen tulee, Madame, olen kyllä hänen majesteettinsa käskettävissä", vastasi kreivi vilkkaasti.

"Osaako hän metsänneitojen kieltä?" virkkoi Monsieur. "Onnellinen veitikka, tuo Saint-Aignan!"

"Niinkuin ranskaa, monseigneur."

"Kertokaa siis", kehoitti Madame.

Kuningas oli hämillään; arvatenkin hänen uskottunsa

sekoittaisi hänet johonkin hankalaan seikkailuun. Häneltä ei jäänyt huomaamatta Saint-Aignanin esipuheen herättämä yleinen mielenkiinto, jota vielä Madamen erityinen sävy lisäsi. Vakavimmatkin näkyivät heristävän korviansa tarkatakseen jokaista kreivin lausumaa sanaa. Yskittiin, tultiin lähemmäksi, ja katseltiin syrjäsilmyksin eräitä hovinaisia, jotka paremmin kestääkseen nuo tutkivat ja tungettelevat katseet järjestelivät viuhkojaan ja ottivat vastustajansa tulta väistävän kaksintaistelijan asennon.

Siihen aikaan olivat sukkelat keskustelut ja okaiset kaskut niin muodissa, että mikä nykyaikaisessa seurassa olisi heti tuntunut häväistysjutulta, pahenukselta tai murhenäytelmältä ja peloittanut kaikki vieraat pakoon, se Madamen salongissa sai vieraat vain järjestymään mukaviin asentoihin, jotta eivät menettäisi sanaakaan, elettäkään herra de Saint-Aignanin esittämästä ilveestä, he kun tiesivät, että olivatpa tyyli ja juoni millaiset hyvänsä, hovimiehen hyvä aisti toki johtaisi kaikki soveliaaseen lopputunnelmaan.

Kreivi oli tunnettu hienoksi mieheksi ja oivalliseksi kertojaksi. Hän aloittikin rohkeasti syvän hiljaisuuden vallitessa, joka olisi arastuttanut kaikkia muita esiintyjä.

"Madame, kuningas sallii, että ensiksi osoitan sanani teidän korkeudellenne, koska väitätte olevanne toisia kuulijoita uteliaampi. Minulla on siis kunnia sanoa teidän kuninkaalliselle korkeudellenne, että sinipiiat mieluummin asustavat ontoissa tammissa. Ja ollen jumalaistaruston ihanimpia olentoja he

suosivat hyvin korkeita puita, suurimpia, mitä metsästä löytävät."

Ikäänkuin läpikuultavan harson alta antoi tämä esipuhe aavistaa kuuluisaa Kuninkaan tammen tarinaa, joka oli edellisenä iltana herättänyt niin suurta kohua. Monet sydämet heti sykähtelivätkin ilahduksesta tai levottomuudesta, ja ellei de Saint-Aignanilla olisi ollut kirkas ja kaikuva ääni, olisi sitä pamppailua voinut kuulla.

"Kyllä sitten Fontainebleaussa on sinipiikoja", virkkoi Madame aivan tyynellä äänellä, "sillä minä en ole missään nähnyt komeampia tammia kuin kuninkaallisessa puistossa."

Nämä sanat lausuessaan hän katsahti suoraan de Guicheen, ja nyt ei tälle jäänyt mitään valittamisen syytä kuten saadessaan edellisen silmäyksen, jonka muistamme säilyttäneen rahtusen epämääräisyyttä, mikä on hyvin tuskallista niin rakastavalle sydämelle.

"Aivan oikein, madame, Fontainebleausta minä aioinkin teidän kuninkaalliselle korkeudellenne puhua", selitti de Saint-Aignan, "sillä se metsänneito, jonka tarina kiinnittää mieltämme, asuu hänen majesteettinsa linnan puistossa."

Kaikki oli valmista, toiminta alkoi: ei kuulijoilla enempää kuin kertojallakaan ollut enää peräytymisen varaa.

"Kuunnelkaamme", virkkoi Madame, "sillä kertomuksella ei luullakseni ole ainoastaan kaikkea kansantarinan viehätystä, vaan varsin nykyaikaisen selostuksenkin arvo."

Tarina vedenneidosta ja sinippiasta

"Minun on aloitettava alusta", sanoi kreivi. "No, somassa olkikattoisessa majassa Fontainebleaussa asustaa paimenia. Muuan näistä on nimeltään Tircis, ja hänelle kuuluu hyvin laajat alueet isiensä perintönä. Tircis on nuori ja kaunis ja asemaltaan paimenista ensimmäinen, joten häntä voipikin sanoa heidän kuninkaakseen."

Keveä hyväksymisen sorina rohkaisi puhujaa, joka jatkoi:

"Hän on yhtä voimakas kuin miehuullinenkin. Kukaan ei ole taitavampi villipetojen pyynnissä, ei kukaan viisaampi neuvotteluissa. Kun hän ohjaa hevosta perintötilustensa kauneilla kentillä tai johtaa alaisiaan paimenia taito- ja voimakisoihin, luulisi Mars-jumalan heiluttavan keihästään Trakian tasangoilla, tai pikemminkin pitäisi häntä Apollona, päivän jumalana, kun tämä säihkyvillä tulinuolillaan valaisee maata."

Kreivin vertauksellinen kuvaus kuninkaasta ei todellakaan ollut huonosti valittu alkulause, ja hyvin se tehosikin läsnäolijoihin, jotka sekä velvollisuudesta että ihastuksesta ilmaisivat suosiotansa huumaavalla kättentaputuksella. Hyvillään näkyi olevan kuningaskin, jota hienotuntoinen ylistys aina miellytti eikä pikku liiallisuusiinkaan menevänä usein pahoittanut. De Saint-Aignan pitkitti:

"Mutta, mesdames, Tircis paimen ei ole pelkissä kilpakisoissa saavuttanut sitä mainetta, joka hänestä on tehnyt paimenten kuninkaan."

"Fontainebleaun paimenten", tokaisi kuningas hymyillen Madamelle.

"Oh", huudahti Madame, "runoilija käyttää Fontainebleaun nimitystä mielivaltaisesti! Minä sanoisin: koko maailman paimenten."

Kuningas unohti puolueettoman kuuntelijan osan ja kumarsi.

"Tämän kuninkaan ansiot", haastoi Saint-Aignan imartelevan sorinan keskellä, "ilmenevät vielä loistavammin kaunotarten parissa. Hän on paimen, jonka sielu on yhtä herkkä kuin hänen sydämensä on puhdas. Hän kykenee lausumaan kohteliaisuuden vastustamattoman tenhoavasti, hän osaa rakastaa niin hienotuntoisesti, että se lupaa suloisille ja onnellisille valloitetuille mitä kadehdittavimman osan. Hän ei milloinkaan esiinny varomattomasti, ei aiheuta ikävyyksiä. Ken vain on nähnyt Tirciksen ja kuullut hänen puhuvan, pitää hänestä heti; ken häntä rakastaa ja voittaa hänen rakkautensa, on kohdannut onnensa."

Tässä Saint-Aignan piti pikku pysähdyksen, nauttiakseen ylistelyn riemua, ja vaikka tämä kuvaus olikin hullunkurisen korkeapiirteinen, oli se saavuttanut suosiota varsinkin muutamien korvissa, joista paimenen ansioita ei suinkaan ollut liioiteltu. Madame viittasi puhujaa jatkamaan.

"Tirciksellä", sanoi kreivi, "oli uskollinen toveri tai pikemmin

harras palvelija nimeltä... Amyntas."

"Kas, antakaapa nähdä Amyntaksen muotokuva!" virkahti Madame veitikkamaisesti. "Te olette niin etevä piirtelemään, herra de Saint-Aignan!"

"Madame..."

"No, no, kreivi de Saint-Aignan, älkäähän vain uhratko Amyntas-parkaa!"

En antaisi sitä teille koskaan anteeksi."

"Madame, Amyntas on liian halpa-arvoinen varsinkin Tirciksen rinnalla, ansaitakseen minkäänlaista vertaamisen kunniaa. Muutamien ystävien laita on kuten niiden vanhan ajan orjien, jotka hautauttivat itsensä elävinä herransa jalkojen juureen. Tirciksen jaloissa on Amyntaksen oikea paikka; muuta hän ei pyydäkään, ja jos joskus kuninkaallinen sankari..."

"Kuninkaallinen paimen, tarkoittanette?" huomautti Madame, ollen nuhtelevinaan herra de Saint-Aignania.

"Teidän kuninkaallinen korkeutenne on oikeassa, minä erehdyin", myönsi hovimies. "Jos sanon, paimen Tircis suvaitsee toisinaan nimittää Amyntasta ystäväkseen ja avata hänelle sydämensä, niin se on verraton suosio, jota jälkimmäinen pitää suurimpana onnenaan."

"Kaikki tuo", keskeytti Madame, "osoittaa Amyntaksen ehdotonta kiintymystä herraansa, vaan ei anna kuvaa Amyntaksesta itsestään. Älkää häntä kylläkään imarrelko, kreivi, mutta kuvaillkaa hänet kuitenkin, kun tahdon saada hänestäkin oikeata käsitystä."

De Saint-Aignan teki työtä käskettyä, kumarrettuansa ensin syvään hänen majesteettinsa kälylle.

"Amyntas", selitti hän, "on Tircistä hiukan vanhempi. Luonto ei ole ollut tällekkään paimenelle aivan tyly; sanotaanpa, että runottaret ovat suvainneet hymyillä hänen syntyessään niinkuin Hebe myhäilee nuoruudelle. Hän ei kunnianhimoisesti kaipaa loistoa, hän tavoittelee rakkautta, ja ehkeipä hän siihen olisikaan ansioton, jos hänet oikein tunnettaisiin."

Viime sanat, joita seurasi hurmaava silmänisku, osoitti hän suoraan neiti de Tonnay-Charentelle, joka kesti hyökkäyksen värähtämättä. Mutta viittauksen kainous ja nokkeluus olivat tehneet hyvän vaikutuksen. Amyntas poimi sen hedelmät suosionosoituksina, joille itse Tircis antoi merkin suopealla nyökkäyksellä.

"No niin", kertoi de Saint-Aignan, "Tircis ja Amyntas kävelivät eräänä iltana metsässä haastellen sydänsurujaan. Huomatkaa, mesdames, että tämä on jo sinipiian kertomusta, sillä mitenkäpä muutoin tiedettäisiin, mitä Tircis ja Amyntas – maailman hienotuntoisimmat ja vaiteliaimmat paimenet – puhuivat? Näin he saapuivat metsään tiheimpään keskukseen, siellä vapaammin uskoakseen huolensa toisilleen. Mutta yhtäkkiä heidän korviaan hipaisi puheen sorina."

"Ahaa!" kuiskittiin kertojan ympärillä. "Nytpä tuleekin jännittävää."

Tässä kohdassa Madame sotajoukkoaan tarkastavan valppaan kenraalin tavoin rohkaisi silmäniskulla Montalaisia ja de

Tonnay-Charentea, joiden hän huomasi horjuvan ponnistuksesta.

"Nämä sulosointuiset äänet", jatkoi de Saint-Aignan, "olivat muutamien paimentyttöjen, jotka myöskin olivat tahtoneet nauttia vilpoisesta siimeksestä ja tietäen paikan syrjäiseksi, melkein luoksepääsemättömäksi, olivat kokoontuneet sinne vaihtamaan mielipiteitensä paimentelusta."

Lause aiheutti tavattoman naurunremahduksen ja nostatti melkein huomaamattoman hymyilyn kuninkaan kasvoille, hänen vilkaistessaan Tonnay-Charenteen.

"Metsänneito vakuuttaa", puhui Saint-Aignan edelleen, "että paimentyttöjä oli kolme, kaikki nuoria ja kauniita."

"Heidän nimensä?" kysyi Madame tynesti.

"Heidän nimensä!" huudahti de Saint-Aignan, kavahtaen tästä varomattomuudesta.

"Niin, olettehan nimennyt paimenenne; esitelkää meille jotenkuten paimentyötötkin."

"Voi, madame, minä en ole keksijä, en mikään trubaduuri eli löytäjä, joksi runoniekkaa ennen vanhaan sanottiin. Minä kertoilen sinipiian sanelun mukaan."

"Miten siis metsänneitonen nimitti noita paimenettaria? Tosiaankin kapinallinen muisti!"

"Madame, nuo paimentyöt... Pyydän saada huomauttaa, että naisten nimien paljastaminen on rikkomus!"

"Josta nainen lausuu teidät puhdistetuksi, kreivi, kunhan vain ilmoitatte meille senkin salaisuuden."

"He olivat nimeltään Philis, Amaryllis ja Galatea."

"Kas vain! Odotuksesta ei ollut vahinkoa", virkkoi Madame, "sillä siinäpä on kolme sievää nimeä. Nyt heidän kuvansa?"

De Saint-Aignan teki taas liikkeen.

"Edistykäämme toki järjestyksessä, pyydän, hyvä kreivi", jatkoi Madame. "Eikö teidänkin mielestänne, sire, meidän ole ensin saatava paimentyttöjen kuvat?"

Kuningas oli odottanutkin tällaista vaatimusta ja alkoi tuntea suurempaa levottomuutta, mutta ei katsonut viisaaksi närkästyttää niin vaarallista kyselijätärtä. Sitäpaitsi hän ajatteli de Saint-Aignanin ehkä osaavan jollakin tavoin sovittaa muotokuvaansa muutamia hienoja piirteitä, hivelemään niitä korvia, joita hänen majesteettinsa halusi viehättää. Tätä toivoen, tässä pelossa, Ludvig antoi Saint-Aignanille luvan piirtää paimentyttöjen Philiksen, Amarylliksen ja Galatean kuvat.

"No, olkoon menneeksi!" mukausi kreivi kuin päätöksensä tehnyt mies. Ja hän aloitti.

"Philis", sanoi Saint-Aignan, luoden ärsyttävän silmäyksen Montalaisiin niinkuin miekkailija kehoittaessaan arvoisaa vastustajaansa taisteluasentoon, "Philis ei ole tumma eikä vaalea, ei iso eikä pieni, ei kylmä eikä kovin kiihkeä. Siitä huolimatta, että hän on vain paimentyttö, on hän henkevä kuin prinsessa ja keimaileva kuin paholainen. Hänen näkönsä on hyvin terävä, ja hänen sydämensä halajaa kaikkea, mitä hänen silmänsä kohtaavat. Alati visertelevän linnun lailla hän milloin hipaisee siivillään nurmikkoa, milloin lehahtaa perhosen perässä lentämään, milloin asettuu puun latvaan uhmaamaan

pyydystäjiä, jotka tulevat häntä tavoittamaan tai koettavat pudottaa häntä verkkoonsa."

Kuva oli niin sattuva, että kaikkien katseet kääntyivät Montalaisiin, joka silmää räpäyttämättä ja nenä pystyssä kuunteli herra de Saint-Aignania niinkuin olisi ollut kysymys hänelle aivan vieraasta henkilöstä.

"Siinäkö kaikki, herra de Saint-Aignan?" kysyi prinsessa.

"Kah, teidän kuninkaallinen korkeutenne, tämä on vain luonnos, ja olisi vielä paljon lisättävää. Mutta minä pelkään väsyttäväni teidän kuninkaallista korkeuttanne tai loukkaavani paimentytön kainoutta, ja senvuoksi saakoon vuoronsa Philiksen toveri Amaryllis."

"Samapa se, herra de Saint-Aignan", myöntyi Madame; "me olemme tarkkaavaisia."

"Amaryllis on näistä kolmesta vanhin, vaikkei sentään hänenkään korkea ikänsä", kiirehti de Saint-Aignan lisäämään, "ole kahtakymmentä saavuttanut."

Neiti de Tonnay-Charenten kulmakarvat olivat lauseen alussa rypistyneet, mutta silisivät nyt heti, ja kevyt hymy häilähti hänen kasvoillaan.

"Hän on pitkä ja sitoo tavattoman tuuheat hiuksensa Kreikan kuvapatsaiden kuosiin. Käynti on majesteettinen ja ryhti ylpeä. Pikemmin hän muistuttaakin jumalataria kuin tavallista kuolevaista, ja jumalattarista hän etusijassa johtaa mieleen metsästävän Dianan; se vain on eroa, että varastettuaan kerran ruusupensaassa nukkuvan Amorin viinen hän ei tähtäilekään

lemmenhaltian nuolia metsänväkeeseen, vaan sääliettömästi ampuu niillä kaikkia paimenparkoja, jotka sattuvat hänen jousensa ja silmäinsä tielle."

"Sitä häijyä paimentyttöä!" huudahti Madame. "Eiköhän hän jonakuna päivänä haavoita itseään niillä vasamilla, joita hän niin armottomasti sinkauttelee oikeaan ja vasempaan?"

"Se on kaikkien paimenten toivomus", virkkoi de Saint-Aignan.

"Ja varsinkin Amyntas-paimenen kaiketi?" huomautti Madame.

"Paimen Amyntas on niin ujo", selitti de Saint-Aignan kainoimpaan sävyynsä, "että jos hän sitä toivoneekin, kukaan ei ole sitä konsaan saanut tietää, sillä hän kätkee sen ajatuksen sydämensä syvimpään pohjukkaan."

Hyvin imarteleva sorina vastasi tähän kertojan tunnustukseen paimenesta.

"Entä Galatea?" kysyi Madame. "Odotan kärsimättömästi saavani nähdä niin taitavan käden jatkavan Vergiliuksen aloittamaa kuvaa ja muovaavan sen valmiiksi silmäimme edessä."

"Madame", virkkoi de Saint-Aignan, "suuren Vergilius Maron rinnalla on nöyrä palvelijanne perin mitätön runoilija. Mutta käskynne rohkaisemana tahdon tehdä parhaani."

"Me kuuntelemme", sanoi Madame.

De Saint-Aignan kurkoitti jalkaansa, kättänsä ja huuliaan.

"Maidonvalkoisena", virkkoi hän, "kullankellertävänä kuin

kypsyneet tähkäpäävät hän levittää ilmaan vaaleiden kutriensa tuoksua. Kysyy silloin itseltään, eikö hän ole se ihana Europa, joka leikkiessään toveriensa kanssa kukkanurmilla lahjoitti lempensä Jupiterille. Kauneimpien kesäpäivien sinitaivasta muistuttavista silmistä säihkyi vieno liekki, jota haaveet elvyttävät ja rakkaus hohuttaa. Kun hän rypistää kulmiaan tai taivuttaa päänsä maahan päin, verhoutuu aurinko suruun. Hänen hymyillessään taasen koko luonto elähtyy, ja hetkiseksi vaienneet linnut alkavat jälleen viserrellä puissa. Varsinkin tämä", lopetti Saint-Aignan, "varsinkin tämä paimentyttö ansaitsee koko maailman ihailun. Ja jos hän koskaan lahjoittaa pois sydämensä, onnellinen se kuolevainen, jonka hän suvaitsee neitsyellisellä rakkaudellaan jumalaoittaa!"

Kuunnellessaan tätä kuvausta Madame tyytyi runollisimmissa kohdissa ilmaisemaan hyväksymisensä muutamilla pään kohautuksilla. Mutta oli mahdotonta sanoa, kohdistuivatko nämä myöntymyksen merkit kertojan taitoon vaiko kuvan luonnollisuuteen. Tästä johtui, että Madamen ollessa julkisesti osoittamatta suosiotansa ei kukaan muukaan rohjennut sitä tehdä, eipä edes Monsieur, joka sielussaan ajattelikin, että de Saint-Aignan tehosti liiaksi paimentyttöjen kuvailua, suoriuduttuaan paimenista jokseenkin nopealla siveltimellä.

Seurue näytti siis jähmettyneeltä. De Saint-Aignan, joka oli tyhjentänyt kaunopuheisuutensa ja värivarastonsa Galatean muotokuvan vivahdusvilkkauteen ja odotti toisten kyhäyksiensä osaksi tulleen suosion jälkeen kuulevansa jalkojen tömistystä

tämän viimeisen palkaksi, niin, de Saint-Aignan jähmettyi vielä enemmän kuin kuningas ja muu seurue.

Syntyi tovin äänettömyys, jonka Madame vihdoin keskeytti.

"No, sire", kysyi hän, "mitä teidän majesteettinne sanoo näistä kolmesta muotokuvasta?"

Kuningas tahtoi itseään alttiiksi panematta tulla Saint-Aignanin avuksi.

"No, minun mielestäni Amaryllis on komea kaunotar", vastasi hän.

"Minä pidän enemmän Philiksestä", virkkoi Monsieur. "Hän on hyvä ja reipas, melkeinpä poikamainen metsänneito."

Ja jokainen alkoi nauraa.

Tällä kertaa katseet tähtäysivät niin suoraan, että Montalais tunsu veren purppuraisena hehkuna nousevan kasvoihinsa.

"No", tiukkasi Madame, "mitä nuo paimentytöt siis haastelivatkaan?.."

Mutta loukatussa itserakkaudessaan de Saint-Aignan ei kyennyt kestäämään vereksien ja levänneiden joukkojen hyökkäystä.

"Madame", ilmoitti hän lyhyeen, "nuo paimentytöt tunnustivat toisilleen sydäntensä pikku taipumukset."

"Kas, kas, herra de Saint-Aignan, olettepa te paimenrunouden ehtymätön puro", sanoi Madame herttaisesti hymyillen, mikä hiukan reipastutti kertojaa.

"He sanoivat, että rakkaus on vaarallista, mutta että rakkauden puute tietää sydämen kuolemaa."

"Joten he päättivät...?" kysyi Madame.

"Heidän vakaumuksekseni jäi, että on rakastettava."

"Hyvä! Asettivatko he mitään ehtoja?"

"Valitsemisen ehdon", selitti de Saint-Aignan. "Minun on vielä lisättävä – toistan sinipiian sanoja – , että yksi paimentyöstä, luullakseni Amaryllis, kokonaan vastusti rakastamista, ja kuitenkin hän ei liioin kieltänyt sallineensa erään paimenen kuvan tunkeutua sydämeensä saakka."

"Amyntaksen vai Tirciksen?"

"Amyntaksen, madame", vastasi Saint-Aignan kainosti.

"Mutta silloin Galatea, tuo viehkeä, kirkassilmäinen Galatea, heti vastasi, ettei Amyntasta, ei Alphasibeusta, ei Tityrusta eikä muitakaan seudun komeimpia paimenia voinut verrata Tircikseen, tämä kun saattoi varjoon kaikki miehet niinkuin tammi uhkeudessaan voittaa kaikki puut ja lilja on muita kukkia majesteettisempi. Antoipa hän tästä valiopaimenesta sellaisen kuvan, että kuunteleva Tircis suuruudestaan huolimatta ei voinut olla tuntematta imarruksen mielihyvää. Täten olivat Amaryllis ja Galatea julistaneet Tirciksen ja Amyntaksen sydämensä valituiksi, ja noiden kahden paimentytön salaisuus oli tullut ilmi yön varjoihin kätkeytyneen metsän salasopukassa. Tällainen, Madame, on sinipiialla kuulemani tarina. Hän tietää kaikki, mitä tapahtuu tammien onkaloissa ja ruohomättäillä; hän tuntee lintujen lemmenkuiskeet ja tajuaa, mitä ne lauluissaan virkkavat. Hän ymmärtää puiden oksissa suhisevan tuulenkin ja nurmikukkien terissä surisevien hyönteisten kieltä. Mitä hän

minulle jutteli, sen olen nyt toistanut."

"Ja siihenkö kertomuksenne päättyykin, herra de Saint-Aignan?" kysyi Madame, ja hänen hymynsä sai kuninkaan vapisemaan.

"Niin, olen kertonut kaikki, Madame", vastasi de Saint-Aignan. "Tunnen itseni onnelliseksi, jos olen kyennyt teidän korkeuttanne hetkisen huvittamaan."

"Liian lyhyen hetken", vastasi prinsessa, "sillä te olette erinomaisesti kertonut kuulemanne. Mutta, hyvä herra de Saint-Aignan, te olette siis valitettavasti saanut tietonne vain yhdeltä sinipiialta, eikö niin?"

"Niin, madame, yhdeltä ainoalta kylläkin."

"Niinpä olette kulkenut pienen, mitättömännäköisen vedenneidon ohi, joka kuitenkin tiesi paljon enemmän kuin teidän sinipiikanne, hyvä kreivi."

"Vedenneidon?" toistivat useat äänet aavistellen, että kertomus saisi jatkoa.

"Aivan niin. Sen tammen vieressä, josta puhutte ja jota sanottaneen Kuninkaan tammeksi... vai kuinka, herra de Saint-Aignan?"

Kreivi ja kuningas katsahtivat toisiinsa.

"Niin, madame", myönsi de Saint-Aignan.

"No, siellä lirisee soma pikku lähde kivikossa lemmikkien ja satakaunojen reunustamana."

"Luulen Madamen olevan oikeassa", virkkoi kuningas yhä levottomana ja kälynsä joka sanaa tarkaten.

"On varmastikin, sen takaan", vakuutti Madame. "Todisteena siitä on, että sitä lähdetä hallitseva najadi pysäytti minut ohikulkiessani, juuri minut."

"Ohoh!" hymähti de Saint-Aignan.

"Niin", puhui prinsessa edelleen, "ja sen hän teki jutellakseen minulle asioita, joita herra de Saint-Aignan ei kertomuksessaan maininnut."

"Oo, kertokaa te itse", kehoitti Monsieur, "te juttelette viehättävästi."

Prinsessa kumarsi aviopuolisonsa kohteliaisuudelle.

"Minulla ei ole kreivin runollisia lahjoja eikä hänen kykyään kaikkien yksityiskohtien oikeassa tehostamisessa."

"Silti teitä kuunnellaan yhtä suurella mielenkiinnolla", virkkoi kuningas, jo ennakolta aavistaen jotakin vihamielistä kälynsä kertomuksessa.

"Puhun muuten", jatkoi Madame, "tuon pienen vedenneitorukan nimessä. Hän on herttaisim puolijumalatar, mitä olen koskaan tavannut. Ja haastellessaan hän nauroi niin hillittömästi, että koska nauru lääketieteellisen selviön mukaan on tarttuvaa, pyydän teiltä lupaa hänen sanojaan muistellessani itsekin hiukan nauraa."

Kuningas ja de Saint-Aignan, jotka näkivät monille kasvoille leviävän jo alkua Madamen ennustamasta hilpeydestä, päätyivät tarkkaamaan toisiansa ja kysymään katseellaan, eikö tässä ollut jotakin pientä salajuonta.

Mutta Madame oli varmasti päättänyt yhä uudelleen väentää

veistä haavassa, ja hän jatkoi puhettaan viattoman vilpittömään sävyyn, joka juuri oli hänen vaarallisimpansa.

"Minä siis kuljin siitä", kertoi hän, "ja koska tapasin tielläni paljon vastapuhjonneita kukkia, olivat epäilemättä Philis, Amaryllis, Galatea ja kaikki muut paimentyttöne menneet siitä ennen minua."

Kuningas puri huultansa. Kertomus kävi yhä uhkaavammaksi.

"Pieni vedenneitoni", jatkoi Madame, "liritteli lauluaan purosensa uomassa. Kun näin hänen koskevan hameeni liepeeseen, puhutellakseen minua, en suinkaan tahtonut olla hänelle tyly, sitäkin vähemmän, koska toisarvoinenkin jumalatar on kuolevaista prinsessaa ylempänä. Kumarruin siis hänen puoleensa, ja heleästi nauraen hän virkkoi minulle: 'Ajatelkaahan, prinsessa...' Ymmärrätte, sire, että puhuja on vedenneito." Kuningas nyökkäsi myöntävästi, ja Madame jatkoi:

"Ajatelkaahan, prinsessa, että puroni rannat juuri äskettäin olivat mitä hupaisimman näytelmän todistajina. Kaksi uteliasta, varomattomuuteen saakka uteliasta paimenta joutui perin hullunkurisen kepposen uhreiksi, jonka kolme sinipiikaa heille tekivät'... Pyydän anteeksi, etten enää muista, puhuiko hän sinipiioista vai paimentytöistä. Mutta sillä ei liene väliäkään? Jatkakaamme siis."

Tämän esipuheen kuullessaan kuningas huomattavasti punastui, ja Saint-Aignan sekosi aivan hämilleen, alkaen kovin levottomasti pyöritellä silmiään.

"Ne kaksi paimenta", jatkoi pieni vedenneitoni yhä nauraen,

'hiipailivat näiden kolmen neidin perässä'... Ei, tarkoitan kolmen sinipiian; anteeksi, minä erehdyin, kolmen paimentytön. Sellainen ei ole aina järkevää, se voi kiusata niitä, joita tuolla tavoin ajetaan takaa. Vetoan kaikkiin täkäläisiin naisiin, ja olen varma siitä, että yksikään heistä ei kiellä sanojeni totuutta."

Pahoin ahdistuksissaan siitä, mitä oli tulossa, kuningas ilmaisi mielipiteensä vain liiakahduksella.

"'Mutta', jatkoi vedenneito, 'paimentytöt olivat nähneet Tirciksen ja Amyntaksen pujahtavan metsään ja kuutamossa tunteneet heidät puurivien välitse'... Ah, te nauratte!" keskeytti Madame puheensa. "Malttakaa, malttakaa, emme vielä ole lopussa."

Kuningas kalpeni; de Saint-Aignan kuivasi hiestynyttä otsaansa. Naisten ryhmistä kuului tukahdutettuja naurahduksia ja salaista kuiskutusta.

"Paimentytöt, sanoin, jotka näkivät molempain paimenten tungettulun, istahtivat Kuninkaan tammen juurelle, ja huomattessaan julkeiden kuuntelijain saapuneen niin lähelle, etteivät kadottaisi sanaakaan puheesta, kohdistivat he näihin viattomasti, perin viattomasti, niin syyttävän lementunnustuksen, että kaikille miehille ominainen itserakkaus, josta järkevimmätäkään paimenet eivät ole vapaita, sai nuo maireat sanat hiiviskelijöistä kuulostamaan hunajaa makeammilta."

Seurue ei voinut olla puhkeamatta raikuvaan nauruun. Kuninkaan silmissä leimahti salama. De Saint-Aignan taas

antoi päänsä painua rinnalle ja verhosi syvän pahastuksensa katkeraan naurunpurskahdukseen.

"Hoo", virkkoi kuningas suoristautuen täyteen mittaansa, "sepä oli tosiaan viehättävä ilveily, ja yhtä viehättävästi kerrottu. Mutta onko totta, oikein totta, että ymmärsitte vedenneitojen kieltä?"

"Väittää kreivikin ymmärtäneensä sinipiikojen kieltä", vastasi Madame vilkkaasti.

"Tietysti hän sitä ymmärtää", sanoi kuningas. "Mutta tiedättehän, että kreivin heikkoutena on pyrkiä akatemiaan, joten hän siinä tarkoituksessa on opiskellut kaikenlaista, mistä te onneksenne ette tiedä mitään; ja katsoin mahdolliseksi, että vedenneitojenkin kieli olisi ollut niitä aineita, joita te ette ole opiskellut."

"Käsitätte, sire", vastasi Madame, "että sellaisissa asioissa ei luoteta vain itseensä. Naisen korva ei ole erehtymätön, on pyhä Augustinus sanonut. Niinpä olen tahtonut kysyä muidenkin mielipidettä, ja koska vedenneitoni toki jumalattarena on polyglotti... niinhän niitä monikielisiä nimitettäneen, herra de Saint-Aignan?"

"Niin, madame", änkytti de Saint-Aignan ihan tyrmistyksissään.

"Ja", jatkoi prinsessa, "koska vedenneitoni, joka jumalattarena taitaa monia kieliä, ensin oli puhunut minulle englanninkieltä, niin pelkäsin, kuten sanotte, ymmärtäneeni hänet väärin ja kutsutin neidit Montalaisin, de Tonnay-

Charenten ja de la Vallièren, pyytäen najadiani toistamaan ranskaksi, mitä aikaisemmin oli minulle englanninkielellä lausunut."

"Ja tekikö hän sen?" kysyi kuningas.

"Oh, hän on mitä kohteliain pikku jumalatar... Niin, sire, hän toisti kertomuksensa. Siinä ei ole siis enää mitään epäilyksen sijaa. Eikö, mesdemoiselles", virkkoi prinsessa kääntyen armeijansa vasempaan siipeen päin, "eikö vedenneito puhunut aivan niinkuin olen kertonut? Olenko missään suhteessa poikennut totuudesta?.. Philis?.. Anteeksi, minä erehdyin... neiti Aure de Montalais, onko kertomukseni totta?"

"Täydellisesti, madame!" lausui neiti de Montalais rivakasti.

"Onko se totta, neiti de Tonnay-Charente?"

"Aivan totta", vastasi Athénais yhtä varmasti, mutta vähemmän kuuluvalla äänellä.

"Entä te, la Vallière?" kysyi Madame.

Lapsiparka tunsikin kuninkaan polttavan katseen; hän ei uskaltanut kieltää eikä valehdella. Myöntömyksen merkiksi hän painoi päänsä alas.

Mutta hänen päänsä ei kohonnut jälleen, sillä hän oli puolittain jähmettynyt jonkunlaisesta vilusta, joka oli kalman kylmyyttä tuskallisempi.

Tämä kolminkertainen todistus nujersi kuninkaan. De Saint-Aignan taasen ei edes yrittänyt salata epätoivoaan, ja tietämättä mitä sanoa sopersi hän:

"Oivallinen, hyvin näytelty pila, arvoisat paimentytöt!"

"Oikea rangaistus uteliaisuudesta", virkkoi kuningas käheästi. "Kukapa tohtisi Tirciksen ja Amyntaksen rangaistuksen jälkeen enää yrittää yllättää paimentyttöjen sydämen salaisuuksia? En ainakaan minä sitä tekisi... Entä te, messieurs?"

"En vain minä, enkä minä!" toisteli hoviherrain parvi kuorona.

Madame riemuitsi nolostuneen kuninkaan mielenkarvaudesta: hän iloitsi uskoen, että hänen kertomuksensa oli koko uuden lempijutun loppuna. Monsieur puolestaan, joka oli nauranut tälle kaksoiskertomukselle ymmärtämättä mitään siitä, kääntyi huomauttamaan de Guichelle:

"Heh, kreivi, sinä et puhu mitään! Eikö sinulla ole mitään sanottavaa?"

Säälittelet ehkä herrojen Tirciksen ja Amyntaksen kohtaloa?"

"Minä säälin heitä kaikesta sydämestäni", vastasi de Guiche. "Sillä onhan rakkaus niin ihana harhakuva, että sen kuvan menettäminen vain haaveenakin on enemmän kuin elämänsä hukkaaminen. Jos nuo kaksi paimenta siis ovat uskoneet olevansa rakastettuja ja saaneet siitä onnellisuutta, kunnes tuon onnen sijasta eivät ainoastaan löydä kuolettavaa tyhjyyttä, vaan vieläpä saavat kokea rakkautensa pilkkaa, joka on tuhattakin kuolemaa pahempi, niin... niin sanonpa, että Tircis ja Amyntas ovat onnettomimmat ihmiset, mitä tunnen."

"Ja oikeassa olettekin, herra de Guiche", myönsi kuningas; "sillä kuolema on tosiaankin liian ankara rangaistus pikku uteliaisuudesta."

"Eikö vedenneitoni kertomus siis ole miellyttänyt kuningasta?" kysyi Madame yksinkertaisesti.

"Hoo, Madame, olkaa huoletta", virkkoi kuningas tarttuen prinsessan käteen. "Vedenneitonne on miellyttänyt minua sitä enemmän, kun hän on ollut todenmukaisempi, koska hänen kertomuksensa tukena – se on myönnettävä – on epäämättömiä todistuksia."

Ja näiden sanojen ohella osui la Vallièreen katse, jota ei kukaan Sokrateesta Montaigneen asti olisi kyennyt täysin määrittelemään.

Se silmäys ja nuo sanat olivat jo liikaa onnettomalle nuorelle tytölle.

Montalaisin olkapäähän nojautuen hän näkyi menettäneen tajuntansa.

Kuningas nousi näkemättä tätä välikohtausta, johon kukaan muukaan ei kiinnittänyt huomiota, ja vaikka hänen tapanaan muulloin oli viipyä myöhään Madamen luona, jätti hän nyt hyvästi, mennäkseen asuntoonsa.

De Saint-Aignan seurasi häntä yhtä nurjalla mielellä kuin oli tullessaan ollut hyväntuulinen.

Neiti de Tonnay-Charente, joka oli vähemmän herkkä liikutuksille kuin la Vallière, ei juuri säikähtynyt, saati mennyt tainnuksiin. Ja kuitenkin oli de Saint-Aignanin viimeinen silmäys vielä majesteettisempi kuin kuninkaan hyvästelykatse.

132.

Kuninkaan mieliala

Kuningas meni huoneisiinsa nopein askelin.

Kenties Ludvig XIV käveli niin joutuisasti, jotta hän ei olisi hoippunut sekavan mielenkarvautensa typerryttämänä.

Kukaan ei ehkä ollut oikealta syvällisemmältä kannalta käsittänyt sen hilpeyden laatua, jonka jokainen oli pannut merkille hallitsijan sävyssä hänen saapuessaan ja joka oli elvyttänyt kaikkia; mutta pintapuolisinkin tarkkaaja oivalsi helposti tai ainakin luuli tajuavansa tuon rajun lähdön, Ludvigin kasvojen äkillisen synkistymisen. Henriette-prinsessan kujeellisuus, tuo herkälle luonteelle ja oletikin kuninkaan luonteelle hiukan karkea ilkkuminen, jossa hallitsijaa epäilemättä kovin tuttavallisesti käsiteltiin tavallisena ihmisenä, siinä seurueen mielestä selitys Ludvigin aavistamattomaan poistumiseen.

Madame, joka muuten oli tarkkanäköisimpiä, ei kuitenkaan huomannut, että siihen sisältyi muutakin. Hänelle oli kylliksi, että oli saanut hieman kiusatuksi sen miehen itserakkautta, joka oli niin pian unohtanut nimenomaiset sopimuksensa ja näytti aiheettomasti ottaneen vasiten halveksiaksensa mitä ylevintä ja ylhäisintä valloitustaan. Asiain kehityttyä sille kannalle oli Madamelle jonkun verran tärkeätäkin saada kuninkaalle

osoitetuksi, mitä eroa oli rakkautensa suuntaamisessa korkealle ja halvassa lemменleikittelyssä jonkun maalaisjunkkarin tavoin. Noissa suurissa rakkausseikoissa tulee oikealla tavalla tuntuviin kuninkaallisuus ja yksinvallan rajattomuus; niillä on jotenkuten oma säännönmukaisuutensa ja sovinnainen ilmautumisensa, niin että ne eivät ainoastaan ole halventamatta kuningasta, vaan vielä tuottavat hänelle lepoa, viihtymystä ja yleistä salaperäisyyden auttelemaa kunnioitusta. Mutta alentuessaan tavallisiin rakkausseikkailuihin hän sitävastoin kohtaa pilantekoa ja ivailua halvimpienkin alamaistensa taholta; hän menettää erehtymättömän ja loukkaamattoman asemansa. Pienten inhimillisten harhaannusten piiriin laskeutuessaan hän asettuu alttiiksi viheliäisille kommelluksille. Ylvään hallitsijan ylpeydelle olikin julmana iskuna, että kuningasjumalasta tehtiin tavallinen kuolevainen, pistämällä häntä sydämeen tai oikeammiten läimäyttämällä kasvoihin. Ludvig oli vielä herkemmin valloitettavissa itserakkauden kuin rakkauden välityksellä; Henriette oli siis viisaasti harkinnut kostonsa. Älköön kuitenkaan luultako, että Madamella oli keskiajan sankarittarien peloittavat intohimot ja että hän tässä menetteli tuiman vihan kannustamana. Nuori, sorea, henkevä, keimaileva, lemmenhaluinen prinsessa päin vastoin oli enemmän haaveellisuuden, mielikuvituksen tai kunnianhimon kuin sydämen johteleva; niinpä juuri hän panikin alulle sen keveiden ja hetkellisten huvikkeiden aikakauden, joka antoi leimansa Ranskan julkiselle elämälle seitsemännentoista

vuosisadan puolivälistä sadaksikahdeksikymmeneksi vuodeksi eteenpäin. Henriette siis luuli näkevänsä asiat oikeassa valossa, kun tiesi, että hänen lankonsa oli nyt ensimmäisenä nauranut halpa-arvoiselle la Vallièrelle ja että hän tavoistaan päättäen ei varmaankaan ikinä palvoisi henkilöä, jolle hän oli voinut vain hetkeksikään nauraa. Olihan sitäpaitsi vaikuttamassa itserakkaus, tuo pahahenki, jonka kuiskailu esittää niin suurta osaa naisen elämäksi sanotussa draamallisessa huvinäytelmässä.

Itserakkaus haastoi kaikissa mahdollisissa äänilajeissa, että häntä – prinsessaa, nuorta, kaunista, rikasta, – ei voinut toden teolla verrata la Vallière-parkaan, joka tosin oli yhtä nuori kuin hän, mutta paljon vähemmin sievä ja ruti köyhä. Ja tätä Madamen päätelmää ei sovi ihmetellä; tiedetäänhän, että suurimmat luonteet tuntevat parasta mielihyvää vertailusta, jossa he itsekseen asettavat muita rinnalleen.

Kysytään kenties, mihin Madame sitten oikein tähtäsi tällä niin osuvasti suunnitellulla hyökkäyksellään? Miksi pantiin toimintaan niin paljon voimia, ellei ollut vakavasti kysymyksessä kuninkaan syrjäyttäminen uudesta sydäimestä, johon hän toivoi sijoittuvansa? Tarvitsiko Madamen antaa noin suurta merkitystä la Vallièrelle, jos hän ei pelännyt tytön vaikutusta?

Ei, Madame ei pelännyt la Vallièrea siltä kannalta kuin historioitsija jälkeensä kykenee näkemään tapausten kehitystä; prinsessalla ei ollut tietäjättären lahjoja, hän ei sen paremmin kuin toinenkaan kyennyt lukemaan tulevaisuuden kamalaa ja kohtalokasta kirjaa. Ei, Madame

tahtoi pelkästään rangaista kuningasta siitä, että tämä oli häntä kohtaan ryhtynyt ihan naiselliseen salamyhkäisyyteen; hän tahtoi selvästi näyttää Ludvigille, että jos tämä käyttäisi sitä lajia hyökkäysaseita, hän sukkelana ja ylhäissyntyisenä naisena varmasti löytäisi mielikuvituksensa asevarastosta puolustusvälineitä, joista kuninkaankin iskut kilpistyisivät. Ja lisäksi hän halusi osoittaa kuninkaalle, että tällaisissa kahakoissa ei enää tule tuntuviin kuninkuus tai että kuninkaat otellessaan omasta puolestansa kuten tavalliset ihmiset voivat ainakin nähdä kruununsa putoavan ensimmäisessä yhteentörmäyksessä. Jos Ludvig siis oli toivonut saavuttavansa kaikkien hovinsa naisten lemmen heti pelkällä katsannollaan ja luottavaisella vihjauksellaan, niin se oli inhimillistä vaateliaisuutta, yltiöpäistä ja loukkaavaa erityisille henkilöille, jotka olivat toisia korkeammassa asemassa, ja sentähden oli varmaan hyödyllistä antaa kuninkaan liialliselle korskeudelle kunnon läksytys, joka oikealla hetkellä saatuna tehoaisi koko vastaisuudeksi.

Siihen tapaan Madame kaiketi ajatteli. Hän oli siis vaikuttanut hovineitojensa mieleen ja yksityiskohtaisesti valmistanut sen ilvenäytelmän, joka nyt oli esitetty.

Se ihan tyrmistytti kuninkaan. Sen jälkeen kun oli suoriutunut Mazarinista hän nyt ensi kertaa näki itseään kohdelluksi aivan ihmisenä.

Jos sellaista karmeutta olisi ilmennyt hänen alamaistensa taholta, niin hän olisi ryhtynyt sitä lannistamaan. Mutta ahdistella naisia ja joutua heidän ahdisteltavakseen, hairahduttuaan

pienoisten maalaisneitosten puijattavaksi heti kun nämä vasiten ovat lähteneet Bloisin tienoilta sellaista röyhkeätä ilvettä yrittämään, – sen suurempaa häpeää ei voinut kokea nuori kuningas, joka oli hyvinkin turhamainen sekä mieskohtaisista edullisista piirteistään että kuninkaallisen valtansa perusteella. Ei, tässä ei ollut mitään tehtävänä, – ei käynyt nuhteleva, ei karkoittaminen hovista, eikä edes nyrpeily olisi mitään hyödyttänyt. Jurottelulla olisi vain tunnustanut ivaan sattuneen arkaan kohtaan. Äkäillä naisille, – mikä nöyryytys, etenkin kun jälkimmäisillä on nauru kostokeinonaan! Haa, jospa kaikki vastuu ei olisikaan jäänyt heikommalle sukupuolelle, vaan joku hovimieskin olisi sekaantunut moiseen vehkeeseen, niin kylläpä Ludvig XIV olisi toki saanut melkoista lievennystä mielenkarvaukselle, voidessaan siekailematta lähettää julkean viisastelijan Bastiljiin vedelle ja leivälle!

Mutta siihen kuninkaallinen kiukku pysähtyi järjen torjumana. Pitää hallussaan armeijaa, vankiloita, melkein jumalallisen vallan valtuuksia ja panna tämä mahti viheliäisen suutahduksen palvelukseen – se ei ollut arvotonta ainoastaan kuninkaalle, vaan alentavaa ihmisarvollekin. Oli siis vain ääneti nieltävä äkänsä ja esiinnyttävä ulkonaisesti yhtä sävyisänä ja seurusteluhaluksena kuin ennenkin. Oli kohdeltava Madamea ystävättärenä. Ystävättärenä!.. No, miksei?

Prinsessa oli äskeisen nolostuttavan kohtauksen järjestämisessä kyllä menetellyt kovin loukkaavasti, mutta eikö se lopultakin ollut hänen asemassaan luonnollista? Kuka oli

hätä tavoitellut aviollisen kuherruskuukauden herttaisimpina hetkinä, puhuakseen hänelle lemmeikästä kieltä? Ken oli rohjennut laskeskella aviorikoksen ja vieläpä sukurutsauksen mahdollisuuksia? Kuka kuninkaallisen kaikkivaltiutensa suojaan varustautuneena oli sanonut tälle nuorelle naiselle: "Älkää pelätkö mitään, rakastakaa Ranskan kuningasta, hän on kaikkien yläpuolella, ja hänen valtikalla aseistettu kätensä varjelee teitä kaikilta, tunnonvaihoiltakin?" Nuori nainen oli totellut kuninkaan sanaa, mukautunut viettelevän äänen vihjeisiin, ja nyt siveellisesti uhrattuaan kunniansa hän näki saavansa sen uhrauksen palkaksi uskottomuutta, joka oli sitäkin nöyryyttävämpää, kun sen aiheena oli paljon alempiarvoinen nainen kuin se, joka oli ensiksi luullut olevansa rakastettu. Kieltämättömästi Madamella oli ollut syytä kostoonsa.

Mutta tällaisella järkeilyllä hiukan hoideltuaan korskeutensa kärsimiä vammoja Ludvig XIV hämmästykseseen tunsu toisia kirveleviä vihlaisuja, ja sydämessään. Vastoin tahtoaan oli hänen – juuri kiukutellessaan noiden kolmen neitosen hävyttömyydestä – tunnustettava itselleen, että hän oli antanut la Vallièren intomielisen lauselman hivellä sielunsa sisintä: hän oli uskonut kohdanneensa puhtaan rakkauden, joka ilman minkäänlaisia pyyteitä oli kiintynyt vain mieheen, ja hänen sielunsa – nuorekkaampana ja yksinkertaisempana kuin hän itse luulikaan – oli elähtynyt tavoittamaan tätä toista sielua, joka oli hänelle siten paljastunut hiljaisissa unelmissaan. Rakkauden monimutkaisessa kehityskulussa sattuu

oikeastaan harvoin, että kaksi sydäntä valloittaa yhtaikaa toisensa. Sillä alalla ei rinnakkaisuus ole sen tavallisempaa kuin tasa-arvoisuuskaan. Toinen rakastaa melkein aina varemmin kuin toinen, useimmiten vetäen toisen mukaansa siinä määrin kuin edellisellä tunteella on omaa voimakkuutta. Ja sentähden kuningas nyt hämmästelikin, että mikään sielullinen myötätunnon virtaus ei ollut voinut siten vaikuttaa hänen sydämeensä, koska tuo tyttösen tunnustus ei ollutkaan johtunut rakkaudesta, vaan oli kevytmielinen loukkaus miestä ja kuningasta kohtaan. Ryhtyessään kepposeensa tuo pikku impi, jota ankarasti arvostellen ei voinut kiittää kauneudesta, ylhäisestä syntyperästä tai harvinaisista sielunlahjoista, niin että itse Madame olikin juuri vähäpätöisyyden perusteella valinnut hänet omaksi kaihtimekseen, tuo pikku impi ei ainoastaan ollut haastanut vastaansa kuningasta, vaan vielä kerrassaan halveksinutkin häntä, valtiasta, jonka tarvitsi muuten vain tavoittaa katseita, ojentaa kätensä, antaa mikä hyvänsä pikku viittaus, ollakseen valloittajana naismaailmassa.

Jo vuorokauden kuluessa oli hän vallinnut Ludvigin huomiota siinä määrin, että tämä ei ollut ketään muuta ajatellutkaan. Hän oli haaveillut vain pikku neitosestaan, mielikuvituksessaan varustellen häntä kaikilla suloilla, joita häneltä puuttui. Kuningas, jonka oli huolehdittava niin moninaisista asioista ja jota koko naismaailma tahtoi mielistellä, oli edellisestä illasta asti omistanut jokaisen minuutin ja jokaisen tunne-elähdyksen tähän eriskummaiseen unelmoimiseen.

Se oli tosiaan aivan liian hullua.

Sen hullaannuksensa ajattelemisen vimmastutti häntä nyt niin silmittömästi, että hän unohti kaiken muun, Saint-Aignaninkin läsnäolon, ja purki raivostustaan mitä kiivaimpina sadatuksina. Kreivi tosin olikin kyyristynyt loukkoon ja antoi rajuilman mennä ohi. Hänen oma nolaannuksensa tuntui hänestä nyt mitättömältä kuninkaallisen suuttumuksen rinnalla. Hän vertasi pientä itserakkauttaan loukatun kuninkaan ylhäiseen korskeuteen, ja tuntien valtiaitten sielunelämää kutakuinkin hyvin hän tiesi saavansa pelätä, että tämä vielä tyhjään tähdäty viimma lopuksi kääntyisi rusementaan painollaan hänet, viattoman, kun ketään muuta ei ollut saapuvilla.

Tuokion aikaa tuimasti käveltyään edestakaisin lattialla kuningas yhtäkkiä pysähtyi ja loi de Saint-Aignaniin yrmeän silmäyksen.

"Entä sinä, de Saint-Aignan?" huudahti hän.

Kreivi teki kysyvän liikkeen.

"Niin, sinä olet kai ollut yhtä typerä kuin minäkin, vai mitä?"

"Sire..." ankkasi keikari.

"Olet antanut vetää itseäsi nenästä tuolla karkealla kolttosella!"

"Sire", sopersi de Saint-Aignan, jonka kaikkia jäseniä alkoi tutisuttaa kylmä väristys, "älköön teidän majesteettinne kovin kiivastuko siitä: tiedättehän, että naiset ovat onnettomuuden tuottajiksi luotuja vajavia olentoja, joten heiltä on mahdoton vaatiakaan hyvää."

Kuninkaalla oli hyvää oman arvonsa tuntoa, ja hän oli jo tällä iällä alkanut harjoitella mielenkuohujensa suhteen sitä hillintää, jolla hän sitten hallitsi niitä koko elämänsä ajan. Hän oivalsi jo halventavansa itseään, kun osoitti niin suurta kiihtymystä noin vähäisen aiheen takia.

"Ei", kielsi hän vilkkaasti, "ei, sinä erehdyt, Saint-Aignan; minä en ole kiivastuksissani. Ihmettelen vain suuresti, että nuo kaksi pikku tyttöä ovat niin taitavasti ja rohkeasti harhaannuttaneet meidät. Enimmin minua nyt kummastuttaa se seikka, että kun olisimme voineet ottaa lähemmin selkoa asiasta, luotimme vain heti hupsusti omaan sydämeemme."

"Oh, sydän, sire, sydän on sellainen elin, joka on ehdottomasti rajoitettava fyysilliseen toimintaansa, antamatta sille mitään ylivaltaa järjen suhteen. Minä puolestani tunnustan, että kun havaitsin tuon pienokaisen niin vallanneen teidän majesteettinne sydämen..."

"Vallanneen minun sydämenikö? Mieleni ehkä, mutta mitä sydämeeni tulee, niin... se oli..."

Ludvig huomasi taas ajoissa tällä puolustelulla paljastavansa vain toisen heikkoutensa ja virkkoi keskeyttäen aloittamansa lauseen:

"Minun ei muuten sovi moittia sitä pienokaista. Tiesinhän hänen rakastavankin toista."

"Bragelonnen varakreiviä, niin. Huomautin siitä teidän majesteettilenne."

"Niin teit, mutta se ei ollut minulle uutinen, kuten annoin

sinun luulla. Kreivi de la Fère oli minulta pyytänyt neiti de la Vallièren kättä pojalleen. No, tämän palattua Englannista minä naitankin heidät, kun he kerran rakastavat toisiaan."

"Siinä totisesti tunnen kuninkaan jalomielisyyden!"

"Älä huoli, Saint-Aignan; jättäkäämme ne asiat sikseen jo", sanoi Ludvig.

"Niin, sulattakaamme loukkaus, sire", mukausi hovimies alistuneesti.

"Helppoa se muuten onkin", lausui kuningas pidätellen huokausta.

"Ja aluksikin minä sepitän jonkun hyvän epigrammin tuosta kolmikosta.

Nimeksi sopii *Vedenneito ja Sinipiika*; se varmaankin miellyttää Madamea."

"Tee se, Saint-Aignan, tee vainkin", jupisi kuningas. "Luet minulle sitten säkeesi; niitä tulee hauska kuulla. Ah, ei auta, ei auta, Saint-Aignan", lisäsi hän hengittäen vaivalloisesti, "sen iskun arvokkaaseen kestämiseen tarvitaan ylliluonnollista voimaa!"

Juuri kun kuningas siten varustausi enkelimäiseen maltillisuuteen, kuului ovelta jonkun kamaripalvelijan koputus. De Saint-Aignan vetäysi kunnioittavasti syrjään.

"Sisään!" käski kuningas.

Palvelija raotti ovea.

"Mitä tahdotaan?" tiedusti Ludvig.

Palvelija näytti kolmioksi taitettua kirjelappua.

"Hänen majesteetilleen", ilmoitti hän.

"Keltä se on?"

"En tiedä; sen toi eräs vartioupseeri."

Kuninkaan viittauksesta kamaripalvelija antoi kirjeen hänen käteensä. Ludvig lähestyi kynttilöitä, avasi kirjeen, silmäsi allekirjoitusta ja huudahti hiljaa. Saint-Aignan katsoi sopivaksi astua lähemmä. Kuningas antoi palvelijalle merkin poistua.

"Oh, hyvä Jumala!" äännähti hän sitten lukiessaan.

"Voiko teidän majesteettinne pahoin?" kysyi Saint-Aignan levittäen sylinsä.

"En, en, Saint-Aignan, – mutta luehan!"

Hän ojensi kirjelmän kreiville, jonka katse heti suuntausi allekirjoitukseen.

"La Vallière!" huudahti hän. "Hoo, sire!"

"Lue, lue!"

Ja Saint-Aignan luki:

'Sire, suokaa anteeksi tunkeiluni ja se muodollisuuksien syrjäyttäminen, jota osoitan lähettäessäni tämän kirjeen, – joutuisuutta tavoittaessani tuntuu minusta kirjelmä nopeammalta kuin säännönmukainen anomus. Olen tullut asuntooni murtuneena tuskasta ja toivottomuudesta, sire, ja rukoilen teidän majesteettianne armollisesti myöntämään minulle audienssin, saadakseni kertoa kuninkaalleni totuuden.

Louise de la Vallière.'

"No?" kysyi kuningas, ottaen kirjelmän ällistyneeltä kreiviltä

takaisin.

"No?" kertasi Saint-Aignan.

"Mitä tästä ajattelet?"

"En oikein tiedä..."

"Mihin suuntaan?"

"Sire, pienoinen on kuullut ukkosen jyrisevän, ja hänet on varmaankin pelko vallannut."

"Mitä pelättävää hänellä olisi?" kysyi Ludvig ylväästi.

"*Dame*, tokihan sentään, sire! Teidän majesteetillanne on montakin syytä julmistumiseen noin häijyn pilanteon toimeenpanijoille, ja teidän majesteettinne hyvä muisti on ikuisena uhkana johtunut ajattelemattoman impyen mieleen."

"Minä en näe asiaa siinä valossa, Saint-Aignan."

"Kuninkaan täytyy nähdä paremmin kuin minä."

"No niin, minä olen huomaavinani näissä riveissä murhetta, ahdinkoa, ja kun muistelen muutamia piirteitä äskeisestä kohtauksesta Madamen luona, niin..."

Kuningas ei jatkanut lausettaan loppuun.

"Niin teidän majesteettinne antaa puheillepääsyn", täydensi hovimies; "se tässä kaikessa on selvintä."

"Teen paremminkin, Saint-Aignan."

"Mitä aiotte, sire?"

"Ota viittasi."

"Mutta, sire..."

"Tiedät kai, missä Madamen seuranaisten huoneisto on?"

"Hyvin!"

"Ja miten sinne voi päästä?"

"Kah, sitä en."

"Mutta tunnethan toki jonkun, jolla on pääsy?"

"Teidän majesteettinne on totisesti jokaisen hyvän aatoksen alkulähde."

"Keksit keinon?"

"Niin, tunnen nuoren miehen, joka on likeisissä väleissä erääseen tyttöön."

"Hovineitoon?"

"Niin, sire, hovineitoon."

"Tonny-Charenteenko?" kysyi Ludvig hymyillen.

"Ei, valitettavasti; tytön nimi on Montalais."

"Entä miehen?"

"Malicorne."

"Hyvä! Ja voitko luottaa hänen apuunsa?"

"Luullakseni, sire. Hänellä kyllä on joku avain... Ja jos on, niin sitä saa lainaksi, sillä minä olen vastikään tehnyt hänelle palveluksen."

"Oivallista. Lähtekäämme!"

"Olen teidän majesteettinne käskettävissä."

Kuningas heitti oman viittansa de Saint-Aignanin hartioille ja pyysi tältä hänen levättinsä. Sitten he kaksistaan astuivat eteiskäytävään.

133.

Mitä vedenneito ei aavistanut sen paremmin kuin sinipiikakaan

De Saint-Aignan pysähtyi hovineitojen välikerran portaiden alapäähän Madamen asunnon ensimmäisessä huonekerrassa. Sieltä hän ohikulkevalla palvelijalla lähetti sanan Malicornelle, joka oli vielä Monsieurin luona.

Kymmenen minuutin kuluttua Malicorne saapui nenä pystyssä ja nuuskien hämärässä. Kuningas vetäytyi takaisin, lymyten eteisen pimeimpään osaan. Saint-Aignan sitävastoin astui lähemmäksi. Mutta ensi sanoista, joilla hän ilmoitti toivomuksensa, Malicorne ihan kavahti.

"Hoh, hoh, te pyydätte minua viemään itsenne hovineitosten huoneisiin?"

"Niin."

"Käsittänette, etten voi tehdä sellaista tietämättä, missä tarkoituksessa sitä pyydätte."

"Valitettavasti, hyvä herra Malicorne, minun on mahdoton antaa mitään selitystä. Teidän pitää siis luottaa minuun ystävänä, joka eilen pelasti teidät pulasta ja tänään pyytää teitä tekemään samanlaisen palveluksen itselleen."

"Mutta, monsieur, minä sanoin teille, mitä halusin. Minä tahdoin päästä nukkumasta taivasalla, ja sellaisenhan

toivomuksen voi jokainen rehellinen mies tunnustaa, jotavastoin te ette ilmaise minulle mitään."

"Uskokaa, hyvä herra Malicorne", intti de Saint-Aignan, "että jos minulla olisi lupa selittää asia, niin sen tekisin."

"Silloin on mahdotonta, hyvä kreivi, minun sallia teidän päästä neiti de Montalaisin luo."

"Miksi?"

"Sen tiedätte paremmin kuin kukaan, koska olette yllättänyt minut muurilla neiti de Montalaisia mielistelemässä. No, olisinpa minä, joka häntä kosiskelen, kovin myötämielinen, jos noin vain avaisin teille hänen kammionsa oven, sen myöntänette!"

"Mitä joutavia! Kuka teille on sanonut, että minä hänen tähtensä avainta pyydän?"

"Kenen tähden sitten?"

"Hän ei tietääkseni asu yksinään?"

"Ei kylläkään."

"Hän asuu neiti de la Vallièren kanssa?"

"Niin, mutta teillä ei tosiaan ole enempää asiaa neiti de la Vallièren kuin neiti Montalaisinkaan luo, ja on vain kaksi henkilöä, joille sen avaimen antaisin: herra de Bragelonnelle, jos hän sitä minulta pyytäisi, ja kuninkaalle, jos hän minua siihen käskisi."

"No, antakaa sitten minulle se avain, monsieur, minä käsken teitä", virkkoi kuningas, astuen esille varjosta ja raottaen viittaansa. "Neiti de Montalais tulee alas teidän luoksenne siksi aikaa kun me menemme neiti de la Vallièren luo. Meillä on

todellakin asiaa vain hänelle yksinään."

"Kuningas!" huudahti Malicorne kumartuen hallitsijan polviin asti.

"Niin, kuningas", lausui Ludvig hymyillen; "ja kuningas on yhtä mielissään teidän vastustuksestanne kuin antautumisestannekin. Nouskaa, monsieur; tehkää meille pyytämämme palvelus."

"Kuten käskette, sire", vastasi Malicorne, astuen portaille.

"Käskekää neiti de Montalaisin tulla alas", neuvoi kuningas, "älkääkä hiiskuko hänelle sanaakaan käynnistäni."

Malicorne kumarsi tottelevaisuuden merkiksi ja eteni ylemmäksi.

Mutta nopeasta jälkiharkinnasta kuningas seurasi häntä, ja niin rivakasti, että tavoitti jo puoliportaisiin ennättäneen Malicornen, saapuen perille samaan aikaan kuin tämäkin.

Silloin hän näki Malicornen raolleen jättämästä ovesta la Vallièren lepäävän rentona nojatuolissa, ja toisessa nurkassa Montalaisin seisovan yöpuvussa suuren kuvastimen edessä suorien hiuksiaan ja samalla väitellen Malicornen kanssa.

Kuningas avasi äkkiä oven ja astui sisään.

Montalais parahti kuullessaan oven käyvän, ja huomattuaan kuninkaan hän pakeni pois. Tämän nähdessään la Vallière puolestaan kohousi nojatuolistaan kuin kangistunut vahakuva ja putosi sitten siihen jälleen. Kuningas lähestyi häntä verkalleen.

"Te haluatte audienssia, mademoiselle", virkkoi hän työlle kylmästi.

"Olen tässä valmiina teitä kuuntelemaan. Puhukaa."

Näyteltävälleen kuuron, sokean ja mykän osalle uskollisena de Saint-Aignan oli istahtanut ovipieleen jakkaralle, joka sattumalta oli asetettu siihen juuri kuin häntä varten. Oviverhona olevan korukudelman suojassa ja selkä seinää vasten kuunteli hän siten näkymättömänä, alistuen kelpo vahtikoiraksi, joka odottaa ja valvoo koskaan häiritsemättä herraansa.

Kuninkaan ärtyisestä katsannosta kauhuissaan la Vallière nousi toistamiseen, jääden nöyrään ja rukoilevaan asentoon.

"Sire", sopersi hän, "suokaa minulle anteeksi."

"Heh, mademoiselle, mitä minun pitäisi teille antaa anteeksi?" kysyi Ludvig XIV.

"Sire, olen tehnyt suuren virheen, – enemmänkin... suuren rikoksen."

"Tekö?"

"Sire, minä olen loukannut teidän majesteettianne."

"Ette vähimmässäkään määrässä", vastasi Ludvig XIV.

"Sire, minä pyydän, älkää osoittako minua kohtaan tuota hirveätä totisuutta, joka ilmaisee kuninkaan oikeutettua pahastusta. Minä tunnen teitä loukanneeni, sire; mutta minun täytyy saada teille selittää, etten ole suinkaan tahallani teitä loukannut."

"Ensiksikin, mademoiselle", virkkoi kuningas, "miten olisitte minua loukannut? En sitä käsitä. Jollakin nuoren tytön leikkipuheellako, aivan viattomalla leikkipuheella? Te olette tehnyt pilaa herkkäuskoisesta nuoresta miehestä. Sellainenhan on

hyvin luonnollista, jokainen muu nainen olisi teidän sijassanne menetellyt samoin."

"Ah, teidän majesteettinne musertaa minut noilla sanoilla!"

"Ja miksi niin?"

"Siksi, että se leikkipuhe ei ole ollut viatonta, jos olen sellaista pilaa tehnyt."

"No, mademoiselle", kysyi kuningas, "sekö teillä vain olikin minulle sanottavaa, kun pyysitte puheillepääsyä?" Ja hän oli astahtamaisillaan taaksepäin.

Silloin la Vallière puolestaan siirrähti lähemmäksi kuningasta ja kuumat kyyneleet silmiin kuivuneina lausui lyhyellä, katkonaisella äänellä:

"Teidän majesteettinne kuuli kaikki?"

"Minkä kaiken?"

"Kaikki, mitä puhuttiin Kuninkaan tammen alla?"

"Minulta ei jäänyt siitä sanaakaan kuulematta, mademoiselle."

"Ja kuultuanne puheeni teidän majesteettinne on voinut luulla, että leikittelin teidän herkkäuskoisuudellanne?"

"Niin, herkkäuskoisuudella, siinä sanoitte oikein."

"Ja teidän majesteettinne ei ole aavistanut, että minunlaiseni tyttöparka saatetaan joskus pakottaa tottelemaan toisen tahtoa?"

"Anteeksi, mutta minä en laisinkaan käsitä, että se, jonka tahto näkyi niin vapaasti ilmautuvan Kuninkaan tammen alla, koskaan antaisi tässä kohden pakottaa itsensä toisen tahdon vaikuteltavaksi."

"Oi, mutta uhka, sire!"

"Uhka!.. Kuka teitä uhkasi? Kuka uskalsi teitä uhata?"

"Ne, joilla on siihen oikeus, sire."

"En tunnusta kellekään uhkaamisen oikeutta valtakunnassani."

"Suokaa anteeksi, sire, mutta teidän majesteettinne läheisyydessäkin on kyllin korkeassa asemassa olevia henkilöitä, heidän ollakseen tai luullakseen olevansa oikeutettuja saattamaan turmioon tytön, jolla ei ole tulevaisuutta, ei varallisuutta, ei mitään muuta kuin maineensa."

"Ja miten hänet saatettaisiin turmioon?"

"Riistämällä häneltä maine häpeällisellä karkoituksella."

"Oi, mademoiselle", virkkoi kuningas syvästi katkeroituneena, "minä pidän paljon ihmisistä, jotka puolustautuvat syyttämättä muita."

"Sire!"

"Niin, minulle on tuskallista, sen tunnustan, nähdä tämänlaatuisen, kaiketikin helposti korjattavan asian mutkistuvan moitteista ja syytöksistä."

"Joita te ette siis usko?" huudahti la Vallière.

Kuningas vaiken.

"Oi, sanokaahan toki!" toisti la Vallière kiihkeästi.

"Mielipahakseni täytyy minun se tunnustaa", myönsi kuningas kylmästi kumartaen.

Nuorelta tytöltä pääsi haikea parahdus, ja lyöden käsiään yhteen hän virkkoi: "Siis ette uskoa minua?"

Kuningas ei vastannut mitään. La Vallièren kasvojen juonteet muuttuivat tämän äänettömyyden kestäessä.

"Te siis oletatte, että minä", huudahti hän, "että minä olen suunnitellut tuon ilveen, tuon häpäisevän juonen, kevytmielisen pilanteon teidän majesteetistanne?"

"Hyvä Jumala! Eihän se ollut mitään häpäisevää ilvettä", huomautti kuningas; "siinä ei edes ollut juonittelua: enemmän tai vähemmän hauska leikinlasku vain."

"Ah", huokasi neitonen epätoivoissaan, "kuningas ei usko minua, kuningas ei tahdo minua uskoa!"

"Enpä kyllä, en tahdo teitä uskoa."

"Hyvä Jumala, hyvä Jumala!"

"Kuunnelkaa: mikä on tosiaan luonnollisempaa? Kuningas seuraa minua, kuuntelee minua, vaanii minua, ajattelitte. Kuningas tahtonee huvitella kustannuksellani. Huvitelkaammepä hänen kustannuksellaan! Ja koska kuningas on helläsydäminen mies, vedotkaamme sydämeen."

La Vallière kätki kasvot käsiinsä, tukahduttaen nyhkytyksen. Kuningas jatkoi säälimättömästi, hän tahtoi kostaa onnettomalle uhrille kaiken kärsimyksensä.

"Olettakaamme siis satu, että rakastan häntä ja että sydämeni on hänet valinnut. Kuningas on samalla kertaa niin yksinkertainen ja niin ylpeä, että hän uskoo minua, ja sitten me juttelemme tästä kuninkaan herkkäuskoisuudesta, ja meille tulee hauskaa."

"Oo", huudahti la Vallière, "jo sen pelkkä ajatteleminenkin

on kauheata!"

"Ja", jatkoi kuningas, "siinä ei ole kaikki. Jos tuo ylväs prinssi sattuisi ottamaan pilan vakavasti, jos hän olisi kyllin varomaton siitä julkisuudessa osoittamaan joitakin merkkejä, kas silloin kuningasta nöyryytetään koko hovin edessä. Sitä somaa juttua kelpaisi kerran kertoa rakastajalleni; osana myötäjaisistäni saisin esittää puolisololleni kepposen, jolla ilikurinen tyttönen harhaannutti kuninkaan."

"Sire", huudahti la Vallière hämmentyneenä, huumaantuneena, "ei sanaakaan enempää, rukoilen. Ettekö näe, että surmaatte minut?"

"Oh, yhä leikkiä", virkahti kuningas, alkaen kuitenkin heltyä.

La Vallière vaipui polvilleen, ja niin rajusti, että parkettilattia kumahti. Ristissä käsin hän voihkaisi:

"Sire, niin ollen antaudun mielummin häpeään kuin että minua syytetään petoksesta!"

"Mitä se merkitsee?" kysyi kuningas yrittämättä nostaa tyttöä ylös.

"Sire, kun uhraan teille kunniani ja häveliäisyyteni, luotatte ehkä uskollisuuteeni. Madamen teille esittämä kertomus on Madamen omaa keksintöä; siinä ei ole mitään perää. Se, minkä sanoin suuren tammen alla..."

"No?"

"Ainoastaan se oli totta."

"Mademoiselle!" huudahti kuningas.

"Sire", parahti la Vallière kiihkeiden tunteittensa vallassa,

"sire, vaikka minun täytyisi häpeästä kuolla tähän paikkaan, jota polveni koskettavat, toistan teille, kunnes ääneni uupuu: minä sanoin teitä rakastavani... no niin, minä rakastan teitä!"

"Tekö?"

"Minä rakastan teitä, sire, siitä asti kun teidät näin, siitä päivästä saakka, kun Bloisissa, missä riuduin ikävään, teidän kuninkaallinen katseenne sattui minuun valoisana ja elävöittäväenä. Minä rakastan teitä, sire! On majesteettirikos, sen tiedän, että minunlaiseni tyttörukka rakastaa kuningastaan ja sen hänelle sanoo. Rangaiskaa minua tästä rohkeudesta, halveksikaa minua ajattelemattomuuteni tähden; mutta älkää millään muotoa uskoko, että olen teistä tehnyt pilaa, että olen teitä pettänyt. Suonissani virtaa kuningasvallalle uskollisen suvun verta, sire; ja minä rakastan... minä rakastan kuningastani!.. Ah, minä kuolen!"

Ja yhtäkkiä, voimien ja äänen uupuessa, hän hengästyneenä lyyhistyi lattialle kuin viikatteen katkaisema kukka, josta Vergilius laulaa.

Nämä sanat, tämän rajun rukouksen kuultuaan kuninkaalle ei enää jäänyt katkeruutta, ei epäilystä. Hänen sydämensä oli kokonaan avautunut tämän ylevää ja rohkeata kieltä puhuvan rakkauden polttavasta henkäyksestä. Siksipä hän kuullessaan tytön intohimoisen rakkaudentunnustuksen herpaantuneena kätki kasvot käsiinsä. Mutta tuntiessaan noiden sormien kouristuneesti tarttuvan hänen käsiinsä, – tuntiessaan rakastuneen tytön lämpimän puristuksen vaikutusta suonissaan

hän vuorostaan syttyi ja kietaisten kätensä tytön vyötäisille nosti hänet ylös ja painoi rintaansa vasten.

Mutta riutuneena, antaen horjuvan päänsä painua hallitsijan olkapäälle, tämä ei enää näyttänyt elonmerkkejä. Silloin kuningas kauhistuneena kutsui de Saint-Aignania.

Tämä oli varovaisesti pysynyt liikkumattomana loukossaan, mutta riensi nyt hätään, ollen pyyhkivinään kyyneltä silmänurkastaan. Hän auttoi Ludvigia nostamaan tytön nojatuoliin, taputteli hänen käsiään ja valeli häntä Unkarin kuningattaren hajuvedellä, innokkaasti hokien:

"Mademoiselle, kas niin, mademoiselle, nyt se on ohi, kuningas uskoo teitä, kuningas antaa teille anteeksi. Kah, kah, olkaa varuillanne, muutoin liikutatte kuninkaan mieltä liian voimakkaasti, mademoiselle. Hänen majesteettinsa on tunteellinen, hänen majesteetillaan on sydän. Oh, peijakas, mademoiselle, katsokaahan toki, – kuningas on aivan kalpea!"

Kuningas oli todellakin huomattavasti vaalennut.

Mutta la Vallière ei liikahtanut.

"Hyvä neiti, hyvä neiti!" jatkoi de Saint-Aignan. "Toipukaa toki, minä pyydän, minä rukoilen; on jo aika. Muistakaa, että jos kuningas alkaisi voida pahoin, minun täytyisi kutsua hänen lääkäriensä. Ah, hyvä Jumala, mihin hätään olemme joutuneet! Neiti, rakas neiti, toipukaa, ponnistakaa, joutuin, joutuin!"

Olisi ollut vaikea käyttää suostuttelevampaa kaunopuheisuutta kuin Saint-Aignan tässä käänteessä; mutta vielä tarmokkaampi ja voimallisempi vaikutte kuin Saint-Aignanin viihdyttely

havahdutti la Vallièren. Kuningas oli polvistunut hänen eteensä ja painoi hänen kämmenelleen polttavia suudelmia, jotka käsille ovat samaa kuin huulten suuteleminen tuntuu kasvoille. Tyttö toipui vihdoinkin, avasi raukeasti silmänsä ja mutisi kuolevan katsein:

"Oi, sire, teidän majesteettinne on siis antanut minulle anteeksi?"

Kuningas ei vastannut... hän oli vielä liian liikuttunut.

De Saint-Aignan piti velvollisuutenaan jälleen peräytyä loitommaksi...

Hän oli ymmärtänyt tulen, joka säihkyi hänen majesteettinsa silmistä.

La Vallière nousi.

"Ja nyt, sire", sanoi hän miehuullisesti, "nyt, kun olen puhdistautunut teidän majesteettinne silmissä – kuten ainakin toivon, – sallikaa minun vetäytyä luostariin. Siellä siunaan kuningastani kaiken ikäni ja kuolen rakastaen Jumalaa, joka on suonut minulle onnellisen päivän."

"Ei, ei", vastasi kuningas, "eläkää täällä siunaten Jumalaa, mutta rakastaen Ludvigia, joka toimittaa teille onnellisen elämän, – Ludvigia, joka rakastaa teitä ja vannoo teille rakkautensa!"

"Oh, sire, sire!..."

Ja tämän epäilyksen johdosta kävivät Ludvigin suutelot niin kiihkeiksi, että de Saint-Aignan katsoi velvollisuudekseen siirtyä oviverhon toiselle puolelle. Mutta nämä suudelmat, joita nuorella

tytöllä alussa ei ollut voimaa vastustaa, alkoivat häntä polttaa.

"Oi, sire", huudahti hän, "älkää saattako minua katumaan rehellisyyttäni, sillä se todistaisi minulle, että teidän majesteettinne vieläkin halveksii minua."

"Mademoiselle", virkkoi kuningas äkkiä kunnioittavasti peräytyen, "minä en rakasta enkä kunnioita mitään maailmassa niin suuresti kuin teitä, eikä hovissani, sen vannon kaiken nimessä, ole ketään suuremmassa arvossa pidettyä kuin te tästälähtein. Pyydän teiltä siis anteeksi kiihtymystäni, mademoiselle; se johtui ylenpalttisesta rakkaudesta. Mutta minä voin teille todistaa, että rakastan teitä vieläkin enemmän, voin todistaa sen kunnioittamalla teitä niin paljon kuin vain voitie haluta."

Sitten hän kumartuen tytön edessä ja tarttuen hänen käteensä lausui:

"Mademoiselle, suotteko minulle kunnian, että vastaanotatte suudelman, jonka painan kädellenne?"

Ja kuninkaan huulet hipaisivat kunnioittavasti ja kevyesti nuoren tytön värisevää kättä.

"Tästedes", lisäsi Ludvig, nouston ja vakavasti katsellen impeä, "tästedes te olette minun suojeluksessani. Älkää puhuko kellekään vääryydestä, jonka olen teille tehnyt, ja antakaa anteeksi muillekin, mitä pahaa he ovat mahdollisesti teille tuottaneet. Tästälähtein te olette niin paljon heidän yläpuolellaan, että he eivät enää edes saa aiheutta teitä sääliä, saati peloittaa."

Ja hän tervehti neitoa hartaasti kuin temppeleistä poistuen ja

kutsui sitten de Saint-Aignania, joka lähestyi peräti nöyränä.

"Kreivi", sanoi hän, "toivoakseni mademoiselle tahtoo suoda teille hiukan ystävyyttään sen vastineeksi, mitä minä olen hänelle iäksi vannonut."

De Saint-Aignan taivutti polvensa la Vallièren edessä.

"Mikä ilo minulle", sopersi hän, "jos mademoiselle suo minulle sellaisen kunnian!"

"Minä lähetän teille heti toverinne takaisin", virkkoi kuningas. "Hyvästi, mademoiselle, tai pikemmin: näkemiin! Osoittakaa minulle se armo, että muistatte minua rukouksissanne."

"Ah, sire", vastasi la Vallière, "olkaa huoletta. Te asutte Jumalan kanssa sydämässäni."

Nämä viime sanat päihdyttivät kuninkaan, joka aivan hurmaannuksissaan vei de Saint-Aignanin alas portaita.

Tätä ratkaisua ei Madame ollut aavistanut: ei vedenneito eikä sinipiika ollut siitä puhunut.

Uusi jesuiittikenraali

Sillaikaa kun la Vallière ja kuningas ensimmäiseen tunnustukseensa sulattivat kaikki menneisyyden murheet, nykyhetken onnentunteet ja tulevaisuuden sykähdyttelevät toiveet, oli Fouquet vetäytynyt linnassa varattuun huoneeseensa ja keskusteli siellä Aramiksen kanssa juuri siitä kaikesta, minkä Ludvig oli nyt heittänyt mielestään.

"Sanokaahan minulle", aloitti Fouquet saatuaan vieraansa asettumaan nojatuoliin ja itse istuuduttuaan hänen viereensä, "sanokaahan minulle, herra d'Herblay, millä kannalla asiat ovat nykyään Belle-Islellä. Oletteko kuullut mitään uutta?"

"Herra yli-intendentti", vastasi Aramis, "sillä taholla kehittyy kaikki toivomustemme mukaisesti; kulungit on lopullisesti suoritettu, ja suunnitelmistamme ei ole mitään tullut tietoon."

"Mutta varusväki, jonka kuningas tahtoi vaihtaa sinne?"

"Sain tänä aamuna tiedon, että se on saapunut kaksi viikkoa takaperin."

"Ja sitä on erityisesti kohditeltu?"

"Mitä parhaalla tavalla."

"Entä vanha varusväki, – mihin se on joutunut?"

"Se on noussut maihin Sarzeauissa ja heti siirretty Quimperiin."

"Tiedättekö tarkemmin uusien miesten mielialasta?"

"He ovat jo meidän puoluettamme."

"Oletteko varma vakuutuksestanne, hyvä herra piispa?"

"Ehdottomasti; sitäpaitsi saatte itse kuulla, miten siellä on järjestelty."

"Belle-Isle on vain ollut kaikista linnoituspaikoista ikävin soturien katsantokannan mukaan."

"Sen tiedän ja otin myös toimiakseni sikäli. Siellä on ahdasta, ei ole yhteyttä muun maailman kanssa, ei naisia, ei peliseuraa; ja on ihan surkeata nähdä – " lisäsi Aramis hymyillen omituiseen tapaansa – "kuinka suuressa määrin nuoret miehet nykyaikana etsiskelevät huvittelua ja kuinka herkkiä he sen johdosta ovat mieltymään henkilöihin, jotka heille kustantavat sellaista ajanvietettä."

"Mutta jos he saavat hupia Belle-Islellä?"

"Jos se tapahtuu kuninkaan toimesta, niin he rakastavat kuningasta, mutta jos kuningas jättää heidät ikäviinsä ja herra Fouquet toimittaa heille hauskutusta, niin he kiintyvät rahaministeriin."

"Ja te olitte neuvonut isännöitsijääni, että hän heti heidän tultuaan..."

"Ei, heidän annettiin ensin viikkokausia kärsiä rauhassa ikävää, ja he alkoivat nurkua väittäen, että edelliset upseerit olivat saaneet huvitella enemmän kuin he. Silloin heille vastattiin, että heidän edeltäjänsä olivat osanneet laittaa herra Fouquetin ystäviksi ja että jos herra Fouquet voisi ajatella heistä samaa,

pitäisi hän kyllä erityisenä huolenaan, että hänen alueellaan viihdyttäisiin. No, se pani heidät miettimään. Mutta isännöitsijä lisäsi heti, että hän herra Fouquetin käskyjä rikkomatta tunsu herransa kyllin hyvin, tietääkseen jokaisen kuningasta palvelevan aatelismiehen herättävän hänen harrastustaan, ja että hän tulokkaita tuntemattakin tahtoi tehdä heidän hyväkseen yhtä paljon kuin toisillekin oli oltu huomaavaisia."

"Mainiota! Ja toivoakseni toiminta seurasi sanoja? Tiedättehän, etten soisi nimessäni luvattavan mitään toteuttamatonta."

"Kyllä: upseerien käytettäväksi luovutettiin meidän molemmat kaapparialuksemme ja teidän hevosenne, ja he saivat päärakennuksen avaimet, niin että he nyt pääsevät metsästämään ja ratsastusretkille, täydentäen seurueitaan niistä Belle-Islen ja ympäristön naisista, jotka eivät pelkää tulevansa merikipeiksi."

"Ja Sarzeaussa ja Vannesissahan on paljon sellaisia naisia, teidän korkea-arvoisuutenne?"

"Oh, pitkin koko rannikkoa", vastasi Aramis tyyneästi.

"Ja miten on sotamiesten laita?"

"Järjestely on tietenkin ollut suhteellista; sotamiehille tarvittiin viiniä, hyviä ruokavaroja ja korkeata palkkaa."

"Aivan oikein! Ja tuloksena siis on...?"

"Että nyt voimme luottaa tähän varusväkeen, joka on jo paremmalla kannalla kuin entinen."

"Hyvä!"

"Ja tällaisesta menettelystä on jatkuvaa etua: jos on Jumalan

tahto, että varusväkeä vaihdetaan aina kahdenkin kuukauden väliajoilla, tulee kolmisen vuoden kuluessa kokonainen armeijakunta siten vaikuteltavaksemme; yhden rykmentin sijasta saamme viisikymmentätuhatta miestä puolellemme."

"Niin, tiesin hyvin", sanoi Fouquet, "ettei kukaan muu kuin te voisi osoittautua niin suuriarvoiseksi ja palkitsevammaksi ystäväksi, herra d'Herblay. Mutta näissä puuhissahan", lisäsi hän nauraen, "me kokonaan unohdimme kelpo parooni du Vallonin; mihin hän onkaan joutunut? Minun täytyy tunnustaa, että oleskellessani kolme viime päivää Saint-Mandéssa en ollenkaan tullut ajatelleeksi ystäväämme tai muutakaan hyödyllistä."

"Minä en unohda häntä!" vastasi Aramis. "Portos on Saint-Mandéssa hänkin ja lihoo päivä päivältä; hänellä on aina mieliruokia ja parhaita viinejä tarjolla, ja kävelypaikaksi olen hänelle myöntänyt pikku puiston, jonka te olette muuten pidättänyt samaan tarkoitukseen itsellenne. Hän alkaakin jo taas olla jalkeilla ja harjoittelee voimiaan taivuttelemalla nuoria saarnipuita tai pirstaamalla vanhoja tammia kuten Krotonin Milon,¹ ja kun puistossa ei ole jalopeuroja, niin tapaamme hänet varmaankin ihan eheänä. Portoksemme on oikea urho."

"Kyllä, mutta vähitellen hänen täytyy ikävystyäkin."

"Ei, siitä saamme olla huoletta."

"Hän voi ryhtyä tiedustelemaan?"

"Hän ei tapaa ketään."

"Mutta lopultakin hän kai odottaa tai toivoo jotakin?"

¹ Muinainen voimailija. *Suom.*

"Minä olen antanut hänelle toiveen, jonka me jonakuna päivänä toteutamme, ja hän elää sen elvyttelemänä."

"Mikä hänen toivomuksensa on?"

"Tulla esitellyksi kuninkaalle."

"Ohoh! Millä perusteella?"

"Belle-Islen insinöörinä, *pardieu!*"

"Onko se mahdollista?"

"Ihan totta."

"Kas vain! Mutta eikö hänen pitäisi nyt palata Belle-Islelle?"

"Välttämättömästi, ja ajattelenkin lähettää hänet sinne niin pian kuin suinkin käy laatuun. Portoksella on paljon esiintymiskykyä; hän on mies, jonka heikkouden tunnemme vain d'Artagnan, Atos ja minä. Portos ei milloinkaan menetä malttiaan; hän käyttäytyy aina peräti arvokkaasti, ja upseerien silmissä hän tuntuu aivan ristiretkien aikuiselta ritarilta. Hän juo pöydän alle koko esikunnan, itse tuntematta humaustakaan päässänsä; hän kykenee herättämään heissä kaikissa ihailua ja mieltymystä. Ja jos meillä myöhemmin sattuu joku määräys pantavaksi täytäntöön, niin Portos toteuttaa sen kirjaimellisesti, – hän ei anna minkään esteen silloin häiritä suoraa suuntaansa."

"Lähetäkää hänet siis takaisin."

"Sitä olen jo aikonut, – mutta vasta jonkun päivän päästä sen teen, sillä minun täytyy sanoa teille eräs seikka: minä epäilen d'Artagnania. Hän ei ole Fontainebleaussa, kuten kenties olette huomannut, ja d'Artagnan ei ole milloinkaan huvikseen syrjässä tai jouten. Nyt saatuani omat asiani kuntoon yritänkin ottaa

selville, mitä d'Artagnanilla on hommanaan."

"Olette saanut asianne kuntoon, sanotte?"

"Niin."

"Siinä tapauksessa olette onnellinen mies; minä soisin voivani sanoa samaa omasta asemastani."

"Ettehän toki ole enää levoton?"

"Hm!"

"Kuningas kohtelee teitä mitä parhaiten."

"Kyllä niin."

"Ja Colbert antaa teidän olla rauhassa?"

"Jokseenkin."

"Niin ollen", sanoi Aramis seuraten ripeätä ajatusjuoksuaan, joka oli hänen vahva puolensa, "niin ollen voimmekin miettiä eilistä ehdotustani sen tyttösen suhteen."

"Kenestä puhuittekaan?"

"Oletteko jo unohtanut?"

"En todellakaan muista."

"Huomautin neiti de la Vallièrestä."

"Kas, totta kyllä!"

"Oletteko siis vastahakoinen käännyttämään tyttöä puolellenne?"

"Siinä on haittana se, että sydämeni on toisaalla; en tunne minkäänlaista mieltymystä siihen lapsukaiseen."

"Hohoi!" vastasi Aramis; "sydämenne vetää teitä toisaanne, sanotte?"

"Niin."

"*Diable*, sellaista pitää varoa!"

"Miksi niin?"

"Olisi vaarallista antautua sydämensä valtaan, kun tarvitsee päätänsä siinä määrin kuin te."

"Te olette oikeassa. Ja heti ensi kutsustanne minä jätinkin kaikki, kuten näette. Mutta palatkaamme pienokaiseen. Mitä hyötyä luulette minulle siitä koituvan, että kävisin hänelle huomaavaiseksi?"

"Asia on selvä. Kuningas on oikkunaan iskenyt silmänsä häneen; niin ainakin luullaan."

"Ja te, jolle kaikki on selvillä, tiedätte kai muutakin?"

"Minä tiedän, että kuningas on vaihtanut tunteitaan hyvin äkkiä: aivan äsken hän oli ihan hullaantunut Madameen, ja vielä muutamia päiviä sitten Monsieur valitti siitä mieltymyksestä leskikuningattarelle; seurauksena oli aviokiistoja ja äidillisiä nuhteita."

"Miten te tuon kaiken tiedätte?"

"Tiedänpä vain."

"No niin?"

"No, tämän eripuraisuuden ja nuhtelun jälkeen ei kuningas ole enää puhutellut tai erityisesti lähestynyt hänen kuninkaallista korkeuttaan, vaan kääntänyt huomionsa de la Vallièreen, Madamen hovineitton. Tiedättekö, mitä lempiseikoissa merkitsee kaihdin?"

"Hyvin."

"No niin, neiti de la Vallière tietenkin on vain Madamen

kaihtimena. Käyttäkää tätä asemaa hyväksenne, sopivasti antaen tytön ymmärtää, että hän onkin valtiattarensa välikappale. Loukattu itserakkaus helpoittaa valloitustanne, ja tuo tyttönen luonnollisesti tutustuu kuninkaan ja Madamen salaisuuksiin. Ja te ette voi uskoakaan, mitä kaikkea järkvä mies voi saada aikaan jonkun salaisuuden haltijana."

"Mutta miten lähestyä häntä?"

"Tekö kysytte sitä minulta!" vastasi Aramis.

"Vain syystä että minulla ei ole aikaa hänen varalleen."

"Hän on köyhä ja halpa-arvoinen; te toimitatte hänelle kunnollisen aseman, – ja valloittipa hän rakastajattarena kuninkaan tai ainoastaan pääsee läheisiin väleihin uskottuna, niin teillä on hänessä uusi avustajatar."

"Hyvä", mukausi Fouquet. "Mitä nyt ensin tekisimme pienokaisen suhteen?"

"Miten olette menetellyt, herra yli-intendentti, kun olette tahtonut valloittaa jonkun naisen?"

"Olen kirjoittanut hänelle rakkauteni vakuutuksia, tarjonnut palvelulisiäni ja piirtänyt alle nimeni."

"Onko yksikään kyennyt vastustamaan teitä?"

"Yksi ainoa", vastasi Fouquet. "Mutta hiljakkoin hän taipui kuten toisetkin."

"Otatteko nyt vaivaksenne kirjoittaa?" esitti Aramis, ojentaen rahaministerille kynää.

"Sanelkaa!" pyysi hän. "Päässäni pyörii niin paljon muuta, etten osaisi saada kokoon kahta riviä."

"Samapa se", vastasi Aramis. "Kirjoittakaa siis!"

Hän saneli:

'Hyvä neiti! Olen nähnyt teidät, ja teitä ei hämmästyttäne, että olen huomannut teidät tenhoavaksi.

Mutta sulojanne vastaavan aseman puutteessa te voitte viettää ainoastaan syrjäytettyä elämää hovissa.

Kunniallisen miehen rakkaus voisi – jos teillä on ollenkaan kunnianhimoa – auttaa oikeuksiinsa teidän henkevyyttänne ja viehkeyttänne.

Minä asetan rakkauteni teidän jalkainne juureen; mutta kun kaikkein nöyryin ja varovaisinkin kiintymys saattaa kuitenkin panna alttiiksi hellimänsä olennon, ei noin ihastuttavan henkilön sovi antautua vaaraan ilman tulevaisuuden vakuuksia.

Jos suvaitsette vastata rakkauteeni, niin osoitan teille kiitollisuuttani tekemällä teidät pysyväisesti vapaaksi ja itsenäiseksi.' Tämän kirjoitettuaan Fouquet katseli Aramista.

"Nimi vain alle", sanoi piispa.

"Onkohan se tarpeellista?"

"Teidän allekirjoituksenne tässä kirjeessä merkitsee miljoonaa, – ette ota huomioon sitä, hyvä yli-intendentti."

Fouquet kirjoitti nimensä.

"Kenet lähetätte nyt toimittamaan kirjettä perille?" kysyi Aramis.

"Erään älykkään palvelijan."

"Oletteko ihan varma hänestä?"

"Hän on taattu graubündeniläiseni. Hm, meidän pelimme ei

muuten olekaan tässä asiassa hullumpaa."

"Kuinka niin?"

"Jos on totta, mitä sanoitte tuon pienokaisen tehtävästä kuninkaan ja Madamen suhteissa, antaa kuningas hänelle luonnollisesti niin paljon rahaa kuin hän vain saattaa haluta."

"Kuninkaalla siis on rahoja?" kysyi Aramis.

"*Dame*, ei muutakaan voi uskoa, kun hän ei enää pyydä minulta!"

"Hoo, kyllä hän taas pyytääkin, olkaa varma siität"

"Minulla on vielä suotuisampikin seikka mainittavana: olisin luullut hänen puhuvan minulle tuosta Vauxin juhlasta, jota Colbert pyrkii toimittamaan niskoilleni, mutta hän ei ole virkkanut siitä sanaakaan."

"Vielä hän siitä puhuukin!"

"Te siis pidätte kuningasta kovin säälimättömänä, hyvä herra d'Herblay?"

"En häntä."

"Hän on nuori ja siis taipuvampi suopeuteen."

"Hän on nuori ja siis heikko tai kiihkomielinen, ja herra Colbert johtelee ilkeydellään kuninkaan heikkoutta tai herkkäluontoisuutta."

"Näettehän pelkääväanne häntä?"

"Sitä en kiellä."

"Mutta silloin minä olen hukassa."

"Kuinka niin?"

"Minä olin kuninkaan asioissa voimakas ainoastaan rahojen

perusteella, ja nyt olen taloudellisen perikadon partaalla."

"Ette suinkaan."

"Mitä! Tunnetteko siis asiani paremmin kuin minä itse?"

"Kenties."

"Mutta jos hän kuitenkin haluaa sen juhlan pantavaksi toimeen?"

"Silloin te järjestätte sen."

"Entä rahat?"

"Onko teiltä milloinkaan puuttunut varoja?"

"Voi, jos tietäisitte, millä hinnalla sain täytetyksi viime tarpeen!"

"Ensi kerralla se käy teiltä ihan vaivattomasti."

"Kuka minulle antaisi rahat?"

"Minä."

"Annatteko te minulle kuusi miljoonaa?"

"Kyllä."

"Te, – kuusi miljoonaa!"

"Kymmenen, jos tarvitaan."

"Totisesti, hyvä d'Herblay", sanoi Fouquet, "teidän tyyni luottavaisuutenne peloittaa minua enemmän kuin kuninkaan suuttumus."

"Joutavia!"

"Mikä siis oikein olettekaan?"

"Tokihan tunnette minut."

"Tarkoitin: mihin tähtäätte?"

"Minä tahdon, että Ranskan valtaistuimella tulee olla

kuningas, joka on suosiollinen herra Fouquetille, ja että herra Fouquet on minulle suosiollinen."

"Ah", huudahti Fouquet puristaen hänen kättänsä, "minähän jo pidän teitä läheisimpänä miehenäni; mutta uskokaa pois, rakas d'Herblay, te antaudutte harhaluuloihin."

"Missä kohden?"

"Ludvig ei ikinä käänny minua kohtaan suopeaksi."

"En ole sanonutkaan, että Ludvig muuttuu teille suosiolliseksi."

"Mutta juurihan pääsitte sitä sanomasta!"

"En puhunut Ludvigista, vaan Ranskan kuninkaasta."

"Eikö se ole samaa?"

"Ei toki; siinä on suuri ero."

"En ymmärrä."

"Oivallatte pianikin. Otaksukaa, että se kuningas on toinen mies kuin Ludvig XIV."

"Toinen mies?"

"Niin, jonka on kiittäminen teitä kaikesta."

"Mahdotonta!"

"Vieläpä valtaistuimestaan."

"Oh, te olette järjiltänne! Ei ole olemassa ketään, joka voisi asettua Ludvig XIV:n sijaan valtaistuimelle. En kykene havaitsemaan ketään sellaista, en ainoatakaan."

"Minä tiedän yhden."

"Ellei se olisi Monsieur", vihjaisi Fouquet levottomasti silmäillen Aramista. "Mutta Monsieur..."

"Se ei ole Monsieur."

"Miten saattaisi mikään hallitsijasukuun kuulumaton ruhtinas, jolla ei olisi mitään oikeutta...?"

"Minun tai oikeastaan teidän kuninkaanne on oleva kaikkea, mitä hänen pitääkin olla; olkaa siitä seikasta huoleti."

"Varokaa, varokaa, herra d'Herblay, te saatte minut vapisemaan, ja päätäni huimaa."

Aramis hymyili.

"Te vapisette ja huimaannutte vähästä", vastasi hän. "Oh, te todella pelästyttätte minut."

Aramis hymyili yhä.

"Te nauratte vain?" ihmetteli Fouquet.

"Ja sen päivän koittaessa tekin nauratte; nyt minun vain tulee pysyä ainoana naurajana."

"Mutta selittäkää toki edes hiukan!"

"Kyllä selitän aikanaan; sillävälän älkää pelätkö mitään. Te olette yhtä vähän Pietari kuin minä olen Vapahtaja, mutta kuitenkin minä sanon teille: 'Heikkouskoinen, miksi epäilet?'"

"Voi, hyvä Jumala, minä epäilen... minä epäilen, koska en näe mitään."

"Silloin olette sokea, ja siinä tapauksessa en enää kohtele teitä Pietarina, vaan Paavalina, ja sanon teille: 'Se päivä tulee, jona sinun silmäsi avautuvat!'"

"Voi", äännähti Fouquet, "kuinka mielelläni uskoisinkaan!"

"Te ette usko, vaikka olen ainakin kymmenesti kuljettanut teidät kuilun yli, johon olisitte yksin ollen sortunut! Te ette

usko, – te, joka yliprokuraattorista olette kohonnut intendentin arvoon, intendentistä pääministeriksi ja siitä olette nousemassa valtakunnan melkein itsenäiseksi kansleriksi. Mutta ei", sanoi hän yhä hymyillen, "ei, ei, te ette voi nähdä ettekä siis myöskään uskoa."

Ja Aramis nousi poistuaakseen.

"Vielä sananen", virkkoi Fouquet. "Te ette ole milloinkaan ennen puhunut minulle täten; te ette ole koskaan esiintynyt niin luottavaisena tai oikeammiten uhmaavana."

"Syystä että äänekkääseen puhumiseen tarvitaan vapaa sananvalta."

"Teillä on se siis nyt?"

"Niin."

"Vasta saatuna?"

"Eilisestä asti."

"Olkaa varovainen, herra d'Herblay, te ajatte varmuuden uhkarohkeuteen."

"Mahtiin voi perustaa paljon rohkeutta."

"Te olette mahtava?"

"Olen tarjonnut teille kymmenen miljoonaa ja pidän sen summan yhä varallanne."

Fouquet nousi ihan hämmennyksissään.

"Kuulkaahan", sanoi hän, "kuulkaahan: te puhuitte kuninkaiden syöksemisestä valtaistuimelta ja asettamisesta valtaan. Herra armahtakoon, mutta jos olen täydellä järjelläni, niin sitä te äsken haastoitte!"

"Niin todellakin."

"Ja miksi puhuitte sellaista?"

"Saattaa hyvinkin puhua valtaistuinten vallinnasta, kun itse on tämän maailman kuninkaitten yläpuolella."

"Oletteko siis kaikkivaltias?" huudahti Fouquet.

"Pysyn sanoissani", vastasi Aramis. Hänen silmänsä leimusivat ja huulensa värähtelivät.

Fouquet heittäysi jälleen nojatuoliin ja antoi päänsä vaipua käsien varaan.

Aramis katseli häntä hetkisen kuten ihmiskohtaloita johteleva enkeli olisi silmäillyt tavallista kuolevaista.

"Hyvää yötä", toivotti hän; "nukkukaa hyvin ja lähettäkää kirjeenne la Vallièreille. Huomenna kai jälleen tapaamme?"

"Niin, huomenna", vastasi Fouquet ja pudisti päätänsä kuin henkilö, joka tointuu tajulleen. "Mutta missä parhaiten?"

"Kuninkaan ajoretkellä, jos suvaitsette."

"Se sopii hyvin."

Ja he erosivat.

135.

Rajuilma

Seuraava päivä valkeni synkän uhkaavana, ja kun kaikki tiesivät, että kuninkaalliseen ohjelmaan kuului nyt ajoretki, jokainen heti silmänsä avattuaan suuntasi katseensa taivaalle.

Puunlatvain tasalla leijui sakeata, punertavaa usmaa, jota paksun pilvihunnun läpi tunkeutuvat himmeät auringonsäteet olivat hädin jaksaneet kohottaa kolmisenkymmentä jalkaa maasta. Yöllä ei ollut laisinkaan laskeutunut kastetta, nurmikot olivat jääneet kuiviksi ja kukkaset menettäneet tuoreutensa. Linnut livertelivät tavallista hillitymmin lehvistöissä, jotka riippuivat kuoleutuneen hievahtamattomina. Se omituinen sekava ja elämää uhkuva kohu, jota auringon armaus tuntuu synnyttävän, – se luonnon huokuminen, joka taukoamattomasi haastaa kaikkien muiden äänten keskellä, – oli nyt häipynyt kuulumattomiin; syvä hiljaisuus vallitsi luomakunnassa.

Tämä taivaan ankeus säpsähdytti kuningasta, kun hän noustuaan siirtyi ikkunansa ääreen. Mutta kun ajoretkeä varten oli annettu kaikki määräykset, – kun oli toimitettu kaikki valmistukset ja olletikin kun Ludvig toivoi tästä ajoretkeestä mielikuvituksensa lupausten (ja voimmepa sanoa sydämensä halujen) täyttymystä, päätti hän empimättä, että sään merkeillä ei ollut mitään tekemistä jo järjestetyn ajoretken

kanssa, joka siis oli pantava toimeen vastuksia ajattelematta. Muutamissa taivaan armoittamissa hallituskausissa on sitäpaitsi hetkiä, jolloin voisi luulla maallisen kuninkaan tahdolla olevan vaikutusta jumalalliseen tahtoon. Augustuksella oli Vergilius vakuuttamassa: *Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane.*² Ludvig XIV: lle saattoi Boileau kuvailla samanlaista suopeutta Jumalan taholta kuin Augustus uskoi saavansa osakseen Jupiterilta.

Ludvig kävi tavallisuuden mukaan messussa, mutta on tunnustettava, että luodun muisto jossakin määrin häiritsi Luojaalle kuuluvia ajatuksia. Hän ei jumalanpalveluksen aikana voinut pidättyä toisinaan laskeskelemasta, kuinka monta minuuttia ja sitten sekuntia hänet eroitti siitä onnellisesta hetkestä, jolloin huviajelu alkaisi eli Madame siis lähtisi liikkeelle seuranaisineen.

On kaikei sanomattakin selvää, että linnassa ei yksikään sivullinen tiennyt kohtauksesta, joka kuninkaalla oli ollut edellisenä iltana la Vallièren kanssa. Kielevä Montalais olisi kenties laskenut jutun leviämään, mutta häntä hallitsi tässä kohden Malicorne, joka oli lukinnut hänen huulensa yhteisen edun osoittamisella.

Ludvig XIV oli niin hurmaannuksissaan, että hän oli Madamellekin melkein antanut anteeksi eilispäivän kolttoson. Hänen oikeastaan sietikin olla siitä pikemmin hyvillään kuin pahoillaan. Ilman tuota häijyyttä ei hän olisi saanut la Vallièren

² Sataa koko yön, mutta aamulla jatkuvat julkiset leikit (lat.).

kirjettä, joka johti hänet puhutteluun ja epä tietoisuudesta selvyyteen. Hänen sydämensä oli niin täynnä auvoa, ettei siihen ainakaan tällähaavaa mahtunut mitään katkeruuden kaunaa. Sentähden Ludvig ei aikonutkaan rypistää kulmiansa kälylleen, vaan tahtoi tervehtiä häntä vielä ystävällisemmin ja armollisemmin kuin tavallista, – se vain ehtona, että hän valmistuisi ajoissa lähtemään liikkeelle...

Sellaista Ludvig mielti messun kestäessä, väkisinkin unohtaen pyhän toimituksen aikana yhtä ja toista, mitä kaikkein kristillisimmän kuninkaan ja kirkon vanhimman pojan olisi tullut ajatella. Mutta Jumala on nuorille rikkojille laupias, ja kaikki rakkaus – harhaantunutkin – saa helposti armon Hänen isällisissä silmissään. Niinpä Ludvig messusta lähtiessään ja kohottaessaan katseensa taivaalle näki pilvipeitteen raosta jo kaistaleen puhtoista sinitaivasta.

Hän palasi linnaan, ja kun ajoretki oli määrätty alkavaksi vasta puoleltpäivän ja siihen oli vieläkin kaksi tuntia aikaa, ryhtyi hän uutterasti työskentelemään Colbertin ja Lyonnen kanssa. Tämä puuhailu ei estänyt Ludvigia samalla kävelemästä edes takaisin pöydän ja ikkunan väliä, – sen ikkunan nimittäin, joka oli Madamen huvimajalle päin, ja siten hän tuli huomanneeksi pihalla herra Fouquetin. Sitten kun kuningas oli toisiltana osoittanut rahaministerille ilmeistä suosiollisuutta, hyörivät hovimiehet Fouquetin ympärillä huomaavaisempina kuin milloinkaan, ja hän puolestaan näytti hyvin tyytyväiseltä ja hymyili iloisesti, ollessaan nyt tulossa tervehdyskäynnille

kuninkaan luo.

Fouquetin nähdessään Ludvig vaistomaisesti kääntyi Colbertiin päin. Tämä myhäili niinikään ja näytti voitokkaan riemuitsevalta. Se ilahdus oli hänet vallannut vastikään, kun muuan hänen kirjurinsa oli tullut sisään ja ojentanut hänelle asiakirjakäärön, jonka Colbert oli avaamattomana sullonut avaraan housuntaskuunsa. Mutta kun Colbertin hymyssä aina oli pohjalla jotakin pahaenteistä, valitsi Ludvig mieluummin katseltavakseen Fouquetin säteilevän ilmeen. Hän viittasi yli-intendenttiä tulemaan ylös ja virkkoi sitten Lyonnelle ja Colbertille.

"Laatikaa mietintönne valmiiksi ja jättäkää se kirjoituspöydälleni; minä luen sen sitten rauhallisempana hetkenä."

Ja hän poistui huoneesta. Kuninkaan antaman merkin johdosta oli Fouquet kiireesti noussut ylös portaita; Aramis oli ollut pihalla yli-intendentin saattolaisena, mutta vakavana vetäytynyt halpa-arvoisempien hovimiesten ryhmään, jonka keskeen hän katosi niin että kuningas ei ollut häntä huomannutkaan. Ludvig kohtasi rahaministerinsä porrassillakkeella.

"Sire", lausui Fouquet nähdessään hallitsijansa osoittaman armollisuuden, "teidän majesteettinne on viime päivinä ollut minulle ylenmäärin suosiollinen. Edessämme ei nyt enää olekaan vain nuori kuningas, vaan nuori jumala, joka hallitsee Ranskan rattoisuuden, onnen ja rakkauden henkenä."

Kuningas punastui. Imartelevanakin tämä kohteliaisuus oli jokseenkin suoranainen vihjaus. Hän vei yli-intendentin siihen pikku saliin, joka erotti hänen työhuoneensa makuukamarista.

"Tiedättekö, miksi kutsuin teidät?" aloitti Ludvig istuutuen ikkunakomeron reunalle, voidakseen pitää silmällä kukkapengermiä Madamen huvimajan toisen ulko-oven edustalla.

"En, sire... mutta teidän majesteettinne armollisesta hymystä päättäen teillä on jotakin ilahduttavaa sanottavana minulle."

"Kas, teillä on ennakkokäsitys?"

"Minä vain katselen ja näen."

"Mutta te erehdytte."

"Onko mahdollista, sire?"

"Kutsuin teidät päin vastoin pahoitteluni lausumiseksi."

"Minulle, sire?"

"Niin, ja hyvin vakavana nuhteena."

"Teidän majesteettinne ihan kauhistuttaa minua... ja kuitenkin odotan täynnä luottamusta teidän oikeamielisyyteenne ja hyvyyyteenne."

"Mitä puhutaankaan, herra Fouquet, – että te valmistelette suuria juhlia Vauxissa?"

Fouquet hymyili niinkuin toipilas unohdetun kuumeen uusiintumiskohtauksen ensi väristyksessä.

"Ja te ette ole kutsunut minua?" jatkoi kuningas.

"Sire", vastasi Fouquet, "en ajatellut koko juhlaa, josta muuan *ystäväni*" – Fouquet korosti tätä sanaa – "vasta toisiltana tahtoi

muistuttaa minua."

"Mutta minä puhelin kanssanne sitten yöllä, ja te ette maininnut siitä mitään, herra Fouquet."

"Sire, miten olisin voinut toivoa teidän majesteettinne laskeutuvan alas korkeasta piiristäne siinä määrin, että kunnioittaisitte minun kotiani kuninkaallisella läsnäolollanne?"

"Suokaa anteeksi, herra Fouquet, mutta tähän ette missään muodossa puhunut minulle juhlastanne."

"En puhunut siitä kuninkaalle – toistan vieläkin, ensiksikin siitä syystä, että juhlan toimeenpanemisesta ei ollut mitään lopullista päätetty, ja toisekseen pelkäsin epäystä."

"Ja millä perusteella pelkäsitte minun kieltäytyvän, herra Fouquet?"

Olen päättänyt saattaa välimme aivan selviksi, kuten näette."

"Arastelin katkeran pettymyksen karttelussa, sire, kun niin kovin hartaasti halusin nähdä kuninkaan jonakuna otollisena hetkenä ottavan vastaan kutsuni."

"No, huomaaapa, herra Fouquet, että meidän on peräti helppo päästä hyvään keskinäiseen ymmärrykseen. Te haluatte kutsua minut juhlaanne, minä olen halukas tulemaan; kutsukaa, niin saatte minut vieraaksenne."

"Mitä! Teidän majesteettinne suvaitsee vastaanottaa kutsuni?" sopersi yli-intendentti.

"Luulen todellakin tekeväni enemmän, monsieur", sanoi kuningas hymyillen, "sillä minä lienen oikeastaan nyt itse tarjoutunut."

"Teidän majesteettinne tuottaa minulle ääretöntä kunniaa ja iloa!" huudahti Fouquet; "minun täytyy vain sanoa, kuten herra de la Vieuville lausui teidän esi-isällemme Henrik IV: lle *Domine, non sum dignus*."³

"Siihen vastaan, herra Fouquet, että jos panette toimeen juhlan, niin minä tulen mukaan kutsuttuna tai kutsumattomana."

"Oi, kiitos, kiitos, armollinen kuninkaani!" sanoi Fouquet kohottaen ylpeästi päätänsä tämän suosionosoituksen johdosta, jota hän kuitenkin sielussaan piti lopullisena häviönänsä. "Mutta miten on teidän majesteettinne saanut tiedon unelmastani?"

"Yleisestä huhuamisesta, herra Fouquet, joka kertoo ihmeitä teistä ja kotinne upeudesta. Tunnette ehkä ylpeyttä siitä, että kuninkaan käy teitä kateeksi, herra Fouquet?"

"Se tekee minusta maailman onnellisimman miehen, sire, koska sinä päivänä, jona kuningas todella tuntee kateutta Vauxin johdosta, minulla on jotakin arvokasta tarjottavana hallitsijalleni."

"No niin, herra Fouquet, valmistakaa siis juhlanne ja avatkaa talonne ovet selälleen."

"Ja määrätkää te, sire, päivä", esitti Fouquet.

"Sopikaamme tasan kuukausi tästä päivästä lukien."

"Haluaako teidän majesteettinne nyt mitään muuta?"

"En sen enempää, herra yli-intendentti, paitsi että tästälähtein soisin teidän pysyttelevän likelläni niin paljon kuin teille vain suinkin käy mahdolliseksi."

³ Herra, minä en ansaitse sitä. *Suom.*

"Sire, minulla on kunnia ottaa osaa teidän majesteettinne huviajeluun."

"Se ilahduttaa minua. Olenkin juuri lähtemässä, herra Fouquet, ja tuolla jo naiset tulevat koolle."

Ja niin sanoessaan kuningas ei osoittanut ainoastaan nuoren miehen vilkastumista, vaan nuoren rakastajan intoa, kun hän peräytyi kiireesti ikkunasta ottamaan hansikkaansa ja keppinsä, jotka kamaripalvelija toi hänelle. Ulkoa kuului ratsujen tömistelyä ja vaununpyörien ratinaa pihan hiekoitukselta. Kuningas riensi alas portaita. Hänen ilmestyessään ulko-ovelle kaikki pysähtyivät. Ludvig astui suoraan nuoren kuningattaren luo. Leskikuningatar oli jäänyt huoneisiinsa, yhä pahemmin potien paranematonta hivotustautiansa. Maria Teresia astui kaleeseihin Madamen kanssa ja kysyi puolisoltaan, mille suunnalle hän halusi huviajelun ohjattavaksi. Ludvig lie nähnyt la Vallièren – vielä ihan kalpeana edellisen illan tapauksista – asettuvan vaunuihin kolmen seuralaisen kanssa ja vastasi kuningattarelle, että hän ei pitänyt siinä kohden väliä, vaan tuli mielellään minne hyvänsä. Kuningatar antoi silloin esiratsastajille määräyksen kääntyä Apremontia kohti. Nämä läksivät nyi ennakolta liikkeelle.

Kuningas nousi ratsaille. Hän saattoi muutaman minuutin ajan kuningattaren ja Madamen ajoneuvoja, pysytellen vaununoven kohdalla. Sää oli tuntuvasti selinnyt, mutta koko taivaankansi oli kuitenkin yhä verhoutuneena ikäänkuin tomuhuntuun, jonka hienonhienot hiukkaset kimmeltelivät auringon himmentyneessä

hohteessa. Oli tukahduttava helle. Mutta kun kuningas ei näkynyt säänmerkeistä välittävän, ei kukaan tahtonut ilmaista mitään levottomuutta, ja ajeluretki suuntautui kuningattaren ohjeen mukaisesti Apremontiin päin. Hovilaisten ryhmä hälisi hilpeänä, ja jokainen yritti ilmeisesti unohtaa ja saada muilta unohtumaan, mitä ikäviä huomautuksia oli edellisenä päivänä tullut lausutuksi. Etenkin Madame oli säteilevällä tuulella. Ja näkihän Henriette tosiaan kuninkaan kaleesiensa vierellä; ei ollut oletettavissa, että Ludvig oli siten elähtynyt huomaavaiseksi puolisoaan kohtaan, joten prinsessalla oli aihetta toivoon, että hänen ruhtinaansa oli palautunut entiselleen.

Mutta neljänneslieuen verran saateltuaan ylhäistä paria kuningas kumarsi ystävällisesti hymyillen ja käänsi ratsunsa, antaen kuningattaren kaleesien ja sitten ensimmäisten hovineitojen vaunujen sekä muidenkin ajoneuvojen solua ohitse; nähdessään hallitsijan seisahtuneen aikoivat kyllä muutkin pysähtyä, mutta Ludvig viittasi heitä vain kulkemaan edelleen. La Vallièren vaunujen saapuessa kuningas lähestyi tervehtimään Madamen hovineitoja ja näkyi tahtovan lähteä ratsastamaan nyt heidän rinnallaan, mutta silloin koko vaunujono äkkiä seisahtui. Kuninkaan poistumisesta rauhattomana oli kuningatar saanut tämän aikaan omien vaunujensa pysähdyttämällä, – ja hänellehän kuningas olikin antanut määräysvallan ajoretken suhteen.

Kuningas lähetti tiedustamaan, mitä hän tarkoitti ajelun pysähdyttämällä.

"Mieleni tekee jatkaa jalkaisin", oli vastauksena.

Hän varmaankin toivoi, että joskin kuningas ratsain saatteli hovineitojen vaunuja, hän ei kehtaisi jalkaisin lyöttäytyä ihan tyttösiens kumppaniksi.

Oltiin keskellä metsää. Se oli kaunis alku huviajelulle, kaunis olletikin haaveilijain ja rakastuneiden mielestä. Pikku risteyksestä, johon oli pysähtytty, erkani kolme viehättävää lehtokujaa pitkinä, varjoisina ja mäkisinä. Sammalpohjaisina ja lehvistöjen reunustamina näistä kukin avasi näkyviin kaidan kaistaleen taivasta toisiaan syleilevien puunlatvojen lomitse. Taempana vilahteli kujien poikki edes takaisin metsäkauriita, jotka hätääntyneinä olivat toviksi pää koholla seisahuneet keskelle tietä ja nyt pakenivat nopeina kuin nuoli, yhdellä ainoalla loikkauksella syöksähtäen metsän suojaavaan tiheikköön. Tuon tuostakin myös mietiskelevä kaniini istahti pystyyn, sively kuonoaan etukäpäpälillä ja vainusi ilmaa, yrittäen nuuskia, oliko lähestyvällä häiritsijäin parvella ehkä kintereillään joku vääräkoipinen koira tai kainalossaan tuliluikku. Koko seurue oli laskeutunut vaunuista nähdessään kuningattaren astuvan maahan. Maria Teresia tarttui erään hovineitonsa käsivarteen, ja luotuaan syrjäsilmyksen kuninkaaseen – joka ei ollut sitä huomaavinaan – hän tunkeutui metsään ensimmäistä eteensä avautuvaa polkua pitkin. Kaksi esiratsastajaa kulki hänen majesteettinsa edellä, sauvoillaan kohotellen oksia tai siirtäen syrjään vadelpensaiden vesoja, jotka olisivat voineet haitata kävelyä.

Heti maahan astuessaan oli Madame puolestaan tavannut vierellään kreivi de Guichen, joka kumartaen asettui hänen käytettäväkseen. Monsieur oli eilisestä uimaretkestä ihastuksissaan ilmoittanut tänäänkin mieluummin lähtevänsä virralle, ja suoden de Guichelle vapautta hän oli jäänyt linnaan Lotringin junkkarin ja Manicampin kanssa. Hän ei enää ollut vähääkään mustasukkainen. Niin ollen oli häntä nyt turhaan katseltu kulkueesta; mutta kun Monsieur oli hyvin itsekäs ruhtinas, joka yleensä kovin niukasti lisäsi yhteistä hupia, oli hänen poissaolonsa herättänyt pikemmin tyytyväisyyttä kuin pahoittelua.

Kuningattaren ja Madamen esimerkkiä seuraten olivat muutkin hajaantuneet ryhmiksi sattuman tai valintansa mukaan. La Vallièren lähellä pysytellyt kuningas oli hypännyt ratsailta hänen avatessaan vaunujensa oven ja tarjonnut hänelle käsivartensa. Montalais ja Tonnay-Charente olivat heti vetäytyneet syrjään, edellinen harkiten sen viisaammaksi, jälkimmäinen hienotunteisuudesta, – toinen etääntyi tehdäkseen kuninkaalle mieliksi, toinen välttääkseen esiintymästä hänelle vastenmielisenä.

Puolen tunnin kuluessa oli sääkin järjestäytynyt toisin. Ikäänkuin lämpöaallon työntämänä oli harsokerros kasaantunut länteen pilviröykkiöksi, joka vastakkaisen ilmavirran vaikutuksesta alkoi lähestyä verkalleen ja uhkaavana. Rajuilma oli selvästi tulossa; mutta kun kuningas ei sitä nähnyt, ei kukaan katsonut oikeudekseen ottaa sitä huomionsa. Kävelyretkeä siis

jatkettiin. Muutamat levottomat sielut kyllä alituisen kohottivat katseensa yläilmoihin, ja vielä arempina käyskentelivät monet vaunujensa ympäristöllä, aikoen etsiä niistä suojaa rajuilman puhjetessa; mutta suurempi osa kulkuetta seurasi kuningasta, nähdessään hänen urheasti etääntyvän metsään la Vallièren kanssa.

Sen nähdessään kuningas tarttui seuralaisensa käteen ja veti hänet kapeaan sivukujaan, johon tällä kertaa kukaan muu ei rohjennut poiketa perässä.

136.

Sade

Samaan aikaan samosi metsässä kaksi miestä juuri sille suunnalle, mihin kuningas oli kääntynyt la Vallièren kanssa, mutta he eivät välittäneet lehtokujasta, vaan astelivat puiden keskitse aivan huolettomina taivaan uhkaavista merkeistä ja pää kumarassa niinkuin miettien vakavia asioita.

He eivät olleet nähneet de Guichea, eivät Madamea, kuningasta tai la Vallièrea. Äkkiä hulmahti ilmassa kuin tulenlieska, ja sitä seurasi kumea, kaukainen jyrinä.

"Kah", virkkoi toinen miehistä, kohottaen päätänsä, "me saamme ukonilman! Emmekö riennä takaisin vaunuihin, hyvät d'Herblay?"

Aramis silmäsi tutkivasti taivaalle.

"Oh", arveli hän, "ei ole vielä hätää." Ja hän pitkitti keskustelua siitä kohdasta, johon se näkyi pysähtyneen. "Sanotte siis, että eilen illalla kirjoittamamme kirjeen on jo täytynyt ehtiä perille?"

"On varmastikin."

"Kenen annoitte sen viedä?"

"Sveitsiläisen toimitsijani, josta jo eilen mainitsin."

"Mutta hän ei tuonut vastausta?"

"En ole häntä vielä nähnyt. Tyttönen kaiketi oli

palvelusvuorollaan Madamen luona tai pukeutumassa, antaen hänen odottaa. Sitten oli aika lähteä ajoretkelle, joten en voi sanoa, miten siellä kävi."

"Te tapasitte kuninkaan ennen lähtöänne?"

"Niin."

"Millä mielellä hän oli?"

"Perin armollinen tai ilkeän kavala, riippuen siitä, oliko hän tosissaan vai teeskentelikö vain."

"Entä juhla?"

"Se pannaan toimeen kuukauden kuluttua."

"Toimittiko hän itselleen kutsun?"

"Niin itsepintaisesti, että huomasin Colbertin puuttuneen asiaan."

"Hyvä on."

"Eikö yö ole häivyttänyt kuvitelmiänne avustuksesta, jota arvelitte voivanne antaa minulle tässä kohden?"

"Ei, minä olen istunut kirjoittamassa kaiken yötä, antaen tarpeelliset määräykset."

"Teidän tulee ottaa huomioon, että juhla ehdottomasti maksaa useita miljoonia."

"Minä toimitan kuusi... Hankkikaa te puolestanne kaiken varalta pari kolme miljoonaa."

"Te olette ihmeellinen mies, rakas d'Herblay."

Aramis hymyili.

"Mutta", kysyi Fouquet vieläkin hiukan levottomana, "kun te noin vierittelette miljoonia, niin miksi ette jokunen päivä

sitten siepannut taskustanne niitä viittäkymmentätuhatta frangia Baisemeauxille?"

"Syystä, että silloin olin köyhä kuin Job."

"Ja nyt?"

"Tänään olen kuningasta rikkaampi."

"Hyvä on", sanoi Fouquet. "Minä tunnen ihmisiä ja tiedän, että te olette mies vastaamaan vakavasta sanastanne. En tahdo yrittää riistää teiltä salaisuuttanne; älkäämme puhuko siitä sen enempää."

Samassa kuului valtavaa jylinää, joka yhtäkkiä räjähti hirmuiseksi jyrähdykseksi.

"Ohoh", virkkoi Fouquet, "sanoinhan sen!"

"Niin", myöntyi Aramis, "palatkaamme vaunujen luo."

"Meillä ei ole enää aikaa", vastasi Fouquet; "sade jo saavuttaa meidät."

Taivas oli tosiaan ikäänkuin auennut, ja raskas sadetulva humautti äkkiä puiden latvoissa.

"Hoo", arveli Aramis, "kyllä me ehdimme ajoneuvoihin ennenkuin lehvät läpäisevät."

"Parempi vetäytyä johonkin luolaan", ehdotti Fouquet.

"Niin, mutta missä täällä olisi sellainen?" kysyi Aramis.

"Kymmenen askeleen päässä, tietääkseni", sanoi Fouquet hymyillen, ja katseltuaan ympärilleen hän lisäsi: "Niin, tuolla se on."

"Kelpaapa olla niin hyvämuistinen!" huudahti Aramis, vuorostaan hymyillen. "Mutta ettekö pelkää, että ajajanne

turhaan odotettuaan meitä otaksuu meidän palanneen toista tietä ja seuraa hovin vaunuja?"

"Oh", hymähti Fouquet, "siitä ei ole pelkoa. Kun asetan valjakkoni minne hyvänsä, niin ainoastaan kuninkaan nimenomainen käsky voisi saada mieheni hievahtamaan. En sitäpaitsi luule, että ainoastaan me olemme etääntyneet näin loitolle. Kuulen askeleita ja puheensorinaa."

Näin sanoen Fouquet kääntyi ja avasi kepillään tiheän lehvistön, joka oli hänen tiellään. Aramoksen katse tunkeutui aukkoon samalla kertaa kuin yli-intendentinkin.

"Nainen!" supatti Aramis.

"Mies!" säesti Fouquet.

"La Vallière!"

"Kuningas!"

"Kas vain", sanoi Aramis, "tietäneekö kuningaskin teidän luolanne? Se ei minua ihmetyttäisi; hän näkyy olevan varsin säännöllisissä väleissä Fontainebleaun sinipiikoihin."

"Eipä väliä", tuumi Fouquet, "menkäämme sinne kuitenkin. Jos luola on hänelle tuntematon, niin katsomme, miten hänen käy; jos hän sen tietää, niin voimme hänen tullessaan pujahtaa tiehemme, sillä sinne johtaa kaksi aukkoa."

"Missä se siis nyt on?" kysyi Aramis; "sade alkaa jo valua lehvien välitse."

"Olemme paikalla."

Fouquet siirsi syrjään muutamia oksia, ja näkyviin tuli syvä kallionkolo, joka luonnontilassaan oli kokonaan kanervien,

murattien ja tuuheina riippuvien tammenlehvien peittämä.

Fouquet näytti tietä. Aramis seurasi, mutta katsahti taaksensa juuri luolaan astuessaan.

"Ohoo", sanoi hän, "nuo poikkesivatkin metsään ja tulevat tänne päin."

"No, luovutamme sitten paikkamme heille", virkkoi Fouquet hymyillen ja vetäen Aramista viitasta; "mutta vielä en usko kuninkaan tuntevan luolaani."

"He tosiaan näkyvät vain etsivän tuuheampaa puuta", huomasi Aramis.

Kuningas nimittäin katseli ilmaan eikä ympärilleen. Hän oli ottanut la Vallièren käsivarren kainaloonsa ja piteli tytön kättä omassaan. Neitonen alkoi liukahdella kosteassa ruohossa. Ludvig tähysti vielä tarkemmin tienoota ja keksi valtavan, tuuhealehtisen tammen, jonka suojaan hän vei la Vallièren.

Tyttöparka katseli ympärilleen; hän näkyi sekä pelkäävän että toivovan, että joku seuraisi heitä. Kuningas asetti hänet seisomaan selin runkoa vasten, jonka laaja, lehvien suojaama ympäryys oli niin kuiva kuin ei parhailtaan olisikaan tulvimalla satanut. Itse jäi Ludvig avopäin seisomaan hänen eteensä. Kotvasen kuluttua oksat siivilöitsivät muutamia vesipisaroita valahtamaan kuninkaan otsalle, mutta tämä ei sitä huomannut.

"Oi, sire!" virkahti la Vallière, työntäen kuninkaan hattua. Mutta hallitsija vain kumarsi, itsepintaisesti kieltäytyen panemasta sitä päähänsä.

"Nyt jos koskaan on aika tarjota paikkaamme", kuiskasi

Fouquet Aramiksen korvaan.

"Nyt jos koskaan on kuunneltava menettämättä sanaakaan siitä, mitä he keskenään haastavat", kuiskasi Aramis vastaan.

He vaikenivatkin molemmin, ja kuninkaan ääni kuului selvästi:

"Voi, hyvä Jumala, mademoiselle, näen tai pikemminkin arvaan teidän levottomuutenne; uskokaa minua, pahoittelen vilpittömästi, että eroitin teidät muusta seurueesta ja vielä toin teidät paikkaan, missä olette alttiina sateelle. Olette ehkä jo märkä, ja teitä viluttaneekin?"

"Ei, sire."

"Mutta te värisette?"

"Sire, se johtuu pelosta, että kaikkien muiden ollessa koolla poissaoloni tulkitaan pahoin."

"Ehdottaisin kyllä paluuta, mademoiselle; mutta katsokaahan ja kuunnelkaa, – voiko nyt yrittääkään lähteä liikkeelle?"

Ukkonen tosiaan jyrähteli alinomaa, ja sade valui virtanaan.

"Sitäpaitsi", jatkoi kuningas, "tässä ei ole sijaa pahoille puheille. Ettekö ole Ranskan kuninkaan, valtakunnan ensimmäisen ritarin seurassa?"

"Se on totta, sire", vastasi la Vallière, "ja se on minulle hyvin suuri kunnia. Omasta puolestani en pelkääkään haitallisia selityksiä."

"Kenen puolesta sitten?"

"Teidän, sire."

"Minun, mademoiselle?" sanoi kuningas hymyillen. "En

käsitä teitä."

"Onko teidän majesteettinne siis jo unohtanut, mitä eilen tapahtui prinsessan luona?"

"Oh, heittäkäämme se silleen, pyydän, tai pikemmin sallikaa minun vain pitää se mielessäni kiittäakseni teitä yhä kirjeestänne ja..."

"Sire", keskeytti la Vallière, "sade valuu päällemme, ja teidän majesteettinne on yhä avopäin."

"Pyydän, älkäämme välittäkö muusta kuin teistä, mademoiselle."

"Oi", huudahti la Vallière hymyillen, "minä olen maalaistyttö, tottunut juoksentelemaan Loiren niityillä ja Bloisin puutarhoissa millä ilmalla tahansa. Vaatteeni taasen", lisäsi hän katsahtaen yksinkertaiseen musliinipukuunsa, "eivät ole säästelyn arvoisia, kuten teidän majesteettinne näkee."

"Todellakin, mademoiselle, olen jo usein huomannut, että te kaikesta saatte kiittää itseänne ettekä asuanne. Te ette ole laisinkaan keimaileva, ja sitä pidän suuriarvoisena ominaisuutena."

"Sire, älkää tehkö minusta parempaa kuin olen, vaan sanokaa ainoastaan, että minä en kykene loistelemaan."

"Miten niin?"

"Varojen puutteessa vain", ilmaisi la Vallière hymyillen.

"Tunnustatte siis rakastavanne koreutta", elähtyi kuningas.

"Sire, minusta on kaunista vain se, mitä kykenen tavoittamaan. Kaikki, mikä on minulle liian korkealla..."

"Onko teille yhdentekevääkö?"

"On minulle vierasta, koska se on minulta kiellettyä."

"Ja minusta, mademoiselle", lausui kuningas, "teillä ei ole hovissani sitä asemaa, mikä teille kuuluu. Minulle ei varmaankaan ole kylliksi kerrottu sukunne ansioista. Setäni on pahoin laiminlyönyt huonekuntanne menestyksen edistämisen."

"Ei suinkaan, sire. Hänen kuninkaallinen korkeutensa Orléansin herttua oli aina erittäin hyväntahtoinen isäpuoltani kohtaan. Palvelukset ovat olleet vähäpätöisiä, ja saattaa sanoa, että meille on maksettu töittemme mukaan. Kaikille ei satu onnellisia tilaisuuksia palvella kuningastaan loistokkaasti. En kylläkään epäile, että sellaisen tilaisuuden ilmaantuessa sukuni olisi osoittautunut yhtä urheaksi kuin se on ollut halukas, mutta me emme ole saaneet koettaa."

"No, mademoiselle, kuninkaitten asiana on autella sattumaa, ja minulle on suuri ilo mahdollisimman pian korjata kohtalon vääryydet teidän osaltanne."

"Ei, sire", huudahti la Vallière kiihkeästi, "suvaitkaa jättää kaikki ennalleen."

"Mitä, mademoiselle! Kieltäydyttekö siitä, mitä olen velvollinen ja halukas tekemään hyväksenne?"

"Minulle riittää yltäkyllin se kunnia sire, että sain liittyä Madamen seurueeseen."

"Mutta jos kieltäydyttekin omasta puolestanne, niin ottakaa ehdotukseni vastaan edes omaistenne tähden."

"Sire, teidän jalomielinen aikomuksenne häikäisee ja

peloittaa minua, sillä osoittaessanne armollisuutta sukuani kohtaan teidän majesteettinne toimittaa meille kadehtijoita ja itsellenne vihollisia. Jättäkää minut syrjäisyyteeni, sire, jättäkää minulle se onnekas tyydytys, että tunteissani ei voi olla itsekkyyttä."

"Ah, tuo on ihailtavaa puhetta!" huudahti kuningas.

"Totta kyllä", kuiskasi Aramis Fouquetin korvaan; "sellaista ei Ludvig liene tottunut kuulemaan."

"Mutta", vastasi Fouquet, "entä jos tyttö antaa samanlaisen vastauksen minun kirjeeseeni?"

"No", tynnytti Aramis, "älkäämme tehkö ennakkopäätelmiä, vaan odottakaamme loppua."

"Ja sitäpaitsi, hyvä herra d'Herblay", lisäsi yli-intendentti, joka ei luonnostaan ollut taipuvainen uskomaan tuollaisia tunteenpurkauksia ihan kirjaimellisesti, "epäitsekkyyys kuninkaitten edessä on useinkin viisaasti harkittua."

"Sitä kyllä minäkin ajattelin", myönsi Aramis. "Kuunnelkaamme."

Kuningas lähestyi hovineitoa, ja kun vettä yhä enemmän tihkui tammen lehvien välitse, piti hän hattuansa kohotettuna nuoren tytön pään yli. Tämä käänsi kauniit sinisilmänsä kuninkaallista suojaa kohti ja pudisti päätänsä huoahtaen.

"Voi, hyvä Jumala", huudahti kuningas, "mikä surullinen ajatus voikaan tunkeutua sydämeenne, kun olen asettanut omani sen etuvarustukseksi?"

"En tahdo salata sitä teiltä, sire. Olin jo äsken puuttumassa

tähän kysymykseen, – niin vaikea kuin minun ikäiseni nuoren tytön onkin siitä puhua – , mutta teidän majesteettinne vaiensi minut silloin. Sire, teidän majesteettinne ei ole vapaa tällaiseen seurusteluun, – teidän majesteettinne on naimisissa; jokainen tunne, joka vieroittaa teidän majesteettianne kuningattaresta, saattaen teidät ajattelemaan minua, olisi kuningattarelle syvän surun aihe."

Kuningas yritti keskeyttää, mutta nuori tyttö jatkoi rukoilevin elein:

"Kuningatar rakastaa teidän majesteettianne hyvin ymmärrettävällä hellyydellä, kuningattaren katseet seuraavat teidän majesteettinne jokaista askelta, joka etäännyttää teitä hänestä. Kun hänellä on ollut onni saada sellainen puoliso, rukoilee hän kyynelsilmin taivaalta saada edelleenkin hänet omistaa, ja hän on mustasukkainen sydämenne pienimmästäkin sykähdyksestä."

Kuningas tahtoi jälleen puhua, mutta tälläkin kertaa la Vallière rohkeni hänet pidättää.

"Eikö olisi kovin moitittavaa", virkkoi hän, "jos teidän majesteettinne niin harrasta ja ylevää hellyyttä nähdessänne antaisi kuningattarelle perusteita luulevaisuuteen? Oi, suokaa anteeksi tämä sanani, sire! Ah, hyvä Jumala, tiedän hyvin, että on mahdotonta tai toki pitäisi olla mahdotonta maailman suurimman kuningattaren tuntea mustasukkaisuutta minunlaiseni tyttöparan suhteen. Mutta kuningatar on nainen, ja muiden naisten tavoin saattaa hänen sydämensä avautua

epäluuloille, joihin pahat kielet valavat myrkyään. Taivaan nimessä, sire, älkää siis välittäkö minusta! En sitä ansaitse."

"Voi, mademoiselle", huudahti kuningas, "ettekö siis aavista, että tuollaisella puheella muutatte kunnioitukseni ihailuksi?"

"Sire, te sisällytätte sanoihini muuta ja enemmän kuin minä tarkoitan; näette minut parempana kuin olen, teette minusta suuremman kuin miksi Jumala on minut luonut. Armahtakaa minua, sire! Sillä ellen tietäisi, että kuningas on valtakuntansa jalomielisin mies, luulisin hänen tekevän minusta pilaa."

"Oh, sellaista te ette tosiaankaan pelkää, siitä olen aivan varma!" huudahti Ludvig.

"Sire, minun täytyisi sitä luulla, jos kuningas edelleen haastaisi minulle tuolla tavoin."

"Olenpa kovin onneton ruhtinas", sanoi kuningas, ja hänen pahoittelussaan ei ollut mitään teeskentelyä, "kristikunnan onnettomin ruhtinas, kun en kykene tekemään sanojani uskottaviksi henkilölle, jota rakastan enimmin koko maailmassa ja joka murtaa sydämeni kieltäytymällä uskomasta rakkauteeni."

"Kas, sire", sanoi la Vallière torjuen säveästi kuningasta, joka oli tullut yhä lähemmäksi, "rajuilma näkyykkin jo asettuvan ja sade taukoavan!"

Mutta juuri kun tyttöpoloinen siten tahtoi paeta omaa sydänparkaansa, joka epäilemättä sykki liiankin yhdenmukaisesti kuninkaan sydämen kanssa, yltyi myrsky todistamaan hänen sanansa vääriksi. Sinervä salama valaisi metsän aavemaisella hohteella, ja tykistön yhteislaukausta

muistuttava jyrähdys kuului molempain nuorten yllä, ikäänkuin heitä suojaavan tammen korkeus olisi vetänyt pitkäistä puoleensa.

Nuori tyttö ei voinut olla huudahtamatta kauhusta. Kuningas painoi hänet toisella kädellään rintaansa vasten ja ojensi toisen hänen päänsä yli ikäänkuin turvatakseen häntä salamalta. Syntyi hetkisen äänettömyys, jolloin tämä ryhmä, kauniina kuten kaikki mikä on nuorta ja rakkauden innoittamaa, pysyi liikkumatta, samalla kun Fouquet ja Aramis yhtä hievahtamattomina katselivat heitä.

"Oi, sire, sire!" kuiskasi la Vallière. "Kuuletteko?" ja hän antoi päänsä painua kuninkaan olalle.

"Kyllä", virkkoi hallitsija; "näette siis, että rajuilma ei vielä menekään ohi."

"Sire, se on varoitus."

Kuningas hymyili.

"Sire, se on Jumalan uhkaava ääni."

"No", vastasi kuningas, "minä katson äskeisen jyrähdyksen todella varoitukseksi ja uhkaukseksikin, jos se viiden minuutin kuluessa uudistuu yhtä rajuna ja voimakkaana; mutta jos niin ei käy, sallikaa minun pitää ukkosta ukkosena eikä minään muuna."

Samalla kuningas kohotti päätänsä ikäänkuin kysyäkseen taivaalta. Mutta se näytti olevan Ludvigin puolella, sillä viiden minuutin hiljaisuus seurasi räjähdystä, joka oli pelästyttänyt rakastavaisia. Ei mitään uutta jyrinää kuulunut; ja kun ukkonen sitten jälleen jymisi, oli se huomattavasti etääntymässä, niinkuin

rajuilma olisi pakoon lyötynä kiitänyt viidessä minuutissa tuulen siivillä kymmenen penikulmaa.

"No, Louise", kysyi kuningas hiljaa, "vieläkö uhkaatte minua taivaan vihalla? Ja koska olette tahtonut pitää salamaa enteenä, niin vieläkö epäilette, että se ei ainakaan ennusta onnettomuutta?"

Nuori tyttö kohotti päänsä. Sillävälän oli vesi puhkaissut lehtiverkon ja valui kuninkaan kasvoille.

"Voi, sire, sire!" pahoitteli tyttö, äänessään vastustamattoman pelästyksen sävy, joka mitä syvimmin koski kuninkaaseen. "Ja minunko tähteni", kuiskasi hän, "kuningas yhä seisoo avopäin ja sateen valeltavana? Mutta mikä minä olenkaan?"

"Näettehän sen", vastasi kuningas: "te olette jumalatar, joka taltuttaa myrskyn ja loihtii sijalle päivänpaisteen."

Tosiaankin nyt tunkeusi auringonsäde metsän läpi ja sai lehdillä vierivät tai kohtisuoraan lehvistön lomitse putoilevat vesipisarat kimaltelemaan timantteina.

"Sire", sanoi la Vallière melkein voitettuna, mutta tehden viimeisen ponnistuksen, "vielä kerran, sire, ajatelkaa mitä suruja teidän majesteettinne saa kestää minun tähteni. Tällä hetkellä, hyvä Jumala, teitä etsitään, teitä kutsutaan. Kuningatar on varmaan levoton, ja Madame, voi, Madame!.." huudahti nuori tyttö nähtävästi pelon vallassa.

Tämä nimi vaikutti jotenkuten kuninkaaseenkin. Hän säpsähti ja päästi la Vallièren vihdoinkin syleilystään. Sitten hän astui tielle päin tähystämäänsä ja palasi melkein huolestuneena la

Vallièren luo.

"Madame, sanoitte?" virkkoi hän.

"Niin, Madame, – Madame, joka myöskin on mustasukkainen", vastasi la Vallière painavasti. Ja ujostelevilla, siveän pelokkailla silmillään hän rohkeni hetkiseksi katsahtaa kuningasta kysyvästi kasvoihin.

"Mutta", ponnistausi Ludvig vastaamaan, "Madamella ei mielestäni ole mitään syytä olla mustasukkainen minun suhteeni, – hänellä ei ole mitään oikeutta..."

"Ah!" äännähti la Vallière.

"Hoo, mademoiselle", sanoi Ludvig melkein moittivasti, "ettehän te kuulune niihin, joiden mielestä kälyllä on oikeus esiintyä mustasukkaisena langostaan?"

"Minun ei sovi tunkeutua teidän majesteettinne salaisuuksiin, sire."

"Oh, te uskotte sitä kuten muutkin!" huudahti kuningas.

"Minä uskon, että Madame on mustasukkainen, niin, sire", vastasi la Vallière lujasti.

"Hyvä Jumala", kysyi kuningas levottomasti, "oletteko tehnyt sen huomion hänen käyttäytymisestään itseänne kohtaan? Onko Madame osoittanut teille jotakin karsasmielisyyttä, jota te voisitte pitää tästä mustasukkaisuudesta johtuvana?"

"Ei suinkaan, sire, minähän olen niin vähäpätöinen!"

"Haa, minä vain, jos niin olisi asia...!" huudahti Ludvig erityisen tarmokkaaksi innostuen.

"Sire", keskeytti nuori tyttö, "sade on lakannut. Tänne tulee

ihmisiä, – tulee ihmisiä, luulen."

Ja unohtaen kaiken sovinnaisuuden oli hän tarttunut kuninkaan käsivarteen.

"No niin, mademoiselle", vastasi kuningas, "tulkoot he vain. Kukapa uskaltaisi katsoa pahaksi, että olen pitänyt seuraa neiti de la Vallièrelle?"

"Jumalan tähden, sire! Oi, oudoksutaanhan, että olette noin kastunut, – että olette uhrautunut minun tähteni!"

"En ole tehnyt muuta kuin velvollisuuteni ritarina", sanoi Ludvig, "ja onneton se, joka laiminlöisi omansa, arvostelemalla kuninkaansa käytöstä!"

Samassa ilmestyikin puistokäytävälle muutamia päitä, jotka näkyivät hartaasti ja uteliaina etsivän jotakin ja huomattuaan kuninkaan ja la Vallièren tuntuivat löytäneen etsimänsä. Siinä olivat kuningattaren ja Madamen lähetit. Merkiksi siitä, että olivat nähneet hänen majesteettinsa, he ottivat hatun päästänsä. Mutta la Vallièren suuresta hämmennyksestä huolimatta kuningas säilytti kunnioittavan ja hellän asentonsa. Kun sitten kaikki hovilaiset olivat kokoontuneet käytävälle, – kun kaikki ihmiset olivat ehtineet nähdä, mitä huomaavaisuutta hän oli osoittanut nuorelle tytölle seisomalla rajuilman aikana avopäin tämän edessä, – tarjosi Ludvig hänelle käsivartensa, vieden hänet odottavaa ryhmää kohti ja vastasi päännyökkäyksellä jokaisen tervehdykseen. Pitäen yhä hattua kädessään hän saattoi tytön takaisin vaunuihin asti.

Koska sadetta yhä jatkui pakenevan ukonilman hyvästijättönä,

niin toiset naiset, jotka kunnioituksesta eivät olleet nousseet vaunuihin ennen kuninkaan tuloa, olivat pussikauluksitta ja viitoitta seistessään alttiina kastumiselle, sillävälän kun kuningas mahdollisuutta myöten hatullaan suojeli halvinta heistä pisaroilta. Kuningattaren ja Madamen täytyi muiden mukana katsella tätä kuninkaan liioiteltua kohteliaisuutta. Madame menetti siitä malttinsa siinä määrin, että nyhjäisi kuningatarta kyynärpäällään ja virkkoi tälle:

"Katsokaa, jo nyt jotakin!"

Kuningatar sulki silmänsä kuin huimausta tuntien. Nostaen kätensä kasvoilleen hän astui vaunuihinsa. Madame nousi hänen perässään.

Kuningas hypähti satulaansa ja omistamatta erityistä huomiota mihinkään vaununikkunaan hän palasi Fontainebleaun linnaan, ohjaket hevosensa kaulalla, haavemieliin ja ajatuksiinsa vaipuneena.

Väkijoukko oli poistunut ja kavioiden kopse ja vaunujen ratina kuului yhä heikompana, kun Aramis ja Fouquet läksivät luolastaan, ensin varmistuttuaan siitä, että ketään ei ollut näkemässä. Äänettöminä he saapuivat käytävälle. Aramis vilkaisi eteensä ja taakseen niin loitolle kuin silmä kantoi ja tutkisteli katseellaan tiheikköäkin.

"Herra Fouquet", sanoi hän sitten, "meidän täytyy kaikin mokomin saada takaisin la Vallièrelle lähettämämme kirje."

"Se on helppoa", vastasi Fouquet, "jos graubündeniläiseni ei ole vielä jättänyt sitä hänelle."

"Sen pitää joka tapauksessa olla mahdollista, ymmärrättehän?"

"Niin, kuningas rakastanee tyttöä?"

"Ehdottomasti, ja vielä pahempi on, että tyttö puolestaan rakastaa intohimoisesti kuningasta."

"Ja se merkitsee, että meidän on muutettava menettelytapaamme?"

"Ei auta muu, – ja hetkeäkään hukkaamatta. Teidän on hetimiten puhuteltava la Vallièrea, ja pyrkimättä enää hänen rakastajakseen, mikä olisi mahdotonta, ilmoittaudutte hänen hartaimmaksi ja nöyrimmäksi palvelijakseen."

"Sen teen", vastasi Fouquet, "ja mielelläni. Tuolla lapsella tuntuu olevan hyvä sydän."

"Tai hyvä äly", huomautti Aramis, "mutta silloin meillä on siihen vielä suurempi syy."

Ja oltuaan tovin vaiti hän lisäsi:

"Ellen erehdy, niin tuosta tyttösestä tulee kuninkaan suurimman rakkauden aihe. Nouskaamme vaunuihin, ja sitten täyttä vauhtia linnaan."

137.

Tobias

Oli kulunut kaksi tuntia siitä kun yli-intendentin vaunut olivat piispan lausumasta määräyksestä lähteneet kiidättämään heitä kahta linnalle päin yhtä nopeasti kuin pilvet kulkeutuivat taivaalla rajuilman viimeisessä puuskahtelussa.

La Vallière istui huoneessaan, yksinkertainen, keveä aamunuttu yllä, ja oli juuri lopettamassa välipalaansa pienen marmoripöydän ääressä, kun ovi avautui ja kamaripalvelija ilmoitti, että herra Fouquet pyysi saada esittää hänelle tervehdyksensä. Miehen oli toistettava sanomansa; tyttönen tunsikin hänen ylhäisyytensä ainoastaan nimeltä eikä voinut aavistaakaan, mitä tekemistä hänellä saattoi olla rahaministerin kanssa. Kun tämä kenties kuitenkin tuli kuninkaan asioissa, mikä äskeisen keskustelun jälkeen oli käynyt mahdolliseksi, loi hän silmäyksen kuvastimeen, sipaisi pitkiä suortuviansa ja käski päästää vieraan sisälle. La Vallière ei silti voinut olla tuntematta melkoista hämmennystä. Yli-intendentin vierailu ei ollut tavallinen tapaus hovinaisen elämässä. Anteliaisuudestaan, armastelustaan ja hienosta käyttäytymisestään kuuluisa Fouquet oli saanut enemmän kutsuja kuin itse pyytänyt puhutteluja. Monissa perheissä oli yli-intendentin läsnäolo merkinnyt loistavan seuran varmuutta, ja lukuisissa sydämissä se oli sytyttänyt rakkautta.

Fouquet astui kamariin kunnioittavan ryhdikkäästi, osoittaen sitä soreata seurattomuutta, joka oli sen vuosisadan suurmiehille ominaista; tällaista tekeytymätöntä luontevuutta ei nykyajan elämässä enää ymmärretä, eikä se meidän päiviemme ihmisille käy tajuttavaksi senaikuisista muotokuvistakaan, joissa taidemaalari on yrittänyt saada silloiset arvohenkilöt esiintymään ilmielävinä.

La Vallière vastasi Fouquetin arvokkaaseen tervehdykseen koulutyttömaisellä niauksella ja osoitti hänelle istuinta. Mutta kumartaen Fouquet kieltäysi:

"Minä en istuudu, mademoiselle, ennen kuin saan teiltä anteeksi."

"Minultako?" kysyi la Vallière.

"Niin, teiltä."

"Hyväinen aika, – mitä minulla olisi anteeksiannettavaa?"

Fouquet tähysti nuorta tyttöä tiukasti eikä kyennyt hänen kasvoillaan näkemään muuta kuin vilpittönty hämmästyttä.

"Minä huomaan, mademoiselle", sanoi hän, "että te olette yhtä jalomielinen kuin älykäskin, ja luen teidän silmistänne sen anteeksiannon, jota olen anonut. Mutta minun täytyy; sanoa, että minulle ei riitä huulten suosiollisuus, vaan minun on varmistuttava sydämennekin ja ajattelunne täydellisestä leppymisestä."

"Vakuutan vakavasti, monsieur", vastasi la Vallière, "että minä en nyt käsitä teitä."

"Hienotuntoisuutennekin viehättää mieltäni", virkkoi

Fouquet; "te ette tahdo saada minua punastumaan edessäne."

"Punastumaan! Punastumaan minun edessäni! Mutta sanokaahan, mistä teidän olisi punastuttava?"

"Erehtyisinkö", kysyi Fouquet, "ja olisinko niin onnellinen, että menettelyni ei olekaan pahastuttanut mieltänne?"

La Vallière kohautti olkapäitensä.

"Te puhutte ehdottomasti arvoituksia, monsieur", vakuutti hän, "ja minun näkyy olevan mahdoton päästä käsitykseen."

"No, en tahdo olla itsepintainen", luopui Fouquet. "Sanokaa minulle vain, että saan luottaa täydelliseen ja ehdottomaan anteeksiantoonne."

"Monsieur", sanoi la Vallière hiukan kärsimättömästi, "voin vastata teille vain yhdellä tavoin ja toivon sen tyydyttävän teitä. Jos tietäisin, mitä vääryyttä olette minua kohtaan tehnyt, niin antaisin sen teille anteeksi. Sitä suuremmalla syyllä, käsitättehän, kun en ole mistään vääryydestä tietoinenkaan..."

Fouquet puristi huulensa yhteen kuten Aramiskin olisi menetellyt hänen sijassaan.

"Voin siis toivoa", sanoi hän, "että tapahtuneesta huolimatta me jäämme sopuisalle kannalle ja että te armollisesti uskotte kunnioittavaan ystävyYTEeni?"

La Vallière luuli alkavansa ymmärtää.

– Kas! – ajatteli hän; – en olisi uskonut herra Fouquetin niin halukkaasti tavoittelevan uuden hovisuosion kannatusta!

Ääneen hän lausui:

"Teidän ystävyYTeenne, monsieur? Te tarjoatte minulle

ystävyyttänne? Mutta sehän on todella minulle suuri kunnia, ja se ilahduttaa mieltäni erityisesti."

"Minä tiedän, mademoiselle", vastasi Fouquet, "että herran ystävyys esiintyy loistavampana ja haluttavampana kuin palvelijan; mutta vakuutan teille, että jälkimmäinen tahtoo olla yhtä vakaa ja uskollinen sekä ehdottomasti omista pyyteistä kieltäytyvä."

La Vallière kumarsi; yli-intendentin äänessä ilmenikin todellista harrastusta.

"Minä uskon teitä", sanoi hän ojentaen kätensä, jota Fouquet puristi lämpimästi.

"Annattekin minulle siis takaisin sen onnettoman kirjeen?" pyysi hän.

"Minkä kirjeen?" kysyi la Vallière.

Taaskin Fouquet tutkisteli häntä läpituokevalla katseellaan, kohdaten saman suoramielisen ilmeen.

"No, mademoiselle", lausui hän, "tämän kieltämisen jälkeen minun on tunnustettava, että te olette aivan harvinaisen hienoluontoinen nainen, ja minä en itse olisi kunniallinen mies, jos pelkäisin mitään noin jalomielisen henkilön taholta."

"Toden totta, herra Fouquet", vastasi la Vallière, "suureksi mielipahakseni minun täytyy vain toistaa, etten laisinkaan käsitä sanojanne."

"Mutta vakuutatteko siis kunniasanallanne, että te ette ole saanut minulta mitään kirjettä?"

"Kunniasanallani", vahvisti tyttö lujasti.

"Hyvä on, se riittää, mademoiselle. Sallikaa minun uudistaa teille kaiken arvonantoni ja kunnioitukseni takaaminen."

Kumartaen hän sitten poistui puhuttelemaan jälleen Aramista, joka odotteli hänen huoneessaan, la Vallièren jäädessä ihmettelemään, oliko yli-intendentti päästään vialla.

"No", kysyi Aramis maltittomana, "oletteko tyytyväinen suosikkiin?"

"Hurmaantunut", vastasi Fouquet; "hän on henkevä ja herttainen tyttö."

"Eikö hän ollut pahastunut?"

"Kaukana siitä; hän ei edes ollut ymmärtävinään, mitä tarkoitin."

"Tokihan saitte kirjeenne takaisin?"

"En saanut."

"Ainakin pääsitte varmuuteen, että hän oli polttanut sen?"

"Hyvä herra d'Herblay, olen jo tunnin ajan pelkästään leikkinyt kysymyksiä ja vastauksia, ja se huvi alkaa kyllästyttää. Käsittäkää asia: pienokainen ei ollut oivaltavinaan puhettani, – hän ei muka ollut saanut mitään kirjettä, ja jyrkästi asetuttuaan eroon koko asiasta hän ei siis voinut luovuttaa kirjettä minulle takaisin tai vanhoa hävittäneensäkään."

"Ohoh!" äännähti Aramis rauhattomana; "mitä sanottekaan!"

"Hän vakuutti kaiken pyhän nimessä, että minulta ei ollut tullut kirjettä."

"Se on liikaa! Koetitko taivutella?"

"Olin itsepintainen häpeämättömyyteen asti."

"Ja hän kielsi yhä?"

"Hellittämättömästi."

"Eikö hänessä ilmennyt mitään horjuvaisuutta?"

"Ei hetkeksikään."

"Ja te siis olette jättänyt kirjeemme hänen haltuunsa!"

"*Pardieu*, mikäs auttoi!"

"Se on suuri virhe asioissamme!"

"Mitä lempoa te sitten olisitte minun sijassani tehnyt?"

"Eihän häntä tosin voinut pakottaa; mutta tämä on nyt huolestuttava vastus: sellaisen kirjeen ei sovi jäädä todistamaan meitä vastaan."

"Oh, tyttö on jalomielinen."

"Jos hän olisi ollut sitä toden teolla, niin hän olisi luovuttanut kirjeen teille."

"Hän on ilmeisesti jalomielinen, – sen huomasin hänen silmistään, ja sellaisessa seikassa en erehdy."

"Uskotte siis hänen suosiollisuuteensa?"

"Kaikesta sydämestäni."

"No, siinä tapauksessa olemmekin nyt aloittaneet väärällä tolalla."

"Kuinka niin?"

"En voi enää nähdä muuta mahdollisuutta kuin että hän ei todellakaan ole saanut kirjettä."

"Mitä... älkää nyt...!"

"Meille tuntemattomasta syystä ei asiamiehenne olekaan vienyt sitä perille."

Fouquet näpätty kelloa. Palvelija astui sisälle.

"Kutsukaa Tobias", käski yli-intendentti.

Tovin kuluttua ilmestyi kynnykselle levottomasti vilkuva mies, jolla oli lyhyet käsivarret ja köyryinen selkä. Aramiksen tiukka katse oli havaitsevinaan oveluutta hänen suupielissään.

"Sallitteko minun kuulustaa?" kysyi Aramis.

"Tehkää se", myönsi Fouquet.

Aramis liikahti puhutellakseen palvelijaa, mutta pidättyikin.

"Ei", sanoi hän hiljaa, "hän näkisi meidän pitävän vastaustansa kovin tärkeänä; kyselkää te, ja minä olen kirjoittelevinani."

Aramis siirtyi pöydän ääreen selin palvelijaan, jonka eleitä ja ilmeitä hän kuitenkin tarkkasi vastapäisestä kuvastimesta.

"Tulehan tänne, Tobias", kutsui Fouquet. Lakeija lähestyi jokseenkin lujin askelin. "Miten olet toimittanut asiani?"

"Niinkuin tavallisestikin, monseigneur", vastasi mies.

"Annahan kuulua."

"Livahdin neiti de la Vallièren huoneeseen hänen ollessaan messussa ja laskin kirjelmän hänen pukeutumispöydälleen."

"Eikö siellä ollut ketään?"

"Ei sieluakaan."

"Ja piilouduitko sitten, niinkuin olin siltä varalta neuvonut?"

"Pidin silmällä noin kymmenen minuuttia, kunnes hän tuli."

"Niin että kukaan ei voinut siepata kirjettä?"

"Ei millään muotoa, kun huoneessa ei käynyt ketään."

"Ulkoa, niin, – mutta jos joku tuli sisähuoneista?"

"Ei, minä näin kätköpaikastani kamarin perälle asti."

"Kuulehan", sanoi Fouquet, tiukasti tähystäen palvelijaa, "jos se kirje ei ole joutunut oikeihin käsiin, niin tunnusta se minulle nyt, sillä myöhemmin saat päälläsi maksaa mahdollisesta erehdyksestä!"

Tobias hätkähti mutta tointui heti.

"Monseigneur", vakuutti hän, "minä panin kirjeen siihen paikkaan kuin sanoin ja voin puolessa tunnissa todistaa teille, että kirje on neiti de la Vallièrella, tai sitten tuoda sen teille takaisin."

Aramis piti tarkoin silmällä palvelijaa.

Fouquet oli taipuisa luottavaisuuteen, kun mies oli kaksikymmentä vuotta palvellut häntä hyvin.

"No, hyvä on", päätti hän; "mutta toimita minulle kuitenkin se todiste."

Palvelija poistui.

"Mitä nyt ajattelette asiasta?" tiedusti yli-intendentti ystävältään.

"Minun mielestäni teidän tulee kaikin mokomin päästä varmuuteen. Jos kirje on joutunut la Vallièrelle, niin hänen on annettava se takaisin tai poltettava teidän nähtenne, mutta jos kirje on harhateillä, on se saatava käsiin, vaikka meidän pitäisi maksaa siitä miljoona."

"Luulen sentään, että te liioittelette asian tärkeyttä, hyvä piispa!"

"Sokaistunut, sokaistunut!" mutisi Aramis.

"Älkäämme ajatelko la Vallièrea ensiluokkaiseksi politikoksi!"

Tyttöhän on vain pikku keimailijatar, joka toivoo minun jatkavan mielistelyäni; saatuaan nyt vahvistuksen kuninkaan rakkaudelle hän haluaa kirjeelläni pysyttää minuakin talutusnuorassa. Se on kylläkin luonnollista."

Aramis pudisti päätänsä.

"Te ette hyväksy käsitystäni?" sanoi Fouquet.

"Hän ei ole keimailijatar", vastasi piispa.

"Sanonpa teille..."

"Minulla on kylliksi tuntemusta keimailevista naisista", keskeytti Aramis.

"Hyvä ystävä, hyvä ystävä!"

"Tahdotte sanoa, että niistä tutkimuksistani on jo pitkä aika. Naiset pysyvät sentään aina samoina."

"Niin, mutta miehet muuttuvat, ja te olette nykyään epäluuloisempi kuin entispäivinä", huomautti Fouquet ja lisäsi naurahtaen: "No niin, jos la Vallière tahtoo kolmanneksen verran rakastaa minua, kuninkaan saadessa osuudekseen kaksi kolmannesta, niin sopineeko minulle se asema?"

Aramis nousi kärsimättömästi.

"La Vallière ei ole koskaan rakastanut eikä koskaan rakasta ketään muuta kuin kuningasta", takasi hän.

"Mutta mitä siis te tekisitte?" kysyi Fouquet.

"Kysykää pikemmin, mitä olisin tehnyt."

"No, mitä te olisitte tehnyt?"

"En ensiksikään olisi päästänyt tuota miestä menemään."

"Tobiasta?"

"Niin, – hän on petturi."

"Oho!"

"Olen varma siitä. En olisi hellittänyt häntä tutkinnosta ennen kuin hän olisi tunnustanut totuuden."

"Aikaa on vieläkin. Kutsukaamme hänet takaisin ja kuulustakaa te vuorostanne."

"Se sopii."

"Mutta ihan turhaa se kyllä on. Mies on ollut palveluksessani kaksikymmentä vuotta, vielä kertaakaan vilpistelemättä, – ja kuitenkin", lisäsi Fouquet hymyillen, "se olisi ollut helppoa."

"Kutsuttakaa hänet sentään uudestaan. Minusta nimittäin tuntuu kuin olisin aamulla nähnyt nuo kasvot innokkaassa keskustelussa erään colbertilaisen kanssa."

"Missä muka?"

"Vastapäätä talleja."

"Joutavia! Kaikki minun väkeni pitää sen myyrän miehiä vihollisinaan."

"Mutta hänet minä tosiaankin näin! Ja hänen ulkomuotonsa vaikutti minuun heti vastenmielisesti, kun hän äsken astui huoneeseen."

"Miksette sanonut mitään hänen ollessaan paikalla?"

"Siksi että vasta nyt pääsin selvyYTEEN muistelussani."

"Hitto! Te todella peloitatte minua", sanoi Fouquet ja näpäytti pöytäkelloa.

"Kunhan ei vain olisi jo myöhäistä", virkahti Aramis.

Fouquet soitti heti toistamiseen ja sai huoneeseen varsinaisen

kamaripalvelijansa.

"Tobias!" huudahti Fouquet; "toimittakaa tänne Tobias!"

Kamaripalvelija sulki oven.

"Jätättehän minulle vapaan toimivallan?" pyysi piispa.

"Täydellisesti."

"Saan käyttää kaikkia keinoja asian selvittämiseksi?"

"Esteettömästi."

"Peloitteluakin?"

"Olkaa itsenäisenä tutkintotuomarina."

Odotettiin turhaan kymmenen minuuttia. Fouquet menetti malttinsa ja näpäytti taas kelloa.

"Tobias tänne!" huusi hän.

"Mutta häntä etsitään, monseigneur", vastasi kamaripalvelija.

"Hän ei voi olla kaukanakaan, kun en ole lähettänyt häntä minnekään asialle."

"Menen kuulustamaan, monseigneur."

Palvelija painoi oven jälleen kiinni. Sillävälän Aramis käveli kärsimättömästi edestakaisin, mutta pysyi ääneti. Varrottiin vieläkin kymmenen minuuttia. Sitten Fouquet antoi soittokellollaan sellaisen hälytyksen, että siitä olisi kalmistokin herännyt. Kamaripalvelija saapui samassa, ja hänen vapiseemisestaan näki, että hän aavisti tuovansa huonon sanoman.

"Monseigneur kai muistaa väärin", puhkesi hän puhumaan ennen kuin Fouquet ehti kysyä. "Varmaankin teidän ylhäisyytenne on antanut jotakin Tobiaan toimitettavaksi etäämmällä, sillä hän on noutanut talleista parhaan juoksijan ja

itse satuloinut sen, monseigneur."

"Ja..."

"Hän on ratsastanut pois."

"Ratsastanut pois?" karjaisi Fouquet. "On heti riennettävä tavoittamaan hänet!"

"No no", sanoi Aramis laskien kätensä hänen käsivarrelleen, "tyytykäämme. Paha on jo tapahtunut, olen varma siitä, älkäämme nyt aiheuttako mitään hälinää, vaan harkitkaamme kolttosien seurausta, ja torjukaamme se, jos vain voimme."

"Lopultakaan", arveli Fouquet malttuen, "onnettomuus ei ole kovinkaan suuri."

"Niinkö ajattelette?" kysyi Aramis.

"Tietenkin. On toki luvallista miehen lähettää naiselle rakkauskirje."

"Miehen kyllä, vaan ei alamaisen, kun nainen on kuninkaan rakastettu."

"Kah, hyvä ystävä, eihän kuningas rakastanut la Vallièrea viime viikolla eikä oikeastaan vielä eilenkään, jolloin kyhäsin kirjeeni. En voinut tietää kuninkaan rakkaudesta ennakolta."

"Totta kyllä", vastasi Aramis, "mutta kirje on kovaksi onneksi päiväämätön. Se minua pahimmin kiusaa. Voi, jospa se vain olisi merkitty eilispäivälle, niin en olisi vähääkään huolissani teidän tähtenne!"

Fouquet kohautti olkapäitänsä.

"Olenko siis holhouksessa", virkahti hän, "ja onko kuningas ajatustenikin valtiass?"

"Olette oikeassa", myönsi Aramis; "älkäämme antako asioille sen suurempaa merkitystä kuin niille suorastaan kuuluu. Ja sitäpaitsi... no, jos olemme uhattuja, niin meillä on puolustuskeinojakin."

"Hoo, – uhattuja!" vähäksyi Fouquet; "ettehän toki lue tätä itikanpuremaa niihin vaaroihin, jotka voivat saattaa alttiiksi asemani tai elämäni?"

"Ajatelkaa sentään, herra Fouquet, että itikanpurema voi surmata jättiläisen, jos itikka on myrkyllinen."

"Mutta joko se vastikään mainitsemanne kaikkivaltius on herpaantumassa?"

"Minulla on mahtia, mutta kuolematon en ole."

"No, kiireellisintä nyt lienee Tobiaan tavoittaminen, vai mitä?"

"Se on turhaa vaivaa", arveli Aramis; "jos olitte kiintynyt siihen mieheen, niin koettakaa unohtaa hänet."

"Jossakin hänen silti täytyy olla", huomautti Fouquet.

"Totta kyllä; mutta antakaa minun toimia", vastasi Aramis.

Madamen neljä mahdollisuutta

Leskikuningatar oli lähettänyt pyytämään nuorta kuningatarta luoksensa aamupäivävierailulle.

Jo pitemmän aikaa sairasteltuaan oli Itävallan Anna viimein alkanut riutua kauneutensa ja nuoruutensa loistosta niin nopeasti kuin paljon taistelleilla naisilla on tavallistakin. Ruumiillisten kärsimystensä lisäksi hän joutui siten tuskakseen kokemaan, että häntä pidettiin enää vain elävänä muistona hovinsa nuorten kaunotarten, nuorten älyniekkain ja nuorten voimien keskellä. Lääkärin lausemat ja kuvastimen arvostelut surettivat häntä paljon vähemmän kuin hovipiirien säälimättömät vihjeet. Niinkuin veden tunkeutuessa vanhuuttaan rakoilevaan lastiruumaan rotat hylkäävät aluksen, samoin alkoivat hovimiehet vieroä häntä.

Itävallan Annaa ei tyydyttänyt vanhimman poikansakaan hetkittäinen seurustelu. Kuningas kohteli äitiään hyvin, ehkäkin enemmän muodon vuoksi kuin hellyydestä, ja kävi ensiksi viettämässä hänen luonaan tunnin aamuin ja illoin. Mutta valtion ohjaksiin tartuttuaan hän oli supistanut nämä vierailut puolituntisiksi, ja vähitellen oli aamukäynti jäänyt kokonaan pois. Hehän näkivät toisensa messussa, ja iltavierailukin kävi yleensä tarpeettomaksi, kun heidän sopi tavata milloin

suuremmassa seurassa kuninkaan luona, milloin Madamen illanvietossa, johon kuningatar mielelläänkin pistäysi molempien poikainsa vuoksi. Tästä johtui Henriette-prinsessan tavattomasti lisääntynyt merkitys, joka teki hänen kodistaan kuninkaallisten varsinaisen kokouspaikan.

Leskikuningatar sai sitä nykyään tuntea. Hänen oli kipujensa tähden usein pakko jättäytyä pois, ja hän näki silloin raskain mielin, että pian useimmat päivät ja illat kuluisivat lohduttoman yksinäisessä joutilaisuudessa. Hän muisteli kauhunaan, kuinka erilleen kardinaali Richelieu oli hänet entiseen aikaan toimittanut, – noita kamalia ja sietämättömiä iltoja, vaikka hänellä silloin oli lohdutuksenaan nuoruus ja kauneus, jotka aina ovat toivon lähteenä. Tästä hän johtui suunnittelemaan hovin siirtämistä omaan huoneistoonsa, tahtoen houkutella Madamen loistavine seurueineen tuohon synkkään ja surulliseen asuntoon, missä Ranskan kuninkaan leski ja äiti näki jo ainoaksi puuhakseen viihdytellä Ranskan kuninkaan aina vetistelevää puolisoa hänen ennakkoleskeydestänsä.

Anna mietti.

Hän oli paljon juonitellut eläissään. Siihen onnelliseen aikaan, jolloin hänen nuori päänsä aina onnistuen keksi uusia hankkeita, oli hänen kunnianhimoaan ja rakkauttaan kiihoittanut häntä itseään tulisempi ja kunnianhimoisempi ystävätär, joka oli rakastanut häntä – harvinaista hovissa – ja sitten viheliäisistä syistä tullut siirretyksi pois hänen luotansa. Vuosien vierieissä ei senjälkeen enää kukaan muu liene voinut kerskata antaneensa

hänelle hyvää neuvoa, paitsi rouva de Motteville ja espanjalainen imettäjätär Molena, joka kuningattaren synnyinmaan tyttärenä oli ollut hänen uskottunsa. Mutta nyt yksinomaan eläessään menneisyydessä leskikuningatar enemmän ajatteli herttuatar de Chevreuseä, joka oli karkoitettu pikemmin hänen omasta tahdostaan kuin Mazarinin toimesta⁴ ja kuollut maanpaossa jonkun halpa-arvoisen aatelismiehen vaimona. Hän kysyi itseltään, mitä herttuatar heidän nyt yhteisesti tuumitellessaan olisi antanut neuvoksi tällaiseen tapaukseen, ja vakavasti harkitessaan oli hän kuulevinansa, että viekas, kokenut ja älykäs nainen vastasi ivallisella äänellään:

"Kaikki nuo nuoret pikku miehet ovat köyhiä ja ahnaita. He tarvitsevat kultaa ja vuosikorkoja huvitteluhalunsa tyydyttämiseksi. Käyttäkää hyväksenne heidän itsekkyyttään."

Itävallan Anna omaksui tämän ajatuksen. Hänen kukkaronsa oli hyvin varustettu; hänellä oli käytettävänään melkoinen summa, jonka Mazarin oli hänelle koonnut ja tallettanut turvalliseen paikkaan. Hän omisti Ranskan uhkeimmat jalokivet, ja varsinkin oli hänellä niin isoja helmiä, että kuningas niitä katsellessaan aina huoahhti, koska hänen kruununsa helmet olivat vain hirssijyväsiä niiden rinnalla. Leskikuningatar ei enää voinut vedota kauneuteensa eikä suloihinsa. Niinpä hän heittäysi elämäänsä rennosti, tarjoten syötiksi niille, jotka tulivat hänen luokseen, milloin pelissä voitettavaa kilisevää kultaa, milloin hyväntuulisuuden hetkinä taitavasti tehtyjä lahjoituksia, milloin

⁴ Kts. "Myladyn poika" I 4. *Suom.*

mukavia eläkkeitä, joita hän kielevyydellään vietteli kuninkaan myöntämään. Täten hän pyrki kaikin voimin kannattelemaan arvoansa.

Ensin hän koetteli tätä menettelytapaansa Madameen, jonka voittaminen puolelleen oli hänelle kaikkein tähdellisintä. Ja niin rohkeasti kuin Henriette luottikin älynlahjoihinsa ja nuoruuteensa, syöksyi hän päätähavin eteensä asetettuun verkkoon. Vähitellen rikastuessaan lahjoista ja myönnytyksistä hän alkoi yhä enemmän haluta tällaisia ennakkoperintöjä. Samaa keinoa päätti Itävallan Anna sitten käyttää Monsieurin ja itse kuninkaankin suhteen, aloittaen pikku arpajaisilla.

Juuri siksi päiväksi, johon olemme päässeet, oli leskikuningatar järjestänyt myöhäisen illatsun, jossa oli arvottavana kaksi kaunista ja sirotekoista, jalokivillä koristettua rannerengasta. Medaljongit olivat mitä hienoimpia vanhanaikaisia kameoita; timanttien raha-arvo ei kylläkään ollut aivan suuri, mutta tekotavaltaan nuo koristeet olivat niin erikoisia ja harvinaisia, että hovissa pidettiin jo erityisenä suosiona saada ihailia niitä silloin kun leskikuningatar käytti näitä kalleuksiaan ja tarjosi kätensä suudeltaviksi. Olivatpa hovimiehet tästä aiheesta keksineet erinäisiä mielistelyn toisintoja, joiden ytimenä oli ajatelma, että rannerenkaiden ihanuus olisi ollut aivan vertaansa vailla, elleivät ne onnettomuudeksi olisi olleet niin viehättävissä käsivarsissa kuin kuningattaren. Tämä kohteliaisuus oli saanut kunnian tulla käännetyksi kaikille Euroopan kielille, ja hyvinkin tuhat latinan- ja ranskankielistä

säkeistöä kierteli tästä aiheesta.

Se päivä, jona Itävallan Anna ryhtyi toteuttamaan ensimmäisiä arpajaisiaan, oli merkitykseltään ratkaiseva: kuningasta ei ollut kahteen päivään kuulunut äitinsä luo, ja Madame taas oli nyreissään suuren sinipiika- ja vedenneitonäytöksen jälkeen. Kuningas ei kylläkään enää ollut pahalla tuulella, mutta kaikkivaltias kiintymys kohotti hänet hovin myrskyjen ja huvien yläpuolelle. Tässä vaiheessa tahtoi Itävallan Anna tuottaa käännettä, ilmoittaen illalla panevansa toimeen nuo jo ennakolta paljon puhetta aiheuttaneet arpajaisensa. Hän puhutteli ensin nuorta kuningataria, pyytäen tätä luokseen aamupäiväkäynnille, kuten jo mainitsimme.

"Tyttäreni", virkkoi hän, "ilmoitan sinulle hyvän uutisen. Kuningas on puhunut minulle sinusta mitä hellimmin sanoin. Kuningas on nuori ja helposti vieteltävä; mutta niin kauan kuin pysyt lähelläni, hän ei rohkene etäytyä sinusta, johon hän sitäpaitsi on sidottu ilmeisen hellyyden tunteilla. Pidän tänä iltana arpajaiset; tulet kai saapuville?"

"Minulle on kerrottu", vastasi nuori kuningatar aran moittivasti, "että teidän majesteettinne panee arvottaviksi kauniit rannerenkaanne, jotka ovat niin harvinaiset laatuaan, että meidän ei sopisi luovuttaa niitä pois kruunun kalleuksista, jos ne eivät olisi joutuneet teidän yksityiseksi omaisuudeksenne."

"Tyttäreni", rauhoitti Itävallan Anna, joka aavisti nuoren kuningattaren ajatuksen ja tahtoi häntä lohduttaa siitä, että tämä ei itse ollut saanut tätä lahjaa, "on välttämätöntä, että saan

Madamen pysyväisesti liittymään meidän seuraamme."

"Madamen?" huudahti nuori kuningatar punastuen.

"Tietysti: etkö mieluummin tahdo, että kilpailijatar on lähelläsi silmälläpidettävänä ja hallittavana kuin että tiedät kuninkaan olevan hänen luonansa aina taipuvaisena häntä mielistelemään? Käytän näitä arpajaisia houkuttimena tähän tarkoitukseen; etkö pidä sitä järkevänä?"

"Voi, kyllä!" ilahtui nyt Maria Teresia, ja espanjatar löi käsiänsä yhteen kuin mielistynyt lapsi.

"Ja eihän sinulla, rakas ystäväni, enää ole paha mieltä siitä, etten antanut näitä rannerenkaita sinulle, kuten alkuaan oli aikomuksenani?"

"Oi, ei, ei, rakas anoppi!.."

"No niin, tyttäreni, laittaaudu nyt oikein sieväksi, ja tulkoon illanvietostamme loistava hetki. Mitä hilpeämpi olet, sitä tenhoavammalta näytät, himmentäen kaikki naiset säihkylläsi, niinkuin asemasikin on korkein."

Maria Teresia poistui hurmaantuneena. Tuntia myöhemmin Itävallan Anna otti vastaan Madamen, suudellen häntä moneen kertaan tervehdykseksi.

"Hyviä uutisia!" virkkoi hän. "Kuningas on ihastunut arpajaisiini."

"Minä", vastasi Madame, "en ole niihin yhtä ihastunut. Minun on mahdoton tottua näkemään sellaisia komeita rannerenkaita kenenkään muun naisen koruina kuin teidän, kuningattareni, tai minun."

"No, no!" sanoi Itävallan Anna, hymyllä peittäen sydämensä vihlaisua; "älä heti pahastu, nuori ystäväni... äläkä tulkitse asioita pahimmin päin."

"Oh, madame, sattuma on sokea... ja minulle on kerrottu, että arpoja on kaksisataa?"

"Niin kyllä. Mutta vain yksi arpahan voittoa."

"Epäilemättä. Kelle se sattunee? Voitteko te sanoa sen?" kysyi Madame epätoivoisesti.

"Minä ajattelen viimeöistä untani... Voi, minun uneni ovat virkistäviä... minä nukun niin vähän."

"Millainen uni se oli?.. Sairastatteko te?"

"En", kielsi kuningatar, ihmeteltävällä lujudella salaten uuden kivistävän piston povessaan. "Niin, minä näin unta, että kuningas voitti rannerenkaat."

"Kuningas?"

"Aiot varmaankin kysyä, mitä kuningas tekisi rannerenkailla?"

"Se on totta."

"Ja kuitenkin lisännet, että olisi hyvin onnellista, jos kuningas ne voittaisi, sillä saatuaan rannerenkaat hänen täytyisi lahjoittaa ne jollekulle."

"Esimerkiksi luovuttaa ne teille takaisin."

"Siinä tapauksessa lahjoittaisin ne heti pois, sillä ethän olettane", huomautti kuningatar hymyillen, "että minä pidän arpajaisia rahan puutteessa; tahdon vain lahjoitella kenenkään kateutta herättämättä. Mutta jos sattuma ei auta minua siitä

pulasta, niin kyllähän tiedän, kelle sitten tarjoan rannerenkaat."

Näitä sanoja vahvasti niin merkitsevä myhäily, että Madamen täytyi vastata kiitollisella suudelmalla.

"Mutta tiedäthän muuten yhtä hyvin kuin minäkin", lisäsi Itävallan Anna, "että kuningas ei luovuttaisi rannerenkaita takaisin minulle, jos hän ne voittaisi."

"Sitten hän antaisi ne kuningattarelle."

"Ei, – samasta syystä kuin hän ei antaisi niitä minullekaan, sillä jos haluaisin, että ne joutuisivat kuningattarelle, en tarvitsisi siihen hänen välitystään."

Madame katsahti rannerenkaisiin, jotka säteilivät kotelossaan läheisellä kuvastinpöydällä.

"Ovatpa ne ihanat!" huokasi hän. "Mutta kah", lisäsi hän sitten, "mehän jo aivan unohdamme, että teidän majesteettinne uni oli vain unta."

"Minua ihmetyttäisi suuresti", vastasi Itävallan Anna, "jos uneni pettäisi; sellaista on minulle harvoin sattunut."

"Sitten te kelpaatte ennustajaksi."

"Sanoinhan sinulle, tyttäreni, että tuskin koskaan näen unta. Mutta tämä unennäkö sattuu omituisesti yhteen ajatusteni kanssa! Se sopii niin hyvin laskelmiini!"

"Mihin laskelmiin?"

"Siihen esimerkiksi, että sinä voitat rannerenkaat."

"Mutta silloinhan ei kuningas niitä voittaisikaan."

"No", sanoi Itävallan Anna, "ei ole pitkältikään hänen majesteettinsa sydäimestä sinun sydämeesi... sinun, joka

olet hänen rakastetun sisarensa sijalla... Ei voisi siinä tapauksessa sanoa unen valehdelleen. Näethän siis, kuinka hyvät mahdollisuudet sinulla on! Ensiksikin unen mukaan: jos kuningas voittaa, niin hän antaa rannerenkaat varmasti sinulle."

"Myönnän sen yhdeksi."

"Jos taasen itse saat voittoarvan, niin ne ovat sinun."

"Luonnollisesti; sekin on myönnettävä."

"Ja jos Monsieur voittaisi ne..."

"Hoo", huudahti Madame purskahtaen nauruun, "hän antaisi ne Lotringin junkkarille!"

Miniän iloisuus tarttui leskikuningattareen, ja hän nauroi niin sydämensä pohjasta, että hänen kipunsa uudistui ja sai hänet kalpenemaan kesken hilpeytensä.

"Mikä teitä vaivaa?" kysyi Madame säikähtyneenä.

"Ei mikään, ei mikään, – vain pistos kyljessä... Nauroin liiaksi... Me olimme tulossa neljänteen mahdollisuuteen."

"Sellaista minä en näe."

"Anteeksi, en ole sulkenut itseäni pois voittajain joukosta, ja jos minä voitan, saat luottaa minuun."

"Kiitos, kiitos!" huudahti Madame.

"Huomannet siis olevasi etusijalla ja uneni jo alkavan saada todellisuuden perusteita?"

"Te annatte minulle tosiaankin toivoa ja luottamusta", myönsi Madame, "ja tällä tavoin voitettuina tulevat rannerenkaat minulle satakertaisesti verremmiksi."

"Illalla siis tapaamme."

"Niin; hyvästi, rakas anoppi!"

Miniänsä lähdettyä Itävallan Anna ryhtyi tarkastelemaan rannerenkaita.

– Ne ovat tosiaankin hyvin kallisarvoiset, – tuumi hän itseksensä, – koska niiden avulla tänä iltana voitan puolelleni sydämen ja saan samalla tietää salaisuuden.

Hän kääntyi tyhjään sivukammioonsa päin ja kysäisi ilmalta "Etkö sinäkin olisi pelannut näin, Chevreuse-parkani?"

Ja ikäänkuin entisten aikojen tuulahduksena tämän vetoamisen kaiku hetkellisesti palautti hänen nuoruutensa, huiman mielikuvituksensa, menneen onnensa.

139.

Arpajaiset

Illalla olivat kaikki kokoutuneet leskikuningattaren luo kello kahdeksaksi.

Itävallan Anna oli laittautunut hienoimpaan juhlapukuunsa ja käyttänyt kauneutensa rippeiden kohottamiseen kaikkia apukeinoja, mitä keimailu voi toimittaa taitaviin käsiin. Siten hän peitteli tai oikeastaan yritti salata tautinsa jo näkyväisiä tuhoja tältä nuoren hoviväen parvelta, joka vielä kerääntyi hänen ihailijoikseen edellisessä luvussa mainittujen houkuttimien ansiosta. Melkein yhtä miellytyshaluinen Henriette ja ainiaan yksinkertaisen luonnollinen kuningatar istuivat molemmin puolin häntä kilpailemassa hänen suosiollisuudestaan. Hovinaiset olivat liittyneet suljetuksi ryhmäksi, tehokkaammin puolustautuakseen nuorten miesten häijyltä leikinlaskulta keskinäisellä sattuvien vastauksien sepittelöllä. Tällaiseen laukausten vaihtoon varsin näppärä Montalais seiso i etummaisena, suojellen koko rintamaa ehtymättömällä pikatulellaan.

Saint-Aignanin kreivi oli jo ihan toivoton neiti de Tonnay-Charenten järkkymättömän välinpitämättömyyden johdosta, joka itsepintaisuudessaan alkoi tuntua halveksimiselta; hän yritti kääntää kaunottarelle selkensä, mutta ison silmäparin

vastustamattoman sähköyn voittamana hän tuon tuostakin palasi vahvistamaan tappioitansa uusilla alistumisilla, joihin neiti de Tonnay-Charente ainiaan vastasi nolauksilla. Kreivi-parka ei tiennyt miten olla. Athénaisin huomaavaisuuden herättämiseksi hän viimein lähenteli kreivitär la Vallièrea niin kunnioittavasti, että jotkut asiain kehityksestä takapajulle jääneet jo luulivat hänen aikovan tavoitella tältä korvausta. Mutta he eivät tienneet mitään sadesäällä sattuneesta kohtauksesta; enemmistö oli ehtinyt kuulla siitä, ja täten selvinnyt suosikin asema oli alkanut kerätä nuoren tytön liehakoitsijoiksi hovin taitavimpia kuten typerimpiäkin havittelijoita. Edelliset ajattelivat itsekseen kuten Montaigne: Eipä tiedä... Toiset tuumasivat Rabelaisin tavoin: Niin kai sitten.

Kuninkaalliset naiset katsastelivat oman sukupuolensa pukuja ja katsoivat hyväksi unohtaa kuninkaallisuutensa, suvaiten aito naisellisesti lausua purevia arvostelmia koko helmaväestä, kuten Molière olisi sanonut. Henriette-prinsessan ja leskikuningattaren katseet osuivat yhtäikaa la Vallièreen, jonka luokse jo mainitsimme oikein joukolla kerääntytyksi. Madame tunsii sääliä mielenkarvautta.

"Todellakin", hän virkkoi kääntyen anoppiinsa päin, "tuon pienen la Vallière-rukan pitäisi oikeudenmukaisesti voittaa ne rannerenkaat."

"Se ei ole mahdollista", vastasi leskikuningatar hymyillen "Miksei?"

"Kahdestasadasta arvasta ei ole riittänyt kaikkien

merkitsemiseksi luetteloon."

"Hän ei siis ole osakkaana?"

"Ei."

"Sepä vahinko! Hän olisi saattanut ne voittaa ja myydä."

"Myydäkö?" huudahti kuningatar.

"Niin, – hän olisi siten saanut myötäjäiset, joten hänen ei olisi pakko mennä naimisiin ilman kappioita, kuten nyt luultavasti tapahtuu."

"Kah, todellako? Pienokaisparka!" sanoi leskikuningatar; "eikö hänellä ole pukuja?"

Ja hän lausui ne sanat ikäänkuin ei olisi voinut ajatellakaan sellaista köyhyyttä piirissään.

"No, katsokaahan vain: olen varma siitä, että tuo hame oli hänellä jo aamullisella ajeluretkellä, – hän sai sen onnellisesti varjelluksi, kun kuningas suvaitsi toimittaa hänet sateensuojaan."

Samassa saapui kuningas. Ylhäiset naiset eivät panettelultaan olisi sitä kenties huomanneetkaan, mutta Madame näki, että vastapäätä lehteriä seisova la Vallière hämmentyneenä virkkoi joitakuita sanoja ympärillään kuhiseville hovimiehille, jotka heti vetäysivät syrjään. Se liike käänsi Madamen silmät ovelle, ja silloin vartioupseeri ilmoitti kuninkaan. La Vallière oli tähystänyt lehterille, mutta loi nyt äkkiä katseensa alas.

Kuningas astui saliin. Hän oli pukeutunut aistikkaan komeasti ja haasteli Monsieurin ja Roquelaren herttuan kanssa, lähestyen heidän saattamanansa ensin kuningattaria ja tervehtien heitä ystävällisen kunnioittavasti. Hän tarttui äitinsä käteen ja

suuteli sitä, lausui Madamelle muutamia kohteliaisuuksia hänen hienosta puvustaan ja aloitti kierroksen koko hovilaispiirissä. La Vallièrea hän tervehti aivan samaten kuin kaikkia muitakin ja palasi lopuksi kuninkaallisten naisten luo.

Huomatessaan, että kuningas oli suonut vain jokapäiväisen tervehdyslauselman ajeluretkensä nuorelle sankarittarelle, hoviväki heti päätti tästä kylmäkiskoisuudesta, että kuninkaalla oli ollut vain oikku, joka oli jo ehtinyt haihtua. Olisi kuitenkin saattanut panna merkille, että la Vallièren lähelle keräytyneiden hovimiesten joukossa oli herra Fouquet, jonka kunnioittava kohteliaisuus tyynnytteli tyttöä hänen ilmeisesti ollessaan sekavien tunteitten kuohuttelemana. Yli-intendentti valmistausikin haastelemaan enemmän kahdenkeskisesti neiti de la Vallièren kanssa, mutta silloin tuli heidän seuraansa Colbert, kumartaen Fouquetille muodollisen kunnioittavasti ja näköjään aikoen jäädä puhuttelemaan nuorta kreivitärtä hänkin. Fouquet poistui heti. Tätä seikkaa tarkkaillen Montalais ja Malicorne vaihtoivat silmäyksiä, joilla tuntuivat ilmaisevan toisilleen havaintojaan.

De Guiche oli asettunut ikkunakomeroon eikä nähnyt muita kuin Madamen. Mutta kun Madame puolestaan alinomaa suuntasi katseensa la Vallièreen, saivat kreivinkin silmäykset yhtämittaa saman suunnan. La Vallière tunsu vaistomaisesti tuon kaksinaisen tähtäilyn painon, joka toisaalta sisälsi harrastusta ja toisaalta kateutta, ja hän kärsi siitä sitäkin enemmän, kun hän ei kumppaneiltansa saanut osakseen ainoatakaan sydämellistä

sanaa eikä kuninkaalta hellää katsahdusta. Lapsiparka tunsi mitä ahdistavinta ankeutta sielussaan.

Leskikuningatar siirrätti nyt esiin sen pikku pöydän, jolle arpaliput oli asetettu, ja pyysi rouva de Mottevillea lukemaan valittujen osallisten luettelon. On sanomattakin selvää, että se oli laadittu hovisäännön mukaisesti: kuningas ensimmäisenä, sitten leskikuningatar, kuningatar, Monsieur, Madame ja niin edelleen. Sydämet pamppailivat lukemisen aikana. Leskikuningattaren kutsuvieraita oli hyvinkin kolmesataa. Jokainen odotti jännittyneesti, oliko hänen nimensä armoitettujen joukossa. Kuningas kuunteli yhtä tarkkaavasti kuin muutkin.

Viimeisen nimen tultua lausutuksi huomattiin, että la Vallière puuttui luettelosta. Kuningas punehtui ikäänkuin pahastuksissaan, mutta tyttö ei säveänä ja alistuvana ilmaiset mitään pettymystä. Ludvig ei koko lukemisen kestäessä ollut siirtänyt katsettaan hänestä; nuori tyttö oli saanut siitä huomaavaisuudesta niin puhdasta iloa, että hänen sielussaan ei ollut sijaakaan muulle ajatukselle kuin kiitolliselle rakkaudelle. Kuningas näkyi olevan liikuttunut ja hyvillään tästä itsekieltämyksestä ja tahtovan lopuksi ilmaista sitä mielialaa katseellaan, samalla kun muut luettelosta syrjäytetyt tai unohdetut väkisinkin antausivat mielenkarvautensa valtaan.

Malicornekin oli jäänyt pois miehistä, ja hänen irvistyksensä haastoi niinkään osattomalle Montalaisille:

– Emmekö vain vielä edistäkin asioitamme sille kannalle, että hän ei meitä unohda?

– Hoo, varmastikin! – vastasi Aure-neidin ymmärtäväinen hymyily.

Arpaliput jaettiin kullekin numeronsa mukaan eli edellämainitussa arvojärjestyksessä. Sitten Itävallan Anna avasi sahviaanimassin, jossa oli kaksisataa numeroitua helmiäislaattaa, ja ojensi sen nuorimmalle hovineidolleen, jotta tämä ottaisi massista yhden laatan. Näitä verkallisia valmistuksia tarkkailtiin yhä ahnaammin. De Saint-Aignan kumartui supattamaan neiti de Tonnay-Charenten korvaan:

"Koska meillä kumpaisellakin on numero, mademoiselle, niin yhdistäkäämme kaksi mahdollisuuttamme. Teille rannerenkaat, jos minä voitan; minulle teidän voittaessanne vain yksi ainokainen katse kauneista silmistänne?"

"Ei toki", epäsi Athénais; "pitäkää te vain rannerenkaat, jos voitatte.

Kukin puolestaan."

"Te olette hetytymätön", valitti de Saint-Aignan, "ja minä rankaisen teitä pikku säkeistöllä:

"Voi, Iris, liikaa kapinoit mun valojani vastaan..."

"Hiljaa!" kovisti Athénais; "estättehän minut kuulemasta voittonumeroa."

"Numero 1", lausui samassa nuori tyttö, katsahdettuaan helmiäistauluun, jonka oli ottanut sahviaanimassista.

"Kuningas!" huudahti leskikuningatar.

"Kuningas voitti!" kertasi kuningatar riemastuneena.

"Oi, kuningas! Teidän unenne!" kuiskasi Madame,

ihastuksissaan Itävallan Annalle.

Ainoastaan kuningas ei ilmaissut mitään erityistä ilostumista. Hän vain kiitti Onnetarta hieman kumartamalla nuorelle tytölle, joka oli esiintynyt tämän häilyvät jumalattaren edustajana, ja otti sitten äidiltänsä vastaan rannerenkaat lippaassaan, koko yleisön soristessa mielittelevänä.

"Ovatko ne siis todellakin niin sievät?" kysyi hän.

"Katsokaa niitä ja päättäkää itse", vastasi Itävallan Anna.

Kuningas tarkasteli koruja.

"Kyllä tosiaan", myönsi hän; "ja medaljongit ovat ihastuttavia.

Tekotapa on hyvin hieno."

"Hyvin hieno!" toisti Madame.

Kuningatar Maria Teresia havaitsi heti ensi silmäyksellä selvästi, että kuningas ei tarjoisi rannerenkaita hänelle; mutta kun hän ei näkynyt sen paremmin ajattelevan Madameakaan, tyytyi hän tähänkin jotenkuten. Kuningas istuutui. Likeisempiin väleihin päässeet hovimiehet tulivat perätysten ihastelemaan lähemmältä koruja, jotka kuninkaan luvalla piankin siirtyivät kädestä käteen. Sekä asiantuntijat että oudommat huudahtelivat ihmetyksestä ja onnittelivat vilkkaasti kuningasta. Naiset kävivät ilmeisen maltittomiksi nähdessään aarten siten viiptyvän ritareilla.

"Hyvät herrat, hyvät herrat", huomautti teräväkatseinen kuningas, "niinhän te esiinnytte kuin rannerenkailla koristautuvat sabinilaiset: luovuttakaa ne toki vähäksi aikaa naisillekin, jotka voinevat väittää kykenevänsä arvostelemaan niitä pätevämmiin

kuin te."

Nämä sanat tuntuivat Madamesta hänen odottamansa päätöksen enteeltä, ja hän sai leskikuningattarenkin katseesta vahvistusta onnelliselle aavistelulleen.

Se hovimies, joka piteli lipasta silloin kun kuningas yleisen kohun vallitessa lausui muistutuksensa, kiirehti laskemaan rannerenkaat kuningatar Maria Teresian käsiin. Naisparka tiesi hyvin, että ne eivät olleet joutumassa hänen kalleuksikseen, ja hän vain pikimmältään silmäsi niitä ennen kuin siirsi ne Madamelle. Tämä ja vielä suuremmassa määrin Monsieur katselivat koruja pitkään ja halukkaasti. Sitten Henriette lähetti ne kiertämään lähimmässä naisparissa, virkkaen vain yhden sanan, mutta äänenpainollaan ilmaisten kokonaisia lauseita:

"Uhkeita!"

Naiset tarkastelivat rannerenkaita sen verran kuin soveliaisuus salli, antaen niiden sitten kulkea edelleen oikealle.

Tällävälin kuningas puheli tyynesti de Guichen ja Fouquetin kanssa, enemmän kuitenkin haastatellen kuin kuunnellen. Niinkuin kaikki, joilla on ehdoton ylemmyys muihin verraten, hän oli saavuttanut keskusteluissa sellaisen tottumuksen, että hänen korvansa otti hajallisista puheluista vain sieltä täältä sen välttämättömän sanan, johon oli vastattava. Hänen tarkkaavaisuutensa oli toisaalla, missä hänen katseensakin harhailivat.

Neiti de Tonnay-Charente oli viimeinen arpomisluetteloon otettu osallinen, ja ikäänkuin hän olisi sikäli asettunut

riviinkin olivat hänen perästään vain Montalais ja la Vallière jäljellä. Rannerenkaiden saapuessa näille kahdelle tuntui niiden herättämä yleinen mielenkiinto jo tyyntyneen. Korut menettivät tärkeytensä hetkellisesti sattuuksaan noin vähäpätöiseen talteen. Se ei kuitenkaan estänyt Montalaisia hätkähtämästä ilahduksen, kateuden ja mieliteon vallassa, kun hän näki muhkeat jalokivet, joihin hänen katseensa kiintyi enemmän kuin kultasepän taidonnäytteeseen. Oli ilmeistä, että jos Montalais olisi joutunut valitsemaan raha-arvon ja taiteellisen kauneuden kesken, hän olisi epäröimättä asettanut timantit kameain edelle. Hänen olikin vaikea siirtää niitä toverilleen. La Vallière silmäsi koruja miltei välinpitämättömästi.

"Voi, kuinka komeat rannerenkaat! Ihanat, suurenmoiset!" huudahti Montalais. "Ja sinä et hurmaannu niistä, Louise? Mutta etkö siis olekaan nainen?"

"Kyllähän", vastasi nuori tyttö viehättävän kaihomielisesti. "Mutta onhan turhaa kiintyä sellaiseen komeuteen, jota emme voi omistaa."

Kuningas oli kurkoittautunut eteenpäin, kuunnellakseen mitä nuori tyttö sanoisi. Tuskin oli hänen äänensä värinä tauonnut hallitsijan korvissa, kun Ludvig nousi säteilevänä ja astui piiriin poikki, pysähtyen la Vallièren luo.

"Mademoiselle", sanoi hän, "te erehdytte: kaikilla naisilla on oikeus koristautua."

"Oi, sire", vastasi la Vallière, "eikö teidän majesteettinne siis tahdo uskoa, että vaatimattomuuteni on todellista?"

"Uskon teillä olevan kaikki hyveet, mademoiselle, vilpittömyys niihin luettuna. Pyydänkin teitä siis sanomaan suoraan, mitä ajattelette näistä rannerenkaista."

"Ne ovat niin sirotekoiset, sire, että sellaisia voivat vain kuningattaret saada."

"Minua ilahduttaa, että se on teidän mielipiteenne, mademoiselle."

Rannerenkaat ovat teidän, kuningas pyytää teitä vastaanottamaan ne."

Ja kun la Vallière ikäänkuin säikähtyneesti liikahti ojentamaan lipasta kuninkaalle, työnsi Ludvig tytön vapisevan käden säveästi takaisin.

Hämmennyksestä syntyi salissa haudan hiljaisuus, vaikka kuninkaallisten naisten ryhmässä ei ollutkaan kuultu tai käsitetty, mitä oli tapahtunut. Neiti de Tonnay-Charente otti ystävällisesti levittääkseen tietoa, kun Madame viittasi häntä lähestymään.

"Oi, hyvä Jumala", huudahti hän, "mikä onni suotiinkaan la Vallièrelle!"

Kuningas lahjoitti hänelle rannerenkaat!"

Madame puri huultansa niin lujasti, että verta tihkui esille. Nuori kuningatar katseli vuoroin la Vallièrea, vuoroin Madamea, ja puhkesi nauramaan. Itävallan Anna nojasi leukaansa kauniiseen käteensä ja jäi pitkäksi aikaa sieluansa jäytävän aavistuksen ja sydäntänsä runtovan julman säjöilyn valtaan. De Guiche näki Madamen vaalenevan ja arvasi, mikä siihen oli syynä; hän poistui pikaisesti seurueesta ja katosi.

Malicorne pääsi pajahtamaan Montalaisin luo ja huomauttamaan tälle yleisen puheensorinan suojassa:

"Aure, sinulla on huostassasi meidän menestyksemme ja tulevaisuutemme."

"Niin", vastasi tämä.

Ja hän syleili hellästi la Vallièrea, vaikka hänen olisi kateellisena tehnyt mielensä kuristaa hänet.

140.

Malaga!

Kunnianhimon ja rakkauden täten käydessä pitkällistä kilvoitteluansa oli muuan henkilömme, jota kenties kaikkein vähimmin sopi syrjäyttää, joutunut kovin huomaamattomaksi, unohdetuksi, onnettomaksi.

Niin, d'Artagnan!

D'Artagnan oli tosiaan ikäänkuin lakannut olemasta. Hänellä ei ollut mitään tekemistä tässä loistokkuuden ja kevytmielisyyden maailmassa. Kaksi päivää saateltuaan kuningasta Fontainebleaussa ja katseltuaan hallitsijansa esiintymistä milloin haaveellisessa paimenosassa, milloin koomillisena muinaisuuden urhona, oli muskettisoturi tuntenut, että tämä kujeilu ei riittänyt antamaan hänen elämälleen sisältöä.

Alituisen hänet pysähdytti joku kysymyksellä:

"Miten tämä puku teidän mielestänne sopii minulle, herra d'Artagnan?"

Hän vastaili rauhallisen ivallisella äänellään:

"Kas, teidän olette komea kuin punatakkinen apina Saint-Laurentin markkinoilla."

Sellaisia kohteliaisuuksia d'Artagnan jakeli ollessaan sillä tuulella; muiden asiaksi jäi päättää, kannattiko niistä kiittää.

Harrastusta herättävänä kysymyksenä oli myös:

"Miten te pukeudutte täksi iltaa, herra d'Artagnan?"

Vastaus kuului:

"Minä riisuudun."

Ja sille naisetkin nauroivat.

Mutta kun muskettisoturi kahden tuollaisen päivän perusteella oivalsi, että koko leiskumiseen ei kätkeytynyt mitään vakavaa ja että kuningas oli näköjään täydellisesti unohtanut Pariisin, Saint-Mandén ja Belle-Islen; että herra Colbert hautoi mielessään pelkkiä värillisiä lyhtyjä ja ilotulituksia; että naiset olivat valmistautuneet vähintään kuukaudeksi vain antamaan ja ottamaan vastaan silmäniskuja; d'Artagnan pyysi kuninkaalta lomaa yksityisasioitansa varten.

Kapteenin esittäessä hänelle anomuksensa oli kuningas tanssimisen voivuttamana juuri menemässä makuulle.

"Tahdotteko jättää minut, herra d'Artagnan?" kysyi hän hämmästyneenä. Ludvig XIV ei milloinkaan käsittänyt, että kukaan saattoi hänestä eritä saatuansa ylhäiseksi kunniakseen oleskella hänen läheisyydessään.

"Sire", selitti d'Artagnan, "minä jätän teidät, kun en voi millään tavoin hyödyttää teitä. Oi, jospa edes voisin tanssiessanne pidellä tasapainotankoa, niin asia olisi toinen!"

"Mutta, hyvä herra d'Artagnan", huomautti kuningas ihan vakavasti, "vain nuorallatanssijat käyttävät tankoa."

"Kah, niinkö!" jatkoi muskettisoturi hienolla ivallaan; "sitä en tiennyt."

"Ettekö siis ole nähnyt minun tanssivan?" kysyi kuningas.

"Kyllähän; mutta minä olen luullut, että tämä kaikki oli vasta vaikeampien tehtävien harjoittelua. Olen erehtynyt; sitä suurempi syy minun poistua. Sanon vieläkin, sire: te ette tarvitse minua, ja jos asiat muuttuvat, niin teidän majesteettinne tietää kyllä, mistä minut saa käsille."

"Hyvä on", vastasi kuningas ja myönsi loman.

Niinpä emme etsikään d'Artagnania Fontainebleausta; se olisi turhaa. Mutta lukijan luvalla tavoitamme hänet Rue des Lombardsin varrelta *Kultaisesta Huhmaresta*, arvoisan ystävämme Planchetin asunnosta.

Kello on kahdeksan illalla; on lämmin, välikerrassa on ikkuna avoinna. Muskettisoturien sieraimiin kohoaa mausteiden tuoksua, johon sekaantuu katuloan huurua vähemmän hienona, mutta voimakkaampana hajuerhojen kutkuttimena.

D'Artagnan loikoo suunnattomassa matalaselkäisessä nojatuolissa, jalat läheiselle jakkaralle laskettuina, koko mies niin tylppänä kulmana kuin mittausoppi voi koskaan tuntea. Kädet ovat liittyneet ristiin pään yli, joka on retkahtanut vasemmalle olkapäälle. Tavallisesti niin ovelat ja eloiset silmät tuijottavat melkein verhoutuneina, ja niiden muuttumattomana näköpisteenä on savupiippujen väliin jäänyt pikku nurkkaus sinitaivasta, – juuri parahultainen kaistale paikkatilkuksi sellaiseen linssi- tai papusäkkiin, jotka olivat pohjakerran myymälän päävarastona.

Siten ojentautuneena, siten tylsistyneenä ikkunantakaisessa tirkistelyssään, d'Artagnan ei enää ole soturi, ei enää

kuninkaallisen palatsin upseeri, vaan poroporvari siinä röhöttää sulatellen päivällistensä illallissyönnin valmisteluksi tai kuluttelee aikaansa makuullemenoon asti, aivot puutuneina umpeen kaikilta ajatuksilta, kun aineellisuus ankarasti vartioitsee älyn pääsyteitä ja pitää visusti huolta siitä, että pääkuoreen ei hiivi ulkoisen mielteen sanaakaan.

Kuten sanottua, oli jo yö tulossa. Valoja sytytettiin myymälässä, samalla kun yläkerran ikkunat suljettiin; palovartion epätasaista tömistelyä kuului kadulta. Mutta d'Artagnanille ei yhä ollut olemassa muuta kuin tuo sininen kaistale taivasta.

Muutaman askeleen päässä hänestä makasi Planchet kokonaan varjossa rähmällään maissisäkin päällä, käsivarret leuan tukena, ja katseli, kuinka muskettisoturi mietti, uneksi tai nukkui silmät auki. Tätä tarkkailua oli kestänyt jo varsin kauan, ja viimein Planchet yritti saada kohtaukseen vaihtelua.

"Hm, hm!" äänteli hän.

D'Artagnan ei hievahtanut.

Maustekauppias käsitti, että oli turvauduttava tehokkaampaan keinoon, ja perusteellisen harkinnan jälkeen hän näissä olosuhteissa katsoi viisaimmaksi kierähtää säkiltä lattialle, saadakseen sadattaa:

"No, minua epattoo!"

Mutta putoamisen jyrähdyksestä huolimatta ei d'Artagnan, joka elämänsä varrella olikin kuullut monenlaista melua, näyttänyt olevan millänsäkään siitä. Koko mätkähdys sitäpaitsi

miltei huventuikin jyhkeiden vankkurien jyrinään, jotka kivillä lastattuina tulivat Saint-Médéric-kadulta.

Kuitenkin oli Planchet huomaavinaan d'Artagnanin suupielissä jotakin hymyn värettä äänettömänä hyväksymisenä hänen määritelmälleen. Se rohkaisi häntä kysymään:

"Nukutteko, herra d'Artagnan?"

"En, Planchet, en *edes* nuku", vastasi muskettisoturi.

"Minua kovasti surettaa, kun sanotte *edes*", pahoitteli Planchet.

"Ka, miksi? Eikö se ole siisti sana, Planchet?"

"On toki, herra d'Artagnan."

"No, missä vika?"

"Se sana vain huolestuttaa minua."

"Selitä minulle se huolesi, Planchet", pyysi d'Artagnan.

"Kun sanotte, että te ette *edes* nuku, niin se on samaa kuin että teillä ei ole unenkaan lohdutusta. Taikka paremminkin se on kuin virkkaisitte minulle: Planchet, minun on hirmuisen ikävä."

"Etkö tiedä, ettei minua milloinkaan vaivaa ikävä?"

"Paitsi nykyisin."

"Joutavia!"

"Herra d'Artagnan, siitä on nyt kahdeksan päivää, kun te tulitte takaisin Fontainebleausta; kahdeksaan päivään ei teillä ole enää ollut mitään käskyjä annettavina, ei komppaniaanne komenneltavana. Te kaipaatte muskottien kalinaa, rumpujen pärrytystä ja koko komeutta; kyllähän minä vanhana sotilaana sen ymmärrän."

"Planchet", vastasi d'Artagnan, "vakuutan sinulle, että viihdyn mainiosti."

"Vaikka makaillette siinä kuin kuollut?"

"Ystäväiseni, silloin kun minä olin La Rochellen piirityksessä, – niin, ja sinä myös, – no, meidän ollessamme La Rochellen piirityksessä muuan arabialainen oli siellä aika peijooni tähtäämään kenttätykkejä. Hän oli nokkela miekkonen, vaikka tummapintainen kuin sinun puotisi oliivit. Ja kun tämä arabialainen oli syönyt vankasti tai suoriutunut hyvästä työrupeamasta, oli hänen tapanaan heittäytyä loikoilemaan niinkuin minä nyt ja sauhutella ties mitä loihtulehtiä pitkällä torvella, jossa oli merenvahasta imuke; ja jos joku upseeri ohimennessään morkkasi häntä alituisesta makailemisesta, vastasi hän tynesti: 'Parempi istualla kuin seisoalla, makuulla kuin istualla, kuolleena kuin makuulla.'"

"Se oli kolkko murjaani sekä karvaltansa että puheissaan", sanoi Planchet; "kyllä muistan hänet hyvin. Hän katkoi protestanttien päitä suureksi nautinnokseen."

"Aivan oikein, ja palsamoitsi niistä sitten ehjät."

"Niin, ja siinä puuhatessaan yrteineen ja ruohoineen hän oli kuin vasuntekijä pujottelemassa punonnaisiaan."

"Niin, Planchet, niin, varmastikin sama mies."

"Onhan sitä minullakin muistia."

"Sen tiedän ennestään; mutta mitä sanot hänen ajatuskannastaan?"

"Kyllähän se ajatelma minun nähdäkseni osuu kohdalleenkin,

mutta yhtä hyvin sitä voi sanoa typeräksi."

"Selitähän lähemmin, Planchet."

"No, onhan tosin aina parempi istualla kuin seisoalla, silloin kun ihminen on väsynyt, – ja erityisinä hetkinä..." Planchet hymyili veitikkamaisesti. "Saattaa myös usein olla pahempi makuulla kuin istualla. Mutta mitä siihen tulee, että olisi muka parempi kuolleena kuin makuulla, niin se on minusta silkkaa pötyä. Minä annan ehdottoman etusijan vuoteelle, ja ellette te ole samaa mieltä, niin te olette ikävystynyt pilalle, niinkuin minulla jo oli kunnia huomauttaa teille."

"Tunnethan Lafontainen, Planchet?"

"Saint-Médéric-kadun rohdoskauppiaan?"

"Ei, vaan saturepon."

"Ahaa, – 'Korppi kerran istui puussa'?"

"Oikein; no, minä olen niinkuin hänen jäniksensä."

"Onko häneltä siis jäniskin?"

"On kaikenkaltaisia eläimiä."

"No, mitä se jänis tekee?"

"Uneksii."

"Ka, ka!"

"Ja minä olen lyöttäytynyt Lafontainen jänikseksi, – minä unelmoitsen."

"Te unelmoitte?" virkahti Planchet levottomana.

"Niin, myöntänethän talosi kyllin synkäksi, jotta se voi saada miehen mieltävälle päälle, Planchet?"

"Teillä on kuitenkin näköala kadulle, monsieur."

"*Pardieu*, kehutko sitä, häh?"

"On sentään totta, monsieur, että jos asuisitte pihan puolella, teitä ikävyst... tuota, mietityttäisi vielä enemmän."

"*Ma foi*, enpä tiedä, Planchet."

"Mutta jos", virkkoi maustekauppias, "jos tuumittelunne olisikin sitä lajia, mikä johti teidät asettamaan kuningas Kaarle II: n takaisin valtaistuimelle..." Ja Planchetilta pääsi naurahdus, jossa oli todellista merkitystäkin.

"Voi, Planchet-veikkoseni", sanoi d'Artagnan, "sinä käyt kunnianhimoiseksi!"

"Eikö ole mitään muuta kuningasta syrjäytettynä vallasta, herra d'Artagnan, tai toista Monkia pistettävänä kirstuun?"

"Ei, hyvä Planchet, kaikki kuninkaas könöttävät nykyään valtaistuimellaan... kenties vähemmän tukevasti kuin minä tällä tuolilla, mutta valtikkaa kumminkin heiluttelevat."

Ja d'Artagnan huokasi.

"Herra d'Artagnan", ilmoitti Planchet, "ihan minun tulee teitä surku."

"Sinä olet kovin hyväsydäminen, Planchet."

"Minä uumoilen pahaa, Jumala paratkoon."

"Mitä niin?"

"Että te laihdutte, herra d'Artagnan."

"Ohoh!" sanoi d'Artagnan jymäyttäen rintakehäänsä, joka kumahti kuin tyhjä haarniska; "mahdotonta, Planchet."

"Ja katsokaas", jatkoi Planchet sydämellisen myötätuntoisesti, "jos te alatte riutua minun luonani..."

"No, entä sitten?"

"Silloin tekisin onnettoman tekosen."

"Älähän!"

"Kyllä vainkin."

"Mitä tekisitkään? Annas kuulla!"

"Etsisin käsiini sen, joka tuottaa teille mielenkarvautta."

"Vai niin, nyt haudon karvasta mieltäkin!"

"Kyllä teitä sapettaa."

"Ei, Planchet, ei."

"Kyllä, sanon minä. Sisuanne kaivelee, ja te laihdutte."

"Olenko laihtumassa? Näinköhän!"

"Ihan silmin nähden... *malaga!* Ja jos yhä laihdutte, niin sieppaankin säiläni ja lähden suoraa päätä sivaltamaan herra d'Herblaylta kurkun poikki."

"He-heh!" äännähti d'Artagnan tempautuen istuvaan asentoon; "mitä sanotkaan, Planchet? Mitä tekemistä herra d'Herblayn nimellä on sinun pippuripussiesi seassa?"

"Hyvä, hyvä! Kiukustukaa vain, ja sättikää minua, jos mielenne tekee; mutta *morbleu*, minä tiedän mitä tiedän."

Planchetin viime purkauksen ajaksi oli d'Artagnan asettunut siten, ettei häneltä jäänyt näkemättä toisen ainoakaan ilme: hän istui kyynärpäät polviin tuettuina ja kaula ojolla arvoisaan maustekauppiaseen päin.

"Kuules nyt", tiukkasi hän, "selitähän vähän ja sano minulle, kuinka saatoit äityä noin nurjamieliseksi. Herra d'Herblay, sinun entinen esimiehesi, minun ystäväni, kirkon mies, piispaksi

ylennyt muskettisoturi – kohottaisitko muka miekkasi häntä vastaan, Planchet?"

"Vaikka isääni vastaan, kun näen teidät sellaisessa tilassa."

"Herra d'Herblay, aatelismies!"

"Viis minä hänen aateluudesta, kun tiedän, että hän myrryttää unenne. Ja pahat unet kuihduttavat. *Malaga!* Minä en tahdo, että herra d'Artagnan lähtee talostani laihempana kuin oli tullessaan."

"Mistä peijakkaasta johdot luulottelemaan, että hän tuottaa minulle huonoja näkyjä? Selitä, selitä, – noh!"

"Teillä on jo kolmena yönä ollut painajainen."

"Minulla?"

"Niin, teillä, ja vääntelehtiessänne te hoette: 'Aramis! Luihu Aramis!'" "Kah, olenko hölpötellyt sellaista?" virkahti d'Artagnan rauhattomana.

"Kyllä, sitä olette valittanut, niin totta kuin nimeni on Planchet!"

"No, mitäpä siitä. Eihän unista ole taikaa."

"On tässä tapauksessa, sillä joka kerta kun olette näinä kolmena päivänä käynyt ulkosalla, te olette palatessanne aina tiedustanut minulta: 'Oletko nähnyt herra d'Herblayta?' taikka toisekseen: 'Onko tänne tullut minulle kirjettä herra d'Herblaylta?'"

"Mutta on kaikesti luonnollista, että kaipaam kuulumisia rakkaasta ystävästä?" sanoi d'Artagnan.

"Ei surkastuaksenne sentään."

"Minä rupeankin lihomaan, Planchet; annan sinulle kunniasanani."

"Hyvä on, monsieur, se on sillä autettu; te ette totisesti syö sanaanne!"

"Minä heitän näkemästä unia Aramiksesta."

"Sepä erinomaista!"

"En enää kysele sinulta, onko herra d'Herblaylta tullut kirjettä."

"No, kaikki on sitten kunnossa!"

"Mutta selitä nyt minulla eräs seikka."

"Puhukaa, monsieur."

"Teen aina huomioita..."

"Sen tiedän hyvin."

"Puheessasi esiintyi äsken merkillinen voimasana..."

"*Malaga!* Niinkö?"

"Aivan."

"No, sehän sopii maustekauppiaan sadatukseksi."

"Kyllä vainkin, – kuivatun rusinalajin nimenä."

"Se on minun vimmastusvalani; kun en ole pysyä nahoissani, silloin minä lausahdan: *malaga!*"

"Mutta minä en ole milloinkaan ennen kuullut sinun käyttävän sitä kirousta."

"Minulle onkin se vasta hiljan annettu, monsieur."

Ja sen sanoessaan Planchet vilkutti veitikkamaisesti silmäänsä, kääntäen puoleensa d'Artagnanin koko huomion.

"Ohoi!" äännähti hän.

"Hei vaan!" vastasi Planchet.

"Kas, kas, Planchetilla on omat kurinsa!"

"Perhanassa, monsieur", sanoi maustekauppias, "minä en ole niinkuin te, minä en tahdo elää mietiskellen."

"Siinä teet väärin."

"Tarkoitin: ikävissäni, monsieur. Meillä on vain lyhyt aika elääksemme; miksemme käyttäisi sitä mieluisimmalla tavalla?"

"Näytpä olevan epikurolainen järkeilijä, Planchet?"

"Mikä minua estäisi? Käsi on kunnossa kirjoittamiseen, sokerin ja pippurin punnitsemiseen; jalka jaksaa tanssia ja kestää kävelyretkiä; hampaat eivät väsy jauhamasta, vatsa sulattelee vielä vaivatta, eikä sydämkään ole pilalle näivettynyt. No niin, monsieur..."

"No mitä, Planchet?"

"No, sitä juuri..." lausui maustekauppias kämmeniänsä hykerrellen.

D'Artagnan heitti toisen jalkansa ristiin toisen yli.

"Planchet, vanha veikko", sanoi hän, "sinä typerrytät minut hämmästyksellä."

"Kuinka niin?"

"Näyttäydythän minulle ihan uudessa valossa."

Se huomautus hiveli maustekauppiasta niin että hän oli hiertää nahan käsistään.

"Ahaa!" sanoi hän; "ollessani vain tyhmä, te ette ole uskonut minulla olevan laisinkaan aivoja."

"Hyvä, Planchet! Sattuvastipa sanoit!"

"Tarkatkaa ajatusjuoksuani, monsieur. Minä tulin tuumanneeksi", jatkoi Planchet, "että ilman hupia ei maailmassa saa onnea."

"No, siinä puhut ihan paikalleen!" yhtyi d'Artagnan.

"Tai kun hupia ei ole kovinkaan yleiseen tavattavissa, tulee ainakin hankkia viihdykkeitä elämän kiusojen lohduksi."

"Ja sinä lohduttelet itseäsi?"

"Niin juuri."

"Kerrohan, millä tavoin?"

"Minä käytän kilpeä ikävystymisen torjumiseksi. Arvioin määrääjän kärsivällisyydelleni, ja juuri päivää ennen kuin tunnen ikävystyväni, minä haen hauskutusta."

"Eikö se ole sen pulmallisempaa?"

"Ei."

"Ja tuon kaiken sinä olet keksinyt itseksesi?"

"Ihan itsekseni."

"Ihme ja kumma!"

"Mitä sanotte siitä?"

"Minä sanon, että sinun järkeilylläsi ei ole vertaistaan koko maailmassa."

"No niin, noudattakaakin siis minun esimerkkiäni."

"Tunnen kyllä kiusausta."

"Tehkää kuten minä."

"En parempaa pyytäisi; mutta kaikki sielut eivät ole samaa maata, ja jos minun pitäisi hauskutella sinun tavallasi, niin kenties juuri ikävystyisinkin hirmuisesti..."

"Joutavia! Koettakaahan aluksi!"

"Miten siis menetteletkään?"

"Oletteko huomannut, että minä toisinaan katoan?"

"Olen kylläkin."

"Erityiseen tapaan?"

"Niin, säännöllisin väliajoin."

"Aivan oikein! Kas vain, te olette pannut sen merkille?"

"Tottahan käsität, hyvä Planchet, että kun ihmiset näkevät toisensa jokseenkin joka päivä, toisen täytyy kaivata, kun toinen on poissa? Etkö sinä ole tietääksesikään, kun minä olen virkatoimissa?"

"Kyllä, silloin on minulla kovin tyhjää, – olen kuin ruumis ilman sielua."

"No, sen todettuamme siis jatkakaamme."

"Minä aikoina minä katoan?"

"Aina kuukauden puolivälissä ja viimeisenä päivänä."

"Ja kauanko viivyn?"

"Milloin kaksi, milloin kolme tai neljäkin päivää."

"Mitä olette luullut minun hommailevan?"

"Liikkuvan liikeasioissa."

"Ja miltä olen näyttänyt kotiutuessani?.."

"Hyvin tyytyväiseltä."

"Näettehän nyt, te sanotte sen itse: aina tyytyväiseltä. Ja mistä olette arvellut tyytyväisyyteni johtuvan?.."

"Hyvistä kaupoista, – siitä että riisisuurimain, luumujen, jauhosokerin, kuivattujen hedelmien ja siirapin osto oli

onnistunut mieliksesi. Sinulla on aina ollut hyvinkin hienosteleva luonnonlaatu, Planchet, ja minä en ollenkaan ihmetelty huomattessani sinun valitsevan alaksesi maustekaupan, joka on vaihtelevimpia ja herttaisimpia liikehaaroja, siinä kun saa käsiteliä melkein kaikkia hyvänhajuisia luonnontuotteita."

"Kauniisti sanottu, monsieur, mutta kylläpä kuitenkin kerrassaan erehdyitte!"

"Mitä – erehdyinkö?"

"Luullessanne minun siten kahdesti kuussa liikkuvan täydentelemässä varastojani. Hohoo, monsieur, kuinka hitossa on sellaista johtunutkaan mieleenne! Ho, ho, hoo!"

Ja Planchetin valtasi sellainen naurunröhötys, että d'Artagnan alkoi saada mitä häpeällisimpiä epäilyksiä älynsä pätevyydestä.

"Minun täytyy tunnustaa", sanoi muskettisoturi, "etten ole sinun tasallasi."

"Se on totta, monsieur."

"Onko?"

"Kaiketikin, koska niin sanotte; mutta yhtä suuressa arvossa minä silti edelleenkin pidän teitä."

"Hei, se on toki hyvä!"

"Niin, te olette kyllä nerokas mies, ja kun on kysymys sodasta, väijytyksistä, taktiikasta, hyökkäyksistä ja eksytysliikkeistä, – hitto, silloin eivät kuninkaat merkitse mitään teidän rinnallanne; mutta mitä tulee sielunrauhaan, ruumiillisiin tarpeisiin, elämän ryyteihin, jos niin sopii sanoa, älkää lempo soikoon puhukokaan minulle neromiehistä, monsieur, sillä he

ovat omia pyöveleitänsä."

"Hyvä, Planchet!" virkkoi d'Artagnan kihelmöiden uteliaisuudesta; "sinä jännität mielenkiintoani ihan tavattomasti."

"Te olette jo nyt vähemmän ikävissänne kuin äsken, vai mitä?"

"Minua ei vaivannut ikävä, mutta hupaisemmalta kuitenkin tuntuu sinun ruvettuasi juttusille."

"Kas niin, hyvä alku! Minä parannan teidät, siitä menen takuuseen!"

"No, se kelpaa!"

"Annatte minun koettaa?"

"Heti paikalla."

"Hyvä! Onko teillä täällä hevosia?"

"On: kymmenen, kaksi-, kolmekymmentä."

"Sellaista määrää emme tarvitse, kaksi vain."

"Ne ovat käytettävissäsi, Planchet."

"Hyvä! Minä otan teidät mukaani."

"Milloin?"

"Huomenna."

"Minne?"

"Hei, te kysytte liikoja."

"Myöntänet kuitenkin, että on tärkeätä minun tietää, minne matkustan?"

"Pidättekö maaseudusta?"

"Keskulaisesti."

"Olette siis kiintynyt kaupunkilaiselämään?"

"Miten milloinkin."

"No, minä vien teidät paikkaan, joka on puolittain kaupunkia ja puolittain maaseutua."

"Hyvä!"

"Sellaiseen paikkaan, missä teillä on hauskaa, siitä olen varma."

"Erinomaista!"

"Ja on merkillinen sattuma, että juuri samasta paikasta on ikävystyminen teidät vastikään karkoittanut."

"Minut?"

"Kuolettava ikävystyminen."

"Fontainebleauko siis onkin matkamme määränä?"

"Niin, Fontainebleau."

"Sinä poikkeilet Fontainebleaussa, – sinä?"

"Niin oikein."

"Mutta mitä peijakasta sinä Fontainebleaussa teet?"

Planchet vastasi d'Artagnanille hyvin ilkikurisella silmäniskulla.

"Sinua hyväkästä, olet hankkinut sieltä maatilan?"

"Oh, vain palstan ja pikku pöksän."

"Nyt sain sinut kiinni!"

"Mutta se on totisesti siisti asumus."

"Minä pääsen Planchetin huvilaan!" huudahti d'Artagnan.

"Milloin vain suvaitsette."

"Etkö sanonut huomenna?"

"Olkoon menneeksi huomenna; sehän on jo 14. päivä eli sen päivän aatto, jona pelkään kylläännökseni alkavan. Se on siis sovittu."

"Sovittu on."

"Te lainaatte minulle hevosen?"

"Parhaani."

"Ei, otan mieluummin säyseimmän. En ole milloinkaan ollut etevä ratsastaja, kuten tiedätte itse, ja kauppiana olen vielä jäykistynyt. Sitäpaitsi", lisäsi Planchet taaskin vilkuttaen silmänsä, "en tahdo päätyä perille väsyksissä."

"Mikset?" kysäisi d'Artagnan umpimähkään.

"Sentähden että minulle ei siitä tulisikaan hauskaa", vastasi Planchet.

Hän nousi maissisäkiltä ja oikoi itseään niin että kaikki niveleet peräkkäin natisivat jonkunlaisena sopusointuisena rätinän sarjana.

"Planchet, Planchet!" huudahti d'Artagnan, "eipä toden totta ole koko maailmassa sinun vertaistasi nautiskelijaa! Voi, Planchet, kyllä näkee, että me emme ole vielä tynnyrillistä suolaa kuluttaneet yhdessä!"

"Kuinka niin, monsieur?"

"Kun minä en vielä tunne sinua", vastasi d'Artagnan, "ja kun alan lopullisesti uskoa, mitä jo hetkisen ajattelin silloin kun sinä Boulognessa kuristit melkein hengiltä herra Wardesin kamaripalvelijan Lubinin, nimittäin että sinä olet neuvokas mies, Planchet."

Planchet remahti itseluuloiseen nauruun, toivotti muskettisoturille hyvää yötä ja meni alas puotikamariinsa, jota hän käytti makuuhuoneenaan.

D'Artagnan otti entisen asentonsa nojatuolissa, ja hänen otsansa, joka oli tuokioksi kirkastunut, kävi nyt mieltävemmäksi kuin milloinkaan.

Hän oli jo unohtanut Planchetin hupsutukset ja haaveet.

– Niin, – tuumi hän jälleen tarttuen niiden ajatusten lankaan, jotka vastikään kertomamme rattoisa haastelu oli keskeyttänyt, – niin, siinä ongelma:

1. saada tietää, mitä Baisemeaux merkitsee Aramikselle;
2. minkätähden Aramiksesta ei kuulu mitään;
3. missä Portos oleksii.

Näissä kolmessa kohdassa piilee koko salaisuus. Ja koska ystävämme eivät ilmaise meille mitään, – jatkoi d'Artagnan, – niin turvautukaamme omaan heikkoon älyymme. Täytyy tehdä, mitä voipi, *mordieux* – tai *malaga!* kuten Planchet sanoo.

Herra de Baisemeauxin kirje

Edellämainittuun päätökseen johduttuansa d'Artagnan seuraavana päivänä pistäysikin käymään herra de Baisemeauxin luona.

Bastiljissa oli siivoamispäivä; kanuunat oli puhdistettu ja kiilloitettu, portaat huosittu, ja vanginvartijat ahersivat avaintensa hankaamisessa. Varusväkeen kuuluvat sotamiehet sitävastoin kävelivät pihoillaan sillä verukkeella, että he olivat jo ennestään kyllin siistissä kunnossa.

Vankilanpäällikkö vastaanotti d'Artagnanin erittäin kohteliaasti, mutta sulki olemuksensa niin umpinaiseksi, että d'Artagnanin oveluus ei saanut häneltä sanaakaan heltiämään. Mitä enemmän hän pysytteli muodollisena, sitä pahemmin yltyi d'Artagnanin epäluulo. Olipa muskettisoturi oivaltavinansa, että vankilanjohtaja toimi jonkun hiljakkoin annetun ohjeen mukaan. Palais-Royalissa d'Artagnania puhutellessaan ei Baisemeaux ollut suinkaan osoittautunut kylmäkiskoiseksi ja vähäpuheiseksi mieheksi, mutta kun d'Artagnan vasiten yritti saada hänet haastelemaan noista kiireisistä raha-asioista, jotka olivat pakottaneet Baisemeauxin tavoittelemaan sinä iltana Aramista, oli vankilanpäällikölle ilmestyvinään määräyksiä annettavaksi sisäsuojissa. Hän jätti muskettisoturin niin pitkäksi aikaa

kiusaantumiaan odottelussa, että tämä jo uskoi yrityksensä turhaksi ja lähti tiehensä Bastiljista ennen kuin Baisemeaux palasi asioiltansa.

Mutta d'Artagnan oli käynyt epäluuloiseksi, ja kerran aavistelevaksi herättyään ei hänen mielensä enää uinahtanut.

Hän oli ihmisten parissa samaa kuin kissa nelijalkaisten seassa, – yhtäaikaa levottomuuden ja kärsivällisyyden perikuva. Rauhaton kissa pysyy yhtä vähän alallaan kuin silkkihautuva, jota jokainen tuulen hengähdys heiluttaa. Vaaniva kissa istuu kuin eloton havaintopaikallaan, eikä sen väijyntää keskeytä nälkä eikä jano. D'Artagnan hehkui maltittomuudesta, mutta hän pudisti äkkiä pois sen tunteen niinkuin liian raskas viitta pudotetaan hartioilta. Hän päätteli, että asia jota häneltä salattiin, oli juuri se, jonka selvillesaaminen oli hänelle tärkeintä. Hän tuli niin ollen ajatelleeksi, että Baisemeaux varmaankin lähettäisi tästä käynnistä tiedon Aramikselle, jos tämä oli antanut hänelle siltä varalta ohjeita. Ja niin tapahtuikin.

Baisemeaux oli tuskin saattanut ehtiä takaisin vankitornista, kun d'Artagnan jo oli asettunut väijyksiin Rue du Petit-Muscin tienoille, mistä hän sai tarkatuksi kaikkia, jotka tulivat ulos Bastiljista. Tunnin seistyään *Kultaisen Karhin* porraskatoksen suojassa näki d'Artagnan vartiosoturin pistäytyvän kadulle Bastiljista. Sen parempaa merkkiä hän ei olisi voinut toivoa. Jokaisella vanginvartijalla ja ovensulkijalla oli vakinaiset lomapäivänsä ja määrätyt palvelustuntinsakin, heillä kun ei kellään saanut olla vaimoa eikä asuntoa Bastiljissa; he

saattoivat siten liikkua ulkosalla vankilasta, mitään uteliaisuutta herättämättä. Mutta kasarmipalvelukseen komennettu sotamies suljettiin vartiovuorolleen vuorokaudeksi kerrallaan, ja sen tiesi d'Artagnan paremmin kuin kukaan. Tämäkään sotamies ei siis ollut voinut palvelusasussaan päästä ulos muutoin kuin nimenomaista ja tärkeätä asiaa toimittamaan.

Vahtisoturi läksi astelemaan hyvin verkalleen kuten onnellinen kuolevainen ainakin, joka on odottanut joutuvansa vielä monet tunnit seisoksimaan vuorollaan kolkon vartiokopin edessä tai yhtä ikävyyttävällä vallinsarvella, mutta saakin aavistamattomaksi lahjaksi vapaahetken ja kävelyn, jotka huvikkeet vielä vähennetään palvelusajasta. Hän suuntasi kulkunsa Saint-Antoinein esikaupunkia kohti, hengittäen raitista ilmaa, nauttien päivänpaisteesta ja tähystellen tyttöjä.

D'Artagnan seurasi häntä loitolla. Hänellä ei ollut vielä mitään suunnitelmaa.

– Minun täytyy ensin nähdä tuon miekkosen kasvot, – ajatteli hän. – Naamasta tiedän arvioida, mikä hän on lajiansa.

D'Artagnan joudutti askeleitansa ja sivuutti sotamiehen, mikä ei ollut vaikeata. Hän havaitsi miehen muodon jokseenkin älykkääksi ja päättäväiseksi, mutta pani myös merkille hieman punaisen nenän.

– Se peijakas ei sylje lasiin, – tuumasi hän itsekseen. Samassa hän keksi sotamiehen vyössä valkoisen paperin. – Ahaa! Hänellä on kirje! lisäsi d'Artagnan. – Mutta sotamies on varmastikin liian ylpeä siitä, että Baisemeaux on valinnut hänet lähetikseen; hän

tuskin myisi sanomaansa.

D'Artagnanin pureskellessa kynsiään eteni sotamies yhä syvemmälle Saint-Antoinen esikaupunkiin.

– Hän tietysti menee Saint-Mandéhen, – älysi muskettisoturi nyt, – ja silloin en saa tietää, mitä kirje sisältää...

Se oli kerrassaan sisuttavaa.

– Jos olisin univormussa, – mietiskeli d'Artagnan, – niin otattaisin tuon penteleen kiinni kirjeineen. Ensimmäisestä vahtikojusta saisin siihen käskyläiset. Mutta lempo minut periköön, jos ilmaisen nimeäni tällaista tempua varten. Ryypyn tarjoamisesta hän taasen kävisi epäluuloiseksi ja joisi minut humalaan... *Mordioux*, minulla ei ole enää nokkeluutta, minusta on tullut vanha nauta... Voisin karata tuon raukan kimppuun, pakottaa hänet paljastamaan miekkansa, surmata hänet saadakseni kirjeen. No, se kävisi päinsä, jos olisi kysymyksessä kuningattaren kirje jollekulle lordille tai kardinaalin kirje kuningattarelle. Mutta hyvä Jumala, kuinka viheliäisiä täytyykään niiden vehkeiden olla, joissa herrat Aramis ja Fouquet kilpailevat Colbertin kanssa! Ihmishenkikö siitä, hoh, ei kymmentä kultarahaakaan.

Siten miettiessään viiksiänsä sivellen näki hän pikku ryhmän kaupunginvartijoita ja poliisikomisarion retuuttamassa mukanaan säätyhenkilön näköistä miestä, joka rimpuili kaikin voimin vastaan. Kaupunginvartijat olivat repineet hänen vaatteensa ja laahasivat häntä matkassaan. Pidätetty vaati säällisempää kohtelua, väittäen olevansa aatelismies ja soturi.

Hän huomasi sotamiehemme kadulla ja huusi tälle:

"Hoi, tänne, veikkonen!"

Sotamies astui suoraa päätä avuntarvitsijaa kohti, ja väkijoukko seurasi kintereillä. Silloin d'Artagnanin mieleen juolahti aatos, eikä aivan huonokaan.

Aatelismies alkoi valittaa tulijalle, että hänet oli eräässä talossa äsken vangittu varkaana, vaikka hän oli ollut siellä vain armasteluaikeissa. Sotamies säälivästi lohdutteli häntä ja antoi neuvojaan niin arvokkaasti kuin ranskalainen sotilas aina tyydyttää itserakkauttansa ja toveruushenkeään. Sillävälän d'Artagnan hiipi tungoksessa hänen taakseen ja sieppasi näppärän äkillisesti paperin hänen vyönsä alta. Se temppu oli mukava suorittaa, kun riepoiteltu herrasmies parhaillaan nyki sotamiestä hihasta ja komisario kiskoi pidätettyä käsipuolesta.

D'Artagnan asettui kymmenen askeleen päässä pylvään taakse ja luki osoitteen:

'Parooni du Vallon, herra Fouquetin luona, Saint-Mandéssa.' – Oivallista! – ajatteli hän ja avasi sinetin repimättä sitä rikki. Hän otti kotelosta nelitaipaisen paperin, joka sisälsi ainoastaan sanat:

'Hyvä herra parooni! Suvaitkaa ilmoittaa herra d'Herblaylle että hän on käynyt täällä Bastiljissa kyselemässä.

Ystävällisesti

de Baisemeaux.'

"Kas niin", huudahti d'Artagnan, "tämähän on varsin selkeätä. Portos on mukana juonessa!"

Mutta päästyään siten tarkoituksensa perille ajatteli muskettisoturi:

– *Mordioux*, mutta nyt Baisemeauxin hylky raivostuksissaan antaa miespoloisen kalliisti maksaa pikku pilastani... Jos hän tulee takaisin ilman kirjettä... miten käykään hänelle silloin? Toden teolla en tarvitse tätä lappua; kun muna on imetty, mitä silloin kuorella?

D'Artagnan näki komisarion ja kaupunginvartijan saaneen sotamiehen uskomaan, että he olivat oikeassa, ja lähteneen jälleen raahaamaan vankia korjuuseen. Ihmisjoukon ympäröimänä tämä jatkoi valitteluansa. Muskettisoturi pistäysi tungokseen, pudotti kirjeen kenenkään huomaamatta ja poistui sitten nopeasti. Sotamies käänsi jälleen askeleensa Saint-Mandéta kohti ja ajatteli vain aatelismiestä, joka oli rukoillut hänen suojelustaan.

Yhtäkkiä hän muisti kirjeen, ja katsahtaessaan vyöhönsä hän huomasi sen kadonneeksi. Hänen pelästynyt huudahduksensa sai d'Artagnanin hymyilemään. Miesparka pälyi tuskissaan joka taholle ja keksi viimein kahdenkymmenen askeleen päässä takanaan tuon siunatun kirjeen. Hän syöksähti siihen käsiksi kuin haukka saaliin kimppuun.

Kotelo oli hiukan tomuttunut ja rypistynyt, mutta välipä sillä nyt. D'Artagnan havaitsi, että auki väännetty sinetti kuitenkin pani miehen aprikoimaan hyvin totisena. Kelpo sotilas lohduttausi lopuksi ja pisti paperin takaisin vyöhönsä.

– Menehän siitä vain, – tuumi d'Artagnan; – minulla on

nyt aikaa. Näyttää siltä, että Aramis ei olekaan Pariisissa, koska Baisemeaux kirjoittaa Portokselle. Kunnan Portos, kuinka hauskaa onkaan taas tavata hänet... ja pakista hänen kanssaan! – iloitsi gascognelainen.

Hän sovitti käyntinsä sotamiehen mukaan, saapuakseen herra Fouquetin taloon neljännestantia myöhemmin kuin hän.

Lukija näkee mielihyväkseen, että Portos on pysynyt täysissä voimissaan

D'Artagnan oli tapansa mukaan laskenut, että jokaisessa tunnissa oli kuusikymmentä minuuttia ja jokaisessa minuutissa kuusikymmentä sekuntia. Täsmällisen arvioimisensa ansiosta hän saapui yli-intendentin talon edustalle juuri kun sotamies tuli tyhjin vöin ulos.

Muskettisoturi astui portille, jota kirjailupukuinen ovenvartija piteli vielä puoliavoinna. D'Artagnan olisi mielellään astunut sisälle nimeään ilmaisematta, mutta se ei käynyt laatuun. Hän lausui senvuoksi nimensä. Tämän myönnytyksen olisi pitänyt poistaa kaikki vaikeudet, kuten ainakin d'Artagnan arveli, mutta ovenvartija epäröitsi yhä. Kun tulija sitten toistamiseen pontevasti esittäytyi kuninkaallisen henkivartion kapteenina, saavutti hän kuitenkin edes sen edun, että virkailija ei suorastaan sulkenut häneltä tietä, vaikka hän ei jättänyt sitä aivan avoimeksikaan. D'Artagnan oivalsi siitä, että vieraista oli annettu ankarat määräykset.

Niinpä hän päätti käyttää hätävaletta, mikä ei tuntunutkaan hänestä tupalalta, milloin hän katsoi sen keinon edistävän valtion parasta tai hänen omakin menestyksensä saattoi olla kysymyksessä. Hän lisäsi siis äskeiseen selitykseensä, että hän oli

vastikään lähettänyt sotamiehen tuomaan parooni du Vallonille kirjeellisen ilmoituksen tulostaan. Se tieto poisti kaikki esteet. Muuan lakeija tahtoi saattaa hänet perille, mutta hän vastasi, ettei hänen tähtensä tarvinnut vaivautua, sillä hän tiesi kyllä, missä parooni oli tavattavana. Siihen ei kellään ollut mitään sanomista, kun vieras oli niin selvillä kaikesta; d'Artagnan sai liikkua vapaasti.

Muskettisoturi katsasteli porraskäytäviä, saleja, puutarhoja, neljännestunnin ajan vaeltaen tässä kuninkaallista ylellisemmässä talossa, jossa oli yhtä paljon ihmeitä kuin huonekalujakin, yhtä monta palvelijaa kuin pylvästä ja ovea.

– Totisesti, – tuumi hän itsekseen, – tällä talolla ei ole muita rajoja kuin itse valtakunnan ääri. Onkohan Portos saanut päähänsä palata Pierrefondsiin, lähtemättä herra Fouquetin luota?

Viimein hän saapui etäiseen linnan osaan, joka oli eristetty hakatuista kivistä rakennetulla kehämuurilla; tämän juurelta kiemurteli ylös määrätön paljous upeita köynnöskasveja, kirjavanaan kukkasista, jotka olivat isoja ja täyteläisiä kuin hedelmät. Muurilla kohosi määrättyjen välimatkain päässä kuvapatsaita kainoissa tai salaperäisissä asennoissa, – Vestan neitsyitä suuripoimuissa vaatetuksissa, valppaina vartijattarina marmorihuntujensa suojasta pitäen vaivihkaa silmällä linnan ympäristöä, – veitikkamainen Hermes sormi suulla, siipiänsä levittelevä Iris, unikoilla kukitettu yön jumalatar. Tällaiset henkiolennot hallitsivat puutarhaa ja

rakennuksia, jotka pilkoittivat puiden takaa; patsaiden valkoiset ääriviivat kuvastuivat korkeita kypressejä vasten, joiden tummat latvat nousivat suoraan taivasta kohden. Kypressien juurilla rehoitti vuosisataisia ruusupensastoja, kietoen tuoksuvia kukkakiehkuroitansa niiden alempiin oksiin ja patsaiden jalustoihin. Nämä viehättävät piirteet tuntuivat muskettisoturista ihmisneron lumoavimmilta näytteiltä. Hän haltioitui runolliseen mielentilaan. Ajatellessaan Portoksen asuvan tällaisessa Edenissä hän sai vanhasta kumppanistaan paljon korkeamman käsityksen; järkevimmätäkään luonteet eivät ole riippumattomia ympäristön vaikutuksesta.

D'Artagnan löysi portin ja siitä jonkunlaisen joustimen, jota painamalla veräjä avautui. Itsenäinen vieras astui sisälle, sulki portin ja lähestyi pyöreämuotoista huvimajaa, josta ei kuulunut muuta ääntä kuin suihkukaivon kohinaa ja lintujen viserrystä.

Huvimajan ovella hän kohtasi lakeijan.

"Täällähän parooni du Vallon asuu?" sanoi d'Artagnan empimättä.

"Niin, monsieur", vastasi palvelija.

"Ilmoittakaa hänelle, että chevalier d'Artagnan, hänen majesteettinsa muskettisoturien kapteeni, odottaa häntä."

D'Artagnan osoitettiin vierashuoneeseen, missä odotus ei käynytäkään pitkälliseksi: hyvin tutut askeleet piankin notkahduttelivat viereisen huoneen lattiaa, ovi avautui tai oikeastaan paiskattiin auki ja Portos heittäysi ystävänsä syliin, ilmaisten sävyssään jonkunlaista epäroimista, joka hyvin soveltui

hänelle.

"Sinä täällä?" huudahti hän.

"Entä sinä sitten?" vastasi d'Artagnan. "Parooni suvaitsee piileskellä!"

"Niin", sanoi Portos hymyillen jossakin määrin hämmentyneenä, "niin, sinua kai hiukan ihmetyttää että tapaat minut herra Fouquetin luona?"

"Ei toki; mikset sinä voisi kuulua herra yli-intendentin ystäviin? Hänellähän on paljon ystäviä, etenkin lahjakkaiden miesten keskuudessa."

Portos oli siksi vaatimaton, ettei omaksunut tätä kohteliaisuutta itselleen.

"Olethan sitäpaitsi nähnyt minut Belle-Islellä", sanoi hän vain.

"Sitä suurempi syy minun uskoa, että olet herra Fouquetin varsinaisia ystäviä."

"On kyllä totta, että minä tunnen hänet", myönsi Portos ilmeisen neuvottomana.

"Voi, veikkoseni", valitti d'Artagnan, "oletpa käyttäytynyt minua kohtaan kovin pahasti!"

"Kuinka niin?" huudahti Portos.

"Kuinkako? Sinullahan oli niin kaunis työ tekeillä kuin Belle-Islen linnoittaminen, etkä antanut minulle mitään tietoa siitä!"

Portos punastui.

"Eikä siinä kaikki", jatkoi d'Artagnan; "sinä näit minut siellä, tiesit minun olevan kuninkaan palveluksessa, etkä silti tahtonut käsittää, että kuningas oli käynyt halukkaaksi kuulemaan,

kuka ansiokas mies siten oli toteuttamassa suunnitelmia, joista hänelle oli annettu mitä loistavimpia kuvauksia, – sinä et ottanut oivaltaaksesi, että kuningas oli lähettänyt minut vasiten tiedustamaan, kenen työtä se kaikki oli?"

"Mitä? Kuningasko oli lähettänyt sinut tiedustamaan...?"

"*Pardieu!* Mutta jääköön se nyt jo silleen."

"Ei perhanassa!" innostui Portos; "puhukaamme päinvastoin juuri siitä!"

Kuningas siis tiesi, että Belle-Isleä linnoitettiin?"

"Kah, eikö muka kuningas tietäisi kaikkea?"

"Mutta hän ei tiennyt, kuka linnoitustöitä johti?"

"Ei kylläkään, mutta kuvauksista päättäen hän kuitenkin aavisteli, että sen täytyi olla etevä soturi."

"Voi pentele!" virkahti Portos; "kunpa olisin sen tiennyt!"

"Silloin et olisi livistänyt Vannesista, vai mitä?"

"En totisesti. Mitä ajattelitkaan, kun et enää saanut minua siellä käsiisi?"

"Mietiskelin yhtä ja toista, veikkonen."

"Vai niin, vai mietiskelit... Ja mihin johduit tuumittelussasi?"

"Käsittämään asiain oikean tilan."

"Kas vain, sinä olet käsittänyt?"

"Olen kuin olenkin."

"Mitä olet käsittänyt? Annahan kuulua!" sanoi Portos asettuen nojatuoliin ja tekeytyen hyvin umpinaisen näköiseksi.

"Käsitin ensiksikin, että sinä linnoitit Belle-Isleä."

"No, se ei ollut kovinkaan vaikeata, kun näit minut

hommassa."

"Maltahan, käsitin muutakin, nimittäin että sinä linnoitit Belle-Isleä herra Fouquetin toimesta."

"Se on totta."

"Ja enemmänkin; vauhtiin päästessään ei aprikoimiseni pysähdy puolitiessä."

"Kunnon d'Artagnan!"

"Minä käsitin, että herra Fouquet tahtoi pitää linnoitustyöt visusti salassa."

"Se lienee tosiaan ollut hänen tarkoituksensa", tunnusti Portos.

"Niin, mutta tiedätkö, minkätähden hän niitä niin salaili?"

"Hitto vieköön, jotta asia ei tulisi tietoon!" vastasi Portos.

"Ensiksikin siitä syystä. Mutta se halu liittyi erääseen kohteliaisuuden suunnitelmaan..."

"Niin", tokaisi Portos, "olenkin kuullut sanottavan, että herra Fouquet on peräti kohtelias mies."

"Hän tahtoi nyt osoittaa erityistä kohteliaisuutta kuninkaalle."

"Ohoh!"

"Se ihmetyttää sinua?"

"Niin."

"Sinä et tiennyt siitä?"

"En."

"No, minä tiedän sen, minä."

"Olet siis ihan velho?"

"En, kaukana siitä."

"Miten olet saanut sen tietää?"

"Varsin yksinkertaisella tavalla: kuulin herra Fouquetin itse sanovan sen kuninkaalle."

"Sanovan mitä?"

"Että hän oli kuninkaan hyväksi linnoituttanut Belle-Islen, luovuttaakseen varustukset lahjaksi hallitsijalleen."

"Kas, kuulit herra Fouquetin sanovan niin kuninkaalle?"

"Kirjaimellisesti. Lisäsipä hän vielä: 'Belle-Islen on linnoittanut eräs ystäväni, hyvin lahjakas insinööriupseeri, jonka pyytäisin saada esitellä teidän majesteetillenne.' 'Hänen nimensä?' kysyi kuningas. 'Parooni du Vallon', vastasi Fouquet. 'Hyvä', sanoi kuningas, 'esitelkää hänet'."

"Sanoiko kuningas todellakin niin?"

"Niin totta kuin nimeni on d'Artagnan!"

"Kah, kah!" lausui Portos. "Mutta miksei minua sitten ole esitelty?"

"Eikö sinulle ole lainkaan puhuttu siitä?"

"On kylläkin, mutta odotella olen vain saanut."

"Ole huoletta, kyllä sitten esittelyhetkikin tulee."

"Hm, hm!" mutisi Portos.

D'Artagnan ei ollut kuuleviansa; hän muutti puheenainetta.

"Mutta sinähän näyt asuvan täällä jotensakin yksinäisenä, hyvä ystävä?" virkkoi hän.

"Olen aina pitänyt rauhallisuudesta. Luonteeni on taipuvainen raskasmielisyyteen", selitti Portos huoaten.

"Sepä merkillistä", huomautti d'Artagnan; "sitä en ole ennen

huomannut."

"Niin olen ollut siitä asti kun aloin lueskella", ilmaisi Portos huolestuneesti.

"Mutta toivoakseni ei sielullinen rasitus ole sentään vahingoittanut ruumiillista vointiasi?"

"Hoo, ei millään muotoa."

"Olet yhä hyvissä voimissa?"

"Liiankin, veikkonen, liiankin."

"Katsos, kuulin sanottavan, että ensimmäisinä päivinä tännetulosi jälkeen..."

"En kyennyt jäsentäkään liikuttamaan, niinkö?"

"Mitä peijakasta!" virkahti d'Artagnan hymyillen; "ja mikä sinut niin jäykistyi?"

Portos huomasi puhuneensa tyhmästi ja yritti parantaa ajattelemattomuuttaan.

"No, näes, sain taipaleella huonoja hevosia, ja ne väsyttivät minut."

"Enpä sitten enää ihmettelekään, että minä sinun perässäsi tullessani näin seitsemän tai kahdeksan ratsua pakahtuneina tiepuolessa."

"Minä olen painava, katsos", huomautti Portos.

"Ja ruhosi sai liiaksi pehmitystä?"

"Minusta suli ihra, ja siitä tulin sairaaksi."

"Portos-parka!.. Ja miten on Aramis sitten pitänyt sinusta huolta?"

"Hyvin kyllä... Hän toimitti herra Fouquetin oman lääkärin

hoitamaan minua. Mutta ajatteles, viikon kuluttua en enää saanut hengitetyksi."

"Kuinka niin?"

"Kamari oli liian pieni; imin keuhkoihini niin paljon ilmaa."

"Onko se mahdollista?"

"Niin ainakin sanottiin... Ja minut siirrettiin toiseen huoneeseen."

"Ja siellä pääsit hengittämään?"

"Paremminkin kyllä; mutta minä en saanut mitään liikuntaa, en mitään toimintaa. Lääkäri väitti, ettei minun sopinut hievahtaakaan paikaltani, mutta minä päinvastoin tunsin itseni voimakkaammaksi kuin milloinkaan ennen. Siitä johtui ikävä tapaturma."

"Tapaturma? Älähän!"

"Ajattele, hyvä ystävä, minä päätin tuon lääkärin typeryksen määräyksistä piittaamatta viimein lähteä hiukan jaloittelemaan, suostuipa hän siihen tai oli suostumatta. Niinpä käskin minua palvelevan lakeijan tuoda vaatteeni."

"Olit siis ilkosen alasti, Portos-poloinen?"

"Ei, oli minulla muhkea yönuttu ylläni. Lakeija teki työtä käskettyä, ja minä pukeuduin vaatteisiini, jotka olivat käyneet liian avariksi; mutta se vasta oli ihme, että jalkani olivat liian isot."

"Olipa sekin!"

"Ja saappaani liian ahtaat."

"Jalkasi olivat vielä turvoksissa."

"Oikein arvasit."

"*Parbleu!* Ja siitäkö sattumasta aioit minulle kertoa?"

"Niinhän tietenkin! Minä en tullut ajatelleeksi samaa kuin sinä. Minä tuomasin itsekseni: Kun nämä saappaat ovat ainakin kymmenesti olleet minulla jalassa, niin täytyyhän niiden mennä jalkaan yhdestoistakin kerta."

"Salli minun huomauttaa, hyvä Portos, että silloin et tuumannut järkevästi."

"Sanalla sanoen, minä istuin väliseinän lähellä ja koetin kiskoa saapasta oikeaan jalkaani; reudoin käsin, auttelin kinnerjäteillä ja tein hurjia ponnistuksia, kunnes molemmat vetimet äkkiä katkesivat ja jalka ponnahti eteenpäin kuin heittokoneen ammus."

"Heittokoneen! Sinulla on se linnoitustaitosi aina mielessä, hyvä Portos!"

"Jalka ponnahti kuin heittokoneesta ja tönäisi väliseinän puhki. Veikkoseni, ihan luulin Simsonin tavoin hävittäneeni tempelin. Voi tavatonta, kuinka paljon tauluja, posliineja, kukkamaljakoita, seinäverhoja ja uutimentankoja romahti alas!"

"Lempo soikoon!"

"Siitä puhumattakaan, että seinän toisellakin puolella oli posliinilaudakko."

"Jonka sinä survaisit kumoon?"

"Jonka minä sinkautin toisen huoneen perälle."

Portos puhkesi nauramaan.

"Se oli totisesti tavatonta, kuten sanoit!"

Ja d'Artagnan yhtyi ystävänsä nauruun, saaden hänet hohottamaan vielä raikuvammin.

"Minä murskasin", sanoi Portos yltyvän hilpeyden keskeyttämällä äänellä, "hyvinkin kolmentuhannen frangin arvosta posliinia – ho, ho, ho!.."

"Suurenmoista!" ännkäsi d'Artagnan.

"Pirstasin neljäntuhannen frangin kuvastimet... ha, ha, ha!.."

"Istu ja pala!"

"Ja kattokruunu mätkähti suoraan päähäni tuhansiksi siruiksi.

Hi, hi, hi!"

"Päähäsi!" toisti d'Artagnan sivujansa pidellen.

"Keskelle nup... nuppia!"

"Mutta silloin kai pääkuoresi halkesi?"

"Ei, minähän päin vastoin sanoin, että kattokruunu särkyi kuin lasi, jota se olikin!"

"Ahaa, se oli lasinen kattokruunu?"

"Venetsialaista lasia, – harvinainen kalleus, veliseni, vertaansa vailla, kahdensadan naulan möhkäle."

"Ja se putosi suoraan päähäsi?"

"Kes-ke-le... kiirettä. Aatteles, kullattu ja alhaalta korkokuvilla somisteltu kristallipallo, ylhäällä suitsutusmalja ja sivuilla öljytorvia, jotka sytytettyinä syöksivät tulenkieluja."

"Kyllä ymmärrän, mutta ei kai siinä silloin ollut tulta?"

"Onneksi ei, sillä muutoin olisin kärventynyt."

"Ja nyt litistyykin vain pääsi?"

"Eihän toki."

"Eikö?"

"Kattokruunu putosi pääkallon kuoreen, joka kuuluu olevan kuin tavattoman vankka holvikatos."

"Kuka sinulle on sitä sanonut, Portos?"

"Lääkäri. Jonkunlainen kupulaki, joka voisi kannattaa itse Pariisiin Notre-Damen kirkkoa."

"Ohoh!"

"Niin vain kuuluu ihmisen pääkallo olevan rakentunut."

"Puhu omastasi, veikkonen; sinun pääkallosi saattaa olla siten muodostunut, mutta ei muiden."

"Ehkä", myönsi Portos itsetyytyväisesti; "mutta se ainakin on varmaa, että kattokruunu pamahti mainitulle kuvulle kuin kanuunanlaukaus, kristalli mureni tuhansiksi siruiksi ja minä tuuperruin aika lammikkoon..."

"Verissäsi, Portos-parka?"

"Ei, vaan hajunesteisiin, jotka olivat rasvaisen tahmeita kuin kerma. Tuoksu oli ihana, mutta kerrassaan liian voimallinen, niin että minä huumaannuin. Olet kai sinäkin joskus kokenut sellaista, d'Artagnan?"

"Kyllä, haistellessani kieloja. Sinä siis tuiskahdit nurin iskusta ja menit tainnuksiin ylettömästä tuoksusta, hyvä ystävä?"

"Mutta kummallisinta kaikesta, – ja lääkäri on kunniasanallaan vakuuttanut minulle, ettei hän ollut milloinkaan nähnyt sellaista..."

"Kaiketi sait ainakin jonkun kuhmun päähäsi?" keskeytti d'Artagnan.

"Sain viisi kuhmua."

"Mitenkä viisi?"

"No, katsos, kattokruunun pohjassa oli viisi terävää, kullattua koristetta."

"Ai, ai!"

"Ne sakarat tunkeusivat tukkani läpi, jota käytän hyvin tuuheana, kuten näet."

"Onneksi."

"Ja painuivat päänahkaan. Mutta kuulehan kummaa – sellaista sattuu ainoastaan minulle... sen sijaan, että ne olisivat iskeneet siihen lovia, nousikin kuhmuja. Lääkärikin ei ole voinut tyydyttävästi selittää sitä minulle."

"Mutta minä selitän, minä."

"Silloin teet minulle totisesti palveluksen", sanoi Portos, vilkuttaen silmänsä, mikä hänellä oli jännittyneimmän tarkkaavaisuuden merkinä.

"Sen jälkeen kun olet ryhtynyt vaivaamaan aivojasi tieteellisillä tutkimuksilla ja tärkeillä laskelmilla, on pääsi ahtautunut liian täyteen tietoja."

"Niinkö luulet?"

"Olen varma siitä. Kun siis pääkuoresi oli jo sullottu halkeamaisilleen, niin se ei enää voinutkaan päästää sisälle mitään uutta ulkonaista, vaan käytti aukkoja liikamäärän laskemiseen pinnalle."

"Ahaa!" sanoi Portos, josta tämä selitys tuntui käsitettävämmältä kuin lääkärin lausuma.

"Ne viisi kattokruunun koristeiden tuottama sarvea olivat selvästikin älynystyröitä, jotka sisällisestä pakotuksesta paisuivat ulkopuolelle."

"Niin taisi todellakin olla", myönsi Portos, "sillä kipukin oli sitten enemmän ulkonaista kuin sisällistä. Tunnustanpa, että kun panin hatun päähäni ja nyrkilläni löin sen alas meidän miekkamiesten reippaaseen tapaan, minun täytyi tarkoin suhditella lyöntiä tai muutoin tunsin ihan kamalan läjäyksen."

"Sen arvaan."

"No niin", kertoi jättiläinen, "huomatessaan rakennuksen haurauden herra Fouquet päätti antaa minulle toisen asunnon, ja siten tulin siirtyneeksi tänne."

"Tämähän lienee yksityinen puisto?"

"Niin on."

"Se salaisten kohtausten paikka, joka on niin kuuluisa yli-intendentin lempijutuista?"

"Sitä en tiedä; minulla ei ole ollut täällä mitään rakkausseikkailuja, mutta puistossa saan harjoittaa lihaksiani, ja sitä lupaa käytän tempoakseni puita juuriltaan."

"Mitä varten?"

"Käsivarsieni voimisteluksi ja myöskin puhdistaaakseni linnunpesiä: se on minusta mukavampaa kuin kavuta ylös."

"Vietätpä todellista paimenelämää, hyvä Portos."

"Niin, minä pidän pienistä munista, – paljon enemmän kuin isojen lintujen. Et voi aavistaakaan, kuinka herkullisen munakkaan saa neljästä- tai viidestäsadasta keltasirkun,

peippoosen, kottaraisen ja rastaan munasta."

"Mutta viisisataa munaa – voi tavatonta!"

"Ne mahtuvat kohtalaiseen vihannesmaljaan", sanoi Portos.

Hyvinkin viisi minuuttia d'Artagnan ihaili Portosta aivan kuin nähden hänet ensi kerran. Portos puolestaan alkoi ihan säteillä mielihyvystä ystävän katseen lämmittämänä. Edellinen kuitenkin ilmeisesti samalla mielti uutta käännettä keskustelulle.

"Onko sinulla täällä paljonkin huviketta, Portos?" kysyi hän viimein, kaiketi keksittyään siinä sopivan pohjustuksen.

"Eipä aina."

"Sen voin käsittääkin; mitä aiot tehdä ikävystyessäsi liiaksi?"

"Ka, enhän viivy täällä enää pitkäkään aikaa. Aramis odottaa vain viimeisen kuhmuni siliämistä, esitelläkseen minut kuninkaalle, joka ei kuulu sietävän sarvia."

"Aramis on siis yhä Pariisissa?"

"Ei."

"Missä hän sitten on?"

"Fontainebleaussa."

"Yksinään?"

"Herra Fouquetin kanssa."

"Vai niin. Mutta tiedätkös mitä?"

"En; sano minulle, niin saan tietää."

"Minä luulen, että Aramis on unohtanut sinut."

"Mitä hittoa!"

"Siellä, katsos, ilakoidaan, tanssitaan, juhliitaan ja maistellaan Mazarinin viinejä. Tiedätkö, että siellä esitetään joka ilta

tanssikuvaelmia?"

"Penteleen pentele!"

"Sentähden voin vakuuttaa, että kelpo Aramis ei siinä tuoksinassa ehdi pitää sinua mielessään."

"Saattaa olla niin, ja toisinaan olen sitä jo ajatellutkin."

"Ja voisipa se koirus puijatakin sinut!"

"Älä nyt sentään!"

"Tiedäthän, että Aramis on ovela kettu."

"Kyllä niin, mutta pettämään minua..."

"Kuules nyt: pitäähän hän sinua ensiksikin korjuuseen toimitettuna..."

"Mitäh! Korjuuseen? Olenko muka telkien takana?"

"Olet, lempo soikoon!"

"Senpä saisit todistaa minulle!"

"Mikään ei ole helpompaa. Käytkö ulkosalla?"

"En kylläkään."

"Ratsasteletko?"

"En ollenkaan."

"Sallitaanko ystäviesi käydä tervehtimässä sinua?"

"Ei nähtävästi."

"No niin, hyvä ystävä, kun et siis käyskentele ulkosalla, et ratsastele etkä tapaile seuraa, niin olethan suljettuna."

"Mutta minkätähden Aramis pitäisi minua vankina?" kysyi Portos.

"Vastaa sinä minulle ensin vilpittömästi erääseen kysymykseen, Portos", virkkoi d'Artagnan.

"En minä mutkittele."

"Aramishan laati Belle-Islen linnoitusten suunnitelman, eikö niin?"

Portos punastui.

"Kyllä", vastasi hän, "mutta siinä onkin kaikki, mitä hän on tehnyt."

"Aivan oikein, ja minun nähdäkseni se ei ole kovinkaan suuri saavutus."

"Niin minäkin ajattelen."

"No, sepä hauskaa, että olemme samaa mieltä."

"Hän ei ole koskaan edes käynyt Belle-Islellä", huomautti Portos.

"Kas sitä!"

"Minä se aina kävin Vannesissa, kuten olet itsekin saattanut nähdä."

"Näinhän tietenkkin. No niin, siinähan se koko juttu onkin. Aramis tahtoo käydä insinööristä, vaikka onkin laatinut vain suunnitelman, ja siinä pyrkimyksessään hän koettaa painaa pelkäksi rakennusmestariksi sinut, joka olet kivi kiveltä nostanut muurit, tornit ja vallinsarvet."

"Rakennusmestariksi, – siis muurariksi?"

"Muurariksi, juuri niin."

"Savensotkijaksi?"

"Ihan."

"Päiväläiseksi?"

"Se on aivan oikea sana."

"Oho, rakas Aramis, näyttääpä siltä kuin luulisit aina olevasi viidenkolmatta vanha!"

"Eikä sillä hyvä: hän luulee sinun olevan samalla viidenkymmenen vuoden painostama."

"Olisinpa tahtonut nähdä hänet siinä työssä."

"Sanoppas muuta."

"Luuvaloisine säärineen!"

"Niin juuri."

"Rakkokivineen!"

"Aivan."

"Kolme hammasta hemmetissä!"

"Neljäkin."

"Kun minulla sitävastoin... katsoppas!"

Portos veti paksut huulet levälleen ja näytti kahta hammasriviä, jotka eivät kylläkään olleet lumivalkoiset, mutta sileät, kovat ja terveet kuin norsunluu.

"Et voi uskoakaan, Portos, kuinka suuressa arvossa kuningas pitää kauniita hampaita", tiesi d'Artagnan. "Sinun hampaasi saavat minut tekemään päätöksen: minä esittelen sinut kuninkaalle."

"Sinä?"

"Miksen? Luuletko minun olevan hovissa vähemmän vaikutusvaltainen kuin Aramis?"

"En suinkaan."

"Luuletko minun vähimmälläkään tavalla pyrkivän tekeytymään Belle-Islen linnoittajaksi?"

"Hoo, enhän toki!"

"Vaikuttimenani saattaa siis olla vain sinun etusi."

"Sitä en epäile."

"No niin, minä olen kuninkaan likeisimpiä miehiä, kuten voit huomata siitä, että kun hänelle on ilmoitettava jotakin epämieluisia, se jätetään aina minun toimekseni."

"Mutta, hyvä ystävä, jos sinä esittelet minut..."

"No, entä sitten?"

"Niin Aramis pahastuu."

"Minulle?"

"Ei, vaan minulle."

"Joutavia! Kun esittelyä hommataan sinulle, niin onhan samaa, kumpainen meistä kahdesta osuu välittäjäksi."

"Minulle pitäisi teettää pukuja."

"Sinullahan on uhkea asu ylläsi."

"Oh, sinun sietäisi nähdä ne, jotka olen tilannut, – niistä tulee paljon komeampia vaatekertoja."

"Varo liiallisuutta; kuningas pitää yksinkertaisuudesta."

"No, esiinnytään sitten vaatimattomasti. Mutta mitä herra Fouquet sanoo nähdessään minun poistuneen?"

"Kökötätkö täällä siis kunniasanasi perusteella?"

"En juuri niinkään. Mutta olen luvannut, etten lähde täältä ilmoittamatta hänelle."

"Sen seikan minä toimitan selväksi. Onko sinulla mitään toimitettavaa täällä?"

"Minulla? Ei mitään tärkeätä ainakaan."

"Ellet ole Aramiksen asiamiehenä missään tähdellisessä tehtävässä?"

"*Ma foi*, en."

"Kysyn sitä luonnollisesti ainoastaan omaa hyvääsi harrastaen. Olisithan esimerkiksi saattanut lupautua toimittamaan sanomia ja kirjeitä Aramiille."

"Kah, kirjeitä, niin! Minä tosiaan lähetän hänelle eräitä kirjeitä."

"Minne?"

"Fontainebleaun linnaan."

"Onko sinulla nyt mitään lähetettävänä?"

"Mutta..."

"Älähän huoli. Onko sinulla sellaisia kirjeitä?"

"Juuri sain yhden."

"Tärkeän?"

"Arvatenkin."

"Sinä et siis lue niitä?"

"En ole utelias."

Ja Portos otti taskustaan sotamiehen tuoman kirjeen, jota hän ei ollut lukenut, mutta kyllä d'Artagnan.

"Tiedätkö, mitä sinun tulee tehdä?" sanoi d'Artagnan.

"Hitto, lähettää tämä hänelle niinkuin aina teen."

"Eipäs."

"Pitäisinkö sen muka hallussani?"

"Ei niinkään. Mutta eikö sinulle ole ehkä sanottu, että se on tärkeä kirje?"

"Kyllä, hyvin tärkeä."

"No niin, sinun pitääkin itse viedä se Fontainebleaun linnaan."

"Aramikselle?"

"Niin."

"Sinä olet oikeassa."

"Ja kun kuningas on nyt siellä..."

"Niin tahdot käyttää tilaisuutta...?"

"Esitelläkseni sinut kuninkaalle."

"Ah, *corne de boeuf*, d'Artagnan, sinä olet koko peijooni keksimään keinoja!"

"Sen sijaan että lähettäisimme ystävällemme enemmän tai vähemmän luotettavan sanansaattajan, me siis viemmekin itse perille kirjeen."

"Sitä en olisi tullut ajatelleeksikaan, vaikka se on hyvinkin mukava tapa."

"Ja kun kirje on kiireellinen, hyvä Portos, niin lähdemmekin heti."

"Todellakin", huomasi Portos, "mitä pikemmin lähdemme. Sitä vähemmän viivästyy Aramikselle tarkoitettu sanoma."

"Portos, sinä järkeilet aina erinomaisesti; terävä johdonmukaisuus auttelee sinulla nopeata ajatuskykyä."

"Siltäkö sinusta tuntuu?" sanoi Portos.

"Niin, se tietenkin johtuu perusteellisesta opiskelustasi", vastasi d'Artagnan. "Kas niin, tulehan nyt."

"Mutta", esteli Portos, "lupaukseni herra Fouquetille?"

"Mikä niin?"

"Etten lähde Saint-Mandésta hänelle ilmoittamatta."

"Voi, hyvä Portos, oletko nyt hajamielinen!" oudoksui d'Artagnan.

"Kuinka niin?"

"Sinähän tulet Fontainebleaun linnaan, vai mitä?"

"Niin."

"Siellähän tapaat herra Fouquetin?"

"Kyllä."

"Luultavasti kuninkaan luona."

"Kuninkaan luona", toisti Portos majesteettisesti.

"Ja sinä astut hänen luokseen sanoen: 'Teidän ylhäisyytenne, minulla on kunnia ilmoittaa teille, että tulen nyt Saint-Mandésta'."

"Ja", lisäsi Portos yhä majesteettisesti, "nähdessään minut Fontainebleaussa kuninkaan luona ei herra Fouquet voi sanoa minun valehtelevan."

"Olin juuri avaamassa suuni sanomaan samaa, hyvä Portos, mutta sinä ehätät kaikessa edelleni. Voi, Portos, kuinka onnellinen luonne sinulla onkaan, – ei paina sinua ikä!"

"Eipä erityisesti."

"Asia on siis puhuttu."

"Niin kai sitten."

"Sinulla ei ole enää mitään epäröimistä?"

"Ei pitäisi olla."

"Niinpä siis vien sinut matkassani."

"Hyvä juttu! Lähden toimittamaan hevoseni satuloiduiksi."

"Onko sinulla hevosta täällä mukanas?"

"On viisi."

"Jotka olet toimittanut tänne Pierrefondsista?"

"Ei, herra Fouquet on lahjoittanut ne minulle."

"Mutta, hyvä Portos, me emme kahteen mieheen tarvitse viittä hevosta; sitäpaitsi minulla on jo kolme Pariisissa, ja kahdeksassa olisi ihan liikaa."

"Siinä ei olisi liikaa, jos minulla olisi saattueeni täällä, mutta valitettavasti on heidät pitänyt jättää!"

"Sinä kaipaat palvelijoitasi?"

"Kaipaan etenkin Mousquetonia. Mousquetonin puutetta tunnen alati."

"Sinulla on verraton sydän!" sanoi d'Artagnan; "mutta kuule neuvoani: jätä vain tänne kaikki hevosesi, niinkuin jätit sinne Mousquetonin."

"Minkätähden?"

"Syystä että tuonnempana, näes..."

"No?"

"Ka, tuonnempana saattaa olla hyväkin, että sinä et ole vastaanottanut mitään herra Fouquetilta."

"Nyt en ymmärrä sinua", sanoi Portos.

"Ei tarvitsekaan."

"Kuitenkin..."

"Selitän sen sinulle myöhemmin, Portos."

"Lyönpä vetoa, että se on politiikkaa."

"Ja vielä korkeinta laatua."

Portos taivutti päänsä politiikalle; hetkisen mietittyään hän sitten lisäsi:

"Tunnustan sinulle suoraan, d'Artagnan, että minä en ole mikään politikko."

"Sen kyllä tiedän, hiisi vieköön!"

"Mutta ei voi sentään tietää, mihin kohtalo miestä ajaa. Olet itse sanonut minulle, että ihmisellä on erilaisia aikoja, ja minäkin olen huomannut sen. On päiviä, jolloin tuntuu vähemmän hauskalta vaihtaa miekaniskuja kuin muulloin."

"Niin kyllä minustakin."

"En silti juuri usko kuolettaviin iskuihin."

"Perhanassa, olethan sentään itsekin surmannut ihmisiä!"

"Kyllä, mutta minuun ei asevoima ole niin pahasti ottanut."

"Se on todellakin pätevä huomautus."

"Sentähden en usko konsaan kuolevani miekanterään tai pyssynluotiin."

"Et siis pelkää mitään?.. Ahaa, kenties vettä?"

"Ei, minähän uin kuin saukko."

"Horkkaako ehkä?"

"Sitä minulla ei ole milloinkaan ollut, enkä usko sitä milloinkaan saavani, mutta sanonpa sinulle erään seikan..."

Portos alensi ääntänsä.

"Sano pois", kehoitti d'Artagnan, sovittaen sävynsä ystävän mukaan.

"Tunnustan sinulle", ilmaisi Portos, "että pelkään politiikkaa ihan kamalasti."

"Hoh, turhia!" huudahti d'Artagnan.

"Älä sano!" jyräytti nyt Portos mahtavalla bassolla. "Olen nähnyt hänen ylhäisyytensä kardinaali de Richelieun ja hänen ylhäisyytensä kardinaali de Mazarinin; toisen politiikka oli punaista, toisen mustaa. En ole milloinkaan ollut sen paremmin tyytyväinen toiseen kuin toiseenkaan laatuun: edelliseen kuului katkaista kaula sellaisilta miehiltä kuin de Marillacilta, de Thoulta, Cinq-Marsilta, Chalaisilta, Bouttevillelta, Montmorencyilta, ja toisen mukaista oli hakata maahan joukoittain frondelaisia, joita mekin olimme, veikkoseni."

"Joita me päinvastoin emme olleet", oikaisi d'Artagnan.

"Olimme tietenkin, sillä joskin paljastin miekkani kardinaalin puolella, jakelin iskuja vain kuningasvallan tukemiseksi."

"Sinä olet kunnan mies, Portos!"

"No niin, tuommoisten huomioiden perusteella minä pelkään politiikkaa siinä määrin, että jos nyt tässä piilee mitään valtiollista, minä mieluummin pyörrän takaisin Pierrefondsiin."

"Saattaisit tehdäkin siinä oikein, jos niin olisi asian laita; mutta minun seurassani, hyvä Portos, ei ole puhettakaan politiikasta, se on selvä totuus. Sinä olet työskennellyt Belle-Islen linnoittamisessa; kuningas tahtoo tuntea sen taitavan insinöörin, joka on ne työt suorittanut; sinä olet vaatimaton kuten kaikki todella ansiokkaat miehet, ja Aramis kenties tahtoo panna sinun kynttiläsi vakan alle; mutta silloin minä tapaan sinut ja selitän asian, vedän sinut esille, ja kuningas palkitsee sinua, – siinä

kaikki minun politiikkani."

"Ja minun myös, *morbleu!*" vakuutti Portos ojentaen d'Artagnanille kätensä.

Mutta d'Artagnan tunsi vanhastaan Portoksen kouran; hän tiesi, että tavallinen käsi paroonin viiden sormen vangiksi joutuneena ei rutistumatta pääsisi pihdeistä. Sentähden hän ei antanutkaan ystävälleen kättä, vaan nyrkin, ja Portos ei edes huomannut tätä varokeinoa. Sitten he kaksistaan lähtivät Saint-Mandésta.

Vartiopalvelijat kyllä pistivät päänsä yhteen ja supattelivat toisilleen huomautuksia, jotka d'Artagnan hyvin ymmärsi, mutta hän varoi tulkitsemasta niitä Portokselle.

– Ystävämme, – ajatteli hän, – oli koreasti Aramiksen vankina. Saa nähdä, mitä seurauksia tämän salaliittolaisen vapauttamisesta koitunee!

143.

Rotta ja juusto

D'Artagnan ja Portos samosivat jalkaisin, kuten d'Artagnan oli tullut.

Kun muskettisoturien kapteeni astui edellä *Kultaisen Huhmaren* myymälään ja ilmoitti Planchetille, että parooni du Vallon oli tulossa mukaan heidän retkeilylleen, ja kun sitten Portos sisälle työntyessään huiskautti hattunsa töyhdöllä puukynttilä-kyltin kalisemaan oven päällä, häiritsi joku tuskallinen aavistus sitä raton odotusta, joka seuraavan päivän varalle virkisti Planchetin mieltä.

Mutta maustekauppiaallamme oli kultainen sydän sen hyvän ajan kallisarvoisena jäännöksenä, jollaisena nuoruuden päivät ainiaan kuvastuvat ihmisen vanhetessa ja esi-isien vanhuus hänen ollessaan vielä nuori. Sisällisestä värityksestään huolimatta, jonka Planchet taltutti yhtä nopeasti kuin se oli ilmestynytkin, hän siis tervehti Portosta sydämellisen kunnioittavasti. Tämä oli alussa hieman jäykkä säätyeroituksen takia, joka siihen aikaan oli hyvin suuri paroonin ja maustekauppiaan välillä, mutta suli piankin hyväntuulisen tuttavalliseksi, kun havaitsi Planchetin esiintyvän peräti kohteliaasti ja ymmärtäväisesti. Hän oli hyvillään etenkin siitä, että hänelle suotiin tai oikeanimin tarjousi vapaus kaivella

isoilla kourillaan hedelmä- ja makeislaatikoita, manteli- ja pähkinäsäkkejä sekä rusinakukkuja. Kunnan kauppias saikin niin ollen turhaan kehoitella harvinaista vierastansa nousemaan välikertaan; Portos valitsi vakinaiseksi olopaikakseen myymälän, joutuessaan asustamaan maustekauppiaan luona ehtoopäivän, ja siellä hänen sormensa varsin vikkelästi kopeloivat aina käsille, mitä vain nenä vainusi tai silmä näki.

Mehevät Provencen viikunat, maukkaat lambert-pähkinät, muhkeat Tourainen luumut kiinnittivät Portoksen mieltä niin hyvin, että hän maisteli niitä viisi tuntia yhteen menoon. Myllynkivinä rauskuttelivat hänen hammasrivinsä rikki luuhedelmien kiviä, joista lattia peittyi narskumaan kävelijäin jaloissa; huulet riipivät kerrallaan runsaita sinipunaisia muskattirypäle-terttuja, joista solui marjoja nieluun puolen naulan erinä. Puotipalvelijat olivat kauhuissaan kyyristyneet loukkoon ja katselivat toisiaan rohkenematta hiiskahtaakaan. He eivät tunteneet Portosta eivätkä olleet milloinkaan nähneet häntä. Se jättiläisten rotu, joka oli kantanut Hugo Capetin, August Filipin ja Frans I: n viimeisiä haarniskoja, alkoi jo tyyten hävitä. Sentähden he ihmettelivätkin itsekseen, eikö heidän edessään ollut sadun ihmissusi, joka aikoi suoltaa pohjattomaan mahaansa Planchetin koko varastot, kaikki tynnyrit ja laatikot tyhjilleen.

Nakertaessaan, haukkoessaan, murskatessaan, imiessään ja ahmiessaan huomautteli Portos silloin tällöin maustekauppiaille:

"Teillä on hyvää tavaraa, Planchet-ystäväiseni."

"Ei pitkällekään, jos tätä kestää", mutisi ensimmäinen

puotipalvelija, jonka Planchet oli luvannut ottaa seuraajakseen. Ja epätoivoissaan hän lähestyi Portosta, jonka ruho sulki tien puotikamarista myymälään. Hän toivoi saavansa täyttymättömän makustelijan nousemaan ja siten kääntävänsä tämän harrastukset muuhun hommaan.

"Mitä tahdot, ystäväiseni?" kysyi Portos suopeasti.

"Haluaisin päästä tästä ohi, monsieur, ellei siitä ole teille liiaksi vaivaa."

"Pitäähän kulkemaan päästä", sanoi Portos, "eikä siitä ole minulle vähintäkään haittaa."

Samassa hän tarttui puotipalvelijaa vyötäisistä, nosti hänet ilmaan ja laski hiljaa alas toiselle puolelleen, yhä myhäillen leppoisan kohteliaasti. Säikkyneen puotipalvelijan jalat pettivät Portoksen asettaessa hänet lattialle, niin että hän lyyhistyivät taaksepäin korkkikasalle. Nähdessään kuitenkin, kuinka säyseä tämä jättiläinen oli, uskalsi hän yrittää uudestaan.

"Voi, olkaa varuillanne, monsieur!" sanoi hän.

"Mitä pitäisi varoa, hyvä mies?" kysyi Portos.

"Voi saada poltteen ruumiiseensa."

"Kuinka niin, ystäväiseni?" tiedusti Portos.

"Nuo ovat kaikki kuumentavia aineksia, monsieur."

"Mitkä ainekset?"

"Rusinat, pähkinät, mantelit."

"Niin, mutta jos mantelit, pähkinät ja rusinat ovat kuumentavia..."

"Se on kieltämätöntä, monsieur."

"Niin jäädyttäähän hunaja."

Hän ojensi kätensä avonaista hunajanassakkaa kohti, pistäen siihen kauhan, jolla ostajia palveltiin, ja siemasi kelpo kulauksena puolen naulan verran tuoretta mettä.

"Nyt pyytäisin sinua tuomaan vettä, hyvä ystävä", sanoi hän sitten.

"Sangolla, monsieur?" kysyi puotipalvelija teeskentelemättömästi.

"Ei, kyllä karahvillinen riittää", vastasi Portos hyväntahtoisesti.

Hän asetti karahvin suulleen niinkuin torvenpuhaltaja soittimensa ja tyhjensi sisällön yhdellä henkäyksellä.

Planchetilla vavahtelivat kaikki ne tuntojänteet, jotka vastasivat omistuksen ja itserakkauden sielullisia säikeitä. Vanhanaikaisen vieraanvaraisuuden kelpo edustajana hän oli kuitenkin vain haastelevinaan hyvin huomaavaisesti d'Artagnanin kanssa ja hoki alituisen:

"Voi, monsieur, tämä oli minulle suuri ilo!.. oi, monsieur, osoititte minulle liiallista kunniaa!"

"Mihin aikaan illastamme, Planchet?" kysyi Portos; "minua jo hiukaisee."

Vanhempi kauppa-apulainen liitti kätensä ristiin. Toiset kaksi ryömivät myymäläpöydän suojaan, vaistomaisesti peläten, että Portos kenties mielisi tuoretta lihaa.

"Me syömme täällä vain keveän aterian", sanoi d'Artagnan, "ja illastamme varsinaisesti vasta Planchetin huvilassa."

"Ahaa, me lähemme siis teidän maataloonne, Planchet?"
virkkoi Portos; "sitä parempi!"

"Te olette minulle kovin suosiollinen, herra parooni."

Herra parooni teki suurenmoisen vaikutuksen puotipalvelijoihin, jotka hämmästelivät tuollaista ruokahalua yhä enemmän, kun se elätti niin ylhäistä henkilöä. Toiselta puolen se arvonimi rauhoittikin heitä. He eivät olleet milloinkaan kuulleet ihmissudesta puhuttavan *herra paroonina*.

"Otankin vähän korppuja eväiksi", sanoi Portos huolettomasti ja tyhjensi ruukullisen maustekorppuja nuttunsa avariin taskuihin.

"Puotini on pelastunut!" henkäisi Planchet.

"Niin, kuten se juusto", huomautti ensimmäinen puotipalvelija.

"Mikä juusto?"

"Se hollanninjuusto, johon rotta oli nakertanut tiensä, niin että meille jäi pelkkä kuori."

Planchet silmäsi ympärilleen, ja nähdessään mitä Portoksen hampailta oli säästynyt katsoi hän vertauksen liioitteluksi.

Vanhempi kauppa-apulainen luki isäntänsä silmistä, mitä tämä ajatteli.

"Varokaa, ettei hän tule toistamiseen", kuiskasi hän.

"Teillä on kai hedelmiä?" sanoi Portos noustessaan välikertaan, johon pikku iltanen ilmoitettiin katetuksi.

– Voi! – ajatteli maustekauppias ja loi d'Artagnaniin rukoilevan katseen, jonka tämä puolittain oivalsikin.

Aterian jälkeen suoriuduttiin taipaleelle.

Oli jo myöhä, kun nämä kolme ratsastajaa, jotka olivat kuuden aikaan lähteneet Parisista, saapuivat Fontainebleaun katukiveykselle.

Matka oli kulunut hauskasti haastellen. Portos viihtyi varsin hyvin Planchetin seurassa, kun tämä osoitti hänelle suurta kunnioitusta ja innokkaasti puheli hänelle niityistään, metsistänsä ja kaniinitarhoistaan. Portoksella oli tilanomistajan harrastukset ja ylpeä kiintymys maatalouteen. Nähdessään noiden kahden joutuneen vilkkaasti juttusille ratsasti d'Artagnan toiselle puolelle tietä, heitti ohjokset hevosen kaulalle riippumaan ja irtausi koko maailmasta kuten Portoksesta ja Planchetistakin.

Kuu lipui hiljaa metsän sinertävien lehvien lomitse. Tasangon suloiset tuoksut kohosivat hevosten sieraimiin ja saivat elukat korskumaan virnasti hypähdellen.

Portos ja Planchet alkoivat keskustella heinänteosta.

Planchet kertoi Portokselle, että hän kypsyneemmällä iällä oli kyllä jättänyt syrjään maanviljelyksen ja antautunut kauppahommiin, mutta hän oli viettänyt lapsuutensa Picardiassa, sen kauneilla apilasmailla, missä ruoho yletyi polviin, sekä vihreiden, punahedelmäisten omenapuiden siimeksessä, ja hän oli vakaasti vannonut palaavansa luontoon heti kun saisi varman taloudellisen pohjan, päättääkseen päivänsä kuten oli aloittanutkin, – mahdollisimman lähellä maata, joka kuitenkin viimein korjaa puoleensa kaikki ihmiset.

"Kas, kas", sanoi Portos, "vetäydyttekin rauhaan siis jo

piakkoin, hyvä herra Planchet?"

"Kuinka niin?"

"Näyttehän olevan hyvässä vauhdissa sievoisen omaisuuden hankkimiseksi."

"No, kyllä minua on vedeltyt", myönsi Planchet.

"Sanokaahan minulle, kuinka pitkälle kunnianhimonne ulottuu ja minkä summan olette arvioinut peräytymisenne ehdoksi?"

"Herra parooni", sanoi Planchet vastaamatta kysymykseen, "tässä pahoittaa nyt mieltäni muuan seikka, niin mielenkiintoinen kuin se muuten onkin kaupпамiehelle."

"Mikä niin?" kysyi Portos katsahtaen taaksensa ikäänkuin nähdäkseen, mikä huolestutti Planchetia, ja torjuakseen häneltä sen kiusan.

"Entiseen aikaan", huomautti maustekauppias, "te puhuttelitte minua vain lyhyeen Planchetiksi ja silloin olisitte sanonut: 'Miten pitkälle ulottuu kunnianhimosi, Planchet, ja paljonko sinulla pitäisi olla ennen kuin luovut liikkeestäsi?'"

"Aivan oikein, totta kyllä; niin olisin menneinä päivinä sanonut", vastasi rehellinen Portos hienotuntoisen hämmentyneesti, "mutta siihen aikaan..."

"Siihen aikaan minä olin herra d'Artagnanin lakeija, tahdoitte sanoa?"

"Niin."

"No, ka, jos en nyt olekaan enää suorastaan hänen lakeijansa olen vieläkin hänen palvelijansa, ja sitäpaitsi minulla on

sittemmin..."

"Mitä, Planchet?"

"Minulla on sittemmin ollut kunnia olla hänen yhtiökumppaninaan."

"Ohhoh!" äännähti Portos. "Mitä! Onko d'Artagnankin ryhtynyt maustekauppaan?"

"Ei, ei", selitti d'Artagnan, jonka nämä sanat herättivät unelmistaan ottamaan osaa keskusteluun niin nokkelasti ja nopeasti kuin hänen sielunsa ja ruumiinsa toiminta aina esiintyi. "D'Artagnan ei ole ryhtynyt maustekauppaan, mutta Planchet on puuttunut politiikkaan, niin päin on asia."

"Niin", lausui Planchet ylpeän tyytyväisesti, "me olemme suorittaneet yhdessä pikku hankkeen, joka tuotti minulle satatuhatta ja herra d'Artagnanille kaksisataatuhatta livreä."

"Kas peijakasta!" sanoi Portos ihailevasti.

"Ja sentähden, herra parooni", jatkoi maustekauppias, "minä pyydän teitä uudestaan puhuttelevaan minua Planchetiksi ja sinuttelevaan kuten muinoinkin. Ette voi uskoa, kuinka suuresti se ilahduttaisi mieltäni."

"Sen teen, jos niin on asia, kunnon Planchet", lupautui Portos.

Ja ratsastaessaan ihan Planchetin vieressä hän kohotti kätensä taputtaakseen häntä olkapäälle sydämellisen ystävyuden merkiksi. Onneksi hevonen liikahti samassa hiukan syrjään, niin että paroonin käsi mätkähtikin Planchetin ratsun lautasille. Eläimeltä luhistuivat polvet koukkuun.

D'Artagnan alkoi nauraa, ajatellen ääneen:

"Ole varuillasi, Planchet, sillä jos Portos alkaa pitää sinusta liian paljon, niin hän taputtaa sinua, ja sellaisiin hyväilyihin sinä litistyt, sillä Portos on yhä julman voimakas, näetkös."

"Oh", vastasi Planchet, "Mousqueton ei ole kuollut, ja kuitenkin herra parooni pitää hänestä hyvin paljon."

"Se on totinen tosi", myönsi Portos huokaisten niin että kaikki kolme hevosta yhtäikaa karkasivat pystyyn; "tänä aamunakin sanoin d'Artagnanille, kuinka kovasti kaipaam Mousquetonia. Mutta sanohan minulle, Planchet..."

"Kiitos, herra parooni, kiitos!"

"Annahan olla, kelpo poikaseni! Montako tynnyrinalaa sinulla on puistoa?"

"Puistoa?"

"Niin. Sitten arvioitset minulle niittymaat ja metsät."

"Missä, monsieur?"

"Kartanosi alueella."

"Mutta, herra parooni, eihän minulla ole kartanoa, ei puistoja, ei niittyjä eikä metsääkään."

"Mitä sinulla sitten on?" kysyi Portos; "ja miten siis puhutkaan maatilastasi?"

"Minä en ole sanonut sitä maatilaksi, herra parooni", vastasi Planchet jossakin määrin nöyrytyneenä, "vaan pienoiseksi huvilapaikakseni vain."

"Ahaa, minä ymmärrän!" tuumasi Portos; "sinä olet pidättyväinen puheissasi."

"Ei, herra parooni, minä sanon silkan totuuden: minulla on

ainoastaan kaksi vierashuonetta pöksässäni."

"Mutta missä sinun vieraasi siis kävelevät?"

"Ensiksikin kuninkaan metsässä, joka on hyvin kaunis."

"Niin, se on tosiaankin komeata metsää", vahvisti Portos;
"melkein yhtä komeata kuin minun metsäni Berrysssä."

Planchetin silmät suurenivat.

"Onko teillä metsä, joka vetää vertoja Fontainebleaun metsälle, herra parooni?" sopersi hän.

"On oikeastaan kaksikin, mutta berryläiseen alueeseen olen enemmän mieltynyt."

"Mistä syystä?" kysyi Planchet hyvin nöyrästi.

"Sentähden etten ole vielä saanut tutkituksi sen koko pinta-alaa, ja toisekseen, koska siellä ihan vilisee salametsästäjiä."

"Mutta mitenkäs se riistanvarkaiden paljous voi saattaa teille metsän niin mieluisaksi?"

"No, katsos, ne pyytävät minun riistaani ja minä metsästään heitä; rauhan aikana se on minulle pienoiskuva sodasta."

Tähän kohtaan oli keskustelu ehtinyt, kun Planchet katsahtaessaan ylös näki Fontainebleaun ensimmäiset talot jyrkkinä ääriivivoina kuvastumassa taivasta vasten, samalla kun tiheästä ja muodottomasta ainejoukosta yleni linnan terävähuippuinen katto, jonka liuskakivet kimmelsivät kuunvalossa kuin suunnattoman kalan suomut.

"Hyvät herrat", sanoi Planchet, "minulla on kunnia ilmoittaa, että olemme nyt Fontainebleaussa."

144.

Planchetin huvila

Ratsastajat kohottivat katseensa ja huomasivat, että kunnan Planchet oli puhunut täsmälleen totta. Kymmenen minuuttia myöhemmin he olivat Lyon-kadulla vastapäätä *Komean Riikinkukon* majataloa. Tuuheiden seljapensaiden ja orapihlajain rivi muodostui humalasalcojen tukemana läpipääsemättömäksi tummaksi aidaksi, jonka sisäpuolella näkyi valkoinen, tiilikattoinen talo leveine räystäineen. Ikkunoista oli kaksi kadun puolella, molemmat nyt pimeinä. Näiden keskivälin kohdalla oli pieni veräjä pilarien kannattamalla katoksella suojattuna; sen korkean kynnyksen yli kulki talon tavallinen pääsytie.

Planchet laskeusi maahan ikäänkuin aikoen kolkuttaa veräjään, mutta näkyi muuttavan mielensä, tarttui hevosta suitsista ja talutti sitä kolmisenkymmentä askelta edemmäksi. Molemmat matkakumppanit seurasivat häntä. Tultiin ajoportille; isäntä painoi sen ainoaksi pitimeksi asetettua puusalpaa ja työnsi toisen puoliskon auki. Vetäen hevosta perässään hän astui edellä pienelle pihalle, missä tuore lannan haju ilmaisi navetan läheisyyttä.

"Täällä on ihana tuoksu", sanoi Portos äänekkäästi, laskeutuessaan alas satulasta; "voisinpa totisesti uskoa olevani Pierrefondsin takapihalla."

"Minulla on ainoastaan yksi lehmä", kiirehti Planchet vaatimattomasti valaisemaan.

"Minulla on kolmekymmentä", ilmoitti Portos, "tai oikeastaan en niiden lukua tarkoin tiedäkään."

Molempien ratsastajien tultua sisälle Planchet sulki portin heidän jälkeensä. D'Artagnan, joka oli ainaisen ketterästi hypännyt maahan, hengitti täysin vedoin maalaisilmaa, ja hyvillään kuin vihreitä niittyjä ihasteleva pariisilainen nyppäsi hän toiseen käteensä kuusaman lehvän ja toiseen ruusun. Portos oli saanut hyppysiinsä muutamia herneenkiehkuroita, joita kiemurteli salkoristikossa, ja hän pisteli kokonaisia palkoja makupaloikseen suihinsa. Planchet meni pieneen vajaan herättämään raihnasta ukkoa, joka nukkui sammalvuoteella, vanha nuttu peitteenään. Köyryselkäinen maalainen tervehti tulijaa heti isäntänä, maustekauppiaan suureksi mielihyväksi.

"Vie hevoset talliin, äijäseni, ja syötä hyvin", käski Planchet.

"Kyllä vain... kyllä minä!" vastasi vanhus. "Ja noin komeat eläimet!

Niiden sietääkin saada apetta ihan pakahtuakseen."

"Älä nyt helkkarissa, hyvä mies", puuttui d'Artagnan puheeseen; "kohtuutta tässä tarvitaan. Kauroja ja silppua, ei mitään muuta."

"Ja raikasta vettä minun hevoselleni", määräsi Portos, "sillä se tuntui joutuvan kovin lämpimiinsä."

"Olkaa vain huoletta, hyvät herrat", huomautti Planchet; "ukko Célestin on ollut santarmina Ivryssä. Hän ymmärtää kyllä

hevosten hoitoa; tulkaahan taloon, tulkaa."

Hän vei ystävykset tuuhealehväistä kujaa pitkin vihannestarhan ja apilastilkkusen halki pieneen puutarhaan, jonka takaa itse rakennus jo oli näyttänyt heille varsinaista kadunpuolista julkisivuaan. Lähemmäksi tultaessa saattoi alakerran kahdesta avoimesta ikkunasta jo nähdä Planchetin kamariin, kun pöydälle sytytetty lamppu osoitteli tätä huonetta kauas puutarhaan hymyilevänä rauhan, viihtymyksen ja rattoisuuden perikuvana. Kaikkialla, missä se valoi hohdettaan jollekulle vanhalle fajanssiesineelle, puhtauttaan kiiltelevälle huonekalulle tai seinässä riippuvalle aseelle, kaikkialla se kohtasi puhtaalle kirkkaudelleen puhtaan valoheijastuksen, joka antoi esineille herttaisen lämpöisyyden vaikutelman.

Jasmiinien ja piippuruohojen reunustamista ikkuna-aukoista näkyi lampun loisteessa siten myös huikaisevan lumivalkoinen damastinen pöytäliina kahdelle hengelle katettuna. Kellertävä viini välkkyi pitkässä, särmäiseksi hiotussa kristallipullossa, ja suuressa, sinisessä, hopeakantisessa fajanssiruukussa vaahtosi omenaolutta. Lähellä pöytää uinaili korkeaselkäisessä nojatuolissa noin kolmenkymmenen ikäinen nainen, jonka kasvot säihkyivät terveyttä ja raikkautta. Hänen helmassaan oli iso punaisenruskea kissa kiertynyt keräksi, koukistaen kápälät alleen, ja mirrien luonteenomaisella tavalla siinä kehrätessään puoleksi ummistunein silmin se selvästi haastoi: Minä olen täydellisesti onnellinen.

Ystävykset pysähtyivät ikkunan eteen ihastuneen

hämmästyksen naulitsemina, joka täytti Planchetin sielun hiljaisella riemulla.

"Voi, sinua veitikkaa!" sanoi d'Artagnan; "nyt ymmärrän, mikä sinua vetää retkillesi!"

"Ja onpa siinä huikean valkoista aivinaa!" sanoi Portos jyrisevällä äänellä, joka säikäytti kissan pakosalle ja hätkähdytti emännöitsijän hereille. Planchet vei nyt vieraansa varsin arvokkaasti huoneeseen, johon pöytä oli katettu, ja tervehti:

"Salli minun, kultaseni, esitellä sinulle herra chevalier d'Artagnan, suojelijani."

D'Artagnan tarttui naisen käteen hovimiehen tavoin ja niin ritarillisen soreasti kuin olisi siinä tutustunut Madameen.

"Herra parooni du Vallon de Bracieux de Pierrefonds", lisäsi Planchet.

Portoksen juhlalliseen kumarrukseen olisi itse Itävallan Anna ollut tyytyväinen, tai muutoin häntä olisi sanottu kovin vaateliaaksi.

Nyt oli Planchetin vuoro. Hän syleili mielitettyänsä hyvinkin sydämellisesti, ensin kuitenkin puolustautuvalla eleellä näyttäen pyytävän vieraitten herrain lupaa siihen. Näillä ei tietysti ollut mitään sitä vastaan.

D'Artagnan onnitteli Planchetia.

"Kas siinä mies, joka osaa järjestää elämänsä!" sanoi hän.

"Monsieur", vastasi Planchet hymyillen, "elämä on pääoma, joka ihmisen on sijoitettava mahdollisimman edullisesti..."

"Ja sinä korjaat siitä hyvää korkoa", tokaisi Portos nauraen

niinkuin ukkonen jyrisee.

Planchet astui takaisin emännöitsijänsä luo.

"Rakas ystäväiseni", sanoi hän, "nämä kaksi herrasmiestä ovat paljon vaikuttaneet elämääni. Olen usein maininnut heidän nimeään sinulle."

"Ja vielä kahta muutakin", virkkoi nainen ilmeisellä flaamilaisella korostuksella.

"Onko rouva hollantilainen?" kysyi d'Artagnan, Portoksen kiertäessä viiksiään, kuten d'Artagnan huomasi, hän kun tavallisesti tarkkasi koko ympäristöään.

"Ei, olen Antwerpenistä", vastasi nainen.

"Ja hänen nimensä on Gechter", ilmoitti Planchet.

"Mutta sinä et kai puhuttele rouvaa siksi?" sanoi d'Artagnan; "minusta tuntuu kuin sellainen nimi vanhentaisi häntä joka kerta kun sitä käyttäisit."

"Ei, minun puheessani hän on Trüchen."

"Sievä nimi", kiitti Portos.

"Trüchen", jatkoi Planchet, "tuli luokseni Flandriasta hyveineen ja rahasäästöineen, joita oli kaksituhatta floriinia. Hän oli paennut kelvottoman aviomiehen luota, joka pieksi häntä. Picardielaisena olen aina pitänyt naapuri-maakunnan – Artoisin – tyttäristä, ja Artoisista on Flandriaan vain kukon askel. Hän tuli valittamaan kummi-isälleen, joka oli minun edeltäjäni Rue des Lombardsin varrella; hän pani liikkeeseeni kaksituhatta floriiniansa, jotka toimitin tuottaviksi, niin että summa on nyt kasvanut kymmeneksituhanneksi."

"Hyvä, Planchet!"

"Hän on vapaa, hän on varakas, hänellä on oma lehmä, apunaan palvelijatar ja ukko Célestin. Hän ompelee minulle kaikki paitani, kutoo sukkani, tapaa minua vain kahdesti kuukaudessa ja vaatimattomuudessaan pitää itseään onnellisena."

"Olen todella perin onnellinen", vakuutti Trüchen hyvin avomielisesti.

Portos kiersi viiksiensä toista puoliskoä ylöspäin.

– Mitä lempoa! – ajatteli d'Artagnan, – olisikohan Portoksella jo heti aikeita...?

Siekailematta Trüchen ryhtyi toimekkaaksi emännäksi ja hoputti palvelijattarensa avukseen, järjestäen vielä kahdelle hengelle tilat pöytään ja toimittaen esille oivallisia ruokalajeja, jollaisilla saa illallisesta kemuä ja kemuista juhlan. Siinä oli tuoretta voita, suolattua häränlihaa, anjovista ja makrillia, kaikkia Planchetin myymälän herkkuja. Maaseutu tarjosi omina lisinä kananpoikia, vihanneksia, monenlaista tuoretta kalaa ja metsänriistaa, ja kostukkeeksi Planchet kantoi kellarista kymmenen viinipulloa, joita peitti paksu, harmaa tomukerros. Tämä näky virkisti erityisesti Portoksen sydäntä.

"Minun onkin nälkä", sanoi hän murhaavin katsein istuutuen Trüchenin viereen. D'Artagnan asettui hänen toiselle puolelleen, samalla kun Planchet vaatimattomana ja hilpeänä otti sijansa vastapäätä.

"Älkää panko pahaksenne, hyvät herrat", huomautti hän, "jos

Trüchen aterioidessamme nousee useinkin pöydästä; hänen on pidettävä huolta yösijoistanne."

Emännöitsijä pistäysikin monta kertaa tehtäviinsä, ja yläkerrasta kuului sänkyjen siirtelemistä kitisevillä pyörillään. Sillaikaa miesten seurue söi ja joi, Portos parhaiten. Sitä reippautta kelpasi katsella. Nuo kymmenen pulloa olivat tyhjinä, kun Trüchen palasi alas tuomaan juustoa.

D'Artagnan oli säilyttänyt kaiken arvokkuutensa, kun Portos sitävastoin oli hiukan höllentänyt omaansa. Tarinoitiin muinaisista taisteluista ja laulettiin sydämen kyllyydestä. D'Artagnan esitti sitten uutta pistäytymistä viinikellariin, ja kun Planchetin astunta ei enää ollut yhtä varmaa kuin entiseen aikaan rintamassa, tarjousi muskettisoturien kapteeni hänen seurakseen. He läksivät retkelleen loilotellen sellaisia sepitelmiä, että ne olisivat karmineet flaamilaisen paholaisenkin pintaa, ja jättäen Trüchenin pitämään Portokselle seuraa pöydässä. Noiden kahden viinintuntijan tehdessä valintaansa talon uumenissa kajahti ruokailuhuoneesta sellainen läiskäys kuin kahden huulen rivakasti irtautuessa hyväillystä poskesta.

– Portos kai luulee olevansa la Rochellessa, – ajatteli d'Artagnan.

He toivat ylös uuden kantamuksen pulloja. Planchet ei laulelunsa innossa nähnyt mitään, mutta d'Artagnan, jolla aina oli silmät auki, huomasi heti, että Trüchenin vasen poski oli punaisempi kuin oikea. Portos myhäili Trüchenin vasemmalla puolella ja kierteli viiksiään nyt molemmin käsin yhtäikaa,

emännöitsijänkin hymyillessä tälle muhkealle herrasmiehelle.

Kipinöitsevä anjou-viini teki kolmesta kumppanuksesta ensin remuavia tuulihattuja ja sitten jokeltavia taulapäitä. D'Artagnan vielä hädin kykeni ottamaan kynttilän ja valaisemaan Planchetille tietä tämän omaan huoneeseen ylös portaita. Planchet laahasi mukanaan Portosta, jota Trüchen työnteli takaa, hyvin hilpeään mielialaan päässeenä hänkin. D'Artagnan löysi itsenäisesti makuusijat ja otti selon vuoteista. Portos retkahti omalle makuusijalleen ystävänsä riisumana, ja sitten d'Artagnan heittäysi pitkäkseen omallensa, jupisten:

"*Mordioux*, olinhan vannonut, etten enää maistaisi tuota keltaista viiniä, joka on kuin tulikiveä! Hyi, lempo, jos muskettisoturit saisivat nähdä kapteeninsa tällaisessa tilassa!"

Ja vetäessään vuodeuutimia kiinni hän lisäsi:

"Onneksi ei niitä osu tähän taloon."

Planchet pääsi levolle Trüchenin kantamana, joka riisui hänet, lukitsi ovet ja veti verhot eteen.

"Kyllä maalla on hauskaa", sanoi Portos ojentaen säärensä sängyn jalkopään puhki. Mutta sitä räiskähdyistä ei kukaan kuullut, – niin hauskaa oli Planchetin huvilassa pidetty.

Kello kahden aikaan yöllä koko talo kuorsasi.

Mitä Planchetin huvilasta näki

Päivän koittaessa kaikki kolme urhoamme vielä nukkuivat hyvässä rauhassa. Trüchen oli sulkenut ikkunaluukut ihan kuin peljäten nousevan auringon ensimmäisen tervehdyksen ehkä tekevän kipeätä heidän raukeille silmilleen. Musta yö siis vielä vallitsikin Portoksen vuodeuutimien takana ja Planchetin makuusijan silkkikatoksen alla, kun d'Artagnan ensimmäisenä havahtui uteliaan auringonsäteen pilkistäessä ikkunasta ja hypähti vuoteestaan vikkelenä kuin tahtoen joutua etummaisena hyökkäykseen. Ja rynnäköllä hän valtasikin Portoksen huoneen, joka oli hänen makuusuojansa vieressä. Kunnon jättiläinen uinaili omassa ukkosenjyrinässään, ylväästi levitellen mahtavaa ruhoansa hämyssä, turvonneet nyrkit valahtaneina vuoteen laidalta alas matolle.

D'Artagnan herätti kumppaninsa, joka jotensakin hyväntuulisena hieroi silmiään. Sillävälän oli Planchetkin päässyt jalkeille ja tuli toivottamaan hyvää huomenta kahdelle vieraalleen, jotka yhä hoippuivat edellisen yön hummauksesta. Oli vielä varhainen aamu, mutta talossa jo hyörittiin puuhakkaasti. Keittäjätär toimitteli armotonta teloitusta kanatarhassa, ja ukko Célestin poimi kirsikoita puista.

Portos ojensi suopeasti kätensä Planchetille, ja d'Artagnan

pyysi saada syleillä Trücheniä. Tämä ei kantanut mitään kaunaa voitettuja kohtaan, vaan lähestyi Portostakin, jolle suotiin sama suosionosoitus. Portos muiskautti häntä kädelle syvään huokaisten. Sitten Planchet tarttui ystävyksiä kädestä ja sanoi:

"Nyt näytänkin teille taloni; tullessamme oli täällä pimeä kuin leivinuunissa, niin että me emme voineet nähdä mitään, mutta päiväseen aikaan kaikki näyttää toiselta, ja toivoakseni se katsastelu maksaa mielestänne vaivan."

"Aloittakaamme näköalasta", esitti d'Artagnan, "sillä se on minulle aina mieluisinta katseltavaa; olen joutunut vakinaisesti oleskelemaan kuninkaallisissa asunnoissa, ja ruhtinaat eivät kovinkaan huonosti valitse näkökohtiansa."

"Näköalalle minäkin annan suuren merkityksen", virkkoi Portos. "Olen Pierrefondsissa raivauttanut metsään neljä kujaa, jotka päättyvät erilaisiin taustoihin."

"Minun taustani saatte heti nähdä", sanoi Planchet johtaen vieraansa erään ikkunan ääreen.

"Kas, sehän on Lyon-katu!" huudahti d'Artagnan.

"Niin, kaksi ikkunaa esittää näin mitättömän nähtävän, – pelkästään tuon majatalon, joka hyörinässään ja melussa on ikävä naapuri. Tällä puolella oli neljäkin ikkunaa, mutta toiset kaksi katsoin parhaaksi toimittaa umpeen."

"Siirrytään edelleen", ehdotti d'Artagnan.

He astuivat makuusuojien yhteiseen käytävään, ja Planchet työnsi ikkunaluukut syrjään.

"Hei, hei!" ihastui Portos; "mikä tuolla onkaan?"

"Metsä", selitti Planchet; "siinä kyllä on viihdyttävä näköpiiri ainiaan sankkana viiruna, joka keväisin hohtelee kellertävänä, tummenee kesällä vihannaksi, syksyllä saa punaisia laikkuja, ja talvella peittyy valkoiseksi."

"Se kyllä kelpaa, mutta samallahan se on esirippuna, joka estää näkemästä loitommalle."

"Niin", myönsi Planchet, "mutta tuolta näkee..."

"Ahaa! Siinäpä on juhlallinen tanner!.." äännähti Portos.
"Mutta... mitä hittoa... ristejä, kivipatsaita –"

"Pahus, sehän on hautuunmaa!" huudahti d'Artagnan.

"Aivan oikein", sanoi Planchet, "ja minä vakuutan, että se on hyvin mielenkiintoinen paikka. Ei mene päivääkään jonkun joutumatta sinne saatetuksi. Fontainebleau ei ole niinkään pieni pesä. Milloin sinne ilmestyy nuoria, valkopukuisia neitosia lippuineen, milloin kaupungin valtuusmiehiä tai varakkaita porvareita veisaajien ja kirkonpalvelijain kera, ja toisinaan näkee työttömyyden upseerinkin."

"Minä en osaa viehättyä sellaiseen", tuumasi Portos.

"Ei se minustakaan ole erittäin hauskaa", yhtyi d'Artagnan.

"Mutta siitä saa hartaita ajatuksia", vastasi Planchet.

"No, sitä en kiellä."

"Täytyyhän meidän kaikkien kerran kuolla", jatkoi maustekauppias, "ja olen jostakin lukenut mietelmän: 'On terveellistä ajatella kuolemaa.'"

"Kaiketi, miksei", myönteli Portos.

"Mutta", huomautti d'Artagnan, "terveellistä on toki

myös kohdistaa huomionsa luonnon kauneuteen, värikkäihin kukkasiin, vilppaihin virtoihin, sinisiin vuorenhuippuihin, laidattomiin lakeuksiin..."

"Niin, en suinkaan niitä hylkisi, jos ne olisivat edessäni", selitti Planchet. "Mutta saadessani täältä katsella vain tuota pikku hautuumaata, joka sekin on kukitettu ruohomättäineen, Varjoisa ja rauhallinen, minä tyydyn siihen ja ajattelen kaupunkilaisia, esimerkiksi Rue des Lombardsin asukkaita, jotka päivittäin joutuvat kuulemaan monen tuhannen vaununpyörän jyrinää ja hyvinkin puolentoistasadantuhannen ihmisen jalankapsetta käytävillään."

"Elävien sentään", tokaisi Portos, "elävien!"

"Siksipä minulle juuri onkin lepona hiukan katsella kuolleita", muistutti Planchet arasti.

"Tuo lemmon Planchet on syntynyt runoilijaksi yhtä hyvin kuin maustekauppiaaksi", virkahti d'Artagnan.

"Monsieur", lausui Planchet, "olen niitä säyseitä olentoja, jotka Jumala on luonut määrääjäksi elämään ja havaitsemaan hyvät puolet kaikissa maallisen olemassaolonsa ehdoissa."

D'Artagnan istuutui ikkunan luo ja alkoi mietiskellä maustekauppiaan elämänkatsomuksen johdosta, joka tuntui hänestä pätevältä.

"*Pardieu!*" huudahti Portos; "meillehän jo aletaankin tuolla esittää sitä huvinäytelmää. Eikö sieltä kuulu laulunkin hyminää?"

"Kyllä siellä veisataan", vahvisti d'Artagnan.

"Oh, se on vain köyhänhautaus", selitti Planchet halveksivasti.

"Ainoastaan virantoimitukseen kuuluva pappi, yksi kirkonvartija ja yksi kuoropoika kirstun mukana. Se vainaja ei varmastikaan ole ollut maan mahtavia."

"Niin, saattuetta ei ole ollenkaan."

"On sentään", oikaisi Portos, "tuolla takana kävelee joku mies."

"Se on totta, – viittaaan kääriytyneenä", huomasi d'Artagnan.

"No, eipä kannata katsella sitä toimitusta", arveli Planchet.

"Päin vastoin se kiinnittää minun mieltäni", vakuutti d'Artagnan vilkkaasti nojaten kyynärpäillensä ikkunalautaan.

"Kas vain, te jo tartutte kiinni", sanoi Planchet ilahtuen.

"Niin kävi minullekin: ensimmäisinä päivinä ihan tuskaannuin tekemään ristinmerkkejä pitkin päivää, ja ainaiset virret tunkeusivat kuin nauloina aivoihini; mutta sitten veisuu alkoi tuuditella minua, eikä mikään lintusien livertely nyt viihdytä minua paremmin kuin tuo hautuumaan laulu."

"Ei minusta ole siihen hupiiin", arveli Portos; "minä lähden mielummin alas."

Planchet hypähti valmiina johdattamaan paroonin puutarhaan, tarjoten hänelle kätensä.

"Mitä! Siihenkö sinä jäätkin?" oudoksui Portos silmätessään taaksensa d'Artagnaniin.

"Niin, veikkoseni, niin; tulen jälkeensä."

"Ka, kai Herra d'Artagnan ei valitse hullummin", sanoi Planchet. "Joko siellä haudataan?"

"Ei juuri vielä."

"Ahaa, niin, hauturi kiinnittää köysiä arkun ympäri... Mutta katsokaas, tuolta kirkkomaan toiselta kulmalta tulee nainenkin."

"Niin, niin tekee, hyvä Planchet", haastoi d'Artagnan kiihtyneesti; "mutta jätä minut vain, jätä, alan joutua terveellisiin mietteisiin, älähän huoli häiritä."

Planchetin poistuttua d'Artagnan tiukasti tähysteli puolittain suljetun ikkunaluukun takaa, mitä hänen edessään tapahtui.

Molemmat arkunkantajat olivat päästäneet paarihihnat irti ja soluttivat taakkansa hautaan. Murheellisen kohtauksen ainoana katselijana seisoj viittaa kääriytynyt mies muutaman askeleen päässä selin isoa kypressiä vasten, pitäen kasvojansa kokonaan kätkettyinä hautauksen toimittajilta. Viidessä minuutissa kirkon edustajat suoriutuivat tehtävästään ja poistuivat haudan tultua luoduksi umpeen. Haudankaivaja virkkoi heille jonkun sanan ja läksi itse perässä. Viitan suojelema mies tervehti heitä ohimennessä ja pisti haudankaivajan kouraan jotakin juomarahaksi.

"*Mordioux!*" jupisi d'Artagnan; "se on totisesti Aramis!"

Muskettisoturin vanha ystävä oli tosiaan tunnettavissa tältä taholta, mutta tuskin oli hän kääntänyt päänsä, kun tieltä hänen lähellään kuului naisen askeleita ja hameen kahinaa. Hän kääntyi heti sille suunnalle ja otti hatun päästänsä juhlallisen kunnioittavasti kuin hovimies; sitten hän johti naisen muutamien kastanjapuiden ja lehmuksien suojaan, jotka siimestivät pramealta näyttävää hautasijaa.

"No jo nyt otti lempo!" tuumi d'Artagnan; "Vannesin piispako

lemmenkohtauksessa! Hän on ainiaan sama abbé Aramis, joka öisin retkeili teikarina Noisy-le-Secissä. Niin", lisäsi muskettisoturi, "mutta hautuumaalla hän tietenkin harrastaa pyhää rakkautta!"

Ja paatunut kapteeni purskahti nauruun.

Puhelua kesti runsaasti puoli tuntia. D'Artagnan ei kyennyt näkemään naisen kasvoja, kun tämä oli kääntynyt selin häneen; mutta hän saattoi helposti havaita haastelijain jäykästä ryhdistä, muodollisista eleistä ja taitavasti sovitellusta esiintymisestä yleensä, että he vuoroin ahdistivat toistansa ja puolustausivat eivätkä suinkaan olleet siellä rakkauttansa tulkitsemassa. Keskustelun lopulla nainen nousi seisoalle, ja hän nyt niiasi syvään Aramiksen edessä.

"Ohoo!" mutisi d'Artagnan; "tämähän kuitenkin päättyy niinkuin lemmenkohtaus!.. Ensin polvistuu teikari, sitten neitonen tulee suostutelluksi ja viimein rukoilee vuorostaan... Kuka tuo kaunoinen onkaan? Antaisin yhden kynteni hänen näkemisestään."

Mutta se oli mahdotonta. Aramis poistui ensimmäisenä paikalta; sitten nainen veti hilkan silmilleen ja läksi vastakkaiselle suunnalle.

D'Artagnan ei voinut enää hillitä itseään. Ensin hän hyökkäsi Lyon-kadun puoliseen ikkunaan ja näki Aramiksen katoavan majataloon. Sitten muskettisoturi vielä tuokion tarkkasi naista, joka nähtävästi aikoi mennä metsänlaidassa odottaviin vaunuihin. Hän käveli hiljaa, pää kumarassa ja mietteisiin

vaipuneena.

"*Mordioux, mordioux*, minun pitää saada selko tästä naisesta", päätti muskettisoturi, ja sen enempää ajattelematta hän riensi ulos tavoittamaan tuntematonta. Matkalla hän hätimiten aprikoitsi, millä keinoin saisi naisen pakotetuksi kohottamaan linnikkoansa.

– Hän ei ole nuori, – tuumi hän, – ja hän on hienoston nainen. Mutta tuon ryhdin minä hitto vieköön tunnenkin!

Kiireinen vauhti sai hänen kannuksensa ja saappaansa nostattamaan katukivetykseltä sellaisen oudon hälytyksen, että hän ei muuta apukeinoa tarvinnutkaan ongelman ratkaisemiseksi; nainen nimittäin hätääntyen luuli olevansa takaa-ajettu, mikä olikin totta, ja kääntyi päin tavoittajaansa.

D'Artagnan ponnahti tiepuoleen kuin olisi saanut haulipanoksen pohkeisiinsa, kiersi kaaressa takaisin tielle ja mutisi hämmennyksissään:

"Chevreusen herttuatar!"

Hän ei palannut huvilaan ennen kuin sai vanhan Célestinin vielä kuulustamaan haudankaivajalta, kuka äsken oli haudattu.

"Fransiskaanilainen kerjäläismunkki vain", ilmoitti ukko, "jolla ei ollut koiraakaan kumppaninaan tässä maailmassa ja saattajanaan viimeiseen leposijaansa."

– Jos niin olisi asia, – ajatteli d'Artagnan, – ei Aramis olisi tullut maahanpanijaisiin saapuville. Uskollisen kiintymyksen puolesta ei Vannesin piispa ole mikään koira, – mutta vainun, vainun!

146.

Miten Portos, Trüchen ja Planchet d'Artagnanin ansiosta eriävät hyvinä ystävyksinä

Planchetin huvilassa eleltiin reimasti.

Portos katkaisi yhdet tikkaat ja kaksi kirsikkapuuta ja riisti paljaiksi vadelpensa, mutta ei muka vyöltänsä päässyt kumartumaan käsiksi mansikkoihin. Trüchen, joka oli jo tuttavallisella kannalla jättiläisen kanssa, huomautti hänelle kuitenkin:

"Ei siinä vyö ole tiellä, vaan teidän vatsanne."

Ihastuksissaan Portos syleili Trücheniä, joka poimi hänelle kukkurakourallisen mansikoita ja antoi muhkean vieraan syödä ne hänen kädestään. D'Artagnan, joka oli tällöin saapunut puutarhaan, soimasi Portosta laiskuudesta ja sääliitteli itsekseen Planchetia.

Vankan aamiaisen nautittuaan väkevä parooni sanoi Trücheniä katsellen:

"Minä kyllä viihtyisin täällä pitempäänkin."

Trüchen hymyili.

Planchet teki samoin, mutta hiukan väkinäisesti.

"Sinun ei sovi, veikkoseni", muistutti silloin d'Artagnan,

"Capuan herkkujen takia unohtaa matkamme varsinaista päämäärää."

"Minun esittelemistäni kuninkaalle?"

"Niin juuri. Käväisen nyt kaupungilla valmistelemassa asiaa. Älä sillaikaa liiku täältä, minä pyydän."

"Enpä toki!" huudahti Portos.

Planchet katsahti pelokkaasti d'Artagnaniin.

"Viivyttkö kauan poissa?" kysyi hän.

"En, hyvä ystävä, ja tänä iltana vapautan sinut kahdesta vieraasta, jotka ovat sinulle hiukan liian vaivaloisia."

"Voi, herra d'Artagnan, kuinka saatattekaan sanoa niin?"

"Niin, katsos, sinulla on avara sydän mutta taloutesi on suppea. Joku tosin voisi kahdenkin tynnyrinalan huvilatilalle ottaa vieraaksensa kuninkaan ja mukavasti saada hänet hoivatuksi; mutta sinä et ole syntynyt suurellisena miehenä sinä."

"Herra Portos ei sen paremmin", mutisi Planchet.

"Hän on tullut siksi myöhemmin, hyvä ystävä; hänellä on ollut kaksikymmentä vuotta sadantuhannen livren vuositulot, ja viisikymmentä vuotta on hänellä ollut kaksi nyrkkiä ja selkä, joilla ei ole koskaan ollut vertaansa koko Ranskan kauniissa kuningaskunnassa. Portos on hyvin suuri herra sinun rinnallasi, poikaseni, ja... enpä sanokaan sinulle enempää, kun tiedän, että olet älykäs mies."

"Ei, ei, monsieur, – minä pyydän, selittäkää tarkemmin ajatuksenne."

"Katso siis tuhottua hedelmätarhaasi, tyhjää ruoka-

aittaasi, rikkipotkaistua vierassänkyäsi, kuivilleen ehtynyttä viinikellariasi; katso... rouva Trücheniä..."

"Hyvä Jumala!" äännähti Planchet.

"Portos, näetkös, on kolmenkymmenen kylän valtiias; niissä on kolmisensataa sievää alustalaisneitoa, ja Portos on peräti komea mies."

"Voi, hyvä Jumala!" toisti Planchet.

"Rouva Trüchen on erinomainen nainen", jatkoi d'Artagnan; "säilytä hänet taatusti itsellesi, ymmärrätkö?"

Ja hän löi maustekauppiasta olalle.

Juuri sillä hetkellä huomasi Planchet Trüchenin ja Portoksen istuvan loitompana lehtimajassa. Aito flaamilaisena veitikkamaisuudessaan Trüchen laittoi kaksoiskirsikoista korvarenkaita Portokselle, joka nauroi viehättyneesti kuten Simson Delilalle. Planchet puristi d'Artagnanin kättä ja riensi lehtimajaa kohti.

Meidän tulee oikeudenmukaisesti Portosta kohtaan mainita että hän ei liikahtanutkaan... Epäilemättä hän ei katsonut olevansa missään luvattomissa hommissa. Eikä Trüchenkään häiriytynyt, – mikä kyllä häiritsi Planchetin mielenrauhaa; mutta hän oli myymälässään nähnyt siksi paljon hienoston tapoja, että hänkin osasi säilyttää hyvää sävyä mielipahoissaan.

Planchet pisti Portoksen käden kainaloonsa ja esitti, että he pistäytyisivät katsomaan hevosia. Toinen esteli olevansa väsyksissä. Silloin maustekauppias kysyi, eikö parooni du Vallon tulisi maistamaan likööriä, jota hän itse valmisti ja

piti verrattomana. Se tarjous toki kelpasi paroonille. Täten Planchetin onnistui kiinnittää kilpailija omaan seuraansa, uhraten kaikkea maisteltavaansa kodin kunnian hyväksi.

Kahden tunnin kuluttua d'Artagnan tuli takaisin.

"Kaikki on kunnossa", sanoi hän. "Tapasin hänen majesteettinsa pikimmältään hänen lähtiessään metsästysretkelle; kuningas odottaa meitä tänä iltana."

"Kuningas odottaa minua!" huudahti Portos suoristautuen. Ja täytyy myöntää, – miehen sydän on kuin häilyvä laine – , että Portos ei nyt enää omistanut Trüchenille samaa riuduttavaa herttaisuutta, joka oli sulatellut kauniin flaamittaren sydäntä. Planchet piti hänen kunnianhimoisia pyrkimyksiään parhaansa mukaan lämpiminä, kertoen tai oikeammin muistutellen kaikkia edellisen hallituskauden loistokohtia, – sen maineikkaita taisteluita, piirityksiä ja juhlahuvituksia; erityisesti hän tällöin veti entisessä kunniaassaan esille ne neljä sankarillista toverusta, joista d'Artagnan oli alussa halpa-arvoisin ja lopulta kohonnut muskettisoturien kapteeniksi. Hän hurmasi Portosta kuvauksillaan tämän menneestä nuoruudesta, ylisti taitavasti tämän hienoluontoisen ylimyksen siveyttä ja ylen tunnollista käsitystä ystävyyden velvoituksista ja innostui tässä kaikessa henkevän kaunopuheiseksi. Hän ihastutti Portosta, sai Trüchenin hytisemään liikutuksesta ja herätti d'Artagnanissa haaveellista mietiskelyä.

Kello kuuden aikaan muskettisoturi käski satuloida hevoset ja toimitti myös Portoksen pukeutumaan. Hän kiitti

Planchetia hyvästä vieraanvaraisuudesta ja vihjaisi muutamin epämääräisin sanoin toimesta, joka voitaisiin hankkia tälle hovissa. Se heti kohotti Planchetin arvoa Trüchenin silmissä, sen jälkeen kun suopean, jalomielisen ja uskollisen maustekauppiaapoloisen osakkeet jo olivat melkoisesti laskeneet noiden kahden hienon vieraan ilmestyttyä vertailtaviksi. Sillä sellaisia ovat naiset; he tavoittelevat sitä, mitä heillä ei ole, ja väheksyvät ennen kaipaamaansa sitten kun ovat sen saavuttaneet.

Tehtyään tämän palveluksen Planchet-ystävälleen virkkoi d'Artagnan hiljaa Portokselle:

"Sinullahan, veikkoseni, on tuossa hyvin sievä sormus."

"Niin, se on kolmensadan pistolin sormus", vastasi Portos.

"Rouva Trüchen hellii muistoasi paljon paremmin, jos annat hänelle tuon sormuksen", huomautti d'Artagnan.

Portos epäröitsi.

"Se ei ole mielestäsi kyllin kaunis?" oli muskettisoturi arvaavinaan. "Niin, kyllähän ymmärrän: sinunlaisesi suuri herra ei poikkea vanhan palvelijan luokse maksamatta runsaskätisesti vieraanvaraisuudesta; mutta usko minua, Planchet on niin hyväsydäminen, ettei hän ajattele sinussa sadantuhannen livren vuositulojen haltijaa."

"Tekeepä mieleni", sanoi Portos imartelun pöyhistämänä, "lahjoittaa rouva Trüchenille eräs pieni syrjätalo, joka minulla on yhdysviljelyksessä Bracieuxin kanssa; se on yhtä hyvä kuin sormuskin... kaksitoista tynnyrinalaa maata."

"Se olisi liikaa, hyvä Portos, ainakin tällähaavaa ihan liikaa..."

Säästä se tuonemmaksi."

Hän otti timanttisormuksen ystävänsä sormesta ja lausui lähestyien Trücheniä:

"Hyvä rouva, parooni ei tiedä, miten pyytäisi teitä hänen muistokseen ottamaan tämän pikku sormuksen. Herra du Vallon on anteliaimpia ja hienoluontoisimpia miehiä, mitä tunnen. Hän tahtoi tarjota teille syrjätalon, joka hänellä on Bracieuxin alueella, mutta minä neuvoin häntä luopumaan siitä esityksestä."

"Voi!" sanoi Trüchen haltioituneena katsellen timanttia.

"Herra parooni!" huudahti Planchet heltyneenä.

"Rakas ystävä!" sopersi Portos ihastuksissaan siitä, että d'Artagnan oli niin hyvin tulkinnut hänen ajatuskantansa. Ja nämä ristiin osuneet huudahdukset olivat herrtaisena loppuna päivälle, joka olisi saattanut päättyä jonninjoutavaan selkkaukseenkin. Mutta d'Artagnan oli saapuvilla, ja kaikkialla hän osasi järjestää asiat sellaiselle kannalle kuin katsoi soveliaaksi.

Niin sitten hyvästeltiin. Paroonin muistolahjan ylellisyys oli asettanut Trüchenin oikealle sijalleen, ja hän tunsi nyt oman asemansa, ujona ja punastuen ojentaen vain otsansa suudeltavaksi suurelle herralle, jota kohtaan hän oli äskettäin ollut niin tuttavallinen. Itse Planchetkin tunsi pelkkää nöyryyttä.

Anteliaisuuden osoittamisessa kerran alkuun päästyään olisi parooni Portos mielellään tyhjentänyt taskunsa keittäjättären ja Célestinin palkitsemiseksi, mutta d'Artagnan pidätti hänet.

"Minun vuoroni", sanoi hän ja antoi palvelijattarelle yhden

pistolin sekä talonmiehelle kaksi, saaden tästä osakseen kiittelyä, joka olisi voinut riemastuttaa itse Harpagonin⁵ sydäntä ja tehdä hänestä tuhlarin.

D'Artagnan antoi Planchetin saattaa heitä linnalle asti ja vei sitten Portoksen siihen huoneistoon, joka oli varattu muskettisoturien kapteenille; hänen onnistui päästä sinne niiden näkemättä, joita hän tällähaavaa vähimmin halusi tavata.

⁵ Molièren *Saiturin* päähenkilö. *Suom.*

Portoksen esittely

Samana iltana kuningas kello seitsemältä otti suuressa salissa vastaan Alankomaiden lähettilään; puhuttelua kesti neljännestunnin. Sitten hän soi tervehdyksensä muutamille aatelismiehille ja neitosille, jotka esiintyivät ensi kertaa hovissa. Eräässä salin loukossa seisoivat Portos ja d'Artagnan pilarin takana keskustellen, odotellessaan vuoroansa.

"Tiedätkö tuoreimman uutisen?" kysyi muskettisoturi ystävältään.

"En."

"No, katso tuonne!"

Portos kohosi varpailleen ja näki herra Fouquetin juhlapuvussaan johdattelevan Aramista kuninkaan luo.

"Aramis!" ihmetteli Portos.

"Herra Fouquet esittelee hänet nyt kuninkaalle."

"Haa!" äännähti Portos.

"Sillä perusteella, että hän on linnoittanut Belle-Islen", jatkoi d'Artagnan.

"Entä minä?"

"Sinä? Ka, kuten minulla jo on ollut ilo sanoa, sinä olet kelpo Portos, jumalaisen hyvänahkainen Portos, jota senvuoksi pyydetäänkin pysymään kiltisti alallaan Saint-Mandéssa."

"Haa!" kertasi Portos.

"Mutta onneksi minä olen mukana", sanoi d'Artagnan, "ja kohtsiltään on minunkin vuoroni."

Samassa Fouquet kääntyi kuninkaan puoleen.

"Sire", sanoi hän, "minulla on suosionosoitus pyydettyäänä teidän majesteetiltanne: Herra d'Herblay ei ole kunnianhimoinen, mutta hän tietää, että hänestä voi olla hallitsijalleen hyötyä. Teidän majesteettinne tarvitsee asiamiestä Roomassa, – vaikutusvaltaista asiamiestä; saattaisi olla hyvä toimittaa herra d'Herblaylle kardinaalin hattu."

Kuningas liikahti.

"Minä en usein esitä anomuksia teidän majesteetillenne", lisäsi Fouquet.

"Sitä sopii miettiä", vastasi kuningas, jolla oli tapana siten ilmaista epäröimisensä. Siihen ei ollut sen enempää sanomista. Fouquet ja Aramis katsahtivat toisiinsa. Mutta kuningas jatkoi:

"Voisihan herra d'Herblay Ranskassakin palvella meitä, – esimerkiksi arkkipiispana."

"Sire", muistutti Fouquet taitavana hovimiehenä, "teidän majesteettinne on ylenpalttisen armollinen herra d'Herblayta kohtaan: arkkipiispan arvo soveltuu kuninkaan hyväntahtoisessa järjestelyssä kardinaalin hatun täydennykseksi, toisen tekemättä mahdottomaksi toista."

Kuningas ihaili ministerinsä mielenmalttia ja hymyili.

"Itse d'Artagnan ei olisi vastannut paremmin", virkkoi hän.

Se nimi oli tuskin mainittu, kun d'Artagnan astui esiin.

"Teidän majesteettinne kutsui minua?" sanoi hän.

Aramis ja Fouquet siirrähtivät askeleen syrjään.

"Sallikaa, sire", lausui d'Artagnan vilkkaasti, antaen tilaa Portokselle, "sallikaa minun esitellä teidän majesteettilenne parooni du Vallon, muuan Ranskan urheimpia aatelismiehiä."

Portoksen nähdessään Aramis kalpeni; Fouquet kouristi kätensä nyrkkiin kalvosimien suojassa. D'Artagnan hymyili heille kumpaisellekin, samalla kun Portos silminnähtävän liikutettuna kumarsi kuninkaalle.

"Portos täällä!" kuiskasi Fouquet Aramoksen korvaan.

"Hiljaa, – tässä on petos!" vastasi tämä.

"Sire", sanoi d'Artagnan, "minun olisi jo kuusi vuotta sitten pitänyt esitellä herra du Vallon teidän majesteettilenne, mutta jotkut ihmiset ovat tähtien kaltaisia: he eivät liiku paikoiltaan ystäviensä olematta heille saattolaisina. Sikermä on eroittamaton; sentähden valitsin herra du Vallonin esittelemiseen sen hetken, jolloin teidän majesteettinne sai nähdä herra d'Herblayn hänen rinnallaan."

Aramis oli menettää mielenmalttinsa. Hän silmäili d'Artagnania korskeasti kuin vastaanottaakseen haasteen, jonka tämä näytti tahtovan hänelle antaa.

"Ahaa, nämä herrat ovat hyviä ystävyksiä?" sanoi kuningas.

"Mitä likeisimpiä ystävyksiä, sire, ja toinen menee vastuuseen toisesta. Teidän tarvitsee esimerkiksi vain kysyä Vannesin herra piispalta, miten Belle-Isle linnoitettiin."

Fouquet hätkähti taaksepäin.

"Belle-Islen linnoittamisen suoritti monsieur", virkkoi Aramis kylmäkiskoisesti, osoittaen Portosta, joka kumarsi toistamiseen.

Ludvig ihmetteli ja päätti olla varuillaan.

"Niin", tokaisi d'Artagnan, "mutta kysykää herra paroonilta, kuka häntä ohjaili tässä työssä."

"Aramis", sanoi Portos ripeästi ja osoitti piispaa, joka itseksensä aprikoitsi:

– Mitä hittoa tämä kaikki merkitsee, ja mikä ratkaisu tälle ilveilylle koituneekaan?

"Kuinka?" kummeksui kuningas; "herra kardinaalin... tarkoitin piispan... nimi on Aramis?"

"Vanha soturinimi", selitti d'Artagnan.

"Minua puhutellaan siksi ystävien kesken", huomautti Aramis.

"Miksi turhaan kainostella!" huudahti d'Artagnan; "tuossa hengenmiehen asussa esiintyy valtakuntanne etevin upseeri, pelottomin aatelismies ja laajatietoisin jumaluusoppinut."

Ludvig kohotti päätänsä.

"Ja vielä insinööri", sanoi hän ihailien Aramoksen todellakin ihailtaviksi muuttuneita kasvoja.

"Insinööri tilapäisesti, sire", virkkoi viimeksin.

"Minun entinen kumppanini muskettiväessä, sire", haastoi d'Artagnan innokkaana, "mies, jonka neuvot ovat hyvinkin sata kertaa edistäneet isänne ministerien suunnitelmia... sanalla sanoen, herra d'Herblay kuului herra du Vallonin, minun ja teidän majesteetillenne tunnetun herra kreivi de la Fèren kanssa

toverusryhmään, josta monet kuuluivat puhuttavan edesmenneen kuninkaan ja holhoushallituksenkin aikana."

"Ja on nyt linnoittanut Belle-Islen", kertasi kuningas syvällä äänenpainolla. Aramis astahi lähemmäksi.

"Palvellakseni poikaa", sanoi hän, "niinkuin isääkin palvelin."

D'Artagnan katseli tarkoin Aramista tämän lausuessa nuo sanat. Piispa sai niihin niin paljon todellista kunnioitusta, sydämellistä uskollisuutta ja vääjäämätöntä vakaumusta, että hän, d'Artagnan, ikuinen epäilijä, hän, erehtymätön ihmistuntija, antoi pettää itsensä.

– Tuollaista äänensävyä ei ole valehdellessa, – päätti hän itseksensä.

Ludvig tuntui saavan saman vaikutelman.

"Siinä tapauksessa", sanoi hän Fouquetille, joka levottomana odotti tämän koettelemuksen tulosta, "katsomme kardinaalinhatun myönnetyksi.

Herra d'Herblay, minä lupaan sen teille ensimmäisessä nimityksessä.

Kiittäkää herra Fouquetia."

Nämä sanat osuivat Colbertin korviin ja raatelivat hänen sydäntään. Hän poistui nopeasti salista.

"Pyytäkää tekin nyt, herra du Vallon..." sanoi kuningas. "Mielelläni palkitsen isäni uskollisia palvelijoita."

"Sire", ankkasi Portos, mutta hän ei kyennyt pääsemään pitemmälle.

"Sire", tokaisi d'Artagnan, "tätä kunnon aatelismiestä

ujostuttaa teidän olemuksenne majesteettisuus, niin ylväästi kuin hän onkin käynyt tuhatlukuista vihollista vastaan. Mutta minä tiedän, mitä hän ajattelee, ja minä, joka olen tottuneempi katselemaan aurinkoa, otan tulkitakseni hänen mielialansa: hän ei tarvitse mitään, hän ei halua muuta kuin sitä onnea, että saa neljännestunnin katsella teidän majesteettianne."

"Te aterioitsette minun luonani tänä iltana", sanoi kuningas tervehtien Portosta ystävällisellä hymyllä. Väkevä parooni karahti tummanpunaiseksi ilosta ja ylpeydestä. Kuningas viittasi kädellään hyvästiksi; d'Artagnan syleili ystäväänsä ja työnsi hänet edemmäksi.

"Istuudu sinä minun viereeni pöytään", kuiskasi Portos hänen korvaansa.

"Kyllä, veikkonen."

"Aramis taitaa olla minulle nyreissään?"

"Aramis ei ole koskaan pitänyt sinusta niin paljon kuin nyt. Ajattelehan toki, että minä juurikään toimitin hänelle kardinaalinhatun."

"Se on totta", myönsi Portos. "Mutta kuulehan, suvainneeko kuningas, että hänen ruokiansa käytetään runsaanlaisesti?"

"Se imartelee häntä", sanoi d'Artagnan, "sillä hänellä itsellään on kuninkaallinen ruokahalu."

"Sepä sattuu hyvin!" virkkoi Portos.

148.

Välien selvittelyä

Aramis oli tehnyt nokkelan kierroksen tavatakseen d'Artagnanin ja Portoksen. Hän tavoitti paroonin pilarin takana ja puristi tämän kättä.

"Olet karannut vankilastani?" sanoi hän.

"Älä toru häntä", pyysi d'Artagnan; "minä se päästin hänet vapauteen, hyvä Aramis."

"Voi, hyvä ystävä", virkkoi Aramis katsellen Portosta, "oletko voinut jo pitkästyä odotukseesi?"

D'Artagnan tuli Portoksen avuksi, paroonin jo tuntiessa kuumenevansa.

"Te kirkonmiehet olette suuria politikkoja", huomautti hän Aramikselle.

"Me miekkamiehet sitävastoin käymme suoraan kohti päämäärää. Asianlaita on sellainen, että minä olin lähtenyt tervehtimään kunnan Baisemeauxia..."

Aramis heristi korviaan.

"Hei!" virkahti Portos; "tuosta johtuu mieleeni, että minulla on Baisemeauxilta kirje sinulle, Aramis."

Ja Portos ojensi piispalle kirjeen, jonka jo tunnumme.

Aramis pyysi saada lukea sen, d'Artagnanin olematta millänsäkään tästä seikasta, johon hän oli täysin valmistautunut.

Aramiskin muuten tutustui sanomaansa niin tyynin ilmein, että d'Artagnan ihaili hänen itsehillintäänsä enemmän kuin milloinkaan. Luettuaan kirjeen piispa pisti sen huolettomasti taskuunsa.

"Niin, mitä olitkaan sanomassa, hyvä kapteeni?" tiedusti hän.

"Minä sanoin", jatkoi muskettisoturi, "että olin pistäytynyt Baisемаuxin luo virkatoimissa."

"Virkatoimissa?" toisti Aramis.

"Niin", vastasi d'Artagnan. "Ja luonnollisesti johduimme puhelemaan sinusta ja muista ystäväistämme. Minun täytyy tosin tunnustaa, että Baisemeaux otti minut vastaan hieman kylmästi, ja sentähden sanoin piankin hyvästi. Mutta paluumatkalla tuli luokseni eräs sotamies ja sanoi (hän kun nähtävästi tunsikin minun siviilipuvussanikin): 'Herra kapteeni, tekisittekö minulle sen palveluksen, että lukisitte minulle tähän koteloon kirjoitetun nimen?' Ja minä luin: 'Parooni du Vallonille, herra Fouquetin luona Saint-Mandéssa.' *Pardieu!* tuumasin itsekseni; Portos ei olekaan palannut Pierrefondsiin tai Belle-Islelle, kuten luulin, vaan oleskelee Saint-Mandéssa herra Fouquetin palatsissa. Mutta herra Fouquet ei nykyään ole Saint-Mandéssa, ja Portos on siis yksin tai Aramoksen seurassa. Minäpä käyn tervehtimässä Portosta. – Ja niin läksin käymään ystäväimme luona."

"Oikein!" sanoi Aramis mieltäväisenä.

"Tästä sinä et kertonut minulle", huomautti Portos.

"Ei ole sattunut aikaa, ystäväiseni."

"Ja sinä otit Portoksen mukaasi tänne?"

"Niin, ensin Planchetin luo."

"Asuuko Planchet Fontainebleaussa?" kysyi Aramis.

"Asuu, ja ihan lähellä hautuumaata", tokaisi Portos.

"Vai ni-in! Lähellä hautuumaata?" kertasi Aramis epäluuloisesti.

– Kas niin! – ajatteli muskettisoturi; – siinä on muutakin haudattuna!

"Niin aivan", selitti Portos. "Planchet on totisesti oiva mies, ja hänellä on maukkaat varastot, mutta hänen huvilassaan on ikkunoita hautuumaan puolella. Niistä on murheellinen näköala! Tänäkin aamuna..."

"Tänä aamuna?.." kertasi Aramis yhä enemmän kiihdyksissään. D'Artagnan kääntyi selin ja lähestyen ikkunaa alkoi rummuttaa ruutuun pikku marssinsävelmää.

"Tänäkin aamuna sinne meidän nähtemme juuri mullattiin joku köyhä raukka", kertoi Portos.

"Vai niin!"

"Kolkkoa se on semmoinen... Minä en vain saisi eletyksi talossa, josta alinomaa näkee ruumiita! Mutta d'Artagnanin mieltä se näytti hyvinkin kiinnostävän."

"Ahaa! D'Artagnan jäi katselemaan?"

"Ei katselemaan, vaan ihan ahmimaan kuin mitäkin silmänherkkua."

Aramis hätkähti ja kääntyi tähystämään muskettisoturina, mutta tämä oli jo vilkkaassa keskustelussa Saint-Aignanin kanssa. Aramis jäi sentähden vielä urkkimaan Portokselta; sitten

hän puserrettuaan kaiken mehun tästä jättiläissitruunasta viskasi kuoren syrjään, siirtyi d'Artagnania kohti ja löi häntä olalle, kun Saint-Aignan jo oli poistunut kuninkaan illallismääräystä toimittamaan.

"Kuulehan, ystäväiseni!" sanoi hän.

"Niin, rakas ystävä?" vastasi d'Artagnan.

"Me toiset emme syö illallista kuninkaan seurassa, me."

"Ja minä kyllä puolestani."

"Voitko haastella kanssani kymmenen minuuttia?"

"Kaksikymmentä. Kestää varmaan sen aikaa, ennen kuin hänen majesteettinsa istuutuu pöytään."

"Missä meidän sopisi keskustella?"

"Vaikka tuolla penkillä; kuninkaan mentyä täällä saa istuakin, ja sali on tyhjä."

"No, istahtakaamme siis."

He istuutuivat. Aramis tarttui d'Artagnanin käteen.

"Tunnusta pois, hyvä ystävä", aloitti hän, "että sinä olet istuttanut Portokseen hiukan epäluuloisuutta minua kohtaan."

"Sen myönnän, mutta en sillä tavoin kuin sinä tarkoitat. Minä huomasin Portoksen ikävystyneen ihan kuollakseen, ja esitelläkseni hänet kuninkaalle tahdoin hänelle ja sinulle tehdä sen, mihin te itse ette olisi koskaan ryhtyneet."

"Mitä niin?"

"Tahdoin pitää teistä ylistyspuheen."

"Sen olet todella tehnyt etevästi; kiitos siitä!"

"Ja minä toimitin kardinaalinhattusi lähemmäksi, kun se oli

jo luisumassa loitolle."

"Niin kylläkin", sanoi Aramis omituisesti hymyillen; "sinä olet todella aivan erikoinen edistämään ystäviesi menestystä."

"Huomaat siis, etten ole toiminut muussa mielessä kuin Portoksen uran edistämiseksi."

"Oh, minäkin puolestani olin siinä hommassa, mutta sinulla on pitemmät käsivarret kuin meillä."

Nyt oli d'Artagnanin vuoro hymyillä.

"Kuulehan", jatkoi Aramis, "meidän tulee aina olla avomielisiä keskenämme: pidätkö minua vielä likeisenä veikkonasi, hyvä d'Artagnan?"

"Olen siinä kohden aivan entiselläni", vastasi d'Artagnan sitoutumatta sanoissaan liiaksi.

"Kiitos siitä, ja olkaamme täysin vilpittömiä toisillemme" lausui Aramis. "Sinä tulit Belle-Islelle kuninkaan asioissa?"

"Niin, *pardieu!*"

"Tahdoit siis riistää meiltä ilon tarjota kuninkaalle Belle-Islen valmiiksi linnoitettuna?"

"Mutta, hyvä ystävä, voidakseni riistää teiltä sen huvin olisi minun ensin täytynyt tietää aikomuksenne."

"Tulitko siis Belle-Islelle mitään tietämättä?"

"Sinusta? No, ihan! Miten hitossa olisin voinut kuvitellakaan Aramista niin taitavaksi insinööriksi, että hän suunnittelisi linnoituksia kuin Polybios tai Arkimedes?"

"Totta kyllä. Mutta aavistelit kuitenkin, että minä olin siellä?"

"Niin, siitä minulla oli vihiä."

"Ja Portoksen tiesit myös siirtyneen Bretagneen?"

"Parahin ystäväiseni, minä en aavistanut, että sinusta oli tullut insinööri, ja vielä vähemmän saatoin ottaa lukuun, että Portos työskenteli samalla alalla. Joku roomalainen sanoi: 'Puhujaksi tullaan, runoilijaksi synnyttään'. Mutta hän ei vainkaan olisi sanonut: 'Portoksena synnyttään ja insinööriksi tullaan.'"

"Sinulla on sukkela hyväntuulisuutesi yhä säilynyt", sanoi Aramis kylmäkiskoisesti. "Mutta jatkakaamme."

"Tehkäämme niin."

"Keksittyäsi meidän salaisuutemme sinä riensit ilmoittamaan siitä kuninkaalle?"

"Riensin sitä kiivaammin, veikkonen, kun huomasin sinun kiirehtivän vielä vimmatummin. Kun mies, joka painaa kaksisataaviisikymmentäkahdeksan naulaa kuten Portos, ratsastaa tiheään vaihdettavilla vuokrahevosilla; kun luuvaloinen – suo anteeksi, sinä olet itse valittanut sitä minulle – kun luuvaloinen kirkkoruhtinas jouduttautuu päätähavin pitkälle ajotaipaleelle, silloin otaksun minä, että näillä kahdella ystävyksellä, jotka eivät ole tahtoneet antaa minulle tietoa pikarekkestään, on äärimmäisen tärkeitä asioita salattavina minulta, ja tietysti minä silloin sääntään liikkeelle niin vinhasti kuin minun laiha ja nivelsäryltä säästynyt ruhoni suinkin sallii."

"Etkö tullut ajatelleeksi, rakas ystävä, että sinä olisit saattanut tehdä minulle – minulle ja Portokselle – mitä huonoimman palveluksen?"

"Kyllä otin lukuun senkin, mutta te kaksi, Portos ja sinä, olitte

panneet minut esittämään surkeata osaa Belle-Islellä."

"Suo anteeksi", sanoi Aramis.

"Älä sinäkään ole nyreissäsi minulle", pyysi d'Artagnan.

"Nyt siis olet selvillä kaikesta?" jatkoi Aramis.

"*Ma foi*, en suinkaan."

"Käsitäthän, että minun oli annettava vihjaus herra Fouquetille, hänen ehättäytyäkseen sinun edelläsi kuninkaan luo?"

"Sepä juuri on hämärä kohta."

"Ei ollenkaan. Herra Fouquetilla on vihollisia, senhän myönnät?"

"Ka, on kyllä."

"Ja erittäinkin yksi..."

"Vaarallinen?"

"Suorastaan verivihollinen. No, taistellakseen sen miehen vaikutusvaltaa vastaan on herra Fouquetin pitänyt antaa kuninkaalle suuren kiintymyksen ja uhrautuvaisuuden todisteita. Niinpä hän oli päättänyt hämmästyttää hänen majesteettiaan lahjoittamalla hänelle Belle-Islen. Jos sinä olisit saapunut Pariisiin ensimmäisenä, niin yllätyksestä ei olisi ollut puhettakaan, vaan koko lahjoitus olisi jälkeempäin tapahtuneena näyttänyt johtuneen pelosta."

"Minä ymmärrän..."

"Siinä koko salaisuus", lopetti Aramis tyytyväisenä, kun luuli saaneensa muskettisoturin uskomaan.

"Mutta", huomautti viimemainittu, "yksinkertaisempaa olisi

ollut viedä minut syrjään Belle-Islellä ja lausua: 'Hyvä ystävä, me linnoitamme tätä saarta lahjaksi kuninkaalle. Sanohan meille, kenen asioilla kuljet? Oletko herra Colbertin vai herra Fouquetin ystävä?' Kenties en olisi vastannut mitään, mutta sinä olisit silloin lisännyt: 'Oletko minun ystäväni?' Ja siihen olisin minä vastannut. 'Olen.'" Aramis painoi päänsä alas.

"Sillä tavoin", pitkitti d'Artagnan, "sinä olisit herpauttanut minut toiminnassani, ja minä olisin palannut kuninkaan luo sanomaan: 'Sire, herra Fouquet linnoittaa Belle-Isleä, ja oivallisesti; mutta Belle-Islen kuvernööri lähettää teidän majesteetillenne tällaisen kirjelmän.' Taikka myöskin: 'Tässä tuleekin herra Fouquet itse puhumaan toimistansa.' Minä en olisi silloin joutunut esiintymään typeränä nahjuksena, te olisitte saaneet pitää yllätyksenne, ja meidän ei olisi tavatessamme tarvinnut katsoa toisiamme kieroon."

"Ja nyt sitävastoin", virkkoi Aramis, "sinä olet toiminut täydellisesti kuin herra Colbertin ystävä. Oletko sinä hänen miehiään?"

"En mitenkään!" huudahti kapteeni. "Herra Colbert on viheliäinen myyrä, ja minä vihaan häntä niinkuin aiemmin Mazarinia, kuitenkin häntä pelkäämättä."

"No, minä taasen pidän herra Fouquetista", sanoi Aramis, "ja olen hänen miehiään. Sinä tunnet asemani... Minulla ei ole mitään varallisuutta. Herra Fouquet on toimittanut minulle kunnolliset tulot, hiippakunnan; hän on kohdellut minua erinomaisen ystävällisesti, ja minä muistan kyllin hyvin

maailman tapoja, osatakseni antaa arvoa sellaiselle suopeudelle. Herra Fouquet on siis voittanut sydämeni, ja minä olen asettunut hänen käytettäväkseen."

"Se on kuten pitääkin. Sinulla on siinä hyvä isäntä."

Aramis puristi huulensa yhteen.

"Luullakseni parhain, mitä minulla voisi olla."

Sitten piispa vaikeni hetkiseksi. D'Artagnan varoi keskeyttämästä äänettömyyttä.

"Portokselta olet kai kuullut, miten hän on sekaantunut tähän kaikkeen?" aloitti Aramis jälleen.

"En", vastasi d'Artagnan; "olen todella utelias, mutta minä en milloinkaan kysele ystävältä, kun hän tahtoo piiloittaa minulta todellisen salaisuutensa."

"Minä siis selitän sen sinulle."

"Ei kannata, jos se luottamus velvoittaa minua johonkin."

"Ole huoletta; Portos on mies, johon olen kiintynyt kaikkein enimmin, syystä, että hän on suora ja hyväsydäminen. Piispaksi tultuani etsiskelen teeskentelemättömiä luonteita, jotka saavat minut rakastamaan totuutta ja vihaamaan juonittelua."

D'Artagnan sivali viiksiään.

"Minä tapasin Portoksen; hän oli joutilaana, hänen läsnäolonsa muistutti mieleeni entisiä hauskoja päiviä, silti häiritsemättä nykyistä mielentilaani. Kutsuin Portoksen luokseni Vannesiin. Kun herra Fouquet, joka on niin ystävällinen minua kohtaan, sai tietää, että Portos oli likeinen ystäväni, lupasi hän veikkosellemme ritarimerkin ensi tähtisateessa; siinä koko

salaisuus."

"Minä en käytä sitä väärin", sanoi d'Artagnan.

"Sen tiedän hyvin, ystäväni; ei kellään ole todellista kunniantuntoa suuremmassa määrässä kuin sinulla."

"Se on minulle imartelevaa, Aramis."

"Ja nyt..." kirkkoruhtinas tähtäsi katseensa ystävän sieluun... "puhelkaamme nyt hiukan omista asioistamme. Tahdotko sinä tulla herra Fouquetin ystäväksi? Älä keskeytä minua ennen kuin selitän, mitä sillä tarkoitan."

"Minä kuuntelen."

"Tahdotko kohota Ranskan marskiksi, pääriksi, herttuaksi, ja hallita miljoonan arvoista läänitystä?"

"Mutta, hyvä ystävä", sanoi d'Artagnan, "mitä sen kaiken saavuttamiseksi pitäisi tehdä?"

"Ruveta herra Fouquetin mieheksi."

"Minä olen kuninkaan mies, veikkoseni."

"Et kaiketikaan yksinomaan?"

"Hoo, d'Artagnan on jakamaton."

"Arvatenkin sinulla on kunnianhimoa, tuollaisena urhoollisena kykynä."

"Onhan kyllä."

"No niin?"

"No, kah, minä toivon pääseväni Ranskan marskiksi, herttuaksi, pääriksi; mutta sen kaiken antakoon minulle kuningas."

Aramis kiinnitti kirkkaan katseensa jälleen d'Artagnaniin.

"Eikö kuningas ole valtias?" sanoi d'Artagnan.

"Sitä ei kukaan kiellä, – niin oli myöskin Ludvig XIII."

"Mutta, hyvä ystävä, Richelieun ja Ludvig XIII: n välillä ei ollut mitään d'Artagnania", huomautti muskettisoturi tyynesti.

"Kuninkaan ympärillä on paljon kompastuskiviä", lausui Aramis.

"Ei kaiketikaan kuninkaan edessä?"

"Eipä kyllä; mutta..."

"Kuulehan, Aramis, minä huomaan, että jokainen ajattelee itseään, eikä milloinkaan tätä pikku ruhtinasta; no, minä tuen itseäni, tukemalla häntä."

"Entä ruhtinaitten kiittämättömyys?"

"Sitä pelkäävät ainoastaan heikot."

"Oletpa hyvin varma itsestäsi."

"Olen kuin olenkin."

"Mutta voisi sattua, että kuningas ei enää tarvitsisi sinua."

"Minä uskon päinvastoin, että hän joutuu tarvitsemaan minua enemmän kuin milloinkaan; ja ajatteles, hyvä ystävä, jos tulisi kysymykseen jonkun uuden Condén vangitseminen, niin kuka sen ottaisi toimittaakseen? Tämä... ainoastaan tämä koko Ranskassa."

Ja d'Artagnan läimäytti miekkaansa.

"Sinä olet oikeassa", sanoi Aramis kalveten. Hän nousi ylös ja puristi d'Artagnanin kättä.

"Nyt kutsutaan illalliselle", virkkoi muskettisoturien kapteeni; "sallinet siis..."

Aramis kiersi käsivartensa muskettisoturin kaulaan ja sanoi hänelle:

"Sinunlaisesi ystävä on paras jalokivi kuninkaan kruunussa."

Sitten he erosivat.

– Sanoinhan, että jotakin oli tekeillä, – ajatteli d'Artagnan.

– Täytyy jouduttaa miinan räjäytystä, – arveli Aramis;

– d'Artagnan on haistanut sytytyslangan.

Madame ja de Guiche

Olemme nähneet, että de Guiche oli äkkiä poistunut salista sinä päivänä, jolloin Ludvig XIV oli niin kohteliaasti tarjonnut de la Vallièrelle arpajaisissa voittamansa ihmeelliset rannerenkaat.

Kreivi käveli jonkun aikaa palatsin ulkopuolella tuhansien epäluulojen ja suuren levottomuuden kiusaamana. Sitten hänen nähtiin Viisikulmion vastapäiseltä pengermältä odottavan Madamen lähtöä. Kului runsaasti puoli tuntia. Täällä yksinäisyydessä ei kreivillä tällähaavaa saattanut olla kovinkaan hupaisia ajatuksia. Hän veti esille taskukirjansa ja päätti monien epäröimisten jälkeen kirjoittaa seuraavat sanat:

"Madame, rukoilen teitä suomaan minulle hetken puhutteluun. Älkää säikähtykö tästä pyynnöstäni; sillä siihen ei sisälly mitään vierasta hartaalle kunnioitukselle, jolla" j.n.e.

Hän sulki sinetillään tämän omituisen anomuksen rakkauskirjeen tapaan taitettuna. Samassa näki hän linnasta tulevan useita naisia, sitten miehiä ja vihdoin melkein kuningattaren koko seurueen. Hän huomasi joukossa la Vallièrenkin ja Montalaisin, joka jutteli Malicornen kanssa. Viimeiseen asti hän tarkkaili vieraita, jotka äskettäin olivat täyttäneet leskikuningattaren kabinetin.

Madame ei yhäkään ilmestynyt esille. Hänen täytyi kuitenkin

välttämättömästi palata asuntoonsa tämän pihan kautta, ja jännittyneenä de Guiche tähysti pengermältä pihamaalle. Lopultakin Madame tuli ulos kahden tulisoihutuja kantavan hovipojan saattamana. Hän käveli nopeasti, ja ovelleen päästyänsä hän huusi:

"Pojat, on tiedusteltava kreivi de Guichea, hänen antaakseen minulle selostuksen eräästä tehtävästä. Jos hän on vapaana, pyytäkää häntä käymään luonani."

De Guiche pysyi ääneti ja varjoon kätkeytyneenä; mutta heti kun Madame oli mennyt sisälle, hyökkäsi hän pengermältä portaita alas. Hän tekeytyi mahdollisimman välinpitämättömän näköiseksi paashien varalle, jotka jo riensivät hänen asuntoaan kohti.

"Ah, Madame tavoittaa minua!" jupisi hän kuohuksissaan ja rypisti kokoon kirjeensä, joka nyt oli käynyt tarpeettomaksi.

"Herra kreivi", sanoi toinen hovipoika hänet huomattessaan, "on onnellista, että tapaamme teidät."

"Mikä on, messieurs?"

"Tulemme Madamen käskystä."

"Madamen käskystä?" huudahti de Guiche muka ihmeissään.

"Niin, herra kreivi, hänen kuninkaallinen korkeutensa pyytää teitä saapumaan luoksensa. Hän sanoi, että teidän on annettava hänelle selostus jostakin tehtävästä. Onko teillä aikaa?"

"Olen kokonaan hänen kuninkaallisen korkeutensa käskettävissä."

"Suvaitkaa siis seurata meitä."

Saapuessaan prinsessan luo de Guiche tapasi tämän kalpeana ja kiihtyneenä. Ovella oli Montalais näköjään hiukan levottomana siitä, mitä hänen emäntänsä mielessä liikkui. De Guiche astui esiin.

"Ah, te tulitte jo, herra de Guiche!" virkkoi Madame. "Olkaa hyvä ja käykää sisälle... Neiti de Montalais, teidän palvelusvuoronne on päättynyt."

Entistä uteliaammaksi jännittyneenä Montalais kumarsi ja läksi. Madame ja de Guiche jäivät kahden.

Kreivi oli hyvällä tuulella, sillä Madamehan oli kutsuttanut hänet kohtaukseen. Mutta miten oli hänen mahdollista käyttää tätä etua hyväkseen? Madame oli niin haaveellinen henkilö! Hänen kuninkaallisella korkeudellaan oli niin häilyväinen luonne!

Pian tämä sen näyttikin, sillä puhjeten yhtäkkiä puhumaan hän virkahti:

"No, eikö teillä ole minulle mitään sanottavaa?"

De Guiche luuli Madamen arvanneen hänen ajatuksensa. Hän uskoi – sellaisiahhan ovat rakastavaiset, herkkäuskoisia ja sokeita kuin runoilijat ja profeetat – hän uskoi, että prinsessa oli arvannut hänen halunneen tällaista puhuttelua sekä myöskin tämä halun vaikuttimen.

"On kyllä, madame", vastasi hän, "ja minusta se on kovin kummallista."

"Se rannerenkaitten juttu?" huudahti toinen kiihkeästi.

"Niin, madame."

"Luuletteko, että kuningas on rakastunut? Sanokaa."

De Guiche katseli häntä kauan. Madame loi silmänsä alas tämän sydämeen tunkevan tähystyksen edessä.

"Minä arvelen", virkkoi de Guiche, "että kuninkaalla on ehkä ollut tarkoitus kiusata jotakuta täällä. Muutoin ei kuningas näyttäytyisi niin innokkaaksi. Hän ei pelkästä sydämen hilpeydestä saattaisi tähän asti nuhteettoman nuoret tytön mainetta vaaraan."

"Nuhteettoman? Sen hävyttömän!" tokaisi prinsessa korskeasti.

"Voin vakuuttaa teidän kuninkaalliselle korkeudellenne", sanoi de Guiche kunnioittavan lujasti, "että neiti de la Vallièrea rakastaa mies, joka ansaitsee kaikkea arvonantoa, sillä hän on rehti ritari."

"Oh, Bragelonne ehkä?"

"Minun ystäväni. Niin, Madame."

"No, mitäpä se kuningasta liikuttaa, että hän on teidän ystäväne?"

"Kuningas tietää, että Bragelonne on kihloissa neiti de la Vallièren kanssa, ja koska Raoul on uljaasti palvellut kuningasta, ei kuningas mene aiheuttamaan korvaamatonta onnettomuutta."

Madame purskahti kaikuvaan nauruun, joka teki de Guicheen tuskallisen vaikutuksen.

"Toistan teille, madame, etten usko kuninkaan hullaantuneen la Vallièreen; uskomattomuuteni todistuksena on, että tahdoin teiltä kysyä, kenen itserakkautta kuningas tässä kohden yrittäne"

ärsyttää. Te, joka tunnette koko hovin, auttanutte minua sen seikan selvittämisessä, sitäkin varmemmin tuloksin, koska – niinhän kaikkialla puhutaan – teidän kuninkaallinen korkeutenne on hyvin sydämellisissä väleissä kuninkaaseen."

Madame puraisi huultansa ja keksimättä sopivaa vastausta muutti puheenaineen.

"Todistakaa minulle", virkkoi hän, luoden de Guicheen sellaisen katseen, jossa koko sielu näkyi kuvastuvan, "todistakaa minulle, että aikomuksenne oli tulla minulta kyselemään, minulta, joka kutsuinkin teidät puhuteltavakseni."

De Guiche veti vakavana muistikirjansa välistä kirjoittamansa lehtisen, näyttäen sitä.

"Sielujen sopusointua", mutisi Madame.

"Niin", vastasi kreivi vastustamattoman hellästi, "niin sielujen sopusointua. Mutta minä olen selittänyt teille, miten ja miksi teitä tavoittelin, jotavastoin te, madame, ette ole minulle vielä sanonut, minkätähden kutsutitte minut luoksenne."

"Se on totta." Madame epäröitsi. "Nuo rannerenkaat saavat minut suunniltani", virkkoi hän yhtäkkiä.

"Te kai odotitte, että kuningas tarjoaisi ne teille?" arvasi de Guiche.

"Miksipä ei?"

"Mutta eikö kuninkaalla ennen teitä, kälyään, madame, ollut kuningatar ajateltavanaan?"

"Eikö hänellä ennen la Vallièrea", tokaisi Madame äkäisesti, "ollut minua, ollut koko hovია?"

"Vakuutan teille, madame", sanoi kreivi kunnioittavasti, "että jos teidän kuultaisiin puhuvan noin, jos nähtäisiin punehtuneet silmänne ja – Jumala suokoon minulle anteeksi! – tuo silmäripsillenne nouseva kyynel, niin, ah, kaikki sanoisivat, että teidän kuninkaallinen korkeutenne on mustasukkainen."

"Mustasukkainen!" huudahti prinsessa ylväästi. "La Vallièreleko mustasukkainen?"

Hän odotti taivuttavansa Guichen eleellä ja sävyllään.

"Mustasukkainen la Vallièrele, niin, madame", toisti tämä urheasti.

"Luulen, monsieur", sopersi prinsessa, "että julkeatte herjata minua?"

"Minä en sitä usko, madame", vastasi kreivi hiukan kiihtyneenä, mutta jyrkästi päättäneenä taltuttaa tämän tulisen suuttumuksen.

"Menkää ulos!" käski prinsessa ylimmilleen ärtyneenä de Guichen kylmäverisyydestä ja mykästä kunnioituksesta, jotka saivat hänen sappensa kiehumaan raivosta.

De Guiche peräytyi askeleen, kumarsi hitaasti hyvästiksi, suoristausi valkeana kuin kalvosimensa ja virkkoi hieman muuttuneella äänellä:

"Ei olisi kannattanut kiirehtiä tänne kokemaan näin ansaitsematonta tylyyttä."

Ja hän käänsi tyynesti selkensä.

Tuskin oli hän edennyt viittä askelta, kun Madame hyökkäsi kuin tiikeri hänen jälkeensä ja tarttuen häntä hihasta käännutti

hänet takaisin.

"Teeskentelemänne kunnioitus", virkkoi hän vimmastavapisten, "on loukkaavampaa kuin herjaus. No, herjatkaa minua, mutta puhukaa toki!"

"Ja te, madame", vastasi kreivi säveästi, vetäen miekkansa huotrastaan, "lävistäkää rintani, mutta älkää kiduttako minua kuoliaaksi heikolla tulella."

Kreivin katseesta, joka kuvasti rakkautta, päättäväisyyttä ja epätoivoakin, käsitti prinsessa, että mies, joka näennäisesti oli niin tyyni, survaisisi miekan rintaansa, jos hän lisäisi sanankin.

Hän tempasi kreivin käsistä säilän ja puristi hänen käsivarttaan hurmaannuksessa, jota saattoi pitää hellyytenä.

"Kreivi", sanoi hän, "säästäkää minua. Te näette, että kärsin, eikä teillä ole mitään sääliä."

Kyyneleet, jotka alkoivat tihkua tämän valtavan mielenjärkytyksen viimeisenä vaiheena, tukahduttivat hänen äänensä. Nähdessään hänen itkevän de Guiche sieppasi hänet käsivarsilleen ja vei hänet nojatuoliin. Hän tuskin enää kykeni hengittämään.

"Miksi", sopersi de Guiche polvillaan, "ette tunnusta minulle tuskianne? Rakastatteko jotakuta? Sanokaa se minulle. Minä kuolisin siitä, mutta vasta sitten kun ensin olen tuottanut teille lohtua ja huojennusta, vieläpä teitä palvelutkin."

"Ah, te rakastatte minua niin paljon!" vastasi prinsessa voitettuna.

"Niin, minä rakastan teitä siinä määrin, madame."

Prinsessa tarjosi hänelle molemmat kätensä.

"Minä rakastan todellakin", kuiskasi hän hiljaa, melkein kuulumattomasti.

De Guiche kuuli sen.

"Kuningastako?" kysäisi hän.

Prinsessa pudisti lempeästi päätänsä, ja hänen hymyilynsä muistutti niitä kirkkaita kohtia pilvien välissä, joista myrskyn jälkeen luulee näkevänsä paratiisin avautuvan.

"Mutta", lisäsi hän, "jalosyntyisessä sydämessä on muitakin intohimoja. Rakkaus on runoutta, mutta sydämen elämä on ylpeyttä. Kreivi, minä olen syntynyt valtaistuinta varten, olen ylpeä ja arka arvostani. Miksi kuningas laskee arvottomia lähelleen?"

"Vielä!" nuhteli kreivi. "Te herjaatte yhä tyttörukkaa josta tulee ystäväni vaimo."

"Olette kyllin yksinkertainen sitä uskomaan?"

"Ellen sitä uskoisi", virkkoi nuori mies hyvin kalpeana, "niin huomenna Bragelonnea varoitettaisiin, – niin, jos otaksuisin tämän la Vallièren-paran unohtaneen Raoulille vannomansa valat. Mutta ei, olisi halpamaista pettää naisen salaisuus, olisi rikos häiritä ystävänsä rauhaa."

"Uskotteko", kysyi prinsessa puhjeten hurjaan nauruun, "että tietämättömyys on onnea?"

"Uskon", vastasi toinen.

"Todistakaa, todistakaa toki!" kehoitti prinsessa vilkkaasti.

"Se on helppoa, madame: Koko hovissa kerrottiin, että

kuningas rakasti teitä ja että te rakastitte kuningasta."

"Entä sitten?" virkkoi toinen vaivalloisesti hengittäen.

"Niin, otaksukaamme, että ystäväni Raoul olisi tullut minulle sanomaan:

'Kuningas rakastaa Madamea, kuningas on voittanut Madamen sydämen.' Silloin olisin ehkä surmannut Raoulin!"

"Olisi tarvittu", intti prinsessa itsepintaisena kuin aina nainen, joka pitää itseään voittamattomana, "että herra de Bragelonnella olisi ollut todistuksia, voidakseen teille noin puhua."

"Joka tapauksessa on totta", vastasi de Guiche huoahtaen, "että kun minulle ei mitään ilmoitettu, en saanut mistään tietää, ja tänään on tietämättömyyteni pelastanut henkeni."

"Menisittekö itsekkyydestä ja kylmäkiskoisuudessa niin pitkälle", sanoi Madame, "että jättäisitte tuon onnettoman nuoren miehen yhä rakastamaan la Vallièrea?"

"Kyllä, madame, siihen päivään asti, jolloin la Vallièren syyllisyys paljastuisi minulle."

"Entä rannerenkaat?"

"Ah, madame, koska te odotitte saavanne ne kuninkaalta, mitä olisin minä voinut sanoa?"

Todiste oli voimakas, se mursi prinsessan. Tästä hetkestä alkaen hän ei enää yrittänyt vastaväitteitä.

Mutta kun hän oli hyvin yleväsydäminen ja kiihkeässä sielussaan nopea käsittämään, ymmärsi hän de Guichen suuren hienotuntoisuuden.

Hän luki selvästi kreivin sydäimestä, että hän epäili kuninkaan

rakastavan la Vallièrea, mutta ei tahtonut alentua halpaan keinoon vahingoittaa kilpailijaa naisen ajatuksissa, vihjaamalla tai vakuuttamalla tälle, että kilpailija mielisteli toista naista. Hän tajusi de Guichen epäilevän la Vallièrea, mutta tahtovan antaa tytölle aikaa kääntymään, jotta asia ei kävisi korjaamattomaksi, toistaiseksi pidättyen suoranaisestä toiminnasta ja selvemmistä huomautuksista.

Sanalla sanoen, prinsessa luki niin paljon todellista suuruutta, niin paljon jalomielisyyttä rakastajansa sydäimestä, että hän tunsii omansa syttyvän tämän puhtaan liekin kosketuksesta. De Guiche, joka pelätessään käyvänsä rakastetulleen epämieluiseksikin, pysyi hartaana ja johdonmukaisena, kasvoi hänen silmissään sankariksi ja alensi hänet itsensä mustasukkaiseksi ja vähäpätöiseksi naiseksi. Hän rakasti kreiviä sen johdosta niin hellästi, ettei voinut pidättyä antamasta hänelle siitä todistusta.

"Olemme hukanneet paljon sanoja", lausui hän tarttuen hänen käteensä. "Epäluuloja, levottomuutta, uhmailua, tuskaa – luulenpa, että olemme maininneet kaikki nuo sanat."

"Ah, niin, madame!"

"Poistakaa ne sydämeštänne, kuten minäkin ne karkoitan omastani. Hyvä kreivi, rakastakoon tuo Vallière kuningasta tai älköön rakastako, rakastakoon kuningas la Vallièrea tai olkoon rakastamatta, tehkäämme tästälähin eroitus näyteltävissämme kahdessa osassa. Te tuijotatte silmät suurina; löisin vetoa, että te ette ymmärrä minua?"

"Te olette niin vilkas ja herkkä, madame, että alati vapisen pahastuttamisenne pelossa."

"Kas vain, miten hän vapisee, se komea pelkuri!" sanoi prinsessa viehättävän leikkisästi. "Niin, monsieur, minulla on kaksi osaa näyteltävinä. Olen kuninkaan kasvatussisar ja hänen vaimonsa käly. Eikö minun näin ollen ole puututtava perhejuoniin? Teidän mielipiteenne?"

"Niin vähän kuin mahdollista, madame."

"Myönnetään, mutta tässä on kysymys omasta arvostani, – ja sitten, olenhan Monsieurin puoliso."

De Guiche huokasi.

"Ja sen seikan", virkkoi prinsessa hellästi, "pitää kehoittaa teitä aina puhuttelevaan minua mitä suurimmalla kunnioituksella."

"Oi!" huudahti de Guiche langeten hänen jalkojensa juureen ja suudellen niitä kuin hän olisi ollut jumalatar.

"Oikeastaan", kuiskasi tämä, "luulen, että minulla on vielä yksi osa.

Sen unohdin."

"Mikä? mikä?"

"Minä olen nainen", virkkoi prinsessa vieläkin hiljemmin. "Minä rakastan."

De Guiche nousi. Prinsessa avasi hänelle sylinsä; heidän huulensa yhtyivät.

Verhon takaa kuului askeleita. Montalais koputti.

"Mikä on, mademoiselle?" tiedusti Madame.

"Herra de Guichea kysytään", vastasi Montalais, joka ehti hyvin nähdä noiden neljän osan esittäjän hämmingin, – sillä, olihan de Guichekin kaiken aikaa sankarillisesti näytellyt omaansa.

Montalais ja Malicorne

Montalais oli oikeassa, herra de Guichea kyseltiin niin alituisen eri tahoille ja monenlaisissa asioissa, että hänen oli vaikea suoriutuakaan kaikista puhuttelijoistaan. Loukatusta ylpeydestänsä ja sisäisestä suuttumuksestaan huolimatta ei Madame hankalassa tilanteessaan sentähden voinut ainakaan heti moittia kreivitärtä siitä, että tämä niin rohkeasti tuli rikkomaan puolittain kuninkaallista käskyä, jolla hänet oli lähetetty pois. De Guiche taasen hätääntyi kerrassaan tai oli oikeastaan joutunut äärimmäisen kuohumuksen valtaan jo ennen hovineidon ilmestymistä; tuskin oli hän kuullut nuoren tytön äänen, kun hän – hyvästelemättä Madamea, kuten tavallinen säädyllys olisi vertaistenkin kesken vaatinut – syöksähti ulos huoneesta hehkuvin sydämin ja pää pyörällä, jättäen prinsessan seisomaan käsi ojolla jäähyväisiksi. Mutta kreivi olisikin voinut sanoa kuten Chérubin sata vuotta myöhemmin, että hän kantoi huulillaan onnea ikuisiksi ajaksi.

Montalais siis havaitsi rakastavaiset niin peräti hämmentyneiksi, että hän luodessaan tutkivan silmäyksen ympärilleen saattoi täydellä syyllä päättää itsekseen:

– Taidanpa tällä kertaa tietää niin paljon kuin uteliainkaan nainen voi haluta tietoonsa!

Vaaniva katse sai Madamen sellaiseen pulaan, että hän ikäänkuin kuullen Montalaisin mietteen ei kyennyt virkkamaan ainoatakaan sanaa seuranaiselleen, vaan loi katseensa alas ja kiirehti makuuhuoneeseensa. Hovineito kuuli hänen kiertävän ovensa lukkoon ja käsitti saavansa olla yön vapaana palvelusvelvollisuudesta. Hän teki ummistuneeseen oveen päin huonoa kunnioitusta osoittavan liikkeen, jonka piti merkitä: "hyvää yötä, prinsessa!" ja meni alas tapaamaan Malicornea.

Tämä oli syventynyt tähystelemään pölyttynyttä pikalähettiä, joka tuli ulos kreivi de Guichen asunnosta. Montalais käsitti Malicornella olevan jotakin tärkeätä mielessä; hän antoi katselmusherran rauhassa siristellä silmiään ja ojennella kaulaansa, kunnes toinen palautui luonnolliseen asentoon. Sitten hän napautti kosiskelijaansa olalle ja kysäisi:

"No, mitä uutta?"

"Herra de Guiche rakastaa Madamea", viisasteli Malicorne.

"Kas sitä uutista! Tiedän minä vereksemmän."

"Ja mitä tiedät?"

"Että Madame rakastaa de Guichea."

"Toinenhan on toisen seikan seuraamus."

"Eipä aina, herraseni."

"Minunko varalleni se huomautus?"

"Läsnäolijoita ei oteta lukuun ylimalkkaisissa totuuksissa."

"Kiitos", sanoi Malicorne. "Ja mitä kuuluu toisaalta?" hän tiedusti edelleen.

"Kuningas tahtoi tänä iltana arpajaisten jälkeen tavata neiti de

la Vallièrea."

"No, miten kävi?"

"Hän ei tavannutkaan."

"Mitä! Eikö?"

"Ovi oli lukittu."

"Niin ettäkö..."

"Kuninkaan täytyi pyörtää takaisin kuin varas, joka on unohtanut kojeensa."

"Kas, kas!"

"Entä kolmannelta taholta?" kysyi Montalais vuorostaan.

"Bragelonnen varakreiviltä saapui pikalähetti herra de Guichen luo."

"Hyvä!" huudahti Montalais lyöden kätensä yhteen.

"Miksi niin hyvä?"

"Syystä että me saamme siitä hommaa. Olisikin paha jäädä nyt jouten."

"Jakakaamme siis puuha", esitti Malicorne, "jottei synny sekaannusta."

"Tämä ei ole kovinkaan monimutkaista", arveli Montalais. "Kolme jo hyvänlaiseen kehitykseen ehtinyttä juonta tarkkaillaksemme on vain pidettävä silmällä kirjeenvaihtoa, jota niin ollen kertynee vähintään kolme kirjelmää päivässä yhteensä."

"Ohoh!" sanoi Malicorne olkapäitänsä kohauttaen; "vai kolme päivässä! Sehän kelpaisi porvarillisiin oloihin, kultaseni. Palvelusvuorolla toimiva muskettisoturi ja nuori luostariin

suljettu tyttö kyllä vaihtavat joka päivä kirjeitä tikkaiden avulla tai muurin raosta. Sellaiset sydämet voivat mahduttaa koko runoutensa pikku lappuseen. Mutta meillä päin... kovinpa vähän tunnetkin ylhäisintä hellyyden lajia, Aure-kulta!"

"No, no, lopeta jo", sanoi Montalais kärsimättömänä.
"Voidaan tulla."

"Lopetako! Vastahan olen aloittamassa. Minulla on vielä kolme pykälää esitettävänä."

"Hän ihan kuolettaa minut flaamilaisella hituroimisellaan", tuskastui Montalais.

"Ja sinä sekoitat kaikki aatokseni italialaisella ailahtelullasi. – Sanon siis, että meidän rakastavaisemme sepittävät kokonaisia nidoksia, ja se vaatii aikaa."

"Sen parempi. No, naisemme eivät missään tapauksessa kykene kätkemään saamiensa kirjeitä."

"Sitä en minäkään usko."

"Herra de Guiche ei sen paremmin rohkene varjella omiaan."

"Se on kyllä luultavaa."

"No, minä otan pitääkseni huolta koko kirjeenvaihdosta kenenkään tietämättä, että olen osallinen toistenkin salaisuuksista."

"Mutta sepä juuri on mahdotonta", arveli Malicorne.

"Ja miksi muka?"

"Sinä et asu erikseen; olet la Vallièren huonekumppani. Hovineidon kamarissa käydään halukkaasti urkkimassa ja penkomassa. Pelkään sitäpaitsi pahoin kuningattaren

espanjalaista mustasukkaisuutta, – leskikuningatarta, joka on epäileväinen kuin kaksi espanjalaista, ja lopuksi Madamea, jonka luulevaisuus on kymmenkertaisesti espanjalaista."

"Ja Monsieurkin on otettava lukuun", huomautti Montalais.

"Puhuin vasta naisista. Toisaalla on sitten Monsieur, de Guiche, Bragelonnen varakreivi ja neljäntenä – kuningas! Hän ei ainoastaan ole kaikista mustasukkaisin, vaan vielä mahtavinkin. Voi, armaani!"

"Entä sitten!"

"Millaiseen ampaispesään oletkaan tunkeutunut!"

"En vielä kyllin pitkälle, jos vain tahdot seurata minua."

"Tietysti minä pysyn mukanasasi. Mutta eiköhän silti olisi viisasta vetäytyä takaisin, kun on vielä aikaa."

"Minä päinvastoin katson viisaimmaksi asettua hetikohta kaikkien näiden vehkeiden johtoon."

"Sinusta ei ole niin moninaisen vyyhden selvilläpitäjäksi", epäili Malicorne.

"Sinun kanssasi hoitelisin kymmenenkin sellaista juttua. Se on minun oikeata alaani, näetkös. Olen luotu elämään hovissa niinkuin salamanteri liekeissä."

"Vertauksesi ei saa minua vähääkään varmistumaan, kultaseni. Olen kuullut peräti oppineiden tietomiesten suusta, että salamantereita ei ensiksikään ole lainkaan ja että toisekseen mikään elollinen ei kärventymättä suoriudu tulesta."

"Tietomiehesi saattavat olla hyvin tietäväisiä salamantereista. Mutta he eivät kykene sanomaan mitään siihen minun

väitteeseeni, että Aure de Montalais on kutsuttu kuukauden kuluessa kohoamaan Ranskan hovin etevimmäksi diplomaatiksi!"

"Olkoon menneeksi, kunhan minä pääsen toiselle sijalle."

"Se on sovittua: hyökkäys- ja puolustusliittomme säilyy."

"Olehan vain varovainen kaikkien kirjeiden käsittelyssä."

"Minä toimitan ne sinulle aina heti kun saan haltuuni."

"Mitä sanomme kuninkaalle Madamesta?"

"Että Madame yhä rakastaa kuningasta."

"Mitä Madamelle sanomme kuninkaasta?"

"Että hän suuresti erehtyisi, jos luopuisi pitämästä kuningasta lähellään."

"Mitä sanomme la Vallièrelle Madamesta?"

"Mitä hyvänsä, – la Vallière on meidän vallassamme."

"Meidän vallassamme?"

"Kahdelta puolen."

"Kuinka niin?"

"Ensiksikin Bragelonnen varakreivin takia."

"Selitä."

"Muistathan toki, että herra de Bragelonne on lähettänyt paljon kirjeitä neiti de la Vallièrelle?"

"Minä en unohda mitään."

"Ne kirjeet olen minä saanut tallettaakseni."

"Joten ne ovatkin nyt sinun huostassasi?"

"Yhä."

"Missä? Täälläkö?"

"Oh, eihän mitenkään. Minulla on ne Bloisissa, pikku kammiossa, jonka tunnet."

"Rakkaassa pikku kammiossa, hellien muistojen kammiossa, josta toimitan tiesi vielä ulottumaan uhkean palatsin valtiattareksi! Mutta miten sinä ne sinne jätit? Etkö tallettanut niitä mihinkään lippaaseen?"

"Tietysti, – samaan lippaaseen, jossa säilytän sinulta saamiani kirjeitä."

"Kah, mainiota!" virkahti Malicorne.

"Mistä noin tyytyväisenä?"

"Siitä, ettei tarpeen tullen ole pakko rientää Bloisin linnaan niitä noutamaan. Minulla on ne täällä."

"Oletko tuonut lippaan mukanasasi?"

"Se oli minulle rakas, sinun muistonasi."

"Varjelekin sitä sitten visusti, sillä siinä lippaassa on omakätisiä kirjeitä, jotka myöhemmällä ovat hyvin kallisarvoisia."

"Sen käsitän, *parbleu*, ja siksi tässä nyt myhäilenkin kaikesta sydämestäni."

"Nyt vielä viimeinen sana."

"Miksi viimeinen?"

"Tarvitsemmeko apureita?"

"Emme ketään."

"Lakeijoita, palvelijattaria?"

"Ah, kelvotonta väkeä! Sinä annat itse kirjeet ja otat itse vastaan. Ei tässä auta olla ylpeänä, ja jos herra Malicorne ja

Aure-neiti eivät hoida asioitansa omin neuvoin, niin he piankin näkevät muiden ryhtyvän niitä johtelemaan."

"Lienet oikeassa."

"Nyt herra de Guiche avaa ikkunansa."

"Livistäkäämme!"

Ja salaliittolaiset katosivat eri suunnille pimentoon.

Kreivi ei ollut asettunut ikkunaansa ainoastaan yrittääkseen eroittaa Madamen varjoa etäisten kaihtimien läpi, vaan hänellä oli muutakin mietityttävää kuin rakkaus. Hän oli tosiaan saanut luokseen varakreivi de Bragelonnen pikalähetin, joka toi hänelle kirjeen. Kreivi oli lukenut sen jo kahdesti; se oli tehnyt häneen syvän vaikutuksen.

"Kummallista, kummallista!" mutisi hän. "Millä mahtikeinoilla kohtalo siis vetääkään ihmisiä päämääräänsä kohti?" Ja jälleen lähestyen valoa hän luki kolmanteen kertaan tämän kirjeen, jonka rivit polttivat hänen sieluaan kuten silmiänsäkin:

'Calais.

Rakas Guiche!

Olen tavannut täällä herra de Wardesin, joka on pahasti haavoittunut miekkaillessaan Buckinghamin herttuan kanssa. Hän on urhoollinen mies, kuten tiedät, mutta minun mielestäni sisukas ja pahanilkinen. Hän puheli sinusta, sanoen sydämensä suuresti kiintyneen sinuun, ja Madamesta, jota hän kiitteli kauniiksi ja herttaiseksi. Hän on tajunnut, kehen sinä olet rakastunut. Hän haasteli myös henkilöstä, jota minä rakastan, ja oli osoittavinaan minua

kohtaan hyvin vilkasta harrastusta, samalla säälitellen minua hämärin sanoin, jotka ensimmältä pahoin ahdistivat mieltäni, kunnes lopuksi päättelin, että hän vain tapansa mukaan tekeysi salamyhkäiseksi.

Näin on kuitenkin asia:

Hän on muka saanut sanomia hovista, – tietenkin vain Lotringin junkkari voi hänelle ilmoitella sikäläisiä juoruja. Ja niiden mukaan *huhuillaan kuninkaan tunteissa tapahtuneesta muutoksesta*. Niissä muka puhuttiin myös *hovineidosta, joka oli antanut paljon aihetta häijyihin huomautuksiin*.

Nämä epämääräiset lauseet eivät sitten päästäneet unta silmiini. Olen eilisestä asti pahoitellut suoraluontoisuuteni heikkoutta siinä kohden, etten katsonut mahdolliseksi alentua kuulustamaan häneltä lähempää selvitystä noihin viittauksiin, – ja minusta tuntui kovaltakin ottaa kenties lujille miestä, jonka vammat olivat hädin sen verran parantuneet, että hän kykeni nyt lähtemään Pariisia kohti, pyrkiäkseen sinne lyhyin päivämatkoin. Hän lausui tahtovansa olla näkemässä sitä omituista näytelmää, joka siellä ennen pitkää esitettäisiin. Näihin sanoihin hän lisäsi muutamia onnitteluja ja heti perään surkuttelevia huomautuksia, minun ymmärtämättä sen paremmin toista kuin toistakaan äänilajia. Olin omien ajatusteni vallassa, kun olen aina tuntenut vastustamatonta epäluuloa tuota miestä kohtaan. Mutta hänen matkustettuaan kykenin harkitsemaan selvemmin.

Tietysti hän häijyyksissään tahtoi jollakin tavoin häiritä

meidän kahden hyvää yhteisymmärrystä, mutta hänen vihjailussaan oli myös sellaista, mikä tuntui koskevan minun ja toisen henkilön suhdetta. Minun pitäisi lopultakin tietää, oliko siihen mitään oleellista aiheen alkua. Kun minun täytyy heti pitkittää matkaani täältä kuninkaan määräystä noudattaen, en voi ajatellakaan rientää vielä herra de Wardesin jälkeen pyytämään hänen salailustaan selitystä. Sentähden lähetän tämän kirjeen, joka ilmaisee sinulle kaikki epäilykseni. Sinä olet yhtä minun kanssani: minä olen ajatellut, ota sinä toimiaksesi.

Herra de Wardes saapuu sinne piakkoin; hanki tietoosi, mitä hän tarkoitti, ellet sitä jo tiedäkin.

Hän väitti muuten, että herttua ennen Pariisista lähtöään oli mitä suurimmassa määrin saanut osakseen Madamen suosiollisuuden. Jo sekin puhe olisi heti saanut minut paljastamaan miekkani, ellei minun olisi nähdäkseni ollut välttämättömästi asetettava kuninkaan palvelus kaikkinaisen kiistan edelle.

Polta tämä kirjeeni, jonka Olivain tuo sinulle; hän on varmasti taattu välittäjä. Pyydän sinua ystävällisesti sanomaan terveiseni neiti de la Valliérelle, jonka käsiä suutelen kunnioittavasti ajatuksissani, kuten syleilen sinua.

Bragelonne.

J.K. – Jos jotakin vakavaa tapahtuisi, – sillä kaikkeahan on ajateltava, rakas ystävä, – niin lähetä minulle pikaviestinä vain sana 'Tule', ollakseni Pariisissa kolmenkymmenenkuuden tunnin kuluttua sanomasi saapumisesta.'

De Guiche huokasi, taittoi kirjeen jälleen kokoon ja pisti sen taskuunsa eikä tuleen, kuten Raoul oli kehoittanut: hän tahtoi lukea sitä yhä uudestaan.

– Millaista levottomuutta ja luottavaisuutta yhtaikaa! – ajatteli hän. – Raoulin koko sielu ilmenee tässä kirjeessä; hän unohtaa siinä kreivi de la Féren ja puhuu kunnioituksestaan Louisea kohtaan! Hän varoittaa minua ja rukoilee minua auttajakseen. "Haa!" jupisi de Guiche tehden uhkaavan liikkeen; "sinä sekaannut minun asioihini, de Wardes? No, teenpä saman sinulle. Mitä Raoul-parkaan tulee, niin olkoon hän huoletta: kyllä kaitsen aarretta, jonka hän uskoo varjeltavakseni."

Sen lupauksen tehtyään kreivi lähetti Malicornelle pyynnön pistäytyä hetimiten hänen luokseen, jos mahdollista. Malicorne noudatti kutsua erityisen toimekkaasti sen haastelun johdosta, joka hänellä oli äsken ollut Montalaisin kanssa.

Mitä enemmän nyt de Guiche mielestään varovasti kyseli Malicornelta, sitä selkeämmin tämä oivalsi, mitä kreivin mielessä liikkui, samalla kun hän itse ei antanut kuulustelijalle mitään ilmi omasta välittäjäosastaan. Niinpä olikin tuloksena neljännestunnin keskustelusta, jolla kreivi luuli saavansa selville la Vallièren ja kuninkaan todelliset välit, että hän ei saanut tietää sen enempää kuin oli omin silmin nähnyt, kun sitävastoin Malicornelle selvisi, että Raoul oli matkallaan käynyt epäluuloiseksi ja jättänyt Hesperidein kalleuden ystävänsä vartioitavaksi.

De Guiche luuli tehneensä kaikkensa Raoulin puolesta ja alkoi

pohtia nyt vain omaa puoltansa. Seuraavan päivän iltana tuli tiedoksi, että de Wardes oli palannut ja käynyt ensimmäisellä tervehdyksellä kuninkaan luona. Toipilas aikoi toisekseen lähteä Monsieurin puheille. De Guiche kiirehti Filip-herttuan luo ennen tähän sovittua hetkeä.

151.

De Wardesin vastaanotto hovissa

Monsieur oli kohdellut de Wardesia sillä erinomaisella suosiollisuudella, jota mielen virkistyminen aiheuttaa kaikissa keveissä luonteissa, kun jotakin uutta tapahtuu.

De Wardesia ei tosiaankaan ollut nähty kuukauden aikaan, joten hänessä oli uutuuden viehätystä. Mielistellä häntä oli ensiksikin uskottomuutta entisiä seuralaisia kohtaan, ja uskottomuudella on aina tenhonsa. Sitäpaitsi oli hänelle annettava korvausta. Monsieur esiintyi siis mitä armollisimpana hänelle. Lotringin junkkari pelkäsi pahoin tätä kilpailijaansa, mutta samalla piti arvossa hänen luonnettaan, joka oli muuten täydellinen toisinto hänen omastaan, mutta vain rohkeampi. Senvuoksi hän liehakoitsi de Wardesia vielä maireammin kuin Monsieur.

De Guiche oli saapuvilla, kuten sanoimme, mutta pysytteli vähän syrjempänä, odottaen kärsivällisesti näiden sydämellisten tervehdysten päättymistä. Puhuessaan muille ja itse Monsieurillekin de Wardes ei ollut päästänyt de Guichea näkyvistään. Vaisto sanoi hänelle, että tämä oli siellä hänen tähtensä.

Toisista suoriuduttuaan hän astuikin heti de Guichen luo. He kaksi vaihtoivat mitä kohteliaimmat tervehdykset, ja sen jälkeen

de Wardes tuli jälleen Monsieurin ja muiden herrojen puheille. Kun parhaillaan onniteltiin tulokasta tämän paluusta, ilmoitettiin Madame.

Prinsessa oli kuullut de Wardesin saapuneeksi. Hän tiesi yksityiskohtia myöten hänen matkansa vaiheet ja kaksintaistelunsa Buckinghamin kanssa, eikä ollut pahoillaan, että oli kuulemassa, mitä vihollisekseen tietämänsä mies ensi sanoikseen lausuisi. Hänellä oli pari kolme hovineitoa mukanaan.

De Wardes tervehti Madamea mitä kunnioittavammin ja ilmoitti – heti aloittaen vihollisuudet – olevansa valmis kertomaan ystävilleen uutisia herra de Buckinghamista. Tämä oli suoranainen vastaus kylmäkiskoisuuteen, jolla Madame oli häntä tervehtinyt.

Hyökkäys oli kiivas, Madame tunsu iskun, vaikka salasikin sitä saaneensa. Hän loi nopean silmäyksen Monsieuriin ja de Guicheen. Edellinen punastui, kreivi kalpeni. Ainoastaan Madamella ei piirrekään värähtänyt kasvoissa, mutta käsittäen mitä ikävyyksiä tämä vihollinen saattaisi hänelle aiheuttaa noiden kahden kuuntelevan henkilön takia, hän kumartui hymyillen matkustajan puoleen.

Tämä puhui nyt muusta. Madame oli urhoollinen ja yltiöpäinenkin: jokainen peräytyminen kannusti häntä eteenpäin. Ensimmäisen sydämenkouristuksen jälkeen hän palasi tuleen.

"Oletteko paljon kärsinyt vammoistanne, herra de Wardes?" kysyi hän.

"Sillä me olemme kuulleet, että te onnettomuudeksenne

haavoituitte."

Nyt oli de Wardesin vuoro säpsähtää; hän puristi huulensa yhteen.

"En, madame", sanoi hän, "en mainittavasti."

"Mutta näin hirvittävän helteisillä ilmoilla..."

"Meri-ilma on raikasta, madame, ja sitäpaitsi minulla oli eräs lohdutus."

"Oo, sitä parempi!.. Millainen?"

"Tieto, että vastustajani kärsi enemmän kuin minä."

"Kas, haavoittuiko hän pahemmin kuin te? Siitä en tiennyt", virkkoi prinsessa aivan tunteettomasti.

"Te erehdytte, madame, tai pikemminkin olette käsittävinänne sanani väärin. Minä en tarkoita, että hän ruumiillisesti olisi kärsinyt enemmän kuin minä; mutta hänen sydämeensä oli isketty pahasti."

De Guiche käsitti, mihin taistelu oli kääntymässä; hän rohkaisi itsensä antamaan Madamelle merkin, jolla rukoili tätä luopumaan ottelusta.

Mutta vastaamatta de Guichelle, olematta häntä näkevinään, Madame yhä hymyili.

"Mitä!" kysyi hän. "Osuiko herra de Buckinghamia siis sydämeen? Minä en tähän asti ole uskonutkaan, että sydämeen sattunutta vammaa voidaan ollenkaan parantaa."

"Ah, madame", vastasi de Wardes sievistelevästi, "kaikki naiset luulevat niin, ja sepä tekeekin heidät meitä etevämmiksi rohkeassa luottamuksessa."

"Ystäväni, te käsitätte väärin", puuttui puheeseen prinssi kärsimättömänä. "Herra de Wardes tietysti tarkoittaa, että Buckinghamin herttuan sydämeen on koskenut muu kuin miekka."

"Vai niin, vai niin!" huudahti Madame. "Ah, herra de Wardes laskee leikkiä; oivallista! Tahtoisinpa sentään tietää, pitäisikö herra de Buckingham tästä pilasta. On ihan vahinko, että hän ei ole saapuvilla, herra de Wardes."

Salama välähti nuoren miehen silmistä.

"Oh", sanoi hän hammasta purren, "miehelläni hänet tapaisinkin!"

De Guiche ei liikahtanut. Madame näkyi odottavan, että hän tulisi apuun. Monsieur epäröitsi.

Lotringin junkkari astui esille ja otti suunvuoron.

"Madame", virkkoi hän, "de Wardes tietää hyvin, että sydämen haava jollekulle Buckinghamille ei ole mitään uutta ja että sellaista on ennenkin nähty."

"Liittolaisen asemesta kaksi vihollista", mutisi Madame, "kaksi hellittämätöntä, yhtynyttä vihollista!"

Ja hän muutti puheenainetta. Keskustelun kääntäminen toiselle tolalle on, kuten tiettyä, ruhtinaallinen etuoikeus, jota sovinnaisuus vaatii pitämään arvossa. Haastelun jatko oli senvuoksi hillittyä; päähenkilöt olivat näytelleet osansa. Madame vetäytyi aikaisin pois, ja Monsieur, joka tahtoi häneltä kysellä, tarjosi hänelle käsivartensa.

Junkkari pelkäsi pahoin, että puolisoiden välillä voisi syntyä

hyvä yhteisymmärrys, eikä tahtonut jättää heitä rauhaan kahden kesken. Hän läksi Monsieurin huoneiden taholle, yllättääkseen hänet palatessa ja hävittääkseen kolmella sanalla kaikki hyvät vaikutteet, jotka Madame oli saattanut kylvää hänen sydämeensä.

De Guiche astahi de Wardesia kohti, jonka useat aatelismiehet olivat ympäröineet. Täten hän ilmaisi haluavansa puhella hänen kanssaan. De Wardes antoi hänelle silmillä ja päällä merkin, että ymmärsi hänet.

Vieraille se merkki ei ilmaissut muuta kuin ystävyyttä.

De Guiche saattoi siis kääntyä odottamaan. Pian de Wardes suoriutuikin haastattelijosta ja lähestyi de Guichea, ja vielä uudestaan tervehdittyään toisiaan he alkoivat kävellä rinnakkain.

"Te olette palannut onnellisesti, hyvä herra de Wardes?"
virkkoi kreivi muodollisen vierastavasti.

"Hyvässä kunnossa, kuten näette."

"Ja teillä on yhä hilpeä luonnonlaatunne?"

"Enemmän kuin koskaan."

"Se on suuri onni."

"Mitäpä sitä muutakaan! Kaikki on niin hupsua tässä maailmassa, kaikki niin hullunkurista ympärillämme!"

"Olette oikeassa."

"Kah, oletteko te samaa mieltä?"

"*Parbleu!* Ja te tuotte sieltä meille uutisia?"

"Enpä niinkään! Niitä tulin täältä kuulustamaan."

"Puhukaahan vain. Olette sentään nähnyt ihmisiä

Boulognessa, erään ystävämme, ja siitä ei ole pitkäkään aika."

"Ihmisiä... ystävämme?.."

"Teillä on lyhyt muisti."

"Ah, todellakin, Bragelonne?"

"Aivan."

"Joka matkusti valtion asioissa Kaarle-kuninkaan luo."

"Juuri niin. No, eikö hän teille sanonut, tai ettekö te hänelle sanonut...?"

"Täytyy tunnustaa, että tuskin tiedän, mitä hänelle sanoin. Mutta mitä hänelle en sanonut, sen kyllä tiedän."

De Wardes oli hyvin terävä. De Guichen peräti kylmäkiskoisesta ja arvokkaasta sävystä hän tunsu täydellisesti, että keskustelu oli kääntymässä pahalle tolalle. Hän päätti antautua puheen johdeltavaksi, mutta olla varuillaan.

"Mitä siis ette hänelle kertonut, jos saan luvan kysyä?" tiedusti de Guiche.

"No, la Vallièren juttua."

"La Vallièren... Mikä se on? Ja mitä kaikkea merkillistä te olettekaan siellä saanut tietää, kun Bragelonne, joka itse oli täällä, ei ollut sellaisesta selvillä?"

"Tosissaneko tuota kysytte?"

"Mitä vakavimmalla mielellä."

"Heh, tekö, hovimies, te, joka asutte Madamen luona, olette talon alituinen vieras, Monsieurin ystävä, te, kauniin prinsessamme suosikki!?"

De Guiche punastui suuttumuksesta.

"Mistä prinsessasta te puhutte?" kysyi hän.

"No, enhän minä tunne kuin yhden, hyvä ystävä. Minä puhun Madamesta.

Onko teillä täällä hovissa joku toinenkin prinsessa? Mitä?"

De Guiche oli unohtamaisillaan varovaisuutensa, mutta hän oivalsi vastustajansa tempun. Riita oli ilmeisesti syntymässä näiden kahden nuoren miehen välillä. Mutta de Wardes tyrkytti taisteluhaastetta Madamen nimiin, jotavastoin de Guiche tahtoi hyväksyä aiheeksi ainoastaan la Vallièren. Tästä hetkestä lähtien he olivat kuin miekkasilla, ja leikki jatkuisi, kunnes jompaankumpaan sattuisi.

De Guiche kokosi siis kaiken kylmäverisyytensä.

"Tässä ei ole vähimmässäkään määrin kysymys Madamesta, hyvä herra de Wardes", sanoi hän, "vaan siitä, mitä juuri äsken sanoitte."

"Ja mitä minä sanoin?"

"Että olitte salannut Bragelonnelta jotakin."

"Minkä te tiedätte yhtä hyvin kuin minäkin", vastasi de Wardes.

"En, kunniasanallani!"

"Mitä joutavia!"

"Jos te sanotte sen minulle, niin sen tiedän; muutoin en sen vannon!"

"Mitä! Minä saavun kaukaa, kuudenkymmenen lieuen päästä; te ette ole täältä liikahtanut; te olette nähnyt silmillänne, minkä vain kuulopuhe on minulle kertonut, ja kuulen teidän vakavasti

väittävän, että te ette tiedä? Oh, kreivi, te olette kovapintainen!"

"Kuten tahdotte, de Wardes; mutta minä toistan teille, etten mitään tiedä."

"Te ette ole tietävinänne: se on varovaisuutta."

"Siis ette sano mitään, – enempää minulle kuin Bragelonnellekaan?"

"Te tekeydette kuuroksi. Olen varma, että Madame ei hillitsisi itseään yhtä hyvin kuin te."

"Haa, kaksinkertainen teeskentelijä", hymähti de Guiche itseksensä, "oletpa palannut oikealle alallesi."

"No sitten", jatkoi de Wardes, "koska meidän on niin vaikea käsittää toisiamme la Vallièren ja Bragelonnen suhteen, haastelkaamme omista asioistamme."

"Mutta", väitteli de Guiche, "minulla ei ole omia asioita. Ette kai ole minusta sanonut Bragelonnelle mitään, jota ette voisi toistaa minulle itselleni?"

"En. Mutta ettekö ymmärrä minua, de Guiche? Yhtä tietämätön kuin olen muutamista asioista, yhtä kahlehdittu olen toisten suhteen. Jos esimerkiksi olisi kysymyksessä herra de Buckinghamin suhteet Pariisissa, niin – koska olen matkustanut yhdessä herttuan kanssa – voisin teille kertoa mitä mielenkiintoisimpia seikkoja. Haluatteko, että kerron?"

De Guiche nosti kätensä hiestä kostealle otsalleen.

"Ei", virkkoi hän, "sata kertaa ei, minä en ole utelias siitä, mikä ei koske minua. Herra de Buckingham on minulle vain tuttava, Raoul sitävastoin sydämellinen ystäväni. Minä en siis

ollenkaan ole utelias tietämään, mitä herra de Buckinghamille on sattunut, sensijaan kun minulle on peräti mielenkiintoista tietää, mitä on sattunut Raoulille."

"Pariisissako?"

"Niin, Pariisissa tai Calaisissa. Minä, näettehän, olen täällä saapuvilla: jos jotakin sattuu, on minulla tilaisuus pitää puoliani, jotavastoin Raoul on poissa, ja ainoastaan minä olen häntä edustamassa. Siis Raoulin asiat ennen omiani."

"Mutta Raoul tulee takaisin."

"Niin, tehtävänsä suoritettuaan. Sillaikaa, ymmärrättehän, en voi olla puuttumatta tutkimaan niitä ilkeitä huhuja, joita hänestä saattaa liikkua."

"Sitäkin suuremmalla syyllä, kun hän viipyy jonkun aikaa Lontoossa", sanoi de Wardes irvistäen.

"Arveletteko niin?" kysyi de Guiche yksinkertaisesti.

"*Parbleu!* Luuletteko, että hänet on lähetetty Lontooseen vain mennäkseen ja tullakseen? Ei suinkaan; hänet on toimitettu Lontooseen oleskelemaan toistaiseksi."

"Haa, kreivi", sanoi de Guiche tarttuen voimakkaasti de Wardesin käteen, "sepä on Bragelonnelle hyvin ikävä arvelu ja oikeuttaa täydellisesti, mitä hän minulle kirjoitti Calaisista."

De Wardes kylmeni jälleen. Ivailunhalu oli tempaissut hänet mukaansa, ja varomattomuudessaan hän oli joutunut kiikkiin.

"No, mitä hän sitten kirjoittikaan?" kysyi hän.

"Että te olitte lausunut muutamia katalia vihjauksia la Vallièrea vastaan ja tuntunut pilkkaavan hänen suurta

luottamustaan tähän nuoreen tyttöön."

"Niin kyllä tein", myönsi de Wardes, "ja odotin kuulevani Bragelonnen varakreivin sanovan minulle, mitä mies sanoo miehelle, kun tämä häntä suututtaa. Jos siis esimerkiksi etsisin riitaa teidän kanssanne, niin sanoisin, että suotuaan suosionsa herra de Buckinghamille Madame nykyisten puheiden mukaan lähetti pois komean herttuan vain teidän hyväksenne."

"Hoo, se ei minua loukkaisi rahtuakaan, hyvä herra de Wardes", vakuutti de Guiche, hymyllä salaten väristyksen, joka tällä hetkellä tulisuihkun tavoin kiiti hänen suonissaan, "peijakas, sellainen suosiohan on hunajaa."

"Myönnetään; mutta jos välttämättömästi tahtoisin rakentaa riitaa kanssanne, minä etsisin vastaväitöstä ja puhuisin teille jostakin metsiköstä, missä teillä oli kohtausta tuon maineikkaan prinsessan kanssa, polvistumisista, käten suutelemisista, – ja te, joka olette umpimielinen, herkkä ja narkäs mies..."

"Eipä niinkään, sen vannon", virkkoi de Guiche, keskeyttäen hänet yhä hymyillen, vaikka kalman kaivelu sydämessä. "Ei, minä vannon teille, että se ei koskisi minuun, – en tekisi teille mitään vastaväitteitä. Näettekös, parahin kreiviseni, minä olen nyt kerran sellaiseksi luotu; omissa asioissani olen kylmä kuin jää! Mutta aivan toisena esiinnyn, kun on kysymyksessä poissaoleva ystävä, joka lähtiessään on uskonut etunsa haltuuni. Haa, sellaisen ystävän tähden, näettekös, de Wardes, minä olen pelkkää tulta!"

"Minä ymmärrän teitä, herra de Guiche. Mutta sanokaa

mitä sanotte, meidän keskemme ei tällähaavaa voi tulla kysymystä Bragelonnesta eikä siitä vähäpätöisestä tyttösestä, jota nimitetään la Vallièreksi."

Tällöin muutamat aatelismiehet astuivat salin poikki. Kuultuaan jo viimeksi lausutut sanat he saattoivat eroittaa tulossa olevan jatkonkin. De Wardes huomasi sen ja pitkitti äänekkäästi:

"Oh, jos la Vallière olisi keimailijatar kuten Madame, jonka kaiketi kylläkin viaton veikistely on ensiksi aiheuttanut herra de Buckinghamin lähettämisen takaisin Englantiin ja sitten teidän karkoitukseenne hovista, – sillä olittehan hullaantunut hänen veikistelystään, monsieur?"

Herrasmiehet lähestyivät, de Saint-Aignan etunenässä ja Manicamp kintereillä.

"Eh, hyvä ystävä, mikäpä siinä auttoi!" virkkoi de Guiche hymyillen; "minä olen narri, kuten kaikki tietävät. Otin pilan vakavalta kannalta ja toimitin itseni hädetyksi. Mutta minä olen nähnyt erehdykseni, olen taivuttanut turhamielisyyteni sen edessä, jolla on oikeus, ja tullut kutsutuksi takaisin, kun esitin kunniallisen anteeksipyyntöni ja lupasin itselleni parantua viastani. Ja kuten näette, olenkin täysin parantunut, voin nykyisin nauraa sille, mikä neljä päivää sitten oli murtaa sydämeni. Mutta hän, Raoul, on rakastettu; hän ei naura onneaan uhkaaville huhuille, joiden tulkiksi te, kreivi, olette antautunut, vaikka tiedätte yhtä hyvin kuin minä ja koko maailma, ette ne ovat pelkkää panettelua."

"Panettelua!" huudahti de Wardes raivoissaan siitä, että toisen

kylmäverisyys ajoi hänet satimeen.

"Niinpä niin, panettelua. *Dame*, tuossa on hänen kirjeensä, jossa hän sanoo, että olitte puhunut pahaa neiti de la Vallièresta ja kysyy minulta, onko totta, mitä te olette tästä nuoresta tytöstä puhunut. Tahdotteko, de Wardes, että otan nämä herrat tuomareiksemme?"

Ja aivan kylmäverisesti de Guiche luki ääneen la Vallièrea koskevan kohdan kirjeestä.

"Nyt", jatkoi kreivi, "olen päässyt selvyyteen, että tahdoitte häiritä kelpo Bragelonnen mielenrauhaa ja että aikeenne olivat häijyt."

De Wardes katsahti ympärilleen nähdäkseen, saisiko miltään taholta tukea. Mutta kun kuultiin, että Wardes joko suoraan tai välillisesti oli herjannut päivän epäjumalaa, jokainen ravisti päätänsä, ja de Wardes näki ainoastaan paheksuvia kasvoja.

"Messieurs", huomautti de Guiche vaistomaisesti arvaten yleisen mielipiteen, "keskustelumme herra de Wardesin kanssa koskee niin arkaluontoista asiaa, että kukaan ei saisi kuulla siitä sen enempää kuin te olette kuulleet. Vartioitkaa siis ovia, pyydän, ja jättäkää meidät päättämään puheemme kahden kesken kuten tulee kahden herrasmiehen, joista toinen on väittänyt toista valehtelijaksi."

"Messieurs, messieurs!" huudahtivat läsnäolijat.

"Teenkö mielestänne väärin puolustaessani neiti de la Vallièrea?" kysyi de Guiche. "Siinä tapauksessa alistun tuomioon ja peruutan ne loukkaavat sanat, jotka olen saattanut herra de

Wardesia vastaan lausua."

"*Peste*", kirosi de Saint-Aignan, "ette suinkaan!.. Neiti de la Vallière on enkeli."

"Itse hyve, itse puhtaus", vakuutti Manicamp.

"Näette, herra de Wardes", sanoi de Guiche, "etten ole yksinäni tyttörukan puolella. Hyvät herrat, vielä kerran pyydän teitä jättämään meidät. Näettehän, että on mahdotonta olla tynyempi kuin me olemme."

Hoviherrat poistuivat hyvin kernaasti, menen eri oville. Molemmat nuoret miehet jäivät kaksistaan.

"Hyvin pelattu", virkkoi de Wardes kreiville.

"Eikö olekin?" vastasi tämä.

"Mitä tehdä? Minä olen ruostunut maaseudulla sillaikaa kun te, herra kreivi, olette ihmeellisesti edistynyt malttavaisuudessa. Aina sitä jotakin naisten seurassa oppii. Ottakaa siis vastaan onnitteluni."

"Kiitän."

"Ja minä esitän sen myös Madamelle."

"Hoo, nyt, paras herra de Wardes, voimme puhua asiasta niin äänekkäästi kuin haluatte."

"Älkää uhmatko minua."

"Uhmaan ihan huoletta! Te olette tunnettu pahanilkiseksi mieheksi. Jos tuon teette, niin teitä pidetään halpamaisena raukkana ja Monsieur hirtättää teidät tänä iltana ikkunan koukkuun. Puhukaa, paras de Wardes, puhukaa."

"Minua on lyöty."

"Niin, mutta ei vielä tarpeeksi."

"Näen, että te ette kavahtaisi mukiloimasta minua perinpohjin."

"Ehei, vielä paremminkin."

"Lempo soikoon, tulette pahaan aikaan, herra kreivi. Äskettäin suorittamani leikin jälkeen ei uusi erä sovellu minulle. Olen menettänyt liaksi verta rannikolla. Pienimmästäkin ponnistuksesta haavani avautuisivat ja te suoriutuisitte minusta tosiaan liian helposti."

"Se on totta", myönsi de Guiche, "ja kuitenkin te tullessanne näytitte kukoistavan naaman ja kelpo käsivarret."

"Niin, käsivarrethan kyllä vielä menettelevät, mutta koivet ovat heikot, ja sitäpaitsi en ole pitänyt miekkaa kädessäni sen kirotun kaksintaistelun jälkeen. Te taasen, siitä olen varma, miekkailette joka päivä saattaaksenne väijytyksenne hyvään loppuun."

"Kautta kunniani, monsieur", vastasi de Guiche, "on jo kulunut puoli vuotta siitä, kun olen harjoitellut."

"Ei, näettekös, kreivi, ajateltuani asiaa joka puolelta minä en taistele, en ainakaan teidän kanssanne. Minä odotan Bragelonnea koskapa sanotte, että hän se kantaa minulle kaunaa."

"Oh, ettepä suinkaan, ette te jää Bragelonnea odottamaan", huudahti de Guiche äärimmilleen kiihtyneenä, "sillä omien sanojenne mukaan saattaa Bragelonne viipyä kauan, ja sillävälillä teidän häijy sisunne tekisi tehtävänsä."

"Ottakaa toki huomioon, että minulla on pätevä este."

"Annan teille viikon toipuaksenne."

"Tuo on jo parempaa. Viikon kuluttua saamme nähdä."

"Niin, niin, minä ymmärrän: viikossa voi päästä viholliseltaan pakoon.

Ei, ei päivääkään."

"Te olette hullu, monsieur", vastasi de Wardes, vetäytyen askeleen taaksepäin.

"Ja te olette kurja pelkuri, ellette vapaaehtoisesti suostu taistelemaan!"

"Heh?"

"Minä ilmoitan kuninkaalle, että herjattuanne la Vallièrea kieltäydytte kaksintaistelusta."

"Haa", äännähti de Wardes, "te olette vaarallisen kavala, herra kunniallinen ritari."

"Mikään ei ole vaarallisempaa kuin sen kavaluus, joka aina menettelee muotojen mukaan."

"Antakaa minulle siis ensin terveet koivet tai isketyttäkää suontanne, että mahdollisuutemme tasaantuvat."

"Ei, nyt keksin hyvän ehdotuksen."

"Puhukaa."

"Me nousemme molemmat ratsaille ja vaihdamme kolme pistoolinlaukausta. Te saatte ampua ensimmäisenä. Olen nähnyt teidän luodilla näpsäyttävän pääskysiä, ajaessanne täyttä laukkaa. Älkää kieltäkö, olen sen nähnyt."

"Taidattepa olla oikeassa", myönsi de Wardes; "siten on mahdollista, että surmaan teidät."

"Siinä tekisitte minulle palveluksen."

"Koetan parastani."

"Onko asia sovittu?"

"Kätenne."

"Tässä... Kuitenkin yhdellä ehdolla: te vannotte minulle, ettette anna tästä mitään kuninkaan tietoon."

"En mitään, sen vannon."

"Minä menen noutamaan hevoseni."

"Ja minä omani."

"Mihin ajamme?"

"Tasangolle; tiedän siellä oivallisen paikan."

"Lähdemmekö yhdessä?"

"Mikä estäisi?"

Ja kävellen tallirakennuksia kohti he astuivat Madamen heikosti valaistujen ikkunain alitse. Pitsiverhojen takaa heijastui haamumainen varjo.

– Siellä on nainen, – hymyili de Wardes itsekseen, – joka ei aavistakaan, että me hänen tähtensä käymme kohti kuolemaa.

152.

Kaksintaistelu

De Wardes ja de Guiche valitsivat kumpainenkin ratsunsa ja satuloitsivat ne itse. De Wardesilla ei ollut pistooleja, mutta hänen vastustajallaan oli kotona kaksi paria, jotka hän käväisi noutamassa ja panosti, antaen de Wardesin sitten valita. Tämä otti sen parin, jota hän oli entisen ystävänsä seurassa jo parikymmentä kertaa käyttänyt, – saman, jolla de Guiche oli nähnyt hänen pudottelevan varpusia lennosta.

"Te ette ihmettele", virkkoi hän, "että noudatan kaikkia varokeinoja.

Aseenne ovat teille tuttuja, joten minä vain tasoitan mahdollisuuksia."

"Se oli turha huomautus", vastasi de Guiche; "teillä on siinä oikeus puolellanne."

"Nyt pyydän teitä hyväntahtoisesti auttamaan minua satulaan", sanoi de Wardes, "sillä minun on vielä vaikeanlainen nousta."

"Mieluummin sitten taistelkaammekin jalkaisin."

"Ei, kyllä minussa on miehen vastus, kunhan vain saan asettuneeksi ratsun selkään."

"Hyvä, hyvä, ei siitä sen enempiä."

Ja de Guichen tukemana pääsi de Wardes satulaan.

"Mutta toisemme hengen tavoittamiseen innostuessamme olemmekin unohtaneet erään seikan", pitkitti nuori mies.

"Minkä niin?"

"Että nyt alkaa jo olla pimeä, joten meidän on tapeltava ihan käsikopelolta."

"Mitäpä siitä, – niinkin saa surmatuksi."

"On sentään vielä otettava huomioon sekin, että kunnialliset aatelismiehet eivät lähde kaksinkamppailuun todistajitta."

"Hoo, teillä on yhtä hyvä halu kuin minullakin suoriutua työstä kunnollisesti!" huudahti de Guiche.

"Kyllä; mutta minä en soisi mahdollisesti jälkeenpäin sanottavan, että te olette murhannut minut, tai toisessa tapauksessa itse joutuvani syytetyksi rikoksesta."

"Onko mitään sellaista puhuttu kaksintaistelustanne herra de Buckinghamin kanssa?" kysyi de Guiche. "Tapahtuihan se samanlaisissa olosuhteissa kuin tätäkin suunnitteleimme."

"Kah, silloin oli vielä valoa, ja me seisoimme reisiin asti vedessä; rannalle oli sitäpaitsi kertynyt paljon väkeä katselijoiksi."

De Guiche mietti tuokion, mutta se harkinta vain vahvisti hänen sielussaan jo herännyttä ajatusta, että de Wardes tahtoi saada todistajia johtaakseen puheen jälleen Madameen ja antaakseen kaksintaistelulle toisen luonteen. Hän ei senvuoksi vastannut mitään, ja de Wardesin vielä luodessa häneen kysyvän silmäyksen hän ilmaisi pään liikkeellä, että oli parempi pysyä tänällään.

Kiistakumppanukset siis läksivät matkaan linnasta, käyttäen takaporttia, jonka lähellä Montalais ja Malicorne tavallisesti kohtailivat toisiaan. Ikäänkuin käydäkseen taisteluun päivän jättämää hellettä vastaan oli yö kerännyt sankkoja pilvijoukkoja äänettöminä ja raskaina vyörymään lännestä itää kohti. Salamoitsematon ja jyrisemätön kupu alkoi laskeutua kaikella painollaan maan päälle ja rakoilla tuulen puuskahtelussa niinkuin palteestaan repeytynyt suunnaton purje. Siitä herahteli haileita ja isoja sadepisaroiita, jotka kokoilivat pölyä kieriviksi pallosiksi. Janoisista kukkasista, lehtevistä puista ja tiheistä pensasaidoista leijui tuhansia tuoksuja, jotka nostat mieleen suloisia muistoja, nuorekkaita mielikuvia, ikuisen elämän, onnen ja rakkauden aatoksia.

"Maa tuoksuu hyvältä", virkkoi de Wardes; "se koettaa tenhota meitä puoleensa."

"Minulla on johtunut mieleen muutamia seikkoja, jotka esitän harkittaviksenne", sanoi de Guiche.

"Mitä ne koskevat?"

"Taisteluumme."

"Lieneekin jo tosiaan aika ryhtyä lähemmin järjestämään sitä."

"Ottelemmeko yleiseen vakiintuneiden ja tavallisten sääntöjen mukaan?"

"Mitä tarkoitatte tavallisilla?"

"Me laskeudumme ratsailta jollakin tasaisella paikalla, kiinnitämme hevoset jotenkuten, astumme aseettomina yhteen

ja etäännyimme sitten sataviisikymmentä askelta kumpainenkin, lähestyen siitä ahdistamaan toisiamme. Siten minä kolmisen viikkoa takaperin surmasin Follivent-paran Saint-Denisissä."

"Suokaa anteeksi, mutta te ette ota lukuun erästä seikkaa. Kaksintaistelussanne Folliventin kanssa, kuten olen kuullut, te marssitte jalkaisin toisianne vastaan miekka hampaissa ja pistooli kädessä."

"Se on totta."

"Mutta kun minusta ei ole tanakasti kävelemään, kuten myöntänette, niin taistelkaamme satulassa loppuun asti, karauttaen vastakkain, ja ampukoon ensimmäisenä se joka tahtoo."

"Niin kai sitten on parasta; mutta on yö jo tulossa, sattuu hukkalaukauksia helpommin kuin päivänvalolla."

"No, kumpainenkin ampukoon ensin kaksi laukaustaan ja panostakoon uudestaan kolmatta varten – sen pitäisi riittää."

"Se sopii! Mistä valitsemme kiistatantereen?"

"Onko teillä mitään erityistä paikkaa mielessänne?"

"Ei."

"Näettehän tuon pikku metsikön edessäpäin?"

"Rochin-lehdon? Hyvin."

"Tunnetteko sen?"

"Täydellisesti."

"Tiedätte siis, että sen keskellä on aho?"

"Kyllä."

"Ratsastakaamme sinne."

"Olkoon menneeksi."

"Se on ikäänkuin luonnon laatima kilpa-aitaus teinensä, polkuineen, kuoppineen ja ojineen, penkereinensä ja puistokujineen. Siellä meidän kelpaa otella kaikessa rauhassa."

"Minulle paikka soveltuu mainiosti, jos kerran te hyväksytte sen. Nyt sitten lienemmekin perillä?"

"Niin. Katsokaa tätä mukavaa tienristeystä. Mitä hohtoa tähdistä tuikkii, kuten Corneille sanoo, se keskittyy tähän; luonnollisina rajoina on metsän kehä maisemaesteineen."

"Hyvä on. Sopikaamme siis vielä lopullisista ehdoista."

"Minä esitän seuraavaa järjestelyä, – jos tahdotte jotakin toisin, niin sanokaa vain."

"Kuuntelen ehdotustanne."

"Hevosen kaatuessa on ratsastajan taisteltava jalkaisin."

"Se on kieltämätöntä, koska meillä ei ole varahevosia."

"Mutta se ei pakota vastustajaa laskeutumaan maahan."

"Vastustaja saakoon toimia kuten hyväksi näkee."

"Jos taistelijat joutuvat yhteen, niin he eivät saa uudestaan etääntyä, vaan lopettavat ottelun lähekkäin."

"Suostun siihen."

"Kolme laukausta, eikä enempää, niinhän?"

"Se kyllä riittää mielestäni. Ottakaa tästä ruutia ja luoti kolmatta laukausta varten; minä teen samaten. Mitallinen kumpaisellekin, ja lopun ruudin ja varaluodit me heitämme pensaikkoon."

"Ja vannomme Kristuksen nimessä", lisäsi de Wardes,

"että meillä ei ole hallussamme mitään ylimääräisiä ampumatarpeita?"

"Se on sovittu; minä vannon sen."

De Guiche ojensi kätensä taivasta kohti. De Wardes teki samoin.

"Ja nyt, hyvä kreivi", sanoi hän, "sallikaa minun huomauttaa teille, että minua ei eksytetä: te olette Madamen rakastaja tai tulemassa siksi. Olen saanut selville sen salaisuuden, ja te pelkäätte minun kertovan; vaitioloni varmentamiseksi te tahdotte surmata minut. Se on varsin luonnollista, ja teidän sijassanne minä menettelisin samaten."

De Guiche taivutti päätänsä.

"Mutta sanokaahan minulle", jatkoi de Wardes voitonriemuisena, "kannattiko toimittaa niskoilleni vielä tuo ilkeä Bragelonnenkin juttu? Olkaa varuillanne, hyvä ystävä, ärsytetty villikarju raivostuu vaaralliseksi, ahdistettu kettukin saa jaguarin notkeuden. Niinpä minä teidän kiusaamananne umpikujaan tavoitankin vain jommankumman ehdotonta kuolemaa, jotta jutut loppuvat."

"Siihen teillä on oikeus."

"Niin, mutta ottakaa huomioon, että minä nyt teen kaikkea paha, mihin kykenen. Arvannettehan ensiksikin, että minä en ole typerästi lukinnut salaisuuttani tai oikeastaan teidän salaisuuttanne sydämeeni? Muuan ystäväni, varsin sukkela mies, jonka te tunnette, on ajoissa päässyt siihen osalliseksi, niin että jos minut surmataankin, teille ei ole siitä suurtakaan hyötyä. Jos

minä sitävastoin surmaan teidät, niin kaikkea mahdollista voi tapahtua jälkeinpäin, hiisi vieköön, – ymmärrättehän?"

De Guiche värähti.

"Jos te kaadutte luodistani", jatkoi de Wardes, "niin te olette toimittanut Madamelle kaksi sisukasta vihamiestä, jotka panevat kaikkensa hänen asemansa kukistamiseksi."

"Haa, monsieur", karjaisi de Guiche vimmastuneena, "älkää perustako liikaa minun kuolemani mahdollisuuteen! Noista kahdesta vihamiestä on toivoakseni toinen hetimiten kylmänä, ja toisestakin suoriutunut ensi tilassa."

De Wardes vastasi niin pirullisella naurulla, että taikauskoinen ihminen olisi siitä säikähtynyt. Mutta de Guiche ei ollut herkkä siinä kohden.

"Kaikki on luullakseni järjestettyä, herra de Wardes", sanoi hän.

"Suvainnetteko siis etäännyä vai siirrynkö minä?"

"Ei, mielelläni säästän teiltä sen vaivan", vastasi de Wardes ja kannusti hevosensa laukkaan. Hän ratsasti koko ahon poikki ja asettui aukion vastapäiseen laitaan, de Guichen jäädessä alalleen omaan reunaansa. Suunnilleen sadan askeleen päässä olivat kiistakumppanit jo ihan näkymättömiä toisilleen, kun saarnit ja kastanjat loivat sankan varjonsa kauas aholle.

Kului minuutti syvässä hiljaisuudessa. Sitten kumpainenkin kuuli varjonsa suojassa pistoolin hanan raksahtavan vireeseen.

Tavallista taistelumenetelmää noudattaen de Guiche pani ratsunsa laukkaamaan siinä käsityksessä, että juoksun joutuisuus

ja hypähtelevä liike olisivat kaksinainenä takeena sattumiselta. Hän suuntasi kulkunsa suoraan sitä pistettä kohti, missä vastustajan piti hänen arvionsa mukaan olla. Hän odotti kohtaavansa de Wardesin puolitiessä, mutta erehtyi. Olettaen nyt, että vastustaja olikin jäänyt paikalleen odottamaan, hän pitkitti ratsastustaan, mutta jätettyään taipaleesta kahden kolmanneksen verran taakseen näki risteyksen äkkiä leimahtavan valoisaksi, ja samassa luoti viheltäen katkaisi hänen hattusulkansa. Heti seuraavassa silmänräpäyksessä, ikäänkuin edellisen leimahdus olisi ollut toiselle valaistuksena, pamahti uusi laukaus, ja toinen luoti osui de Guichen ratsua päähän vähän alapuolelle korvan.

Eläin sortui maahan.

Nämä kaksi laukausta olivat kreiville suurena yllätyksenä, tullen aivan toiselta suunnalta kuin missä de Wardesin piti olla. Ollen hyvin kylmäverinen mies vaaran kohdatessa hän kuitenkin ehti sovittamaan suistumistansa, niin että ainoastaan toinen jalkaterä likistyi hevosen alle. Onneksi elukka henkitoreissaan vielä teki liikkeen, joka auttoi kreiviä vapauttamaan raajansa.

Hän nousi, tunnusteli itseään ja huomasi säilyneensä eheänä.

Tuntiessaan hevosensa myötäävän hän oli pistänyt molemmat pistoolinsa satulakoteloihin, jotta kaatuminen ei saisi jompaakumpaa tai molempia hyödyttömästi laukeamaan ja hän joutuisi turvattomaksi. Nyt jalkeille päästyään hän sieppasi pistoolit ja kiirehti sille taholle, missä oli laukausten välähtäessä nähnyt de Wardesin. Hän oli heti oivaltanut vastustajansa tempun, joka olikin varsin yksinkertainen.

Sen sijaan että olisi karauttanut de Guichea kohti tai jäänyt asemapaikalleen odottamaan, de Wardes oli parinkymmenen askeleen verran kiertänyt syrjään varjokehässä, joka peitti hänet vastustajansa näkyvistä, ja tämän paljastaessa sivustansa oli hän paikaltaan mukavasti kaikessa rauhassa tähdännyt tarkkaan ja siten käyttänyt de Guichen ratsun laukkaamista edukseen. Niinpä olikin ensimmäinen luoti hämystä huolimatta viistänyt tuskin tuumaa de Guichen päästä. De Wardes oli niin varma tähtäyksestään, että hän odotti vastustajansa heti suistuvan maahan, mutta lähetti vielä varoiksi perään toisen luodin, jolloin käsi vavahti sen verran, että ratsu saikin surmansa.

Tämä hankala sattuma saattoi kääntyä onnelliseen loppuun, jos de Guiche jäi kykenemättömäksi liikkumaan, kunnes de Wardes ehti panostaa kolmannen laukauksensa, jolloin vastustaja olisi hänen armoillaan. Mutta de Guiche pääsikin tuota pikaa jalkeille, ja hänellä oli molemmat pistoolit panostettuina.

De Guiche käsitti aseman, oli oltava de Wardesia rivakampi. Hän juoksi kohti, ehtiäkseen taatulle tähtäysviivalle ennen kuin toinen saisi pistoolinsa kuntoon.

De Wardes näki hänen lähestyvän kuin myrskytuulena. Luoti oli tiukkaan mahtuva ja pyrki juuttumaan kiinni latasimen tielle. Hätäinen panostus saattoi haaskata hukkaan viimeisen laukauksen. Huolellinen panostus merkitsi ajanhukkaa ja hengen menettämistä sillä tavoin.

Hän hypähdytti ratsunsa sivulle. De Guiche kiepahti kannoillaan ja laukaisi juuri kun hevonen laskeusi neljälle jalalle.

Luoti vei de Wardesilta hatun.

Toinen oivalsi saaneensa hetkisen aikaa ja panosti pistoolinsa vireästi. Nähdessään vastustajansa pysyvän satulassa de Guiche heitti hyödyttömäksi käyneen pistoolinsa pois ja kohotti toisen, jälleen hyökäten kohti. Mutta jo kolmannella askeleella de Wardes äkillisesti tähdäten ampui. Kuului kiukkuinen ärjähdys; kreivin käsivarsi koukistui ja putosi alas, hellittäen pistoolin. Mutta de Wardes näki kreivin heti kumartuvan, tempaavan aseensa vasempaan käteen ja rynnistävän uudestaan.

Se oli ratkaiseva hetki.

"Olen hukassa", jupisi de Wardes; "hän ei ole kuolettavasti haavoittunut."

Mutta juuri kun de Guichen pistooli oli noussut tähtäykseen, kreivi lyyhistyi yhtäkkiä kasaan. Hän oihkaisi tuskaisesti ja kierähti de Wardesin ratsun jalkoihin.

"Kas sitä!" mutisi voittaja, nykäisi ohjaksista ja iski molemmat kannukset hevosen kupeisiin. Elukka loikkasi elottoman ruumiin yli ja kiidätti ratsastajansa nopeasti linnaan.

Sinne saavuttuaan de Wardes neljänneksen ajan aprikoitsi äskeistä. Malttamattomasti rientäessään pois taistelupaikalta hän ei ollut varmistautunut siitä, oliko de Guiche todella kuollut. De Wardesin kiihtynyt mieli kohdistui nyt kaksinaiseen pulmaan. De Guiche oli joko saanut surmansa tai ainoastaan haavoittunut. Jos hän oli hengetön, niin oliko hänen ruumiinsa siten jätettävä susien raadeltavaksi? Se oli tarpeetonta julmuutta, koska vainaja ei voinut mitään puhua. Mutta jos hän oli vain haavoittunutkin,

sopiko hänen olla toimittamatta apua, kun häntä muussa tapauksessa pidettäisiin villinä, jolla ei ollut mitään parempia tunteita – sillä itse kaksintaistelu tuskin oli salattavissa?

Tämä näkökohta oli määräävä. De Wardes tiedusti Manicampia ja kuuli tämän menneen levolle sitten kun oli turhaan kysellyt de Guichea yhtyäkseen hänen seuraansa. De Wardes läksi herättämään nukkuja ja kertoi hänelle tapauksen. Manicamp kuunteli sanattomana, mutta hänen kasvonsa ilmaisivat yhä lisääntyvää tarmokkuutta, jota niiden ei olisi luullut kykenevän kuvastamaan. Ja toisen lopetettua hän virkahti vain yhden sanan:

"Lähtekäämme!"

Matkalla Manicamp tuntui hyvin mieltiväiseltä, ja hänen katsantonsa synkistyi sitä mukaa kuin de Wardes lähemmin selitteli kohtausta.

"Luulette siis, että hän on kuollut?" hän viimein virkkoi.

"Voi, valitettavasti!"

"Ja te taistelitte sillä tavoin ihan ilman todistajia?"

"Hän tahtoi niin."

"Se on kummallista!"

"Kuinka niin kummallista?"

"Se ei ole lainkaan de Guichen luonteen mukaista."

"Ettehän kai epäile sanaani?"

"Hm, hm!"

"Te olette epäuskoinen?"

"Hiukan... Mutta huomautan jo ennakolta, että käyn vielä

epäuskoisemmaksi, jos näen poikaparan hengettömänä."

"Herra Manicamp!"

"Herra de Wardes!"

"Te tunnutte loukkaavan minua!"

"Miten vain tahdotte kantani käsittää. Mitä voinkaan? En ole koskaan sietänyt herrasmiehiä, jotka tulevat ilmoittamaan: 'Olen surmannut herra sen ja sen eräässä sopessa; se on ikävä onnettomuus, mutta tapahtui rehellisessä taistelussa.' On kutakuinkin pimeä yö sellaiseen taisteluun, herra de Wardes!"

"Hiljaa, nyt olemme perillä."

Pikku aukio alkoikin jo näkyä; keskemällä häämöitti hevosen jäykistyvä raato. Ratsusta oikealle virui kreiviparka tummalla nurmella verissään, kasvot maata vasten. Hän oli jäänyt paikalleen eikä näyttänyt liikahtaneenkaan.

Manicamp heittäysi polvilleen, kohotti ystävänsä ruumista ja havaitsi sen kylmäksi ja hurmeiseksi. Hän laski taakkansa alas ja ojentausi pitkäkseen koettelemaan viereltä, kunnes löysi de Guichen pistoolin.

"*Morbleu!*" äännähti hän nousten vaaleana kuin haamu, pistooli kädessään; "*morbleu*, te ette erehtynyt, hän on kuollut!"

"Kuollut?" toisti de Wardes.

"Niin, – ja hänen pistoolinsa on panostettu", lisäsi Manicamp sormellaan koettaen sankkia.

"Mutta sanoinhan teille, että minä laukaisin juuri kun hän hyökkäsi kohti ja tähtäsi minuun."

"Oletteko ihan varma siitä, että teillä oli kaksintaistelu hänen

kanssaan, herra de Wardes? Minun täytyy tunnustaa pahoin pelkääväni, että te vain teitte murhan. Hoo, siivolla nyt, – te olette ampunut pistoolinne tyhjäksi, mutta hänen pistoolissaan on luoti! Te olette surmannut hänen hevosensakin, ja de Guiche, Ranskan parhaita ampujia, ei ole satuttanut teihin eikä teidän ratsuunne! Kuulkaapas nyt, herra de Wardes, teille oli onnetonta, että toitte minut tänne: kaikki tuo veri on nousut päähäni, olen hieman päihdyksissä, ja kautta kunniani luulenkin, että näin otollisen tilaisuuden tarjoutuessa lasketan luodin otsaanne! Herra de Wardes, uskokaa sielunne Jumalan haltuun!"

"Ettehän toki ajattele sellaista, herra de Manicamp?"

"Ajattelenpa juuri lujasti."

"Te murhaisitte minut?"

"Ilman tunnonvaivoja, ainakaan tällähaavaa."

"Oletteko aatelismies?"

"On tullut olluksi paashina, joten kokeet on kyllä kaikki suoritettu."

"Antakaa minun siis puolustautua."

"Kyllä kai, tehdäksenne minulle saman kuin Guiche-poloiselle!"

Ja kohottaen pistoolin Manicamp suuntasi sen de Wardesin rintaa kohti, käsivarsi ojennettuna ja silmäkulmat päättäväisesti rypistyneinä.

De Wardes ei yrittänyt edes paeta, hän seiso i kuin salaman iskemänä. Kamalan hetkisen hiljaisuudessa, joka de Wardesista tuntui vuosisadalta, kuului silloin huokaus.

"Hei", huudahti de Wardes, "hän elää, hän elää! Auttakaa, herra de Guiche, minut tahdotaan murhata!"

Manicamp kavahti taaksepäin, ja molempien aatelismiesten kannattelemana kreivi vaivalloisesti kohousi toisen käsivartensa varaan. Manicamp viskasi pistoolin sivulle ja huudahti ilosta. De Wardes pyyhki kylmän hien kostuttamaa otsaansa.

"Olipa jo aika!" mutisi hän.

"Miten on laitasi?" kysyi Manicamp de Guichelta; "millä tavoin olet haavoittunut?"

De Guiche osoitti musertunutta käsivarttaan ja veristä rintaansa.

"Kreivi!" huudahti de Wardes; "minun syytettiin murhanneen teidät. Puhukaa, pyydän, vahvistakaa, että meillä oli kunniallinen kaksintaistelu!"

"Se on totta", vastasi haavoittunut, "herra de Wardes taisteli rehellisesti, ja ken hyvänsä väittää muuta, hän saa minusta vihamiehen."

"No, monsieur", sanoi Manicamp, "auttakaa minua nyt ensin kantamaan ystäväparkaani, ja jälkeinpäin annan teille mitä hyvitystä vain haluate, – tai jos olette kovin kiireissänne, niin tehkäämme paremminkin: laittakaamme kreiviin nenäliinoistamme siteet ja käyttäkäämme ne kaksi luotia, jotka vielä ovat jäljellä."

"Ei kiitos", kieltäysi de Wardes. "Kahdesti olen tunnin kuluessa katsellut kuolemaa hyvin läheltä: se on ruma nähdä, ja mieluummin otan vastaan anteeksipyyntönne."

Manicamp naurahti, ja kivuistaan huolimatta kreivikin hymyili.

Toiset tahtoivat kantaa häntä, mutta hän vakuutti jaksavansa kävellä itse. Luoti oli murskannut nimettömän ja pikkusormen sitten luiskahtaen sivulle kylkiluusta, rintaan tunkeutumatta. Hänet oli siis tainnut enemmän kipu kuin vamman vaarallisuus. Seuralaiset tukivat häntä kumpaisestakin kainalosta ja toivat hänet siten kaupunkiin sen lääkärin luo, joka oli hoitanut kuolinvoiteella fransiskaanimunkkia, Aramiksen edeltäjää.

153.

Kuninkaan illallinen

Kuningas oli tällävälän istuutunut pöytään, ja hänen sinä päivänä vähälukuiset kutsuvieraansa olivat asettuneet paikoilleen molemmin puolin, saatuaan tavanmukaisen viittauksen istuutua.

Vaikkakaan hovisääntö ei siihen aikaan vielä ollut niin yksityiskohtaisesti vakiinnutettu kuin myöhemmällä, oli Ranskan hovista jo kuitenkin poissa se vanhanaikainen hyväntuulisuus ja patriarkallinen sydämellisyys, joka siellä vallitsi vielä Henrik IV: n päivinä; sen oli Ludvig XIII: n epäluulo vähitellen häivyttänyt, toimittaakseen sijalle suurellista prameilua, kun hän turhaan tavoitteli majesteettista juhlallisuutta ympäristökseen.

Kuningas aterioitsi siis nykyään erikseen pienen pöydän ääressä, joka neuvoskunnan puheenjohtajan pulpetin tavoin kohosi yli muiden pöytien; sitä sanottiin pieneksi pöydäksi, mutta meidän täytyy lisätä, että se kuitenkin oli viereisiä pöytiä isompi. Tälle pöydälle koottiin sitäpaitsi runsain valikoima ruokalajeja, – kalaa, metsänriistaa, kotieläinten lihaa, hedelmiä, vihanneksia ja säilykkeitä tavattoman monessa muodossa valmistettuina. Kuningas oli nuori ja voimakas, ahkera metsästäjä ja innostunut kaikkinaisiin ruumiinharjoituksiin; kaikkien bourbonien perintönä hänellä lisäksi oli vilkas

verenkierto, joka edistää ruuansulatusta ja antaa nopeasti uudistuvaa ruokahalua. Hän oli peloittavan nirso, kärkeä morkkaamaan kokkeja; mutta hänen antaessaan heille tunnustuksensa hänen kiitollisuutensa ilmeni ylenpalttisenä.

Kuningas aloitti ateriansa aina useilla liemikeitoilla, joko hämmennettyinä yhteen tai erikseen tarjottuina; nämä hän yhdisti tai oikeastaan erotti lasillisella vanhaa viiniä kunkin lajin välillä. Hän söi nopeasti ja ahnaanlaisesti.

Portos oli kunnioittavasti odottanut kyynärpään tyytystä d'Artagnanilta oman vuoronsa merkiksi, mutta nähdessään kuninkaan rivakasti ryhtyvän eri ruokalajeihin hän kääntyi muskettisoturiin ja sanoi puoliääneen:

"Sopinee jo käydä käsiksi, kun hänen majesteettinsa antaa noin hyvää esimerkkiä? Katsohan vain!"

"Kuningas syö ja keskustele samalla kertaa", vastasi d'Artagnan; "pidä varasi, että jos hän sattuu puhuttelemaan sinua, sinulla ei silloin ole suu täyteen ahdettuna, sillä se olisi säädyttöä."

"Parasta sitten olisikin, ettei maistaisi mitään", arveli Portos. "Myönnän kuitenkin, että minun on nälkä, ja tämä kaikki tuoksuu ärsyttävästi, koetellen sekä hajuhermoja että ruokahalua."

"Älä ajattelekaan olla syömättä", sanoi d'Artagnan; "sitte pahastuttaisit hänen majesteettiaan. Kuninkaalla on tapana sanoa, että ken syö vankasti, hän tekee paljon työtäkin, ja hän ei pidä siitä, että hänen pöydässään vain makustellaan."

"Mutta jos kerran pitää syödä, niin miten voi välttää, ettei suu ole täynnä?" Portos huolestui.

"On kyettävä nielaisemaan kaikki kerrallaan alas, kun kuningas suvaitsee puhutella", neuvoi muskettikapteeni.

"Hyvä!"

Ja Portos kävi työhön kohteliaan innokkaasti. Kuningas kohotti tuon tuostakin katseensa lautasestaan, ja asiantuntijana hän pani merkille tämän pöytävieraansa oivalliset taipumukset.

"Herra du Vallon!" sanoi hän.

Portos oli juuri tekemisissä jänispaistin kanssa, josta hän oli pistänyt selkäpalan puolikkaan suuhunsa. Kuullessaan nimeänsä mainittavan hän hätkähti, teki hurjan ponnistuksen kurkkulihaksillaan ja pakotti viipaleen kokonaisena painumaan alas.

"Sire" vastasi hän tukahtuneella, mutta silti juuri kuuluvalla äänellä.

"Tarjottakoon herra du Vallonille tätä karitsanselkää", sanoi kuningas.

"Pidättekö nuoresta lampaasta, herra du Vallon?"

"Minä pidän kaikesta, sire", vastasi Portos.

D'Artagnan kuiskasi apuna:

"Kaikesta, mitä teidän majesteettinne suvaitsee minulle tarjota."

"Kaikesta, mitä teidän majesteettinne vain tarjoaa", kertasi Portos.

Kuningas nyökkäsi hyväksyvästi.

"Mies syö vankasti, kun hän tekee paljon työtä", lausui hän hyvillään siitä, että hänen seurueessaan oli noin voimallinen syömäri.

Portos sai vadin viereensä ja siirsi kelpo kimpaleen lautaselleen.

"No, mitä pidätte siitä?" kysyi kuningas.

"Erinomaista", vastasi Portos tyynesti.

"Onko teidän seudullanne näin hienoa lampaanlihaa, herra du Vallon?" jatkoi kuningas.

"Sire", vastasi Portos, "minä luulen, että meillä päin kuten muuallakin kaikki paras ensinnäkin kuuluu kuninkaalle, mutta toisekseen, minä en syö lammasta samalla tavoin kuin teidän majesteettinne."

"Vai niin! Miten te sitten käytätte lampaanlihaa?"

"Tavallisesti annan laittaa karitsan kokonaisena."

"Koko karitsan kerrallaan?"

"Niin sire."

"Ja millä tavoin?"

"No, minulla on saksalainen kokki, sire; hän täyttää karitsan pienillä Strassburgin makkaroidella, Troyesin hanhenmaksoilla ja Pithiviersin leivoksilla. Ties miten hän sitten saakaan karitsasta luut otetuksi pois niinkuin lintujen suhteen menetellään, jättäen paikoilleen nahan, joka käristyy elukan ympäri makeaksi kuoreksi. Kun sitten leikkelee paistin kauneiksi viipaleiksi ikäänkuin jättiläismakkaran, niin siitä tihkuu punaista mehua, joka on sekä silmälle miellyttävää että kielelle herkullista."

Ja Portos ihan maiskautti suutansa.

Kuninkaan silmät suurenivat mielihyvystä, ja ottaessaan muhennettua fasaania, jota hänelle tarjottiin, virkkoi hän:

"Sellaista haluaisin minäkin maistaa, herra du Vallon. Kuinka? Karitsa kokonaisena?"

"Niin, ihan kokonaisena, sire."

"Tarjotkaa toki fasaania herra du Vallonille: huomaan hänen osaavan arvostella ruokia." Määräys täytettiin. Lampaaseen palaten jatkoi kuningas: "Mutta eikö siitä tule liian rasvaista?"

"Ei, sire, rasva sulaa ja nousee mehun pinnalle; siitä leikkelijäni kuorii sen pois hopeakutrilla, jonka olen teettänyt vain sitä varten."

"Ja te asutte...?" kysyi kuningas.

"Pierrefondsissa, sire."

"Pierrefondsissa? Missä se on? Belle-Islenkö tienoilla?"

"Ei, sire, Pierrefonds on Soissonnaisin maakunnassa."

"Minä vain luulin, että laidunnatte lampaitanne rannikon suolakentillä, kun sanoitte niitä niin herkullisiksi."

"Ei, sire, mutta kyllä minun niittyni ajavat saman asian."

Kuningas siirtyi väliruokiin, päästämättä silti näkyvistään Portosta, joka jatkoi hommaansa entistä halukkaammin.

"Teillä on mainio ruokahalu, herra du Vallon", virkkoi kuningas; "te olette mieluisa pöytäkumppani."

"Totisesti, sire, jos teidän majesteettinne jolloinkin suvaitsisi tulla Pierrefondsiin, niin kyllä me kahteen mieheen söisimme lampaan, sillä teidän majesteetiltannekaan ei puutu ruokahalua."

D'Artagnan antoi Portokselle nasevan potkaisun pöydän alla. Portos punastui.

"Ollessani teidän majesteettinne onnellisessa iässä", sanoi Portos parantaakseen, "minä palvelin muskettisoturina enkä mielestäni koskaan saanut syödä kyllikseni. Teidän majesteetillannekin on hyvä ruokahalu, kuten minulla oli kunnia sanoa, mutta te valikoitsette niin huolellisesti, että teitä ei voi sanoa suursyömäriksi."

Kuningas näytti ihastuvan vastakumppaninsa kohteliaisuudesta.

"Ettekö koettele tätä hyytelöä?" sanoi hän Portokselle.

"Sire, teidän majesteettinne kestittää minua niin armollisesti, että minä rohkenen puhua suoraan."

"Kyllä, sanokaa, herra du Vallon, sanokaa vain mielipiteenne."

"No niin, sire, makeiden ruokien alalla minä pidän ainoastaan piirakantapaisista, ja niidenkin tulee olla tukevia; kaikenkaltainen vaahto paisuttaa vatsaa ja ottaa tilaa, joka minusta on turhaa siksi tyhjille aineksille."

"Hei, hyvät herrat", virkkoi kuningas osoittaen Portosta, "tässä näette esikuvallisen aterioitsijan. Sillä tavoin meidän esi-isämme söivät, jotka osasivat hoidella ruumistaan hyvin", lisäsi hänen majesteettinsa, "kun me sitävastoin vain nokimme."

Niin sanoessaan hän otti eteensä annoksen kinkulla silavoitua kalkkunarintaa. Portos puolestaan saalisti kulhollisen peltopyytä ja rantakanaa.

Juomanlaskija täytti vireästi hänen majesteettinsa lasin.

"Kaatakaa herra du Vallonille minun viiniäni", sanoi kuningas.

Tämä oli suurimpia kunnianosoituksia kuninkaallisessa ruokapöydässä.

D'Artagnan puristi ystävänsä polvea ja kuiskasi:

"Jos vain jaksat syödä puoletkin tuosta villikarjun päästä, jonka näen tuolla, niin ennustan, että vuoden kuluttua olet herttua ja pääri."

"Ryhdyn siihen kohtsiltään", vastasi Portos levollisesti.

Karjunpään vuoro tulikin pian, sillä kuningasta huvitti koetella hauskan pöytäkumppaninsa voimia; hän ei lähettänyt Portokselle mitään ruokaa ennen kuin oli itse sitä maistanut, Joten hän otti sirpaleen karjuakin. Portos kunnostautui erinomaisesti; sen sijaan, että olisi syönyt puolet, kuten d'Artagnan oli häntä kehoittanut, hän jätti muille vain neljänneksen.

"Ei voi muuta ajatella", sanoi kuningas puoliääneen, "kuin että aatelismies, joka lopettaa kaikki päivänsä noin vankalla aterialla ja hyvällä ruokahalulla, on ehdottomasti valtakuntani parhaita alamaisia."

"Kuuletko?" kuiskasi d'Artagnan ystävänsä korvaan.

"Kyllä, lienen tosiaan päässyt hiukan suosioon", vastasi Portos keinuttaen tuoliaan.

"Niin, sinulla on tuulta purjeissa. On, on ihmeellisesti!"

Siten kuningas ja Portos yhä pitkittivät syöntiänsä muun

seurueen suureksi huviksi; jotkut olivat koettaneet kilpailla heidän kanssaan, mutta väsyneet kesken.

Kuningas alkoi punehtua; tämä veren virtaaminen kasvoihin oli merkinä siitä, että hän oli saamassa kyllikseen. Viini ei silloin vaikuttanut kuninkaaseen elähyttävästi, kuten maistelijoihin yleensä, vaan teki hänet synkäksi ja vaiteliaaksi. Portos päinvastoin kävi iloiseksi ja puheliaaksi. D'Artagnanin jalan täytyi useaan kertaan huomauttaa hänelle siitä seikasta.

Kun jälkiruoka tuotiin sisään, ei kuningas enää ajatellut Portosta; hän tuijotteli pääovelle, ja hänen kuultiin tuon tuostakin kysyvän, mikä saattoikaan viivyttää herra de Saint-Aignania.

Vihdoin, kun hänen majesteettinsa juuri syvään huoaten lopetti keitettyä luumuannosta, ilmestyi kreivi saliin. Kuninkaan silmät, jotka olivat vähitellen himmentyneet, kirkastuivat heti. Kreivi astui kuninkaan pöytää kohti, ja hänen lähestyessään Ludvig XIV nousi pöydästä.

Kaikki tekivät samoin, – Portos hädin ehti ahmaista mantelikakun, jonka siirappisuus olisi kytkenyt krokotiilin leukapielet yhteen. Illallinen oli päättynyt.

154.

Illallisen jälkeen

Kuningas tarttui Saint-Aignanin käsivarteeseen ja poistui hänen kanssaan viereiseen huoneeseen.

"Kauanhan viivyitkin, kreivi!" sanoi kuningas.

"Tahdoin tuoda mukanani vastauksen, sire", vastasi de Saint-Aignan.

"Hän tarvitsi siis pitkän ajan vastatakseni kirjeeseeni!"

"Sire, teidän majesteettinne suvaitsi kirjoittaa runomitalla, ja neiti de la Vallière tahtoi maksaa kuninkaalle samalla mitalla."

"Säkeitä, Saint-Aignan!" huudahti kuningas. "Anna tänne, anna tänne!"

Ludvig mursi sinetin pienestä kirjeestä, joka todella sisälsi runon; ne säkeet on historia säilyttänyt, ja ne osoittavat enemmän tahtoa kuin kykyä. Sellaisinaankin ne hurmasivat kuningasta, joka äänekkäästi ilmaisi riemastustaan; mutta samassa yleinen hiljaisuus varoitti Ludvigia, joka muutenkin pyrki huolellisesti noudattamaan sopivaisuutta, että hänen ilonsa saattoi antaa aiheita huomautuksiin.

Hän kääntyi takaisin ja pisti kirjelijun taskuunsa; yhdellä harppauksella hän oli pitosalin kynnyksellä, jonka eteen vieraat olivat kokoontuneet.

"Herra du Vallon", sanoi hän, "olen suureksi mielihyväkseni

nähnyt teidät luonani, ja mieluista on minulle tavata teitä vastakin."

Portos kumarsi kuin Rhodoksen kolossi ja vetäysi takaperin pois salista.

"Herra d'Artagnan", jatkoi kuningas, "te jäätte odotushuoneeseen palvelusvuorolle; olen teille kiitollinen siitä, että toimititte minulle tilaisuuden tutustua herra du Valloniin... Hyvät herrat, palaan huomenna Pariisiin Espanjan ja Hollannin lähettiläiden hyvästelyä varten. Näkemiin."

Sali tyhjentyi heti.

Kuningas tarttui de Saint-Aignanin käsivarteen ja pani hänetkin lukemaan la Vallièren sepitemän.

"No, miltä se tuntuu sinusta?" kysyi hän.

"Tenhoavalta, sire!"

"Niin minustakin, ja jos nämä säkeet tulisivat tunnetuiksi..."

"Ne herättäisivät runoilijain kateutta. Mutta heidän näkyviinsähän ne eivät joudu."

"Ja sinä näit hänen lukevan minun sepitykseni?"

"Voi, sire, hän ihan ahmi silmillään rivejänne."

"Pelkään niiden kyllä olleen heikkoja."

"Sitä ei neiti de la Vallière niistä ajatellut."

"Luuletko säkeittäni siis miellyttäneen häntä?"

"Aivan varmasti, sire."

"Minun pitäisi siis nyt jälleen vastata."

"Oh, sire... näin hetikö... illallisen jälkeen? Teidän majesteettinne rasittuisi."

"Saatat olla oikeassa; on vahingollista työskennellä kylläisenä."

"Olletikin runoilla, – ja kreivittärenkin piirissä ollaan nyt kuohuksissa."

"Mitenkä niin kuohuksissa?"

"Kah, sire, kaikki naiset ovat hädissään de Guiche-parkaa kohdanneesta onnettomuudesta."

"Hyvä Jumala, onko kreiville tapaturma sattunut?"

"On, sire, hän on menettänyt toisen kätensä, saanut suuren haavan rintaansa ja makaa kuolemaisillaan."

"Voi toki! Keltä sitä kuulit?"

"Manicamp oli vastikään kantanut hänet erään Fontainebleaun lääkärin luo, ja huhu on levinnyt sieltä tänne."

"Kantanut? Guiche-parka! Mutta miten se on tapahtunut?"

"Niin, siinäpä kysymys, teidän majesteettinne."

"Sanotpa tuon kerrassaan kummallisella äänellä, Saint-Aignan. Selitä minulle yksityiskohtaisesti... Mitä hän sanoo?"

"Hän ei puhu mitään... sire, mutta toiset..."

"Kutka toiset?"

"Jotka olivat häntä kantamassa, sire."

"Ja keitä he olivat?"

"Minä en tiedä, sire; mutta herra de Manicamp tietää, ollen kreivin ystävä."

"Kuten kaikkikin ovat", huomautti kuningas.

"Eivät niinkään", tokaisi de Saint-Aignan, "te erehdytte, sire: ihan kaikki eivät ole herra Guichen ystäviä."

"Mistä sen tiedät?"

"Tahtooko teidän majesteettinne, että selitän suoraan?"

"Tahdon tietysti."

"No, luulen kuulleen kahden aatelismiehen riitaantumisesta, sire."

"Milloin?"

"Tänä iltana, teidän majesteettinne käydessä illallispöytään."

"Se ei merkitse mitään. Olen niin ankarin määräyksin kieltänyt kaksintaistelut, että kukaan ei rohjenne niitä rikkoa."

"Jumala minua varjelkoon puolustamasta ketään!" huudahti de Saint-Aignan. "Puhun vain teidän majesteettinne käskemänä."

"Sano siis, miten kreivi de Guiche haavoittui."

"No, villikarjun väijytyksessä sen sanotaan sattuneen, sire."

"Tänä iltana?"

"Niin, nyt äsken."

"Käsi menetettynä, haava rinnassa! Kuka hänen kanssaan oli metsästäjänä?"

"En tiedä, sire... Mutta herra Manicampin täytyy olla kaikesta selvillä."

"Sinä salaat minulta jotakin, Saint-Aignan."

"En mitään, sire, en mitään."

"Selitä minulle siis tämä tapaturma. Johtuiko se ehkä musketin halkeamisesta?"

"Mahdollista kyllä. Mutta ei, sire, nyt muistankin, että de Guichen pistooli löytyi panostettuna hänen viereltään."

"Pistooli? Mutta eihän kai villikarjun pyyntiin varustauduta

pistoolilla."

"Sire, kerrotaan myös, että de Guichen hevonen on saanut surmansa ja että raato on vielä metsässä aholla."

"Hevonen? De Guicheko lähtenyt villikarjun väijytykseen ratsain? En totisesti ymmärrä mitään puheestasi, Saint-Aignan. Missä onnettomuus on tapahtunut?"

"Rochin-metsikössä, keskiaukiolla, sire."

"Hyvä. Kutsuhan tänne herra d'Artagnan."

De Saint-Aignan totteli, ja muskettisoturi ilmestyi tuotapikaa.

"Herra d'Artagnan", määräsi kuningas, "te lähдете liikkeelle salaportaiden pikku veräjältä."

"Kyllä, sire."

"Nousette ratsaille."

"Kyllä, sire."

"Ja lähдете Rochin-metsikössä olevalle aholle. Tunnetteko paikan?"

"Sire, olen kahdesti ollut siellä kaksintaistelussa."

"Mitä!" huudahti kuningas hämmästyneenä vastauksesta.

"Siihen aikaan kun kardinaali de Richelieu oli säätänyt sellaisesta kuolemanrangaistuksen, sire", selitti d'Artagnan levollisesti.

"No, se on toista, monsieur. Menette siis sinne ja tutkittte paikan tarkoin. Siellä on mies haavoittunut, ja tapaatte kuolleen hevosen. Te lausutte minulle sitten käsityksenne tästä tapauksesta."

"Hyvä on, sire."

"On sanomattakin selvää, että tahdon kuulla oman mielipiteenne enkä sivullisten selityksiä."

"Tunnin kuluttua ilmoitan sen, sire."

"Kiellän teitä puhumasta kellekään mitään sillävälin."

"Paitsi lyhtyä pyytääkseni", huomautti d'Artagnan.

"Niin tietenkä", myönsi kuningas hymyillen tälle vapaapuheisuudelle, jota hän ei suvainnut muilla kuin muskettisoturien kapteenilla.

D'Artagnan poistui pikkuportaille.

"Kutsuttakoon nyt lääkäri", lisäsi Ludvig.

Tämä saapui hengästyksissään kymmenen minuutin kuluttua.

"Monsieur", käski kuningas, "te lähdette herra de Saint-Aignanin mukana, minne hän teidät vie, ja annatte minulle sitten lausuntonne sen potilaan tilasta, jonka tapaatte perillä."

Henkilääkäri totteli sanattomana niinkuin tähän aikaan jo alettiin noudattaa Ludvig XIV:n määräyksiä, ja läksi huoneesta de Saint-Aignanin edellä.

"Sinä, Saint-Aignan, lähetät luokseni Manicampin, ennen kuin lääkäri pääsee häntä puhuttelemaan."

De Saint-Aignan poistui vuorostaan.

155.

D'Artagnan kuninkaan antamaa tehtävää suorittamassa

Kuninkaan ryhtyessä viimeainittuihin toimenpiteisiin totuuden selville saamiseksi d'Artagnan riensi silmänräpäystäkään siekailematta talliin, sieppasi naulasta lyhdyn, satuloitsi itse hevosensa ja suuntasi kulkunsa hänen majesteettinsa ilmoittamalle paikalle. Lupauksensa mukaan hän ei ollut tavannut eikä puhutellut ketään, ja kuten mainitsimme oli hän tunnollisuudessaan mennyt niin pitkälle, että suoriusi matkaan kokonaan tallipoikien ja ratsaspalvelijain avutta. D'Artagnan oli niitä, jotka pitävät kunnia-asianaan toimia vaikeina hetkinä kaksinkertaisen tarmokkaasti.

Annettuaan hevosensa laukata viisi minuuttia hän saapui metsään, sitoi ratsunsa lähimpään puuhun ja tunkeusi jalkaisin aukealle asti.

Sitten hän alkoi samoilla lyhty kädessä pitkin ja poikin aholla, mittailen ja tutkien, ja puolen tunnin etsiskelyn jälkeen hän palasi ääneti hevosensa luo ja tuli mieltiväisenä käymäjalkaa linnaan.

Ludvig odotteli työhuoneessaan. Hän oli yksin ja tuherteli lyijykynällä paperille rivejä, jotka d'Artagnan ensi silmäyksellä näki eri pitkiksi ja moneen kertaan korjailluiksi. Tästä hän

päätтели niiden olevan runoa.

Kuningas kohotti päätänsä ja huomasi kapteenin.

"No, monsieur", virkkoi hän, "tuotteko minulle uutisia?"

"Kyllä, sire."

"Mitä olette nähnyt?"

"Kerron teille todennäköisen asianlaidan, sire", vastasi d'Artagnan.

"Minä halusin taattuja tietoja."

"Tulen niin lähelle varmuutta kuin mahdollista. Aika oli sopiva sellaisiin tutkimuksiin kuin juuri olen tehnyt: illalla on satanut ja tiet olivat lionneet..."

"Asiaan, herra d'Artagnan."

"Sire, teidän majesteettinne oli minulle sanonut, että teitten risteyksessä Rochinin metsikössä oli kuollut hevonen. Aloitin siis teiden tutkimisella. Sanon teiden, koska aukeaman keskelle tullaan neljää eri tietä. Vain sillä, jota seurasin, oli vereksiä jälkiä. Kaksi hevosta oli kulkenut rinnan; niiden kahdeksan kavion jäljet olivat hyvin selvästi painuneet liejuun. Toinen ratsastaja oli ollut enemmän kiireissään kuin toverinsa koska hänen ratsunsa jäljet ovat aina puolen hevosenmittaa toisista edellä."

"Olette siis varma, että he olivat tulleet kahden?" virkkoi kuningas.

"Niin, sire. Ne ovat olleet kaksi isoa eläintä, yhtäläiseen käyntiin opetettuja ja tottuneita sotakomentoon, koska ovat kääntyneet moitteettomassa vinokulmassa ympyrän portilla."

"Sitten, monsieur?"

"Siinä ovat ratsastajat toviksi pysähtyneet, varmaankin taisteluehdoista sopiakseen, ja hevoset ovat käyneet levottomiksi. Toinen ratsastajista puhui, toinen kuunteli ja tyytyi vain vastaamaan. Hänen hevosensa kuopi jalallaan maata, mikä todistaa, että hän tarkatessaan toisen puhetta jätti suitset höllälle."

"Siellä on siis ollut kaksintaistelu?"

"Kiistämättömästi."

"Jatkakaa; te olette taitava huomioiden tekijä."

"Toinen ratsastaja, se, joka kuunteli, jäi paikalleen; toinen karautti aukeaman yli ja kääntyi aluksi vastustajaansa päin. Silloin paikalleen jäänyt nelisti kahden kolmanneksen päähän ympyrän läpimitasta, luullen käyvänsä vihollistaan vastaan, mutta tämä oli kiertänyt metsän syrjää pitkin."

"Ette kai tiedä heidän nimiään?"

"En laisinkaan, sire. Mutta se, joka kiersi metsän syrjää, ratsasti mustalla hevosella."

"Mistä sen tiedätte?"

"Muutamia häntäjouhia oli jäänyt kaivannon reunalla kasvaviin vatukkapensaisiin."

"Jatkakaa."

"Toinen hevonen on tunnettavissa, se kun jäi kuolleena taistelutantereelle."

"Ja mikä sen oli surmannut?"

"Ohimon lävistänyt luoti."

"Oliko se pistoolin vai musketin luoti?"

"Pistoolin, sire. Sitäpaitsi on hevosen vamma ilmaissut minulle ampujan menettelytavan. Hän on kiertänyt metsän varjossa tavoittaakseen vastustajansa sivulta päin. Seurasinkin askeleita ruohossa."

"Sen mustan hevosenko?"

"Niin, sire."

"Pitkittäkää, herra d'Artagnan."

"Kun teidän majesteettinne nyt tuntee kiistakumppanusten asennot, on minun jätettävä tuonpuoliseen laitaan jäänyt ratsastaja, puhuakseni siitä, joka ottelussa kannusti hevosensa laukkaan."

"Olkaa hyvä."

"Hyökkäävän ratsastajan hevonen kaatui heti laukauksesta."

"Mistä sen tiedätte?"

"Ratsastajalla ei ole ollut aikaa astua maahan, vaan hän on suistunut hevosensa mukana. Näin jäljen hänen säärestään, jonka hän oli vaivoin vetänyt hevosen alta. Eläimen ruumis oli puristanut kannuksen syvälle maahan."

"Hyvä. Ja mitä hän teki noustuaan?"

"Hän säntäsi suoraan vastustajaansa kohti."

"Joka yhä pysytteli metsän syrjässä?"

"Niin, sire. Saavuttuaan sitten hyvälle tähtäysvälille hän pysähtyi tanakasti; molempain kantapäiden jäljet näkyvät vierekkäin. Hän tähtäsi viholliseensa, mutta ampui ohi."

"Mistä tiedätte, että hän ei osannut?"

"Löysin luodin lävistämän hatun."

"Ah, todistuskappale!" huudahti kuningas.

"Riittämätön, sire", vastasi d'Artagnan kylmäkiskoisesti; "se on vailla nimikirjaimia ja vaakunaa, koristettu punaisella sulalla kuten kaikki muut, ja nauhassakaan ei ole mitään erikoista."

"Ja ampuiko tuon lävistetyn hatun omistaja toisen laukauksensa?"

"Oh, sire, hänen molemmat laukauksensa olivat jo ammutut."

"Miten olette sen saanut selville?"

"Minä löysin pistoolin etupanokset."

"Ja mihin joutui se luoti, joka ei tappanut hevosta?"

"Se taittoi hatunsulan siltä, johon se oli tähdätty, ja murskasi sitten koivunvesan aukeaman toisella puolella."

"Mustalla hevosella ratsastava oli siis aseeton silloin kun hänen vastustajallaan oli vielä laukaus jäljellä."

"Sire, sillävälän kun hevosensa menettänyt ritari nousi ylös, panosti toinen aseensa uudestaan. Siinä puuhassa hän oli kuitenkin hyvin hätääntynyt, koska hänen kätensä vapisi."

"Mistä senkin tiedätte?"

"Puolet panosta oli valunut maahan, ja hän oli viskannut latasimen kädestään, jotta sen asettaminen paikoilleen ei olisi vienyt aikaa."

"Herra d'Artagnan, kertomanne on hyvin ihmeellinen!"

"Nämä ovat vain huomioita, sire, ja jokainen upseeri tekisi samanlaisia."

"Koko kohta esiintyy selvänä, kun vain kuuntelee teitä."

"Minä olen sen todellakin pannut uudestaan kokoon

mielikuvituksessani; pikku poikkeuksia tietysti sattuu."

"Palatkaamme nyt ratsuttomaan taistelijaan. Sanoitte hänen syöksyneen vihollistansa vastaan sillaikaa kun tämä uudestaan panosti pistooliaan?"

"Niin; mutta juuri hänen tähdätessään toinen laukaisikin."

"Ohoo", äännähti kuningas, "ja se osui?"

"Osui kamalasti, sire. Ratsunsa menettänyt kaatui kasvoilleen, edettyään kolme horjuvaa askelta."

"Mihin häntä sattui?"

"Kahteen kohtaan: ensiksi oikeaan käteen, ja sitten sama luoti haavoitti häntä rintaan."

"Mutta miten voitte arvata tuon?" kysyi kuningas ihmetellen ja ihailien.

"No, pistoolinperä oli aivan veressä, ja siinä näkyi luodin jälki ja kappaleita murskaantuneesta latasimesta. Haavoittunut siis kaikesta päättäen menetti nimettömän ja pikkusormen."

"Käden suhteen kyllä myönnän teidän olevan oikeassa, mutta rinta?"

"Sire, oli kaksi verilätäkköä puolenkolmatta jalan päässä toistaan. Toisen lätäkön luona oli kouristunut käsi raastanut ruohoa, toisen vieressä oli nurmi vain lakoutunut ruumiin painosta."

"De Guiche-parka!" huudahti kuningas.

"Vai niin, se oli herra de Guiche?" sanoi muskettisoturi tyynesti. "Sitä aavistinkin, mutta en rohjennut siitä mainita teidän majesteetillenne."

"Ja miten sitä aavistitte?"

"Olin tuntenut Grammontien vaakunan pistoolikoteloissa, jotka oli kiinnitetty kuolleen hevosen satulaan."

"Ja luuletteko, että hän on pahasti haavoittunut?"

"Hyvin pahasti, koska hän heti kaatui, jääden pitkäksi aikaa samalle paikalle. Kuitenkin hän kykeni kävelemään, lähtiessään sieltä kahden ystävän tukemana."

"Oletteko siis tavannut hänet palatessanne?"

"En, mutta olen keksinyt kolmen miehen jäljet: oikean- ja vasemmanpuolinen astuivat keveästi, mutta keskimmäinen kulki raskaasti. Sitäpaitsi hänen askeltensa jäljissä oli veripilkkuja."

"Nyt, monsieur, kun olette niin hyvin nähnyt taistelun, että ainoakaan yksityiskohta ei ole teiltä jäänyt huomaamatta, sanokaa minulle pari sanaa de Guichen vastustajasta."

"Kah, sire, minä en tunne häntä."

"Mutta teidän näette kaikki niin hyvin."

"Niin, sire", vastasi d'Artagnan, "minä näen kaikki. Mutta minä en sano kaikkea, mitä näen, ja koska se miesparka on päässyt pakosalle, niin sallikoon teidän majesteettinne minun sanoa teille, että minä en häntä anna ilmi."

"Mutta, monsieur, onhan kaksintaisteluun ryhtyminen rikollinen teko."

"Ei minusta, sire", virkkoi d'Artagnan kylmästi.

"Monsieur", kiihtyi kuningas, "tiedättekö mitä puhutte?"

"Täydellisesti, sire; mutta mies, joka taistelee hyvin, on minun silmissäni, nähkääs, kunnan mies. Se on minun mielipiteeni. Te

saatatte ajatella toisin, se on luonnollista; te olette valtiat."

"Herra d'Artagnan, minä olen kuitenkin käskenyt..."

D'Artagnan keskeytti kuninkaan kunnioittavalla liikkeellä.

"Te olette käskenyt minun hankkia tietoja taistelusta, sire. Olen ne teille tuonut. Jos käskette minun vangita herra de Guichen vastustajan, niin tottelen. Mutta älkää käsketkö minun antaa häntä ilmi, sillä siinä en tottelisi."

"Hyvä siis, vangitkaa hänet."

"Nimetkää hänet minulle, sire."

Ludvig polki jalkaa. Sitten hän hetkisen mietittyään virkkoi: "Te olette kymmen-, kaksikymmen-, satakertaisesti oikeassa."

"Se on minun mielipiteeni, sire; olen onnellinen, että se samalla on teidän majesteettinnekin käsitys."

"Vielä sananen... Kuka oli tullut de Guichea auttamaan?"

"Sitä en tiedä."

"Mutta puhuittehan kahdesta miehestä... Siellä oli siis todistajia?"

"Ei ollut todistajia. Vielä enemmän... kun herra de Guiche oli kaatunut, pakeni hänen vastustajansa häntä edes hoivaamatta."

"Kurja mies!"

"*Dame*, sire, se johtuu teidän säädöksistänne. Taistellaan hyvin, vältetään ensimmäinen kuolema, tahdotaan välttää toinenkin. Herra de Bouttevilien kohtalo on muistissa... *Peste!*"

"Ja silloin tullaan pelkuriksi."

"Ei, vaan varovaiseksi."

"Hän on siis paennut?"

"Niin nopeaan kuin hänen hevosensa vain jaksoi kiidättää."

"Ja mihin suuntaan?"

"Linnaan päin."

"Sitten?"

"Minulla oli kunnia ilmoittaa teidän majesteetillenne, että sitten saapui jalkaisin kaksi miestä, jotka veivät herra de Guichen pois."

"Miten voitte todistaa, että ne miehet tulivat taistelun jälkeen?"

"Ka, siihen on hyvin pätevä todistus", selitti kapteeni. "Taistelun hetkellä oli sade jo lakannut, mutta maa ei ollut ehtinyt imeä vettä sisäänsä, vaan oli jäänyt kosteaksi, joten jalat vaipuivat syvään. Mutta taistelun jälkeen, sillävälän kun herra de Guiche makasi tainnuksissa, maa jähmettyi ja jäljet painuivat vähemmän syvälle."

Ludvig löi ihailun merkiksi käsiään yhteen.

"Herra d'Artagnan", sanoi hän, "te olette tosiaan valtakuntani nokkelin mies."

"Samaa ajatteli herra de Richelieu, samaa sanoi herra de Mazarin, sire."

"Nyt on vain nähtävä, onko tarkkanäköisyytenne virheetön."

"Oh, sire, ihminen voi erehtyä, *errare humanum est*", virkkoi muskettisotilas järkeilevästi.

"Silloin te ette kuulu ihmisiin, herra d'Artagnan, sillä minä luulen, että te ette koskaan erehdy."

"Teidän majesteettinne sanoi, että saisimme nähdä."

"Niin."

"Mitä sillä tarkoitatte, jos suvaitsette?"

"Olen lähettänyt noutamaan herra Manicampia, ja hän tulee piankin."

"Ja tietääkö herra de Manicamp salaisuuden?"

"De Guichella ei ole mitään salaisuuksia herra de Manicampille."

D'Artagnan pudisti päätänsä.

"Toistan vieläkin, että kukaan ei ollut taistelussa saapuvilla, ja ellei herra de Manicamp ollut toinen niistä, jotka hänet veivät pois..."

"Hst!" varoitti kuningas. "Hän tulee. Jääkää tuonne kuuntelemaan."

"Hyvä on, sire", virkkoi muskettisoturi.

Samassa Manicamp ja de Saint-Aignan näyttäytyivät kynnyksellä.

156.

Villikarjun väijytys

Kuningas teki merkin muskettisoturille ja toisen Saint-Aignanille. Se oli käskevä viittaus ja ilmaisi:

– Olkaa ehdottomasti vaiti!

D'Artagnan peräytyi soturin tavoin työhuoneen nurkkaan, de Saint-Aignan nojaili suosikkina kuninkaan lepotuolin selkämökseen.

Manicamp astui tervehtimään hallitsijaa oikea jalka edellä, hymyhuulin ja valkoiset kädet siroasti sivulla. Kuningas nyökkäsi vastaukseksi toisen kumarrukseen.

"Hyvää iltaa, herra de Manicamp", sanoi hän.

"Teidän majesteettinne on suvainnut kutsuttaa minut luoksenne", virkkoi Manicamp.

"Niin, kuullakseni teiltä yksityiskohtaisesti kreivi de Guichea kohdanneesta tihutapauksesta."

"Voi, sire, se oli onneton sattuma."

"Olitteko te saapuvilla?"

"En ihan, sire."

"Mutta te tulitte paikalle vähän jälkeinpäin?"

"Niin, sire, noin puoli tuntia myöhemmin."

"Ja missä se sattui?"

"Luullakseni sitä paikkaa nimitetään Rochin-metsikön

aukioksi, sire."

"Sehän on metsästäjien tavallinen kokoontumispaikka."

"Sama juuri, sire."

"No, kertokaa minulle, mitä tiedätte siitä onnettomuudesta, herra de Manicamp. Kertokaa."

"Teidän majesteettinne on ehkä jo saanut tietoja ja pelkään, että toistelu väsyttäisi."

"Ei, älkää turhia."

Manicamp silmäili ympärilleen. Hän ei havainnut muuta kuin d'Artagnanin nojaamassa selkäänsä seinälaudoitukseen levollisen, suopean ja hyväntuulisen näköisenä, sekä Saint-Aignanin, jonka kanssa hän oli tullut ja joka yhtä huolettomassa asennossa tuki kyynärpäätänsä kuninkaan tuolinselkään. Hän päätti selitellä.

"Teidän majesteetillennehan on tiettyä", hän aloitti, "että metsästysretkillä tapaturmat ovat hyvinkin tavallisia?"

"Metsästysretkillä?"

"Niin, sire, – tarkoitan villikarjun pyynnissä."

"Ahaa!" virkahti kuningas; "tämä onnettomuus tapahtui villikarjun väijytyksessä?"

"Niinhän tietenkä, sire", rohkeni Manicamp vahvistaa; "eikö teidän majesteettinne tiennyt sitä?"

"Kuulin jotakin sellaista", vastasi kuningas pikaisesti, sillä valehteleminen oli Ludvig XIV: lle aina vastoin luontoa. "Tapaturma sattui siis väijymistilaisuudessa?"

"Niin, surullista kyllä, sire."

Kuningas oli hetkisen vaiti.

"Mutta kuinka de Guichen päähän saattoikaan pälkähtää lähteä siten yksikseen villikarjua väijymään?" sanoi hän sitten.

"Sellainen on talonpoikaista yrittelyä ja omiaan miehelle, jolla ei ole koiria ja apureita aateliseen pyyntiin kuten Grammontin markiisilla."

Manicamp veti hartiansa kokoon.

"Nuoruus on huimaluontoinen", hän huomautti viisaana.

"No, jatkakaa", pyysi kuningas.

"Niin on asia", pitkitti Manicamp arastellen ja asetellen sanansa hitaasti peräkkäin niinkuin rämeen kantavuutta tunnusteleva, "niin on asia, sire, että de Guiche-poloinen ihan yksinään läksi väijymään villikarjua."

"Onpa siinäkin metsämies! Eikö de Guiche siis tiennyt sitäkään, että villikarju ensi laukauksesta kääntyy ahdistamaansa häytyttämään?"

"Niin juuri kävikin, sire."

"Hänellä siis oli tieto pedosta?"

"Niin, sire. Talonpojat olivat nähneet sen perunamaillanne."

"Ja millainen se oli lajiaan?"

"Kaksivuotias karju."

"Niin ollen olisi pitänyt ennakolta ilmoittaa minulle, monsieur, että de Guichella oli itsemurhan aikeita, sillä olenhan ennen nähnyt hänet metsällä ja havainnut varsin taitavaksi erämieheksi. Ampuessaan pysähtynyttä ja koiriin kääntynyttä otusta hän muistaa ottaa lukuun kaikki varokeinot, vaikka onkin aseistettu

ratsupyssyllä, ja tällä kertaa hän menee villikarjua vastaan pelkin pistoolein!"

Manicamp hätkähti.

"Korupistoolein, jotka soveltuvat kaksintaisteluun ihmisen vaan eivät villikarjun kanssa. Mitä hittoa!"

"Sire, sattuu seikkoja, joita on vaikea selittää."

"Niin kyllä, ja tämä tapaus on niitä. Mutta jatkakaa."

Tämän selostuksen aikana olisi de Saint-Aignan kenties eleellä varoittanut Manicampia sotkeutumasta pitemmälle, mutta kuninkaan hellittämätön syrjäsilmyys oli pitänyt häntä aisoissa. Mitä d'Artagnaniin tulee, niin ateenalainen Äänettömyyden patsas ei haudannut ajatuksiaan paremmin kuin hän. Manicamp siis tälle ladulleen lähteneenä kietoutui verkkoon yhä pahemmin.

"Sire", sanoi hän, "asia tuntuu kehittyneen seuraavasti. De Guiche odotteli karjua..."

"Ratsain vai jalkaisinko?" kysyi kuningas.

"Ratsain. Hän ampui petoa, mutta osaamatta."

"Kömpelys!"

"Peto syöksähti häntä vastaan..."

"Ja hevonen sai surmansa?"

"Ah, teidän majesteettinne tietää sen?"

"Minulle kerrottiin, että Rochin-metsikön tienristeyksestä oli löytynyt hevonen kuolleena. Oletin, että se oli de Guichen ratsumies."

"Niin kyllä olikin, sire."

"No, se hevosesta; mutta miten de Guichen kävi?"

"Hän suistui päistikkaa maahan, jolloin karju vielä tonki

hätäkin, rusentaen käden ja haavoittaen rintaan."

"Se oli kamala onnettomuus, mutta täytyy sanoa, että se oli hänen oma vikansa. Mennä sellaiseen kamppailuun pistooleilla! Hän oli siis unohtanut Adoniksen sadun?"

Manicamp raapaisi korvallistaan.

"Se oli todellakin suurta ajattelemattomuutta", myönsi hän.

"Miten te selitätte sen, herra de Manicamp?"

"Sire, kaiketi se oli niin kirjoitettu kohtalon kirjaan."

"Ahaa, te olette sallimanuskoja!"

Manicamp liikahteli kuin tulisilla hiilillä.

"Minä olen teille pahastuksissani, herra de Manicamp", jatkoi kuningas.

"Minulle, sire!"

"Niin! Mitä! Te olette de Guichen likeinen ystävä, tiedätte hänen saaneen päähänsä tuollaisen hullutuksen, ettekä pidätä häntä?"

Manicamp ei tiennyt mitä sanoa; kuninkaan sävy ei oikein ilmaissut täyttä vakaumusta. Toiselta puolen ei siinä ilmennyt draamallista ankaruutta eikä kuulustelijan tiukkuutta. Kuninkaan ääni kuulosti enemmän ilvehtivältä kuin uhkaavalta.

"Ja te sanotte siis", pitkitti kuningas, "että se oli todellakin de Guichen ratsu, joka löydettiin hengettömänä?"

"Oh, hyvä Jumala, niin, tietenkin."

"Eikö se hämmästyttänyt teitä?"

"Ei ollenkaan, sire: teidän majesteettinne muistanee, että herra de Saint-Maurelta samalla tavoin surmattiin hevonen alta

viime metsästysretkellä."

"Silloin karju sai reväistyksi mahan auki."

"Aivan niin, sire..."

"Jos de Guichenkin ratsu olisi tullut siten raadelluksi, niin eihän se ihmetyttäisi minua, *pardieu!*"

Manicampin silmät remahtivat suuriksi.

"Mutta se on merkillistä", jatkoi kuningas, "että de Guichen hevoselta rusentuikin pää."

Manicamp näytti hämmentyneeltä.

"Vai erehdynkö minä?" tiukkasi kuningas. "Eikö de Guichen ratsua sattunut ohimoon? Myöntänette, herra de Manicamp, että se oli eriskummainen isku."

"Sire, te tiedätte, että hevonen on hyvin älykäs eläin; se on nähtävästi yrittänyt puolustautua."

"Mutta hevonen puolustautuu takajaloillaan eikä pyri puskemaan."

"Sitten lieneekin hevonen säikähtynyt, tuiskahtanut nurin", lateli Manicamp, "ja karju käsittäähän, sire, karju..."

"Niin, olkoonkin hevosen käynyt sillä tavoin; mutta ratsastaja?"

"No, se on yksinkertaista: karju on kääntynyt hevosesta mieheen, ja niinkuin minulla jo on ollut kunnia mainita teidän majesteetillenne, se musersi de Guichelta käden juuri silloin kun hän aikoi ampua toisen laukauksensa; ja heti jälkeenpäin se torahampaallaan vihlaasi rintaa."

"Tuo on todellakin peräti todennäköistä, herra de Manicamp,

te olette kaunopuheinen mies ja erinomainen kertoja."

"Teidän majesteettinne on hyvin armollinen", sanoi Manicamp kumartaen aivan pyörällä päästään.

"Mutta tästä päivästä alkaen minä kiellänkin aatelismiehiltä villikarjun pyynnin väijyksistä. *Peste*, yhtä hyvin voisi tehdä kaksintaistelun heille luvalliseksi!"

Manicamp säpsähti ja oli vetäytymäisillään pois.

"Onko teidän majesteettinne tyytyväinen?" kysyi hän kuitenkin vielä.

"Peräti; mutta älkää lähtekö vielä, herra de Manicamp", sanoi Ludvig; "minulla on piakkoin lisää puhuttavaa."

– Hohoi, – ajatteli d'Artagnan, – eipä tuokaan kelpaa meikäläisen miehen rinnalle.

Ja sitä mietettä seurannut huokaus saattoi merkitä: – Hohoi, missä meikäläiset miehet jo kaikki ovatkaan!

Manicamp umpikujassa

Samassa palatsinvartija kohotti oviverhoa ja ilmoitti kuninkaan henkilääkärin.

"Ahaa!" huudahti Ludvig; "tässähän herra Valot tuleekin loukkaantuneen luota. Saamme tietoja hänen voinnistaan."

Manicamp tunki olonsa yhä tukalammaksi.

"Tällä tavoin pääsemme lopulliseen selvyyteen", lisäsi kuningas ja katsoi d'Artagnaniin, joka ei silmänsäkään räpäyttänyt.

Herra Valot astui sisään.

Henkilöiden ryhmitys oli huoneessa ennallaan: kuningas istumassa, de Saint-Aignan yhä nojallaan hänen tuoliaan vasten, d'Artagnan huolettomana seinävierellä, Manicamp jäykästi seisoalla.

"No herra Valot", aloitti kuningas, "oletteko noudattanut käskyjäni?"

"Mitä kiireellisimmin, sire."

"Olette käynyt virkatoverinne luona Fontainebleaussa?"

"Niin, sire."

"Ja siellä tavannut herra Guichen?"

"Kyllä, sire."

"Missä tilassa? Puhukaa suoraan."

"Hyvin huonossa tilassa, sire."

"Metsäkarju ei toki syönyt häntä suihinsa?"

"Syönyt ketä?"

"Guichea."

"Mikä metsäkarju?"

"Se, joka häntä raateli."

"Herra de Guicheako muka on villisika repinyt?"

"Niin ainakin sanotaan."

"Pikemmin joku salametsästäjä..."

"Mitä? Salametsästäjä..."

"Joku mustasukkainen aviomies, joku pahoinpidelty rakastaja on saattanut kostoksi ampua häntä."

"Mutta mitä nyt haastattekaan, herra Valot? Eivätkö herra de Guichen vammat ole villikarjun torahampaitten iskemiä?"

"Herra de Guiche on haavoittunut pistoolin luodista, joka on murskannut oikean käden nimettömän ja pikkusormen ja sitten rinnan kohdalta tunkeutunut kylkilihaksiin."

"Luodista! Oletteko varma, että herra de Guiche on haavoittunut luodista?" huudahti kuningas muka ihmeissään.

"*Ma foi*", vakuutti Valot, "niin totta kuin se on tässä, sire." Ja hän näytti kuninkaalle puoliksi litistyneen luodin.

Kuningas katseli esinettä, mutta ei koskenut siihen.

"Oliko poikarukalla tuo rinnassaan?" kysyi hän.

"Ei aivan. Luoti ei ollut läpäissyt, vaan litistynyt, kuten näette, joko pistoolin liipaisimen suojakaarta tai rintalastan oikeata syrjää vasten."

"Hyvä Jumala!" huudahti kuningas vakavasti; "te ette tuosta virkkanut minulle sanaakaan, herra de Manicamp!"

"Sire..."

"Mitä juttua oikeastaan olette sepustanutkaan minulle karjusta, väijytyksestä, öisestä raatelukohtauksesta? No puhukaa."

"Voi, sire..."

"Minusta näyttää, että te olitte oikeassa", virkkoi kuningas kääntyen muskettisoturien kapteeniin, "ja että on tapahtunut kaksintaistelu."

Kuninkaalla oli ennen kaikkia suurille henkilöille suotu kyky paljastaa alempansa ja saada heidät ärtymään toisilleen. Manicamp loi muskettisoturiin perin moittivan katseen. D'Artagnan ymmärsi tämän paheksumisen eikä tahtonut jäädä syytöksen painamaksi. Hän astahi lähemmäksi.

"Sire", sanoi hän, "teidän majesteettinne käski minun mennä katsastamaan teitten risteystä Rochinin metsikössä ja arveluni mukaan ilmoittaa teille, mitä siellä oli tapahtunut. Minä olen esittänyt tekemäni huomiot, mutta en ole lausunut mitään nimiä. Hänen majesteettinsa itse ensimmäisenä mainitsi kreivi de Guichen."

"Hyvä, hyvä, monsieur!" virkkoi kuningas ylväästi. "Te olette täyttäneet velvollisuutenne, ja minä olen teihin tyytyväinen; sen täytyy teille riittää. Mutta te, herra Manicamp, ette ole täyttäneet omaanne, sillä te olette minulle valehdellut."

"Valehdellut, sire! Se on kova sana."

"Keksikää toinen."

"Sire, en sitä yritä. Olen jo onnettomuudekseni pahoittanut teidän majesteettianne, ja pidän parhaana nöyrästi vastaanottaa moitteet, jotka katsotte tarpeelliseksi minulle lausua."

"Olette oikeassa, monsieur, totuuden salaaminen pahoittaa aina mieltäni."

"Toisinaan, sire, ei tiedä."

"Älkää valehdelko enää, muutoin teen rangaistuksenne kaksinkertaiseksi."

Manicamp kumarsi kalveten. D'Artagnan tuli vielä askeleen lähemmäksi, päättäen asettua väliin, jos kuninkaan yltyvä suuttumus kiihtyisi määrättyjen rajojen yli.

"Monsieur", jatkoi kuningas, "te näette, että asiaa on turha kieltää kauemmin. Herra de Guiche on taistellut."

"Minä en väitä vastaan, sire, ja teidän majesteettinne olisi ollut jalomielinen, jos ette olisi pakottanut herrasmiestä valehtelemaan."

"Pakottanut! Kuka teitä pakotti?"

"Sire, herra de Guiche on ystäväni. Teidän majesteettinne on kieltänyt kaksintaistelut kuolemanrangaistuksen uhalla. Vale saattoi pelastaa ystäväni. Minä valehtelin."

"Hyvä", jupisi d'Artagnan, "siinäpä on aika poika, *mordioux!*"

"Monsieur", muistutti kuningas, "valehtelemisen sijasta olisi pitänyt ehkäistä kaksintaistelu."

"Oh, sire, teidän majesteettinne, joka olette Ranskan täydellisin ritari, tietää hyvin, että me miekkamiehet emme

koskaan ole katsoneet herra de Bouttevillea häväistyksi sillä, että hänet mestattiin. Häpäisevää on vihollisensa välttäminen eikä pyövelin kohtaaminen muodollisen lainpölkemisen takia."

"No olkoon", myönsi Ludvig XIV, "tahdonpa antaa teille tilaisuuden korjata kaikki."

"Jos se soveltuu herrasmiehelle, käytän sitä innokkaasti ja mielihyvin."

"Herra de Guichen vastustajan nimi?"

"Ohhoh!" jupisi d'Artagnan; "joko jatkamme Ludvig XIII:n malliin...?"

"Sire..." virkahti Manicamp moittivalla äänellä.

"Ette näy tahtovan nimetä häntä?"

"Sire, minä en tunne häntä."

"*Bravo!*" äännähti d'Artagnan hyväksyvästi.

"Herra de Manicamp, luovuttakaa miekkanne kapteenille."

Manicamp kumarsi siroasti, irroitti hymyillen miekkansa hankauksesta ja ojensi sen muskettisoturille.

Mutta de Saint-Aignan kiirehti d'Artagnanin ja vangittavan väliin.

"Sire", virkkoi hän, "teidän majesteettinne luvalla..."

"Ole hyvä", myöntyi kuningas, ehkä sydämessään hyvilläänkin siitä, että joku asettui hänen itsensä ja sen kiukustuksen väliin, johon hän oli päästänyt luontonsa kiihoittumaan.

"Manicamp, te olette urhea mies, ja kuningas osaa antaa arvoa käytöksellenne; mutta tahtomalla liian hyvin palvella ystäviään

tulee vain vahingoittaneeksi heitä. Manicamp, te tiedätte nimen, jota hänen majesteettinsa kysyy."

"Se on totta, minä tiedän sen."

"No sanokaa se siis."

"Jos minun olisi pitänyt se sanoa, olisin sen jo tehnyt."

"Sitten sanon sen minä, jota ei vaivaa sellainen tunnantarkka arkailu kuin teitä."

"Te... te olette vapaa tekemään tahtonne mukaan; mutta kuitenkin minusta tuntuu..."

"Oh, riittää jo jalomielisyyttä; minä en noin vain laske teitä Bastiljiin. Puhukaa, tai minä puhun."

Manicamp oli älykäs mies, ja hän käsitti tehneensä kylliksi, antaakseen itsestään edullisen käsityksen. Nyt oli vain jatkettava samaan suuntaan, voittaakseen jälleen kuninkaan suosion.

"Puhukaa vain, monsieur", sanoi hän de Saint-Aignanille. "Minä puolestani olen tehnyt kaikki, mihin omatuntoni on minua velvoittanut, ja omantuntoni äänen täytyikin olla hyvin ankara", lisäsi hän kuninkaaseen kääntyen, "koska se on voittanut hänen majesteettinsakin käskyt. Mutta hänen majesteettinsa antaa minulle anteeksi, kun saa tietää, että minun oli puolustettava naisen kunniaa."

"Naisen?" kysyi kuningas levottomana.

"Niin, sire."

"Oliko nainen taistelun aiheena?"

Manicamp kumarsi. Kuningas nousi ja lähestyi de Manicampia.

"Jos se nainen on korkeassa asemassa", sanoi hän, "niin en moiti vaiteliaisuuttanne – päin vastoin."

"Sire, kaikki, joilla on yhteyttä kuninkaan tai hänen veljensä huonekunnan kanssa, ovat minun mielestäni korkeassa asemassa."

"Veljeni huonekunnan?" toisti Ludvig XIV ikäänkuin epäroiden. "Onko taistelu saanut alkunsa veljeni seurueeseen kuuluvasta naisesta?"

"Tai Madamen."

"Ah, Madamenko?"

"Niin, sire."

"Ja se nainen...?"

"On eräs hänen kuninkaallisen korkeutensa Orléansin herttuattaren hovineitoja."

"Jonka tähden sanotte herra de Guichen taistelleen?"

"Niin, ja tällä kertaa en enää valehtele."

Ludvig teki hämmentyneen liikkeen.

"Hyvät herrat", virkkoi hän läsnäolijoihin kääntyen, "suvainnette hetkiseksi poistua. Minun on tarvis jäädä herra de Manicampin kanssa kahden kesken. Tiedän, että hänellä on minulle esitettävänä tärkeitä seikkoja puolustukseksi ja että hän ei rohkene sitä tehdä todistajain kuullen... Pitäkää miekkanne, herra de Manicamp."

Manicamp pani miekan takaisin hankkilukseensa.

"Se veitikka on totisesti hyvin kylmäverinen", mutisi muskettisoturi tarttuessaan de Saint-Aignanin käsivarteen ja

poistuessaan tämän kanssa.

"Kyllä hän pujottautuu pinteestä", kuiskasi jälkimmäinen d'Artagnanin korvaan.

"Ja kunniakkaasti sittenkin, herra kreivi."

Manicamp loi Saint-Aignaniin ja kapteeniin kiitollisen silmäyksen, joka jäi kuninkaalta huomaamatta.

– Kas vain, – tuumi d'Artagnan astuessaan kynnyksen yli; – minulla oli huono käsitys uudesta sukupolvesta, mutta erehdyinpä! Noissa nuorissa herroissa on kuntoakin edustettuna.

Valot astui suosikin ja kapteenin edellä ulos työhuoneesta. Kuningas ja Manicamp jäivät kahdenkeskiseen haasteluun.

158.

D'Artagnan myöntää erehtyneensä ja Manicampin olleen oikeassa

Mennen ovelle asti kuningas vakuuttausi omin silmin, että ketään ei ollut kuuntelemassa, ja palasi sitten äkkiä, asettuen puhuteltavansa eteen.

"Kas niin", virkkoi hän, "nyt kun olemme yksinämme, selittäkää minulle asia, herra de Manicamp."

"Mitä avomielisimmin, sire", vastasi nuori mies.

"Ja ennen kaikkea", lisäsi kuningas, "tietäkää, että mikään ei ole minulle niin sydämen asiana kuin naisten kunnia."

"Sentähden koetinkin ottaa huomioon teidän hienotunteisuutenne, sire."

"Niin, nyt käsitän kaikki. Te sanotte kysymyksen siis koskeneen jotakuta kälyni hovineitoa, – että asianomainen henkilö, de Guichen vastustaja, sanalla sanoen mies, jota ette tahdo mainita..."

"Mutta jonka herra de Saint-Aignan teille mainitsee, sire."

"Niin; te sanotte siis, että se mies on loukannut jotakuta Madamen huonekunnasta."

"Niin, neiti de la Vallièrea, sire."

"Ah!" huudahti kuningas kuin olisi sitä odottanut ja kuin tämä isku kumminkin olisi lävistänyt hänen sydämensä. "Ah, neiti de

la Vallièreako herjattiin?"

"En tahdo suinkaan väittää, että häntä oikeastaan herjattiin, sire."

"Mutta toki..."

"Minä sanon, että hänestä puhuttiin sopimattomin sanoin."

"Sopimattomin sanoin neiti de la Vallièresta! Ja te kieltäydytte minulle ilmoittamasta, kuka se hävytön oli...?"

"Sire luulin sen sovituksi ja teidän majesteettinne luopuneen vaatimasta minua ilmiantajaksi."

"Se on totta, olette oikeassa", vastasi kuningas hilliten itään.

"Saankin muuten kyllä pian tietää, ketä minun on rangaistava."

Manicamp näki hyvin, että tässä oli kysymyksen tärkein kohta. Kuningas taasen huomasi joutuneensa hieman liian pitkälle ja jatkoi rauhallisemmin:

"Enkä suinkaan rankaise siksi, että asia koskee neiti de la Vallièrea, vaikka pidänkin häntä erityisesti arvossa, vaan senvuoksi, että riidan syynä on nainen. Ja minä vaadin, että hovissani kunnioitetaan naisia ja että kartetaan kiistoja."

Manicamp kumarsi.

"No, antakaahan nyt kuulla, herra de Manicamp", kehoitti kuningas, "mitä neiti de la Vallièresta puhuttiin."

"Mutta eikö teidän majesteettinne sitä arvaa?"

"Minäkö?"

"Teidän majesteettinne kyllä tietää, minkälaista leikinlaskua nuoret miehet saattavat itselleen sallia."

"Sanottiin kaiketi hänen rakastavan jotakuta", yritti kuningas.

"Se on luultavaa."

"Mutta neiti de la Vallièrella on oikeus rakastaa ketä vain haluaa", sanoi Ludvig.

"Sitä de Guiche juuri väittikin."

"Ja senkö vuoksi hän ryhtyi taistelemaan?"

"Niin, sire, vain siitä syystä."

Kuningas punastui.

"Ja ettekö tiedä mitään enempää?"

"Mistä asiasta, sire?"

"No, siitä perin mielenkiintoisesta seikasta, josta juuri kerrotte."

"Ja mitä haluaisi kuninkaani minun siitä vielä tietävän?"

"Kah, esimerkiksi sen miehen nimen, jota la Vallière rakastaa ja jota rakastamasta de Guichen vastustaja tahtoi häneltä evätä oikeuden?"

"Sire, minä en tiedä mitään, en ole mitään kuullut, mitään havainnut; mutta minä pidän de Guichea suurena sieluna, ja jos hän on tilapäisesti ruvennut de la Vallièren suojelijan sijaiseksi, johtuu se siitä, että tämä suojelija on liian korkeassa asemassa itse ryhtyäkseen häntä puolustamaan."

Nämä sanat olivat enemmän kuin läpikuultavat, ja ne saivatkin kuninkaan punehtumaan, mutta tällä kertaa mielihyvystä. Hän taputti Manicampia hiljaa olkapäälle.

"Hyvä, hyvä, te ette ole ainoastaan älykäs poika, herra de Manicamp, vaan myöskin uljas mies, ja ystävänne de Guichen

kaltaiset vaeltavat ritarit ovat minulle mieluisia. Tehän ilmoitatte sen hänelle?"

"Teidän majesteettinne antaa minulle siis anteeksi?"

"Täydellisesti."

"Ja minä olen vapaa?"

Kuningas hymyili ja ojensi kätensä Manicampille. Tämä suuteli sitä.

"Te muuten", lisäsi kuningas, "olette oivallinen kertoja."

"Minäkö, sire?"

"Te olette antanut minulle erinomaisen selostuksen tuosta de Guichelle sattuneesta tapaturmasta. Minä näen karjun syöksyvän metsästä, näen hevosen kaatuvan kuoliaaksi, näen eläimen hyökkäävän hevosesta ratsastajan kimppuun. Te ette kerro, monsieur, te kuvailette."

"Sire, teidän majesteettinne suvaitsee luullakseni laskea minusta leikkiä", virkkoi Manicamp.

"Päinvastoin", vastasi Ludvig XIV vakavasti, "olen niin tosissani, herra de Manicamp, että haluan teidän kertovan kaikille tämän seikkailun."

"Väijytykseikkailun?"

"Niin, sellaisena kuin olette sen minulle kertonut, muuttamatta siitä sanaakaan. Ymmärrättekö?"

"Täydellisesti, sire."

"Ja te kerrotte sen?"

"Hetkistäkään viivyttlemättä."

"Hyvä on, menkää nyt itse kutsumaan herra d'Artagnan;

ettehän häntä enää pelänne."

"Oi, sire, kun nyt olen varma teidän majesteettinne hyvästä suosiosta, en enää pelkää mitään."

"Kutsukaa hänet siis", käski kuningas.

Manicamp avasi oven.

"Messieurs", huusi hän, "kuningas kutsuu teitä."

D'Artagnan, Saint-Aignan ja Valot palasivat sisälle.

"Hyvät herrat", sanoi kuningas, "kutsutan teidät ilmoittaakseni että herra de Manicampin kertomus on minua täydellisesti tyydyttänyt."

D'Artagnan loi lääkäriin toiselta puolen ja Saint-Aignaniin toiselta katseen, joka merkitsi: – No, mitä minä teille sanoin?

Kuningas vei Manicampin ovelle ja kuiskasi:

"Pidettäköön herra de Guichesta hyvää huolta, ja tulkoon hän kaikin mokomin pian terveeksi. Tahdon rientää kiittämään häntä kaikkien naisten nimessä, mutta varsinkin varoittamaan häntä uudestaan ryhtymästä sellaiseen."

"Vaikka hänen täytyisi kuolla sata kertaa, sire, alkaa hän sata kertaa uudestaan, jos teidän majesteettinne kunnia on kysymyksessä."

Tämä oli suorasukaista. Mutta olemme jo sanoneet, että kuningas Ludvig XIV rakasti suitsutusta, ja kunhan sitä hänelle vain tarjottiin, hän ei ollut kovin vaateliias sen laatuun nähden.

"Hyvä on, hyvä on", virkkoi hän jättäessään Manicampille hyvästi, "minä käyn itse de Guichen luona ja puhun hänelle järkeä."

Manicamp poistui, astellen takaperin.

Sitten kuningas palasi kolmen läsnäolijan luo.

"Herra d'Artagnan!" sanoi hän.

"Sire."

"Sanokaahan, mistä johtuu, että näköne on niin hämärä, vaikka teillä tavallisesti on perin hyvät silmät?"

"Minunko näköni hämärä, sire?"

"Epäilemättä."

"Täytyyhän tietysti niin olla, koska teidän majesteettinne sen sanoo.

Mutta missä suhteessa se on huono, jos rohkenen kysyä?"

"No siinä Rochinin metsikön tapahtumassa."

"Ahaa!"

"Epäilemättä. Te olette ollut huomaavianne kahden hevosen jäljet, kahden miehen jäljet, keksinyt muka yksityisseikkoja taistelusta. Mitään tuosta kaikesta ei ole ollut olemassa. Pelkkää mielikuvitusta!"

"Ahaa!" äännähti d'Artagnan toistamiseen.

"Näin on laita noiden hevosten jälkien, samoin muidenkin taistelun merkkien. De Guiche kamppaili metsäsian kanssa siinä kaikki. Mutta se kamppailu näkyy kaikesta päättäen olleen pitkä ja kamala!"

"Ahaa!" äänteli d'Artagnan yhä.

"Ja ajatella, että hetkeksikään uskoin sellaista erehdystä. Mutta te puhuittekin niin varmana."

"Minulla tosiaan täytyi olla silmät sokaistuina, sire", myönsi

d'Artagnan niin suopeasti, että kuningas tuli ihan hyvälle mielelle.

"Te siis myönnätte sen?"

"*Pardieu*, sire, kuinka sitten!"

"Joten nyt näette asian...?"

"Aivan toisena kuin puoli tuntia sitten."

"Ja mistä katsotte tämän muuttuneen käsityksenne johtuvan?"

"No, asiahan on hyvin helposti selitettävissä, sire! Puoli tuntia sitten palasin Rochinin metsiköistä, jossa minulla ei ollut muuta valoa kuin tallilyhty-pahainen..."

"Jotavastoin tällä hetkellä...?"

"Tällä hetkellä minulla on kaikki kabinetinne kynttilät ja lisäksi kuninkaan kaksi silmää, jotka valaisevat kuin auringot."

Kuningas purskahti nauruun, ja de Saint-Aignan alkoi hohottaa.

"Kävi niinkuin herra Valotin kanssa", jatkoi d'Artagnan, ottaen sanan kuninkaan suusta: "hän ei ainoastaan kuvitellut, että herra de Guiche oli haavoittunut luodista, vaan vielä luuloitteli kaivaneensa sen hänen rinnastaan."

"*Ma foi!*", virkkoi Valot, "tunnustan..."

"Ettekö te niin uskonut?" pitkitti d'Artagnan.

"Minun on sanottava", vastasi Valot, "etten sitä ainoastaan uskonut, vaan että olen yhä valmis sen vannomaankin."

"Hei, hyvä tohtori, unta kaikki!"

"Untako?"

"Herra de Guichen haava on unta! Luoti on unta!.. ja uskokaa

minua, älkää hiiskuko siitä hupsutuksesta enempää."

"Paikalleen puhuttu", virkkoi kuningas; "d'Artagnanin teille antama neuvo on hyvä. Älkää puhuko unestanne enää kellekään, herra Valot, ja annan sanani siitä, että te ette sitä kadu. Hyvää yötä, messieurs. Oi, onpa surkeata joutua villikarjun kynsiin!"

"Surkeata on sortua metsäkarjun raadeltavaksi!" toisti d'Artagnan hyvin äänekkäästi.

Ja hän toisteli tätä lausetta vielä kaikkien kulkemiensa huoneiden läpi, ja lähtiessään linnasta hän vei Valotin mukanaan.

"Nyt, kun olemme kahden kesken", lausui kuningas de Saint-Aignanille, "mikä on de Guichen vastustajan nimi?"

De Saint-Aignan katsoi kuninkaaseen.

"Oh, älä epäröi", rohkaisi tämä, "tiedäthän, että minun täytyy antaa anteeksi."

"De Wardes", vastasi de Saint-Aignan.

"Hyvä."

Mutta mennessään yksityishuoneeseensa Ludvig XIV virkahti kiivaasti itsekseen: "Anteeksianto ei ole unohdusta."

159.

Hyvä on pitää kaksi jännettä jousessaan

Manicamp läksi kuninkaan luota peräti onnellisena, kun oli niin hyvin suoriutunut. Mutta aikoessaan portaitten alapäässä sivuuttaa eräät oviverhot hän tunsi yhtäkkiä jonkun nykäisevän hihasta.

Hän kääntyi ja näki käytävässä odottelevan Montalaisin, joka eteenpäin kumartuneena kuiskasi hänelle salaperäisesti:

"Monsieur, tulkaa nopeasti, minä pyydän."

"Ja mihin sitten, mademoiselle?" kysyi Manicamp.

"Ensiksikin sanon, että todellinen ritari ei olisi minulle lainkaan tehnyt tätä kysymystä, vaan seurannut mitään selitystä kaipaamatta."

"Hyvä on, mademoiselle", virkkoi Manicamp, "olen valmis käyttäytymään todellisena ritarina."

"Ei, se on myöhäistä, ettekä te siitä enää saisi ansiota. Me menemme Madamen luo."

"Ah, ah!" huudahti Manicamp. "Menkäämme Madamen luo."

Ja hän seurasi Montalaisia, joka riensi edellä keveänä kuin Galatea.

– Tällä kertaa, – ajatteli Manicamp seuratessaan opastansa, – en usko metsästysjuttujen oikein vetelevän.

Yritämmepä kuitenkin, ja tarpeen tullen... *ma foi*, tarpeen tulen keksimme jotakin muuta.

Montalais kiirehti yhä vinhasti eteenpäin.

– Onpa väsyttävää, – tuumi Manicamp, – kun täytyy samalla kertoa käyttää sekä aivojansa että koipiaan!

Viimein he päätyivät perille.

Madame oli saanut laittautuneeksi komeaan yöpukuunsa; mutta tietenkin hän oli täten pukeutunut ennen kuin joutui kokemaan niitä mielenliikutyksiä, jotka häntä kuohuttivat. Hän odotti silminnähtävän kärsimättömästi. Montalais ja Manicamp tapasivatkin hänet ovella seisomassa. Kuullessaan askeleet oli Madame tullut vastaan.

"Ah", virkkoi hän, "vihdoinkin!"

"Tässä on herra de Manicamp", vastasi Montalais.

Manicamp teki kohteliaan kumarruksen. Madame antoi Montalaisille merkin poistua. Nuori tyttö totteli.

Madame seurasi häntä ääneti silmillään, kunnes ovi sulkeutui hänen jälkeensä. Sitten kääntyen Manicampiin:

"Mitä kuulenkaan, herra de Manicamp?" hän kysyi. "Onko joku haavoittuneena linnassa?"

"Valitettavasti, Madame... Herra de Guiche."

"Niin, herra de Guiche", toisti prinsessa. "Olin tosiaankin kuullut siitä kerrottavan, mutta kukaan ei vahvistanut huhua. Herra de Guichelleko se onnettomuus siis todellakin tapahtui?"

"Juuri hänelle, Madame."

"Tiedättehän, herra de Manicamp", tokaisi prinsessa

kiihkeästi, "että kuningas ei suvaitse kaksintaisteluita?"

"Tietysti, Madame; mutta eikö kaksinottelu metsänotuksen kanssa ole hänen majesteettinsa silmissä oikeutettu?"

"Oh, ette tahtone loukata minua otaksumalla, että uskoisin järjetöntä satua herra de Guichea haavoittaneesta villisiasta? En tiedä, missä tarkoituksessa sitä levitetään. Ei, ei, monsieur; asian oikea laita on tunnettu, ja tällä hetkellä herra de Guiche haavojensa tuottaman tuskan lisäksi on vaarassa menettää vapautensa."

"Ah, Madame", sanoi Manicamp, "sen hyvin tiedän. Mutta mitä tehdä?"

"Oletteko tavannut hänen majesteettinsa?"

"Olen, Madame."

"Mitä hänelle sanoitte?"

"Kerroin hänelle, miten herra de Guiche oli ollut saalista väijymässä, miten karju oli syöksynyt esille Rochinin metsästä, miten herra de Guiche oli tähdännyt sitä ja raivostunut eläin uudestaan hyökännyt ampujan päälle, surmannut hänen hevosesensa ja pahasti repinyt häntä itseäänkin."

"Ja uskoiko kuningas tuon kaiken?"

"Täydellisesti."

"Oo, te kummastutatte minua, herra de Manicamp, te kummastutatte minua suuresti."

Ja Madame käveli huoneessaan pitkin ja poikin, luoden tuon tuostakin kysyvän silmäyksen Manicampiin, mutta tämä pysyi perin tyynenä ja liikkumatta paikalla, johon oli sisälle astuessaan

asettunut. Lopulta prinsessa pysähtyi.

"Kuitenkin", hän, virkkoi "kaikki täällä ovat yhtä mieltä siitä, että tuolla haavoittumisella on toinen syy."

"Ja mikä syy, Madame?" sanoi Manicamp. "Saanko tehdä teidän korkeudellenne tämän kysymyksen?"

"Tekö sitä kysytte, te, joka olette herra de Guichen harras ystävä ja uskottu?"

"Hoo, Madame, ystävä kyllä, mutta en uskottu. De Guiche on niitä miehiä, joilla voi olla ja varmaan onkin salaisuuksia, mutta jotka eivät niitä ilmaise. De Guiche on vaitelias, Madame."

"No, sitten on minulla ilo kertoa teille ne herra de Guichen teiltä pidättämät salaisuudet", sanoi prinsessa närkeästyneenä. "Sillä saattaisipa kuningas kysellä teiltä toistamiseen, ja jos tällä toisella kerralla esittäisitte hänelle saman kertomuksen kuin ensimmäiselläkin, hän ehkä ei siihen tyytyisi."

"Mutta, Madame, minä luulen, että teidän korkeutenne erehtyy kuninkaan suhteen. Hänen majesteettinsa on ollut minuun hyvin tyytyväinen, sen vannon teille."

"Sallikaa minun sitten sanoa, herra de Manicamp, että se vain todistaa hänen majesteettinsa olevan kovin helposti tyydytettävissä."

"Luulen teidän korkeutenne olevan väärässä sellaista otaksuessanne. Hänen majesteettinsa on tunnettu siitä, että hän ottaa huomioon vain päteviä perusteita."

"Ja uskotteko hänen olevan hyvillään liehakoivasta valheestanne, kun hän huomenna saa kuulla herra de Guichen

joutuneen ystävänsä herra de Bragelonnen puolesta riitaan ja siitä kaksintaisteluun?"

"Riitaan herra de Bragelonnen puolesta?" sanoi Manicamp tekeytyen mitä yksinkertaisimmaksi; "mitä teidän korkeutenne suvaitseekaan minulle puhua?"

"Mitä ihmeellistä siinä on? Herra de Guiche on herkkä ja ärtynyt; hän menettää helposti malttinsa."

"Päinvastoin, Madame, herra de Guiche on minun mielestäni hyvin kärsivällinen, eikä ollenkaan herkkä kiihtymään ilman painavia syitä."

"Mutta eikö ystävyys ole painava syy?" kysyi prinsessa.

"Oh, tietysti, Madame, ja varsinkin hänenlaisensa miehen sydämelle."

"No niin, herra de Bragelonne on herra de Guichen ystävä. Ettehän sitä tosiasiaa kiellä?"

"Perin hyvä ystävä."

"No, herra de Guiche ryhtyi herra de Bragelonnea puoltamaan, ja kun herra de Bragelonne oli poissa eikä voinut taistella, taisteli de Guiche hänen puolestaan."

Manicamp alkoi hymyillä, nyökkäsi pari kertaa ja kohautti olkapäitään. Nämä liikkeet merkitsivät: – Hitto, jos sitä nyt välttämättömästi tahdotte!..

"Mutta puhukaa nyt toki", pyysi prinsessa kärsimättömästi.

"Minäkö?"

"Niin tietysti. On selvää, että olette toista mieltä kuin minä ja että teillä on jotakin sanottavaa."

"Minulla on sanottavana vain yksi asia, Madame: en ymmärrä rahtuakaan siitä, minkä kertomisella olette minua kunnioittanut."

"Mitä! Ettekö ymmärrä mitään herrojen de Guichen ja de Wardesin välisestä riidasta?" huudahti prinsessa melkein kiukustuneena.

Manicamp oli vaihi.

"Kiistasta", jatkoi Madame, "joka syntyi jostakin pahansuovasta vihjauksesta ja enemmän tai vähemmän koski erään naisen kunniaa?"

"Ah, erään naisen? Se muuttaa asian", virkkoi Manicamp.

"Alatte kai jo käsittää?"

"Teidän korkeutenne suokoon minulle anteeksi, mutta en uskalla..."

"Ette uskalla?" sanoi Madame pahastuksissaan. "Hyvä, odottakaa, sitten minä aion uskaltaa."

"Madame, Madame!" huudahti Manicamp ikäänkuin säikähtyneenä. "Varokaa, mitä puhutte."

"Haa, näyttää siltä, että jos olisin mies, taistelisivat minun kanssani hänen majesteettinsa säännöksistä huolimatta, kuten herra de Guiche taisteli herra de Wardesin kanssa, – ja kaikki tuo neiti de la Vallièren kunniaa."

"Neiti de la Vallièren!" huudahti Manicamp, äkkiä hätkähtäen kuin ei olisi aavistamallakaan odottanut sen nimen lausumista.

"Oh, mikä teitä vaivaa, herra de Manicamp, kun tuolla lailla hypähdätte?" virkkoi Madame ivallisesti. "Olisitteko te kylliksi nenäkäs epäilemään hänen kunniaansa?"

"Mutta eihän kaikessa tässä, Madame, ole vähimmässäkään määrässä kysymys neiti de la Vallièren kunniasta."

"Mitä! Kun kaksi miestä ampuu luodin toistensa otsaan naisen tähden, sanotte te, että hänellä ei ole koko asian kanssa mitään tekemistä ja että hänestä ei ole kysymyskään? Oh, en uskonut teitä niin sukkelaksi hoviherraksi, herra de Manicamp."

"Anteeksi, anteeksi, Madame", sanoi nuori mies, "mutta täten emme pääse mihinkään tulokseen. Te suvaitsette puhua minulle toista kieltä, minä näyn puhuvan teille toista."

"Kuinka niin?"

"Anteeksi, luulin ymmärtäväni teidän korkeutenne tahtovan minulle sanoa, että herrat de Guiche ja de Wardes taistelivat neiti de la Vallièren tähden."

"Niinpä niin."

"Neiti de la Vallièrenkö tähden?" toisti Manicamp.

"Ah, hyvä Jumala, en sanonut, että herra de Guiche omakohtaisesti olisi kiintynyt neiti de la Vallièreen; mutta hän puuttui asiaan valtuutettuna."

"Valtuutettuna!"

"No, älkää nyt aina tekeytykö noin säikkyväksi. Tiedetäänhän täällä, että herra de Bragelonne on kihloissa neiti de la Vallièren kanssa ja että hän lähtiessään kuninkaan asialle Lontooseen antoi ystävänsä herra de Guichen tehtäväksi pitää tätä mielenkiintoista neitosta silmällä."

"Ah, minä en enää sano mitään. Teidän korkeutenne näkyy olevan selvillä."

"Tiedän kaikki, sen saatte uskoa."

Manicamp alkoi nauraa, ja tällä hän oli vähällä raivostuttaa prinsessan, jonka tiedämme luonteeltaan jokseenkin närkkääksi.

"Madame", esitti vaitelias Manicamp kumartaen prinsessalle, "haudatkaamme tämä asia, joka ei koskaan täysin selviä."

"Oh, mitä siihen tulee, ei asialle enää mitään voi, ja selvitykset ovat täydelliset. Kuningas saa tietää, että de Guiche on taittanut peitsensä tuon pikku seikkailijattaren puolesta, joka tahtoo näytellä suurellista. Hän saa tietää, että herra de Bragelonnen nimitettyä ystävänsä, herra de Guichen, Hesperidien puutarhan vartijaksi, tämä on virkansa puolesta puraissut markiisi de Wardesia, joka tohti kurkottaa kätensä kultaomenaa poimimaan. Ja eihän teille, herra Manicamp, joka olette niin hyvin selvillä kaikista asioista, ole tietämätöntä, että kuningaskin puolestaan himoitsee tuota mainiota aarretta, ja hän saattaa äkämystä herra de Guichelle tytön puolustajaksi rupeamisesta. Tiedättekö nyt tarpeeksi vai vieläkö kaipaatte muuta selitystä? Puhukaa, kysykää."

"Ei, Madame, en tahdo tietää mitään enempää."

"Kuulkaa kuitenkin vielä, sillä teidän on se tiedettävä, herra de Manicamp; kuulkaa, että hänen majesteettinsa suuttumuksella on peloittavat seuraukset. Hänen luontoisillaan ruhtinailla puhkee rakkaudesta johtunut vihastuminen hirmumyrskyksi."

"Jonka te asetatte, Madame."

"Minä!" huudahti prinsessa kiihkeän ivallisin elein. "Mistä syystä minä sen tekisin?"

"Siksi että te ette suosi väärää tekoja, Madame."

"Ja olisiko teidän mielestänne vääryyttä estää kuningasta lempiseikkailuista?"

"Kyllä te sentään käytte väliin herra de Guichen hyväksi."

"Oh, johan te tulette hulluksi", virkahti prinsessa ylväästi.

"Päinvastoin, Madame, olen selkeällä ajattelupäällä, ja minä toistan, että te puolustatte herra de Guichea kuninkaan edessä."

"Minäkö?"

"Niin."

"Ja minkätähden?"

"Siksi että herra de Guichen asia on teidän asianne, Madame", kuiskasi Manicamp kiihkeästi, ja hänen silmänsä olivat alkaneet hehkua.

"Mitä tarkoitatte?"

"Ihmettelenpä vain, Madame, että teidän korkeutenne ei ole aavistanut verukkeeksi tuota kaksintaistelun yhteydessä mainittua la Vallièrea, jonka nimessä herra de Guiche on tarttunut aseisiin poissaolevan Bragelonnen varakreivin sijasta."

"Verukkeeksi?"

"Niin."

"Mutta minkä verukkeeksi?" toisti prinsessa änkyttäen, sillä hän oli Manicampin katseesta lukenut jotakin.

"Nyt, Madame", lausui nuori mies, "olen luullakseni sanonut kylliksi, jotta teidän korkeutenne ei syytä kuninkaan edessä de Guiche-parkaa. Häneenhän kohdistuvat kaikki vihollisuudet, joita eräs teille hyvin vastakkainen puolue hautoo."

"Näytte päivävastoin tahtovan sanoa, että kaikki ne, jotka eivät rakasta neiti de la Vallièrea, ja vieläpä jotkut niistäkin, jotka hänestä pitävät, kantaisivat kreiville kaunaa?"

"Ah, Madame, menettekö itsepäisyydessä niin pitkälle, ja ettekö avaa korvianne hartaan ystävän sanoille? Täytyykö minun teidän pahoittamisenne uhallakin, täytyykö minun vastoin tahtoani nimetä henkilö, joka oli tämän riidan oikeana aiheena?"

"Henkilö!" toisti Madame punehtuen.

"Täytyykö minun", jatkoi Manicamp, "näyttää teille de Guiche-poloinen ärtyneenä, raivostuneena ja epätoivoisena kaikkien niiden huhujen johdosta, joita siitä henkilöstä kulkee? Pitääkö minun, jos te yhä kieltäydytte häntä tuntemasta ja jos kunnioitus yhä estää minut häntä mainitsemasta – täytyykö minun muistuttaa teille Monsieurin ja lordi Buckinghamin välisistä kohtauksista, herttuan äkillisen maastalähdön aiheuttamista salaviittauksista? Täytyykö minun kuvailla kreivin hartaat pyrkimykset miellyttää, palvella ja suojella sitä henkilöä, jonka ainoan tähden hän elää, jolle ainoalle hän hengittää? No hyvä, minä teen sen, ja muistutettuani teitä kaikesta tuosta te ehkä ymmärrätte, että de Wardesin kauan ärsyttelemänä kreivi menetti malttinsa ja kuullessaan vastustajansa lausuvan ensimmäisen loukkaavan sanan tuosta henkilöstä syytti kosta hehkumaan."

Madame kätki kasvot käsiinsä.

"Monsieur, monsieur!" huudahti hän. "Tiedättekö todella, mitä puhutte ja kelle puhutte?"

"Silloin, Madame", pitkitti Manicamp kuin ei olisi prinsessan huudahduksia kuullutkaan, "teitä ei enää kummastuta kreivin kiihkeä halu etsiä riitaa, eikä hänen ihmeellinen taitonsa siirtää se teidän eduillenne vieraalle alalle. Tässä varsinkin on hänen kykynsä ja kylmäverisyytensä ilmennyt suurenmoisena. Ja jos henkilö, jonka tähden kreivi de Guiche on taistellut ja vuodattanut vertaan, todella on jossakin kiitollisuuden velassa haavoitetulle poloiselle, se ei suinkaan perustu hänen verensä vuodattukseen ja kärsimiinsä kipuihin, vaan sen tulee johtua hänen ryhtymisestään puolustamaan henkilöä, jonka kunnia on hänelle kallisarvoisempi kuin omansa."

"Oo!" huudahti Madame kuin olisi ollut yksinään. "Oo, olisiko se todellakin tapahtunut minun tähteni?"

Manicamp saattoi hengähtää. Hän oli sankarillisesti taistellen voittanut levähdyksen aikaa ja käytti lomahetkeään.

Madame puolestaan istui tovin tuskalliseen haaveiluun vaipuneena. Hänen liikutuksensa saattoi arvata poven rajusta aaltoilusta, silmien raukeudesta ja siitä, että hän usein painoi käden sydämelleen. Mutta hänellä ei keimailu ollut laimeata viehtymystä, vaan päinvastoin tulta, joka etsi ja löysi virikettä.

"Silloin", sanoi hän, "on kreivi samalla kertaa tehnyt palveluksen kahdelle henkilölle, sillä myöskin herra de Bragelonne on herra de Guichelle suuressa kiitollisuuden velassa, sitäkin suuremmassa, kun aina ja kaikkialla johdutaan uskomaan, että tämä jalomielinen ritari on taistellut la Vallièren puolesta."

Manicamp ymmärsi, että prinsessan sydämessä vielä kyti rahtunen epäilyä, ja hän lämpeni vastustuksesta.

"Kauniin palveluksen todellakin", virkkoi hän, "on jalomielinen esitaistelija tehnyt neiti de la Vallièrelle! Kauniin palveluksen hän on tehnyt herra de Bragelonnelle. Kaksintaistelun aiheuttama hälinä puoliksi häpäisee tuon nuoren tytön, ja samainen hälinä tietenkin rikkoo hänen välinsä varakreivin kanssa. Täten ei herra de Wardesin pistoolinlaukauksella ole ollut ainoastaan yksi, vaan kolme seurausta: hän murskaa naisen kunnian, miehen onnen, ja kenties hän on samalla kertaa kuolettavasti haavoittanut erästä Ranskan parhaita ritareja! Ah, Madame, teidän järkeilyenne on hyvin kylmää! Te tuomitsette aina, se ei koskaan anna synninpäästöä."

Manicampin loppusanat häivyttivät viimeisenkin epäilyksen, joka vielä viipyi Madamen mielessä, ehkäkään ei hänen sydämessään. Hän ei enää ollut epäröivä prinsessa, eikä epäluuloinen, varovainen nainen; hänen koko olemuksensa keskittyi sydämeen, joka oli tuntenut syvän haavan vihlovaa tuskaa.

"Kuolettavasti haavoittanut!" läähätti hän. "Oi, herra de Manicamp, ettekö sanonut kuolettavasti haavoittanut?"

Manicamp vastasi vain syvällä huokauksella.

"Te sanotte siis, että kreivi on vaarallisesti haavoittuma?" jatkoi prinsessa.

"Voi, Madame, hän on saanut kätensä murskatuksi ja luodin rintaansa."

"Hyvä Jumala, hyvä Jumala!" vaikeroitsi prinsessa kuumeellisesti kiihtyneenä. "Se on kauheata, herra de Manicamp! Käsi murskattu, niinhän sanoitte? Luoti rinnassa, laupias taivas! Ja tuo heittiö, tuo kurja, tuo murhamies de Wardes on sen tehnyt! Tosiaankaan ei taivas ole oikeudenmukainen."

Manicamp näkyi olevan voimakkaan liikutuksen vallassa. Hän olikin käyttänyt paljon tarmoa puolustuspuheensa viime osassa. Madame taasen ei enää kyennyt harkitsemaan sovinnaisuuksia. Kun vihan tai rakkauden intohimo hänet valtasi, ei niiden kuohumusta mikään ehkäissyt.

Madame lähestyi Manicampia, joka oli painunut tuolille, ikäänkuin murhe olisi ollut kylliksi riittävä puolustus tälle rikkomukselle hovitapoja vastaan.

"Monsieur", virkkoi prinsessa tarttuen hänen käteensä, "puhukaa avoimesti."

Manicamp kohotti päätänsä.

"Onko herra de Guiche hengenvaarassa?" tiedusti Madame yhä.

"Kaksin kerroin", selitti toinen. "Ensiksikin käden valtimon vioittumisesta aiheutuneen verenvuodon tähden, toiseksi rinnan haavasta, jonka lääkäri pelkäsi vahingoittaneen jotakin tärkeätä elintä."

"Hän saattaa siis kuolla?"

"Kuolla, niin, Madame, ja vieläpä ilman sitä lohtua, että tietäisi teidän tunteneen hänen uhrautumisensa."

"Te saatte sen hänelle kertoa."

"Minäkö?"

"Niin; olettehan hänen ystävänsä?"

"Minäkö kertoisin? En suinkaan, Madame; minä sanon herra de Guichelle, jos se onneton vielä kykenee minua kuuntelemaan ainoastaan mitä olen nähnyt, nimittäin teidän tunteettomuutenne häntä kohtaan."

"Monsieur, oi, te ette saa menetellä niin pahasti!"

"Sen vainkin teen, Madame, minä sanon hänelle tämän totuuden. Sillä luonto on sentään voimakas hänen ikäisillään. Lääkärit ovat viisaita, ja jos kreiviparka sattumalta toipuisi vammoistaan, en tahtoisi saattaa häntä vaaraan kuolla sydämen haavasta, sitten kun ruumis on parantunut."

Nämä sanat lausuttuaan Manicamp nousi ja osoittaen syvää kunnioitusta näkyi tahtovan lausua hyvästi.

"Sanokaa minulle ainakin, monsieur", pyysi Madame, pidättäen häntä melkein rukoilevalla sävyllä, "missä tilassa loukkaantunut on? Kuka lääkäri häntä hoitaa?"

"Hänen vointinsa on kovin huono, Madame. Lääkärinä on hänen majesteettinsa oma lääkäri, herra Valot apunaan virkaveljensä, jonka luo herra de Guiche on viety."

"Mitä! Eikö sairasta hoideta linnassa?" huudahti Madame.

"Voi, Madame, poikaparka oli liian heikko, jotta hänet olisi voitu tuoda tänne asti."

"Antakaa minulle hänen osoitteensa, monsieur", pyysi prinsessa innokkaasti. "Minä lähetän tiedustamaan hänen vointiaan."

"Rue du Feurre, tiilikivirakennus valkoisin ikkunaluukuin. Lääkäriin nimikylytti on oven päällä."

"Palaatteko te nyt potilaan luo, herra de Manicamp?"

"Kyllä, Madame."

"Sitten teidän sopisi tehdä minulle palvelus."

"Olen teidän korkeutenne käytettävänä."

"Tehkää niinkuin aiotte, palatkaa herra de Guichen luo, toimittakaa kaikki saapuvilla olevat pois ja suvaitkaa poistua itsekin."

"Madame..."

"Älkäämme tuhlatko aikaa turhiin selityksiin. Asia on näin, – älkää nähkö siinä enempää kuin siinä on, älkääkää kysykö enempää kuin teille sanon. Minä lähetän jonkun seuranaisen, ehkä kaksi, kun on jo niin myöhä. En tahtoisi, että he näkisivät teidät tai suoraan sanoen en soisi teidän näkevän heitä. Tällaista arkailua täytyy varsinkin teidän ymmärtää, herra Manicamp, te kun niin hyvin oivallatte kaikki."

"Oh, kyllähän, Madame. Voinpa tehdä vielä enemmänkin, minä kävelen teidän lähettiläitteenne edellä. Sillä tavoin näytän heille varmasti tien ja olisin heitä suojelemassa, jos he vastoin kaikkia otaksumia sattuisivat varjelusta tarvitsemaan."

"Ja siten he kaiketi myös parhaiten ilman minkäänlaista vaikeutta pääsevät sisälle?"

"Tietysti, Madame; sillä kulkien edellä minä poistan esteet, jos sellaisia sattuisi."

"Hyvä on, menkää, menkää, herra de Manicamp, ja odottakaa

portaitten alipäässä."

"Minä lähdän, Madame."

"Malttakaas."

Manicamp pysähtyi.

"Kun kuulette kahden naisen tulevan alas, niin lähtekää ja seuratkaa taaksenne katsahtamatta kreivirukan luo vievää tietä."

"Mutta jos sattumalta tulisi portaita alas kaksi muuta henkilöä, joista voisin erehtyä?"

"Lyödään kolmasti hiljaa kämmeniä yhteen."

"Hyvä on, Madame."

"Menkää, menkää."

Manicamp kääntyi, kumarsi viimeisen kerran ja poistui ilosta pamppailevin sydämin. Hän tiesi hyvin, että Madamen tulo oli paras voide potilaan haavoihin.

Ei ollut kulunut neljännestuntiakaan, kun hän kuuli ovea varovaisesti avattavan ja jälleen suljettavan. Sitten hän eroitti keveitä askelia, jotka hiipivät porraskäytävää alas, ja lopulta merkiksi sovitut kolme kämmenenlyöntiä. Uskollisena lupaukselleen hän lähti heti, päätänsä kääntämättä suunnaten askeleensa Fontainebleaun katuja pitkin lääkärin asuntoa kohti.

160.

Herra Malicorne Ranskan kuningaskunnan arkistonhoitajana

Kaksi viittoihinsa verhottua naista, mustasta sametista tehdyt puolinaamiot kasvoilla, seurasi arasti Manicampin jälkiä. Ensimmäisessä huonekerrassa loisti punaisten damastiverhojen takaa pöydälle asetetun lampun pehmeä valo. Saman huoneen perällä lepäsi kierteispatsaisella makuusijalla de Guiche. Vuoteen uutimet olivat saman väriset kuin ne, jotka himmensivät lampun hohdetta. Potilaan pää oli kohotettu kahdenkertaiselle pielukselle, silmät olivat sumeessa. Pitkät, kiharaiset hiukset olivat epäjärjestyksessä valahtaneet nuoren miehen kuiville ja kalpeille ohimoille ja hajautuneet vuoteelle.

Kuume näkyi painavan leimansa koko huoneeseen. De Guiche uneksi. Hänen henkensä seurasi pimeyden halki jotakin sellaista unihouretta, joita Jumala lähettää manan tiellä iäisyyden maailmaan matkaaville. Pari kolme vielä hyytymätöntä veritahraa oli lattialla.

Manicamp nousi kiireisesti ylös portaita, mutta kynnyksellä hän pysähtyi, työnsi hiljaa ovea, pisti päänsä huoneeseen, ja nähdessään kaiken olevan rauhallista lähestyi varpaillaan Henrik IV: n aikuista nojatuolia. Sairaanhoitajatar oli siihen tietysti nukahtanut. Herätettyään hänet pyysi Manicamp häntä

menemään viereiseen huoneeseen.

Sitten hän seiso i hetkisen vuoteen ääressä epä tietoisena, pitäisikö herättää de Guiche hyvää uutista kuulemaan. Mutta samassa hän alkoi eroittaa oviverhon takaa silkkihameiden kahinaa ja matkakumppaniensa huohottavaa hengitystä. Ja huom atessaan väräjävän verhon jo kohoavan hän hiipi pois vuoteen luota, seuraten sairaanhoitajatarta viereiseen huoneeseen. Tuskin oli hän poistunut, kun verhon takaa astui kaksi naista hänen jättämänsä huoneeseen.

Ensimmäisenä saapunut viittasi käsk evästi seuralaistansa istahtamaan oven vieressä olevalle jakkaralle. Sitten hän eteni rohkeasti makuusijan ääreen, lykkäsi uutimet kokoon rautakannattimessa ja työnsi niiden aaltoilevat poimut päanalusen taa.

Silloin hän näki kreivin kalpeat kasvot, näki oikean käden häikäisevän valkoiseen palttinaan käärittynä lepäävän tummakuvioisella peitteellä, joka verhosi osan tästä tuskan vuoteesta.

Häntä puistatti nähdessään veripisaran tiukkuvan esiin ja laajenevan palttinassa.

Nuoren miehen valkea povi oli paljas, ikäänkuin yön viileän viiman olisi ollut avustettava hengitystä. Ohut rihma piteli paikoillaan haavasidettä, jonka ympärillä sinersi läpäissyttä verta.

Raskas huokaus pääsi nuoren naisen huulilta. Nojaten vuodepatsasta vasten hän katseli naamionsa rei'istä tätä

murheellista näkyä. Kreivin yhteenpuristettujen hampaiden välitse kuului käheä, koriseva ääni kuin kuolevan rinnasta. Naamioitu nainen tarttui potilaan vasempaan käteen. Se poltti kuin hehkuva hiili. Mutta heti kun vieraan jäätävän kylmät sormet koskettivat sitä, oli jähmetyksen vaikutus niin suuri, että de Guiche avasi silmänsä ja koetti katsettaan elvyttäen tulla tajuihinsa.

Ensimmäiseksi havainnokseen hän näki vuoteensa vieressä seisovan haamun. Tämä huomio sai hänen silmänsä laajenemaan, mutta järjen kirkasta kipinää ei niissä syttynyt. Silloin nainen antoi merkin oven luo jääneelle seuralaiselleen. Tämä oli varmaankin oppinut ohjeensa hyvin, sillä selvään korostetulla äänellä hän ilman pienintäkään epäröimistä lausui:

"Herra kreivi, hänen kuninkaallinen korkeutensa prinsessa Henriette on tahtonut tietää, miten kestätte haavanne tuottamat tuskat, ja minun suuni kautta tahtoo hän teille ilmoittaa surunsa kärsimyksistänne."

Kuullessaan Madamen nimeä lausuttavan de Guiche liikahti. Hän ei vielä ollut laisinkaan huomannut henkilöä, joka nämä sanat lausui, ja kääntyi siis luonnollisesti ääntä kohti. Mutta kun kylmä käsi yhä puristi hänen omaansa, palasi hänen katseensa tähän liikkumattomaan aaveeseen.

"Tekö minulle puhutte, madame", kysyi hän heikolla äänellä, "vai onko kanssanne joku toinen henkilö tässä huoneessa?"

"On", vastasi haamu melkein kuulumattomasti ja laskien päänsä alemmaksi.

"Hyvä", ponnistausi potilas lausumaan, "kiitos. Sanokaa Madamelle, että kuolema ei minua enää sureta, koska hän on muistanut minua."

Kuoleman kuuluessa kuolevan huulilta ei tuskainen nainen voinut pidättää kyyneliään, vaan ne valuivat naamion alta ilmestyen poskille siihen kohtaan, missä se lakkasi niitä peittämästä. Jos de Guiche olisi paremmin hallinnut aistejaan, olisi hän nähnyt niiden vierivän kirkkaina helminä ja putoavan vuoteelle. Unohtaen naamioituksensa nainen nosti kätensä silmilleen kuivatukseen niitä, ja koskettaessaan ärsyttävää ja kylmää samettia hän tempasi suuttuneena naamion kasvoiltaan, viskaten sen lattialle.

Tämän odottamattoman, ikäänkuin pilvistä laskeutuneen ilmestyksen nähdessään de Guiche huudahti ja ojensi käsivartensa. Mutta sanat kuolivat hänen huulilleen, ja kaikki voima herpautui hänen suonissaan. Hänen oikea kädensä, joka arvostelematta voimaansa oli seurannut tahdon yllykettä, putosi takaisin vuoteelle, ja heti punertui hohtavan valkoinen palttina suuremmasta veritahrasta.

Samalla nuoren miehen silmät vuoroin sulkeutuivat ja avautuivat ikäänkuin hän olisi aloittanut kamppailun kuoleman talttumattoman enkelin kanssa. Muutamien vaistomaisten liikkeiden jälkeen pää jäi taas liikkumattomaksi pielukselle, mutta hänen kalpeutensa oli saanut lyijynharmaan vivahduksen.

Naista peloitti, mutta tällä kertaa pelko vastoin tavallisuutta oli puoleensavetävää. Hän kumartui nuoren miehen puoleen, ja

hänen henkäyksensä hiveli tämän kylmiä ja värittämiä kasvoja, joita hänen omansa miltei koskettivat. Sitten hän painoi nopean suudelman de Guichen vasemmalle kädelle. Se näkyi vaikuttavan kuin sähkövirran puistatus, sillä potilas havahtui toistamiseen, avaten suuret, ilmeettömät silmänsä, mutta vaipui sitten takaisin syvään horrostilaan.

"Lähtekäämme", virkkoi prinsessa kumppanilleen, "lähtekäämme. Emme voi pitempään viipyä täällä. Tekisin vielä jonkun mielettömyyden."

"Madame, Madame! Teidän korkeutenne unohtaa naamionne", huomautti valpas seuralainen.

"Ottakaa se ylös", vastasi hänen emäntänsä, hiipien huumaantuneena alas portaita.

Ja koska ovi oli jätetty puoliksi auki, livahtivat molemmat lintuset tästä aukosta, ja palasivat kevein askelin palatsiin. Toinen näistä kahdesta naisesta nousi Madamen suojiin asti, jonne hän katosi. Toinen meni hovineitojen asuntoon välikerrassa. Saavuttuaan kamariinsa viimeainittu istahti pöydän ääreen, ja suomatta itselleen aikaa hengähtääkään ryhtyi kyhäämään seuraavaa kirjettä:

'Tänä iltana Madame on ollut de Guichen luona. Kaikki käy hyvin tältä puolen. Pidä sinä huolta omasta osastasi, ja muista kaikin mokomin polttaa tämä lappu.'

Hän taittoi kirjeen pitkäkäiseksi ja lähtien sitten varovasti huoneestaan meni Monsieurin palveluksessa olevien herrasmiesten asuntoihin johtavaan käytävään. Siellä hän

pysähtyi erään oven eteen ja rapsautettuaan siihen kaksi kertaa sujautti sisään paperin ja poistui. Palattuaan sitten huoneeseensa hän hävitti kaikki jäljet ulkonäkäynnistään ja kirjeen kirjoittamisesta. Siinä puuhassa hän huomasi pöydällä Madamen naamion, jonka oli emäntänsä käskystä ottanut mukaansa, mutta unohtanut antaa tälle takaisin.

"Ohoo", virkahti hän, "muistakaamme tehdä huomenna, minkä tänään unohdimme!"

Hän otti naamion, tarttuen siihen sen samettiposkesta, mutta tunsu peukalonsa kostuneen kosketuksesta. Vilkaistessaan sormeensa hän näki, että se ei ollut ainoastaan kostea, vaan punainen.

Naamio oli pudonnut eräälle niistä veritäplistä, joita sanoimme olleen lattialla, ja mustasta sametista oli veri imeytynyt sisäpuolelle valkoista batistia tahraamaan.

"Ah, ah!" huudahti Montalais – sillä epäilemättä ovat lukijamme hänet kaikista kuvaamistamme liikkeistä tunteneet. "Minä en enää anna hänelle takaisin tätä naamiota, se on nyt liian kallisarvoinen."

Ja seisoalle kohoutuen hän juoksi vaahterapuisen arkun luo, joka sisälsi erilaisia pukeutumistarpeita ja hajuvesiä.

"Ei, ei sinnekään", virkkoi hän, "sellaista talletusta ei jätetä sattuman varaan."

Sitten hetkisen kuluttua hän tuumi salaperäisesti hymyillen:
– Siro naamio, joka olet värjätty uljaan ritarin verellä, sinä joudut samaan varastoon, missä säilytetään

la Vallièren ihmeellisiä kirjeitä Raoulin kirjeiden ohella, siihen lemменlehtisten kokoelmaan, joka aikanaan muodostaa Ranskan ja kuningasvallan historian. Sinä tulet herra Malicornen haltuun, – nauroi tyttöhupakko edelleen, alkaen riisuutua. – Kelpo Malicornen haltuun, – hän jatkoi sammuttaen kynttilänsä, – joka luulee olevansa vain katselmusherrana Monsieurilla, mutta josta minä teen Bourbonien suvun ja kuningaskunnan parhaiden sukujen arkistonhoitajan ja historioitsijan. Valitelkoon hän vieläkin, se mörökölli!

Hän laski uutimensa alas ja nukahti.

161.

Matka

Seuraavana, lähtöön määrättyinä päivinä, kuningas astui kellon yhtätoista lyödessä kuningattarien ja Madamen kanssa pääportaita pitkin edustalla odottavia vaunujaan kohti, joiden eteen oli valjastettu kuusi korskuvaa hevosta.

Koko hovi odotteli matkapuvussa Hevosenkengäksi nimitetyllä pihalla. Loistava olikin nähdä tämä satuloitujen hevosten ja valjastettujen kuormavaunujen jono sekä virkailijoittensa, kamaripalvelijainsa ja paashiensa ympäröimien ylhäisten herrojen ja naisten joukko.

Kuningas astui ajopeleihinsä molempain kuningatarten kanssa. Madame istahti omiinsa Monsieurin kera. Hovineidot noudattivat esimerkkiä, asettuen kaksittain heille määrättyihin vaunuihin.

Kuninkaan vaunut kulkivat etunenässä, niitä seurasivat Madamen ajopelit, ja sitten muut hovisäännön määräämässä järjestyksessä.

Päivä oli helteinen. Keveän tuulenviiman, jota aamusella olisi saattanut pitää kyllin voimakkaana vilvoittamaan ilmaa, teki pilvien takaa esiintyvä aurinko pian hehkuvaksi, ja nyt enää vain huokui kuuman autereen läpi polttavana henkäilynä, joka nostatti matkustajien kasvoille hienoa pölyä, saaden nämä

toivomaan pian pääsevänsä perille.

Madame oli ensimmäinen, joka valitteli kuumuutta. Monsieur vastaukseksi heittäysi taaksepäin vaunuissa kuin pyörtymäisillään ja valeli päälleen hajuvesiä ja ripisteli tuoksusuoloja, samalla kun hän tuon tuostakin huokaili raskaasti.

Silloin Madame virkkoi hänelle herttaisimpaan sävyynsä:

"Tosiaan, monsieur, odotin teidän olevan kyllin kohtelias, jättääksenne tällä helteellä vaunut minulle yksinäni ja itse tehäksenne matkan ratsain."

"Ratsain!" huudahti prinssi niin pelästyneenä, että hyvin saattoi nähdä, kuinka mahdoton hänen oli ottaa varten noin merkillistä ehdotusta. "Ratsain! Mitä ajattelettekaan, madame? Ihonihan korventuisi aivan pilalle tällaisessa tulikuumassa tuulessa."

Madame purskahti nauramaan.

"Te otatte minun päivänvarjoni", esitti hän.

"Sitä olisi perin hankala pidellä!" vastasi Monsieur yksioikoisesti.

"Eikä minulla ole hevostakaan."

"Mitä! Eikö hevosta?" vastasi prinsessa, tahtoen edes kiusoitella, ellei saanut puolisoansa jättämään häntä yksikseen. "Te erehdytte, monsieur, sillä näenhän tuolla mieliraudikkonne."

"Raudikkoni?" huudahti prinssi, yrittäen liikahtaa vaununikkunaa kohti; mutta se tuotti hänelle niin paljon vaivaa, että hän keskeyttäen aikeensa kiirehti vaipumaan entiseen hievahtamattomaan asentoonsa.

"Niin", virkkoi Madame, "teidän hevosenne, jota herra de Malicorne kuljettaa."

"Eläinparka!" vastasi prinssi. "Kyllä se saa kärsiä kuumuudesta!"

Näin sanottuaan hän sulki silmänsä kuin kuoleva, joka vetää viimeistä henkäystä.

Madame puolestaan ojentausi veltosti kaleesien toiseen nurkkaan, sulkien hänkin silmänsä, ei kuitenkaan nukkuakseen, vaan rauhassa haaveillakseen.

Sillävälin kuningas, istuen vaunujensa etuosassa, luovutettuaan perimmäiset paikat kuningattarille, kärsi levottomain rakastajain tunteiden voimakasta ristiriitaa, jota heissä syntyy, kun he koskaan kykenemättä sammuttamaan polttavaa lemmenjanoansa aina haluavat nähdä rakkautensa esineen, mutta sitten väistyvät puoliksi tyytyväisinä, huomaamatta kiihoittaneensa janon vielä polttavammaksi.

Ajaen edellä, kuten olemme sanoneet, kuningas ei voinut paikaltaan nähdä viimeisinä kulkevia seuranaisten ja hovineitojen vaunuja. Hänen täytyi sitäpaitsi vastata nuoren kuningattaren alituisiin kyselyihin. Perin onnellisena omistaessaan *rakkaan puolisonsa*, kuten hän kuninkaallisen seurustelukaavan unohtaen virkkoi, hän rasitti tätä kaikella rakkaudellaan ja kahlehti huolenpidollaan, peläten että hänet tultaisiin ryöstämään tai että Ludvig saisi halun jättää hänet.

Itävallan Anna, joka ei silloin juuri muuta ajatellut kuin aika-ajoin tempoilevia vihjauksia rinnassaan, näytti iloista sävyä,

ja vaikka hän aavisti kuninkaan levottomuuden, pitensi hän häijynkurisesti tämän kärsimyksiä vähän väliä odottamatta uudistaen keskustelun juuri kun hänen majesteettinsa omiin ajatuksiinsa vaipuneena alkoi hempeästi mietiskellä salaisia lempisuhteitaan.

Kaikki tämä, kuningattaren hellä huolehtiminen ja Itävallan Annan kiusoittelu, alkoi tuntua sietämättömältä kuninkaasta, joka ei osannut hillitä sydämensä sykähtelyjä. Hän tuskitteli ensin kuumuutta; se oli alkuna muihin valituksiin. Mutta hän teki sen niin taitavasti, että Maria Teresia ei aavistanut hänen tarkoitustaan, vaan ymmärtäen kuninkaan sanat kirjaimellisesti ryhtyi leyhyttelemään Ludvigia kameelikurjensulillaan. Mutta kun kuningas kuumuuden haihduttua valitteli suonenvetoa ja jalkojen puutumista, ja kun vaunut juuri pysähtyivät hevosia vaihtamaan, kysyi kuningatar:

"Tahdotteko, että astun kanssanne vaunuista? Minunkin jalkani ovat kangistuneet. Kävelkäämme muutamia askeleita jalan, ja kun vaunut saavuttavat meidät, asetumme jälleen paikoillemme."

Kuningas rypisti kulmiaan. Uskottomalle aviopuolisolle on kova koetus, kun vaimo kalvavasta mustasukkaisuudesta huolimatta on kyllin lujatahtoinen välttääkseen antamasta veruketta vihastumiseen.

Kuningas ei kuitenkaan voinut kieltää. Astuttuaan alas hän siis tarjosi käsivartensa kuningattarelle ja käveli tämän kanssa kappaleen matkaa, sillävälin kun hevosia vaihdettiin. Mutta

kävellessään loi hän kateellisen silmäyksen hovimiehiin, joilla oli onni kulkea tiensä ratsain.

Kuningatar huomasi pian, että jalkaisin kävely ei miellyttänyt kuningasta enempää kuin vaunuissa ajaminenkaan. Hän pyysi siis, että siirryttäisiin takaisin ajopelieihin.

Kuningas vei hänet vaununastuimelle asti, mutta ei noussut hänen mukaansa. Hän vetäytyi jonkun askeleen taaksepäin, etsien vaunujonossa sitä henkilöä, joka hänelle oli niin peräti mielenkiintoinen.

Kuudensien vaunujen oviverhojen takaa näyttäytyivät la Vallièren vaaleat kasvot.

Kun kuningas seisoj liikkumattomana paikallaan haaveillen, näkemättä että kaikki oli valmiina ja vain häntä odotettiin, hän kuuli kolmen askeleen päästä kunnioittavasti kysyvän äänen. Siinä oli herra de Malicorne täydessä tallimestarin asussa, pidellen vasemmalla käsivarrellaan kahden hevosen suitsia.

"Pyysikö teidän majesteettinne hevosta?" kysyi hän.

"Hevosta! Olisiko teillä joku hevosistani?" kysyi kuningas, yrittäen tuntea herrasmiestä, jonka kasvot eivät hänelle vielä olleet tutunomaiset.

"Sire", vastasi Malicorne, "minulla ainakin on hevonen teidän majesteettinne varalle."

Ja Malicorne osoitti Monsieurin raudikkoa, jonka Madame oli huomannut.

Uljas ja komeavaljainen eläin se olikin.

"Mutta se ei ole minun hevosiani, monsieur", virkkoi

kuningas.

"Sire, hevonen on hänen kuninkaallisen korkeutensa tallista. Mutta hänen kuninkaallinen korkeutensa ei ratsasta näin kuumalla."

Kuningas ei vastannut mitään, vaan lähestyi innokkaasti hevosta, joka kuopi maata kavioillaan. Malicorne liikahti pitelemään jalustinta, mutta hänen majesteettinsa oli jo satulassa. Iloissaan tästä hyvästä sattumasta kuningas säteilevänä karautti odottelevien kuningatarnten vaunujen luo ja virkkoi Maria Teresian peljästyneestä muodosta huolimatta:

"Ah, *ma foi*, keksin tämän hevosen ja käytän sitä hyväkseni. Vaunuissa olin tukehtua. Näkemiin, mesdames."

Sitten hän kumartuen siroisti ratsunsa pyöreätä kaulaa kohti silmänräpäyksessä hävisi.

Itävallan Anna kurkottaui seuraamaan häntä silmillään. Kuningas ei ratsastanut loitollekaan, sillä päästyään kuudensien vaunujen luo hän hillitsi hevosensa ja otti hatun päästään. Hän tervehti la Vallièrea. Hänet nähdessään tämä hiljaa huudahti kummastuksesta, samalla ilahtuneena punastuen. Vaunujen toisessa nurkassa istuva Montalais vastasi kuninkaan tervehdykseen syvällä kumarruksella. Sitten hän nerokkaana naisena tekeytyi hyvin kiintyneeksi maisemaan ja vetäytyi vasempaan kulmaukseen.

Kuninkaan ja la Vallièren keskustelu alkoi, kuten kaikkien rakastavaisten haastelut, kaunopuheisin katsein ja muutamain merkityksettömin sanoin. Kuningas selitti, että hänen oli ollut

kovin kuuma vaunuissaan. Siksi hänestä tuntui ratsastaminen oikein keventävältä.

"Ja", lisäsi hän, "se hyväntekijä, joka toimitti minulle ratsun, on peräti nokkela mies, sillä hän arvasi, mitä tarvitsin. Nyt haluaisin vain tietää, kuka tuo herrasmies on, joka niin taitavasti palveli kuningastaan, pelastaen hänet sellaisesta julmasta vaivasta."

Tämän haastelun aikana, joka ensimmäisestä sanasta alkaen oli kiinnittänyt hänen huomiotaan, Montalais oli lähestynyt, asettuen niin, että hän lauseen lopulla kohtasi kuninkaan katseen. Tästä johtui, että kuningas kysymystä tehdessään katsoi yhtä hyvin häneen kuin la Vallièreenkin, ja Montalais saattoi otaksua, että kysymys tehtiin hänelle, joten hänen siis sopi siihen vastata.

"Sire", virkkoi neitonen, "hevonen, jolla teidän majesteettinne ratsastaa, kuulun Monsieurille, ja sitä kuljetti eräs hänen kuninkaallisen korkeutensa miehistä."

"Ja mikä sen herrasmiehen nimi on, jos suvaitsette, mademoiselle?"

"Herra de Malicorne, sire."

Nimellä oli tavallinen vaikutuksensa.

"Malicorne?" toisti kuningas hymyillen.

"Niin, sire", vastasi Aure. "Katsokaa, se on tuo ritari, joka ratsastaa täällä vasemmallani."

Ja hän osoitti todellakin Malicorneamme, joka autuaallisen näköisenä matkasi vasemman vaununoven edessä, tietäen hyvin, että hänestä juuri tällä hetkellä puhuttiin, mutta istuen

hievahtamatta satulassaan kuin kuuromykkä.

"Niin, se on sama mies", vahvisti kuningas; "muistan hänen muotonsa ja pidän nyt mielessäni hänen nimensä."

Ja kuningas katsahti hellästi la Vallièreen.

Aurella ei ollut enää mitään tehtävää. Hän oli esittänyt Malicornen nimen; maaperä oli hyvä, nyt oli vain annettava siemenen itää ja tapauksen kantaa hedelmiä. Hän siis heittäytyi takaisin loukkoonsa, tuntien itsensä oikeutetuksi antamaan herra de Malicornelle niin paljon suloisia merkkejä kuin vain tahtoi, koskapa herra de Malicorne oli onnistunut miellyttämään kuningasta. Kuten hyvin saattaa ymmärtää, Montalais käyttikin sitä etuansa runsaasti. Ja teräväkorvainen ja viekaskatseinen Malicorne lausui sanattomasti: – Kaikki käy hyvin.

Tätä arvostelmaa seurasi suudelmaa mukaileva elehtiminen.

"Ah, mademoiselle", virkkoi kuningas vihdoin, "nyt teidän vapaa maalaiselämänne loppuu; teidän palveluksenne Madamen luona tulee ankarammaksi, emmekä me enää näe toisiamme."

"Teidän majesteettinne rakastaa Madamea siksi paljon", vastasi Louise, "että te kyllä usein tulette hänen luokseen, Ja kun teidän majesteettinne käy huoneen läpi..."

"Oi", huudahti kuningas hellällä äänellä, joka asteittain aleni, "vilahdukselta näkeminen ei ole tapaamista, ja kuitenkin näyttää siinä teille olevan kylliksi."

Louise ei vastannut mitään. Huokaus paisutti hänen sydäntään, mutta hän tukahutti sen.

"Teillä on suuri voima itsenne suhteen", sanoi kuningas.

La Vallière hymyili surumielisesti. "Käyttäkää sitä voimaanne rakastamiseen", jatkoi Ludvig, "niin siunaan Jumalaa sen antamisesta teille."

La Vallière pysyi ääneti, mutta kohotti kuninkaaseen rakkautta uhkuvan katseen.

Ja ikäänkuin tämä polttava silmäys olisi hänet lävistänyt Ludvig painoi kätensä otsalleen ja kiihoittaen polvillaan hevosta karautti muutaman askeleen edelle.

Taaksepäin nojaten, silmät puoliksi ummessa, la Vallière hyväili silmillään komeata ritaria, jonka töyhtö liehui tuulessa. Hän rakasti hänen sirosti pyöristyneitä käsivarsiaan, hienoja, jänteviä sääriään, jotka puristuivat hevosen kylkiin, tuota kauniiden hiuskiharain ympäröimää pyöreätä päänmuotoa. Toisinaan nuo kiharat kohosivat, ja niiden alta pilkisti esille siro, ruusunpunainen korva.

Sanalla sanoen, lapsen rakasti, ja rakkaus päihdytti häntä. Hetkisen perästä kuningas palasi hänen luokseen.

"Oi", virkkoi hän, "ettekö näe, että vaitiolonne murtaa sydämeni? Oi, mademoiselle, kuinka armoton te olettekaan, kun olette valmis keskeyttämään suhteemme! Täytyykö minun luulla teitä horjuvaiseksi?.. Niin, niin, minä pelkään tätä syvää rakkautta, jonka minussa herätätte."

"Voi, sire, te erehdytte", sanoi la Vallière; "jos minä rakastun, kestää se rakkaus kaiken ikäni."

"Jos te rakastutte!" huudahti kuningas ylväästi. "Mitä, ettekö siis rakasta?"

Tyttö kätki kasvot käsiinsä.

"Näettekö, näettekö", virkkoi kuningas, "että minä en syytä teitä aiheettomasti? Olettehan te häilyväinen, oikullinen, ehkä keimailevakin! Oi, hyvä Jumala!"

"Ei, ah ei", huudahti tyttö, "rauhoittukaa, rauhoittukaa, Sire! Ei, ei; ei!"

"Lupaatteko siis, että aina olette sama minulle?"

"Ah, aina, sire."

"Että te ette osoita sellaista kovuutta, joka murtaa sydämen, – ette laisinkaan noita äkillisiä mielenmuutoksia, jotka surmaisivat minut?"

"Ei, ah, ei!"

"Hyvä on, minä pidän lupauksista, asetan mielelläni valojen varaan ja Jumalan haltuun kaikki, mikä koskee sydäntäni ja rakkauttani. Luvatkaa minulle, tai oikeammin vannokaa minulle, vannokaa, että jos elämässä, jota johdumme aloittamaan, elämässä täynnä uhrauksia, salaperäisyyttä, tuskaa, vastoinkäymisiä ja väärinkäsityksiä, – vannokaa, että jos siinä elämässä olemme erehtyneet, jos olemme toisemme väärin käsittäneet, jos olemme toisiamme loukanneet, mikä on rikos rakkautta vastaan, – vannokaa minulle, Louise...!"

La Vallière säpsähti sydämensä syvimmissä. Ensi kertaa hän kuuli kuninkaallisen rakastajansa lausuvan hänen ristimänimeään.

Ludvig taas riisui hansikkaansa ja kuroitti kätensä vaunuihin asti.

"Vannokaa minulle", jatkoi hän, "että me emme joskus kinastelun jälkeen toisistamme erinneinä koskaan anna pahastuksen kestää yön yli, vaan riennämme käynnillä tai edes sanan lähettämällä tuottamaan toisillemme lohdutuksen ja levon."

La Vallière otti rakastajansa polttavan käden omiinsa, jotka olivat kylmät, puristaen sitä hellästi, kunnes läheisen pyörän liikunnasta säikkyvä hevonen riuhtaisi kuninkaan tästä onnestaan.

Louise oli vannonut.

"Palatkaa, sire", kehoitti hän, "palatkaa kuningattarien luo. Minä tunnen siellä myrskyn nousevan, ja se uhkaa minun sydäntäni."

Ludvig totteli, kumarsi jäähyväisiksi neiti de Montalaisille ja pani hevosensa laukkaamaan kuningatarten vaunujen luo.

Ohi ajaessaan hän näki nukkuvan Monsieurin.

Mutta Madame ei nukkunut. Hän virkkoi ohikiitävälle kuninkaalle:

"Mikä oivallinen ratsu, sire!.. Eikö se ole Monsieurin raudikko?"

Mutta nuori kuningatar ei sanonut muuta kuin:

"Voitteko nyt paremmin, rakas herrani?"

162.

Naiskolmikko

Pariisiin saavuttuaan kuningas meni valtakunnanneuvostoon, työskennellen osan päivästä. Kuningatar pysyi kotona leskikuningattaren seurassa ja puhkesi itkemään heti kun oli sanonut kuninkaalle hyvästi.

"Ah, äitini", valitti hän, "kuningas ei enää rakasta minua! Mihin minä joudunkaan, hyvä Jumala?"

"Aviomies rakastaa aina sellaista vaimoa kuin sinä olet", vakuutti Itävallan Anna.

"Voi tulla hetki, äitini, jolloin hän rakastaa muuta naista kuin minua."

"Mitä sinä rakastamisella ymmärrät?"

"Oh, että aina ajattelee jotakuta, aina etsii tätä henkilöä."

"Oletko luullut huomaavasi", kysyi Itävallan Anna, "että kuningas olisi siten menetellyt?"

"En, madame", vastasi nuori kuningatar epäröiden.

"Siitä näet, Marie!"

"Ja kuitenkin tunnustanette, äitini, että kuningas laiminlyö minua?"

"Kuningas, tyttäreni, kuuluu koko valtakunnalleen."

"Ja siksipä hän ei enää kuulu minulle. Täten saan nähdä itseni hylättynä, unohdettuna, kuten niin monet kuningattaret ennen

minua, kun sitävastoin rakkaus, maine ja kunnianosoitukset suodaan muille. Oi, äitini, kuningas on niin kaunis! Kuinka monet vielä sanovatkaan hänelle rakastavansa häntä, kuinka monien täytyykään häntä rakastaa!"

"On harvinaista, että naiset rakastavat kuninkaassa miestä, mutta jos epäilyksestäni huolimatta kuitenkin sattuisi sellaista, niin toivo pikemmin, Marie, että ne naiset todellakin rakastavat puolisoasi. Ensiksikin rakastajattaren harras tunne haihduttaa pian rakastajan kiihkeyden, ja toiseksi lemmekäs rakastajatar piankin menettää vallan rakastajaa kohtaan, jolta hän ei halua mahtia eikä rikkautta, vaan pelkkää rakkautta. Toivo siis, että kuningas rakastaa lievästi, mutta että hänen rakastajattarensa ehkkuu sitä tulisemmin!"

"Oi, äiti, syvällä rakkaudella on uskomaton teho!"

"Ja silti sanot olevasi hylätty?"

"Se on totta, se on totta, minä puhun sekaisin... On kuitenkin kärsimys, jota en voisi vastustaa."

"Mikä?"

"Onnellinen valinta, talous, jonka hän laittaisi omamme ohelle, – perhe-elämä, jonka hän löytäisi toisen naisen luota. Oi, jos koskaan näkisin kuninkaalla lapsia... minä kuolisin siitä!"

"Maria, Maria", vastasi leskikuningatar hymyillen ja tarttuen miniänsä käteen, "muista tämä totuus, jonka sinulle lausun, ja olkoon se aina lohdutuksenas: kuningas ei voi saada kruununperillistä ilman sinua, mutta sinä kyllä ilman häntä."

Nämä sanat lausuttuaan, joita hän säesti vaikuttavalla

naurunpurskahduksella, leskikuningatar jätti miniänsä, mennäkseen Madamea vastaan, jonka tulon eräs hovipoika ilmoitti.

Madame oli hädin malttanut vaihtaa pukuaan. Silminnähtävästä kiihtymyksestään päättäen hän hautoi mielenkiintoista suunnitelmaa, jonka tuloksesta hän oli levoton.

"Tulin katsomaan", virkkoi hän, "ovatko teidän majesteettinne tunteneet väsymystä pikku matkamme jälkeen."

"Emme ollenkaan", sanoi leskikuningatar.

"Hiukan", vastasi Maria Teresia.

"Minä, mesdames, olen erityisesti pahoitellut, että ratsastus lienee uuvuttanut kuningasta."

"Ei, ruumiinharjoitus tekee kuninkaalle hyvää."

"Ja minä itse kehoitinkin häntä siihen", huomautti Maria Teresia kalveten.

Madame ei vastannut tähän mitään, mutta hänelle omituinen hymyily värähti hänen huulillaan, leviämättä muihin osiin kasvoja. Sitten äkkiä muuttaen puheenainetta:

"Tapaamme palatessamme Pariisin samanlaisena kuin se oli lähtiessämme: yhä lemменjuonia, rettelöitä, keimailua."

"Lemmenjuonia!.. Mitä lemменjuonia?" kysyi leskikuningatar.

"Puhutaan paljon herra Fouquetista ja rouva Plessis-Bellièrestä."

"Joka siis on lyöttäytynyt edellisten kymmentuhannen joukkoon?" sanoi leskikuningatar. "Mutta viittasit rettelöihin?"

"Niin, meillä kuuluu olevan kahnausta Hollannin kanssa."

"Mistä syystä?"

"Monsieur kertoi minulle jostakin kunniaraha-jupakasta."

"Ahaa!" huudahti nuori kuningatar; "nuo Hollannissa lyödyt hopeamitalit... joissa nähdään kuninkaan auringon menevän pilveen. Olette väärässä sanoessanne sitä rettelöksi; sehän on julkista herjausta."

"Niin keinoa herjausta, että kuningas sitä vain halveksii", lisäsi leskikuningatar. "Mutta mitä puhuit keimailusta? Tarkoititko rouva d'Olonnea?"

"En suinkaan, en suinkaan; aihe on lähempänä meitä."

"*Casa de Usted*",⁶ kuiskasi leskikuningatar huuliaan liikuttamatta miniänsä korvaan. Madame ei kuullut mitään, vaan jatkoi:

"Olette kai kuulleet kamalan uutisen?"

"Oo, kyllä, herra de Guichen haavoittumisen."

"Ja te pidätte sitä, kuten kaikki muutkin, metsästysretkellä sattuneena tapaturmana?"

"Niinhän tietysti", virkkoivat molemmat kuningattaret, mutta tällä kertaa heidän mielenkiintonsa oli herännyt.

Madame tuli lähemmäksi.

"Kaksintaistelu", sanoi hän hiljaa.

"Ah!" huudahti Itävallan Anna ankarasti. Hänen korvissaan oli sillä sanalla paha kaiku, kaksintaistelut kun olivat Ranskassa olleet kiellettyjä siitä asti kun hän siellä hallitsi.

⁶ Teidän kodistanne. *Suom.*

"Perin valitettava kaksintaistelu, joka oli maksaa Monsieurille kaksi hänen parhaista ystävistään ja kuninkaalle kaksi uskollista palvelijaa."

"Ja mistä se siis johtuikaan?" kysyi nuori kuningatar salaisen vaiston yllyttämänä.

"Keimailusta", toisti Madame voitonriemuisesti. "Nuo herrasmiehet väittelivät erään naisen kunniasta: toisen mielestä hänen neitsyellisyytensä oli verrattava itse Pallas Athenen puhtauteen, toinen taas väitti tuon naisen Venusta matkien kiihoittavan Marsia, ja niinpä nuo herrat taistelivat kuin Hektor ja Akhilleus."

"Venus kiihoittamassa Marsia?" hymähti nuori kuningatar itseksensä, uskaltamatta syventyä vertaukseen.

"Kuka se nainen on?" kysyi Itävallan Anna suoraan. "Joku hovineito, niinhän sanoit?"

"Sanoinko?" virkkoi Madame.

"Niin. Luulenpa vielä, että mainitsit hänen nimensäkin."

"Tiedättekö, että sellainen nainen on turmiollinen kuninkaallisessa huonekunnassa?"

"Hän on neiti de la Vallière?" virkkoi leskikuningatar.

"Hyvä Jumala, niin, juuri se ruma tyttönen."

"Minä luulin hänen olevan kihloissa ritarin kanssa, joka tietääkseni ei ole herra de Guiche eikä herra de Wardes."

"Se on mahdollista, madame."

Nuori kuningatar otti koruompeluksen ja purki sen rauhallisuutta teeskennellen, vaikka vapisevat sormet todistivat

hänen kiihtymystään.

"Mitä puhuitkaan Venuksesta ja Marsista?" tivasi leskikuningatar. "Onko joku *Mars* pelissä?"

"Nainen sitä kehuskelee."

"Ettäkö hän kehuskelee sitä?"

"Se on ollut taistelun syynä."

"Ja herra de Guiche on puolustanut Marsia?"

"Niin, tietysti, uskollisena palvelijana."

"Uskollisena palvelijana!" huudahti nuori kuningatar, unohtaen mustasukkaisuuden puuskassa kaiken varovaisuutensa.

"Miten palvelijana?"

"Koska Marsia ei voinut puolustaa muuta kuin tuon Venuksen kustannuksella", vastasi Madame, "herra de Guiche taisteli Marsin ehdottoman viattomuuden puolesta, vakuuttaen kai Venuksen vain tyhjää kerskuneen."

"Ja levittelikö herra de Wardes huhua, että Venus oli oikeassa?" kysyi Itävallan Anna rauhallisesti.

– Ah, de Wardes, – ajatteli Madame, – saatte kalliisti maksaa haavat, jotka olette tuottanut miesten jaloimmalle!

Ja hän ryhtyi syyttämään de Wardesia kaikella mahdollisella kiivaudella, maksaen täten velan haavoitetun ja omasta puolestaan, varmana siitä, että hän siten tarvelisi vihollisensa tulevaisuuden. Hän puhui niin paljon, että jos Manicamp olisi ollut siellä, olisi hän pahoitellut niin hyvin palvelleensa ystäväänsä, koska siitä seurasi tämän onnettoman vihollisen perikato.

"Kaikessa tässä", virkkoi Itävallan Anna, "minä en näe muuta kuin yhden syyllisen – sen la Vallièren."

Nuori kuningatar ryhtyi jälleen työhönsä, osoittaen jäätävää kylmyyttä.

Madame kuunteli.

"Eikö se ole sinunkin mielipiteesi?" sanoi hänelle Itävallan Anna.

"Etkö pane hänen syykseen tätä riitaa ja kaksintaistelua?"

Madame vastasi eleellä, joka ei ollut myöntävä enempää kuin kieltäväkään.

"Sitten minä en ymmärrä, mitä oikeastaan tarkoittit puhuessasi keimailun vaaroista", jatkoi Itävallan Anna.

"On totta", kiirehti Madame lausumaan, "että jos tuo nuori henkilö ei olisi keimaillut, ei Mars olisi hänestä välittänyt."

Sana "Mars" toi jälleen ohimenevän punan nuoren kuningattaren poskille, mutta siitä huolimatta hän jatkoi aloittamaansa työtä.

"Minä en tahdo, että hovissani täten ärsytetään miehet toisiaan vastaan", virkkoi Itävallan Anna hitaasti. "Ne tavat olivat ehkä hyödyllisiä aikana, jolloin jakaantuneella, kiistelevällä aatelilla ei ollut muuta yhtymäkohtaa kuin ritarillisuus. Silloin naisilla, jotka yksinään vallitsivat, oli etuoikeutena ylläpitää herrasmiesten kuntoa lukuisilla kokeilla. Mutta nykyään on Ranskassa, Jumalan kiitos, yksi ainoa valtias. Ja tämän isännän hyväksi on keskitettävä kaikki voima ja kaikki ajatukset. Minä en siedä, että pojaltani riistetään joku palvelijoistaan."

Kääntyen nuoren kuningattaren puoleen hän vielä lisäsi:

"Mitä tehdä tuolle la Vallièrele?"

"La Vallièrele?" toisti kuningatar tekeytyen kummastuneeksi. "En tunne sitä nimeä." Ja tätä vastausta seurasi sellainen jäinen hymyily, joka sopii vain kuninkaallisille huulille.

Madame itse oli suuri prinsessa, suuri hengenlahjoiltaan, syntyperältään ja ylpeydeltään. Mutta tämän vastauksen paino mursi hänet, ja hän tarvitsi hetkisen toipuakseen.

"Hän on seuraneitojani", vastasi hän kumartaen.

"Silloin", huomautti Maria Teresia äskeiseen tapaansa, "se on teidän asianne, sisareni... eikä meidän."

"Anteeksi", puuttui puheeseen Itävallan Anna, "kyllä asia kuuluu minulle. Ja minä käsitän varsin hyvin", jatkoi hän, luoden Madameen ymmärtäväisen katseen, "minä käsitän, miksi Henriette on minulle tämän kertonut."

"Teidän lausumanne sanat, madame", virkkoi englantilainen prinsessa, "ovat pelkkää viisautta."

"Tullessaan lähetetyksi takaisin kotiseudulleen", ehdotti Maria Teresia säveästi, "tyttö tietenkin saisi eläkkeen."

"Minun käsikassastani!" huudahti Madame kiivaasti.

"Ei, ei, Henriette", keskeytti Itävallan Anna, "ei mitään hälinää, jos suvaitset. Kuningas ei pidä siitä, että naisista levitetään pahoja huhuja. Tulkoon tämä kaikki järjestetyksi perheen piirissä. Ehkä suvaitset lähettää kutsumaan tuon tytön tänne. – Sinä, tyttäreni, tehnet hyvin ja lähtenet hetkiseksi omiin suojiisi."

Vanhan kuningattaren pyynnöt olivat käskyjä. Maria Teresia nousi palatakseen huoneeseensa ja Madame lähettääkseen paashin la Vallièreä noutamaan.

163.

Ensimmäinen kinastus

La Vallière saapui leskikuningattaren luo vähääkään aavistamatta, että häntä vastaan oli kudottu vaarallinen juoni.

Hän luuli, että oli joku palvelus kysymyksessä, eikä leskikuningatar ollut koskaan osoittautunut hänelle häijyksi sellaisessa tapauksessa. Ja kun hän sitäpaitsi ei ollut välittömästi Itävallan Annan vaikutusvallasta riippuvainen, saattoi hänellä tämän kanssa olla vain virallisia suhteita, joissa hänen oma kohteliaisuutensa ja ylhäisen prinsessan arvo tekivät hänen velvollisuudekseen osoittaa mahdollisimman suurta auliutta.

Hän lähestyi siis leskikuningatarta huulillaan rauhallinen ja lempeä hymyilynsä, joka oli hänen paras kaunistuksensa. Kun tyttö ei astunut kyllin lähelle, antoi Itävallan Anna hänelle merkin tulla ihan tuolin eteen. Silloin Madame ilmestyi jälleen sisälle ja näköjään aivan tyynenä istahti anoppinsa viereen, ryhtyen Maria Teresian aloittamaan työhön.

Käskyn asemesta, jonka hän oli odottanut heti saavansa, la Vallière tarkkasi näitä valmisteluja ja silmäili uteliaasti, elleipä levottomasti, molempien prinsessain kasvoja.

Anna mietti. Madame säilytti välinpitämättömyyden teeskentelyn, joka olisi voinut säikähdyttää vähemmänkin arkoja.

"Mademoiselle", puhkesi leskikuningatar äkkiä puhumaan, ääntämisessään murtaen espanjaksi, mikä osoitti hänen olevan tuohuksissaan, "sallikaahan, että hiukan haastelemme teistä, kun kerran olette nyt kaikkien puheenaineena."

"Minäkö?" huudahti la Vallière kalveten.

"Älkää tekeytykö tietämättömäksi, kaunokaiseni. Olettehan toki kuullut herra de Guichen ja herra de Wardesin kaksintaistelusta?"

"Hyvä Jumala, madame, huhu toi sen kyllä eilen minunkin korviini!" vastasi la Vallière, liittäen kätensä ristiin.

"Ettekö ollut sitä ennakolta aavistanut?"

"Kuinka se olisi ollut mahdollista, madame?"

"Siksi että, kun kaksi miestä taistelee keskenään, he eivät tee sitä aiheetta, ja teidän pitäisi tuntea syyt noiden kahden kiistaajan vihoihin."

"Sitä asiaa en ollenkaan tunne, madame."

"Itsepäinen kieltäminen on jokseenkin jokapäiväinen puolustustapa, ja teidän, madame, joka olette niin älykäs, pitäisi välttää arkisuutta. Jotakin muuta!"

"Hyvä Jumala, madame, teidän majesteettinne pelästyttää minut ankaralla sävyllänne. Olisinko onnettomuudekseni joutunut epäsuosioonne?"

Madame alkoi nauraa. La Vallière katseli häntä tyrmistyneenä. Anna jatkoi:

"Epäsuosiooni!.. Joutunut epäsuosiooni! Mitä kuvittelettekaan, neiti de la Vallière? Minun täytyy ajatella

ihmisiä, voidakseni heihin kohdistaa epäsuosioni. Mutta minä ajattelen teitä nyt vain siksi, että teistä puhutaan vähän liian paljon; ja minä en pidä siitä, että hovini naisista puhutaan."

"Teidän majesteettinne suo minulle kunniaa sen sanomisella", vastasi la Vallière hätääntyneenä; "mutta minä en käsitä, miten olen saattanut herättää huomiota."

"Tahdon sen siis sanoa teille. Herra de Guiche kuuluu joutuneen pakotetuksi puolustamaan teitä."

"Minua?"

"Juuri teitä. Se on ritarillista, ja kauniit seikkailijattaret näkevät mielellään, että ritarit taittavat peitsensä heidän puolestaan. Minä sen sijaan vihaan kaksintaisteluja ja siis varsinkin seikkailuja ja... tehkää siitä omat johtopäätöksenne."

La Vallière vaipui kuningattaren jalkoihin, mutta tämä käänsi hänelle selkensä. Hän ojensi kätensä Madamea kohti, ja tämä nauroi hänelle vasten kasvoja.

Ylpeyden tunne sai hänet nousemaan.

"Mesdames", virkkoi hän, "olen pyytänyt saada tietää, mikä on rikokseni. Teidän majesteettinne pitäisi se minulle ilmoittaa, mutta minä huomaan, että teidän majesteettinne tuomitsee minut ennen kuin on suonut minulle puhdistautumisen tilaisuutta."

"Ohhoh", huudahti Itävallan Anna, "kuulkaahan vain noita korulauseita, Madame, noita sieviä ajatuksia! Tämä tyttö on kuninkaallinen prinsessa, hän on suuren Kyroksen tavoittelijoita... oikea hempeyden ja sankarillisten eleiden ehtymätön lähde. Näkee hyvin, kaunokaiseni, että on kehitetty

sielunlahjoja kruunupäiden seurassa."

La Vallière tunsi viittauksen vihlaisevan sydäntään; hän ei enää kalvennut, vaan kävi valkoiseksi kuin lilja, ja kaikki hänen voimansa pettivät.

"Minä tahdon sanoa teille", virkkoi kuningatar halveksivasti, "että jos yhä kehitätte tuollaisia ajatuksia, niin nöyryytätte meidät naiset siinä määrin, että meitä hävettää esiintyä lähellänne. Palatkaa luonnollisuuteen, mademoiselle. *A propos*, mitä äsken kuulinkaan? Tehän lienette kihloissa?"

La Vallière painoi poveaan, jota uusi tuska raateli.

"Vastatkaa toki, kun teitä puhutellaan."

"Olen, madame."

"Kuka siis on sulhasenne?"

"Eräs aatelismies."

"Ja hänen nimensä on?"

"Bragelonnen varakreivi."

"No, se on teille hyvin onnellinen kohtalo, mademoiselle, ja varattomana, ilman yhteiskunnallista asemaa... ilman suuria henkilöllisiä etuja, teidän pitäisi kiittää taivasta, joka on teille suonut sellaisen tulevaisuuden."

La Vallière ei vastannut mitään.

"Missä se varakreivinne oleskelee?" jatkoi kuningatar.

"Englannissa", virkkoi Madame, "mutta huhu neidin voitoista joutuu kyllä sielläkin hänen kuuluviinsa."

"Oi taivas!" äännähti la Vallière epätoivoisena.

"No niin, mademoiselle", sanoi Itävallan Anna, "nuori

mies toimitetaan takaisin, ja teidät lähetetään jonnekin hänen kanssaan. Jos olette toista mieltä – tytöillä on hupsuja näkökohtia – , niin luottakaa minuun: minä laitan teidät oikealle tielle, – olen pitänyt huolta huonommankin arvoisista tytöistä kuin te nyt olette."

La Vallière ei enää kuunnellut. Säälitön kuningatar lisäsi:

"Minä lähetän teidät ensin yksinänne jonnekin, missä voitte rauhallisemmin harkita. Mietiskely tyynnyttää veren kiihkeyttä, se karkoittaa nuoruuden harhakuvat. Olette kai ymmärtänyt minut?"

"Madame, madame!"

"Ei sanaakaan!"

"Madame, olen viaton kaikkeen siihen, mistä teidän majesteettinne saattaa minua epäillä. Madame, katsokaa minun epätoivoani. Minä rakastan ja kunnioitan teidän majesteettianne niin hartaasti!"

"Olisi parempi, että te ette kunnioittaisi minua", lausui kuningatar kylmän ivallisesti. "Olisi parempi, jos ette olisi viaton, Kuvitteletteko ehkä, että tyytyisin menemään tieheni, jos te olisitte tehnyt auttamattoman virheen?"

"Oi, madame, tahdotteko surmata minut?"

"Ei mitään ilvenäytelmää, pyydän, tai muutoin minä otan huolehtiakseni loppuratkaisusta. Lähtekää, menkää kotiinne, ja olkoon läksytykseni teille opiksi."

"Madame", virkkoi la Vallière Orléansin herttuattarelle, tarttuen hänen käsiinsä, "rukoilkaa puolestani, te kun olette niin

hyvä!"

"Minäkö!" vastasi tämä riemuitsevan pilkallisesti; "minäkö hyvä?.. Ah, mademoiselle, te ette sitä laisinkaan ajatelleet!"

Ja hän työnsi nuoren tytön käden tylästi takaisin.

Sen sijaan että olisi murtunut, kuten molemmat prinsessat hänen kalpeudestaan ja kyynelistään päättäen saattoivat odottaa, sai neito äkkiä takaisin kaiken tyyneytensä ja arvokkuutensa. Hän kumarsi syvään ja lähti.

"No", sanoi Itävallan Anna Madamelle, "luuletko, että hän aloittaa uudestaan?"

"Minua epäilyttävät lempeät ja kärsivälliset luonteet", vastasi Madame. "Mikään ei ole rohkeampi kuin kärsivällinen sydän, mikään ei ole varmempi itsestään kuin lempeä luonne."

"Minä vakuutan, että hän ajattelee useammin kuin kerrat ennen kuin jälleen katsahtaa Mars-jumalaan."

"Ellei hän vain käytä hänen kilpeään", varoitti Madame.

Ylpeä katse leskikuningattaren silmistä vastasi tähän huomautukseen, jolta ei puuttunut terävyyttä, ja jokseenkin varmoina voitostaan he menivät jälleen tapaamaan Maria Teresiaa, joka odotti heitä levottomuuttaan peitellen.

Kello oli silloin puoli seitsemän illalla, ja kuningas oli juuri haukannut välipalan. Hän ei hukannut aikaa. Kun aterialla oli nautittu ja kaikki toimitukset päättyivät, tarttui hän de Saint-Aignanin käsivarteen, käskien kreivin tulla saattajakseen la Vallièren kammioon. Hovimieheltä pääsi äänekäs huudahdus.

"No, mitä nyt?" sanoi kuningas. "Siihen on totuttava, ja

tottuakseen johonkin täytyy joskus aloittaa."

"Mutta, sire, tyttöjen asunto täällä on kuin lyhty: kaikki ihmiset näkevät, kuka sinne menee ja kuka sieltä tulee. Minun mielestäni joku veruke... Esimerkiksi..."

"Annahan kuulla."

"Ehkä teidän majesteettinne tahtoisi odottaa, kunnes Madame on palannut huoneisiinsa."

"Ei enempiä verukkeita, ei enää odottelua! On ollut jo kylliksi kiertelyä ja kiusallista salamyhkäisyyttä; en käsitä, miten Ranskan kuningas häpäisisi itseään seurustelemalla lahjakkaan tytön kanssa. *Honni soit qui mal y pense!*"⁷

"Sire, sire, suokoon teidän majesteettinne anteeksi ehkä liiallisen intoni..."

"Puhu."

"Entä kuningatar?"

"Se on totta, se on totta! Tahdon, että kuningatarta aina kunnioitetaan. No niin, tänä iltana vielä menen neiti de la Vallièren luo, mutta tämän jälkeen käytän mitä verukkeita vaan tahdot. Huomenna etsimme niitä, tänä iltana minulla ei ole aikaa."

De Saint-Aignan ei vastannut; hän astui alas portaita kuninkaan edellä ja pihan yli häpeäntunteen vallassa, jota ei haihduttanut edes harvinainen kunnia saada olla kuningasta tukemassa. Tämä hovimies nimittäin tahtoi olla sekä Madamen että molempain kuningarten hyvässä suosiossa. Hän ei

⁷ Hävetköön, ken siitä pahaa ajattelee. *Suom.*

myöskään halunnut olla epämieluinainen neiti de la Vallièrele, ja näin monta hyvää etua yhtäikaa tavoitellessa oli vaikea välttää vastuksia. Nuoren kuningattaren, leskikuningattaren ja itse Madamen ikkunat olivat juuri hovineitojen pihan puolella. Jos hänet nähtäisiin kuningasta saattamassa, johtuisi siitä kolmen suuren prinsessan pahastuminen, kolmen naisen, joiden vaikutusvalta oli järkkymätön; palkkiona olisi vain rakastajattaren ohimenevä mielihyvä, ja tämä oli paljon vähemmän houkuttelevaa.

Kreiviparka, joka niin uljaasti suojeli la Vallièrea Fontainebleaun Viisikulmiossa ja puistossa, ei tuntenutkaan samaa rohkeutta julkisuuden valossa. Hän keksi tyttössään tuhansia vikoja, joita hänen teki kovin mielensä huomautella kuninkaalle. Mutta hänen koettelemuksensa loppui hyvin, he pääsivät pihan yli ainoankaan verhon nousematta tai ikkunan avautumatta. Kuningas käveli nopeasti sekä oman kärsimättömyytensä kannustamana että edellään rientävän de Saint-Aignanin pitkien sääarten vaikutuksesta. Ovella tahtoi de Saint-Aignan vetäytyä syrjään, mutta kuningas pidatti hänet. Tätä huomaavaisuutta ei hovilainen lainkaan kaivannut, mutta nyt hänen täytyi seurata Ludvigia la Vallièren luo.

Hallitsijan saapuessa oli nuori tyttö juuri saanut silmänsä kuivatuiksi, mutta niin hätääntyneesti, että kuningas näki hänen itkeneen. Ludvig kyseli häneltä kuin hellä rakastaja ainakin, pakottaen häntä puhumaan.

"Ei minua mikään vaivaa, sire", väitteli tyttö.

"Mutta olettehan itkenyt."

"Oh, en suinkaan, sire."

"Katsokaahan, de Saint-Aignan, olenko minä erehtynyt?"

De Saint-Aignan ei hämillään tiennyt mitä vastata.

"Silmänne ainakin punoittavat, mademoiselle", väitti kuningas.

"Se johtuu tien tomusta, sire."

"Ei vainkaan, ei vainkaan; teillä ei nyt ole sitä tyytyväistä ilmettä, joka teidät tekee niin kauniiksi ja viehättäväksi. Te ette katso minuun."

"Sire!"

"Mitä sanoinkaan? Te ihan vältätte minun katseitani" Hovineito oli tosiaankin kääntänyt silmänsä syrjään.

"Mutta, taivaan nimessä, mitä nyt onkaan tapahtunut?" kysyi Ludvig, jonka veri oli alkanut kiehua.

"Ei mitään, sanon vieläkin kerran, sire, ja olen valmis osoittamaan teidän majesteetillenne, että sieluni on niin häiriintymätön kuin vain haluatte."

"Sielunne häiriintymätön, vaikka näen teidät hämmentyneeksi kaikessa, eleissännekin! Olisiko teitä loukattu, pahastutettu?"

"Ei, ei, sire."

"Haa, se pitäisi minulle ilmoittaa!" sanoi nuori ruhtinas säkenöivin silmin.

"Mutta kukaan ei ole minua loukannut, sire."

"No, muuttukaahan sitten jo taas niin haaveilevan hilpeäksi eli iloisen surumieliseksi, jollaisena teitä ihailin tänä aamuna. No...

armosta!"

"Kyllä, sire, kyllä!"

Kuningas polki jalkaa.

"En voi käsittää tätä käännettä!" valitti hän. Ja hän katseli de Saint-Aignania, joka myöskin hyvin huomasi la Vallièren synkän raukeuden, kuten kuninkaan kärsimättömyydenkin.

Turhia olivat Ludvigin rukoukset, turhaan hän yritti taistella tuota onnetonta mielentilaa vastaan: nuori tyttö oli murtunut, kuolemankaan näkeminen ei olisi häntä horroksestaan herättänyt. Kuningas vainusi tässä kielteisessä apeudessa jotakin salaperäistä ikävyyttä; hän alkoi epäilevästi katsella ympärilleen.

La Vallièren kamarissa sattui olemaan Atoksen pienoiskuva. Kuningas näki tämän muotokuvan, joka suuresti muistutti Bragelonnea, ollen maalattu kreivin nuoruuden päivinä, ja hän loi siihen uhkaavia katseita. Ahdistuneessa mielentilassaan ja kuvaa laisinkaan muistamatta la Vallière ei voinut vähääkään arvata, mitä kuninkaan sielussa liikkuu. Sillävälän Ludvig antautui hirveään muistelman, joka jo usean kerran oli häirinnyt hänen mieltään, joskin hän oli aina karkoittanut sen luotansa. Hän ajatteli hellää ystävyyttä, joka oli vallinnut noiden kahden nuoren välillä heidän syntymästään. Hän muisti siitä johtuneen kihlauksen, – miten Atos oli Raoulin puolesta tullut häneltä pyytämään la Vallièren kättä. Hän kuvitteli, että la Vallière Pariisiin palattuaan oli saanut uutisia Lontoosta ja että nämä sanomat olivat päässeet vastapainoksi sille vaikutukselle, minkä hän oli kyennyt saamaan tytön suhteen. Ja melkein heti hän tunsu

mustasukkaisuuden vihaisen paarman pistoksen ohimossaan.

Hän kyseli katkeroituneesti uudestaan, mutta la Vallière ei voinut vastata; hänen olisi täytynyt sanoa kaikki, – syyttää kuningatarta, syyttää Madamea. Siten hänelle olisi tullut kestettäväksi avonainen taistelu kahta suurta ja mahtavaa prinsessaa vastaan. Sitäpaitsi hänestä tuntui, että kun hän ei tehnyt mitään salatakseen kuninkaalta, mitä sielussaan liikkui, kuninkaan olisi pitänyt vaikenemisesta huolimatta tajuta hänen sydämensä tunteet. Jos Ludvig todella rakasti, täytyi hänen ymmärtää kaikki, arvata kaikki. Mitä olikaan sielujen sopusointu, ellei jumalallinen liekki, joka valaisi sydäntä ja teki tosirakastaville sanat tarpeettomiksi? Hän siis oli ääneti, tyytyi huokailemaan, itkemään, kätkemään päänsä käsiin.

Nämä huokaukset, nämä kyyneleet, jotka alussa olivat hellyttäneet ja sitten pelästyttäneet Ludvig XIV: ttä, ärsyttivät häntä nyt. Hän ei kyennyt sietämään vastustusta sen enempää huokauksina ja kyynelinä kuin muussakaan muodossa. Hänen sanansa kävivät kauttaaltaan karvaiksi, kiivaiksi ja hyökkääviksi. Tämä tuotti nuorelle tytölle uuden tuskan entisten lisäksi. Mutta vääryydestä, jota hän katsoi rakastajansa hänelle tekevän, hän ei ainoastaan ammentanut voimaa muiden surujensa vastustamiseksi, vaan tämänkin koettelemuksen kestämiseksi.

Kuningas alkoi suorastaan syyttää. La Vallière ei yrittänytkään puolustautua; hän kärsi kaikki nämä väitökset, vastaten vain päänpudistuksella ja lausumatta muuta kuin ne kaksi sanaa, jotka kumpuavat syvän murheen ahdistamista rinnoista: "Hyvä

Jumala, hyvä Jumala!"

Mutta tyynnyttämättä kuninkaan ärtymystä tämä tuskanhuudahdus vain kartutti sitä. Se oli kuin vetoamista hänen omaansa korkeampaan voimaan, vetoamista olentoon, joka kykeni varjelemaan la Vallièrea häneltäkin. Sitäpaitsi hallitsija huomasi saavansa kannatusta de Saint-Aignanilta. Tämä näki myrskyn nousevan; hän ei tiennyt, kuinka voimakasta rakkautta Ludvig XIV saattoi tuntea, mutta aavisti kolmen prinsessan vihan nuolten olevan uhkaamassa, tuhon kohtaavan la Vallière-poloista, eikä ollut kyllin ritarillinen syrjäyttääkseen sitä pelkoa, että hän itsekin sortuisi samaan turmaan. De Saint-Aignan siis vain tuolloin tällöin mutisi joitakin sanoja ja säästi niitä nytkähtelevillä eleillä, jotka olivat omiaan pahentamaan tilannetta ja kehittämään riitaa, jotta välien rikkoutumisesta olisi tuloksena hänen vapautumisensa hankalasta velvollisuudesta kulkea pihojen läpi keskellä päivää saattelemassa mahtavaa kumppaniansa la Vallièren luo.

Kuningas kiihtyi kiihtymistään. Hän jo astahti ovellekin päin ikäänkuin lähteäkseen tiehensä, mutta kääntyi takaisin. Nuori tyttö ei ollut kohottanut päätänsä, vaikka askelten äänen oli täytynyt ilmaista hänelle, että hänen rakastajansa oli poistumassa. Kuningas pysähtyi hetkiseksi hänen eteensä, käsivarret ristissä rinnalla.

"Viimeisen kerran, mademoiselle", tiukkasi hän, "ettekö tahdo puhua? Etekö tahdo selittää syytä tähän muutokseen, tähän häilyväisyyteen, oikkuun?"

"Mitä minun pitäisikään sanoa, hyvä Jumala?" sopersi la Vallière. "Näettehän hyvin, sire, että olen tällä hetkellä murtunut! Näettehän, että minulla ei ole tahtoa, ei ajatusta, puhekykyä!"

"Onko siis niin vaikea lausua totuutta? Vähemmillä sanoilla kuin äsken kieltäisitte, olisitte sen voinut ilmoittaa!"

"Mutta mistä totuuden?"

"Kaikesta."

Totuus nousikin la Vallièren sydäimestä hänen huulilleen. Hänen käsivartensa tekivät liikkeen avautuakseen, mutta suu jäi mykäksi, ja kädet valahtivat jälleen alas. Lapsiparka ei vielä ollut tuntenut itseään kyllin onnettomaksi, uskaltautuakseen sellaiseen paljastukseen.

"Minä en tiedä mitään", sopersi hän.

"Oih, tuo on enemmän kuin keimailua", kivahti kuningas, "enemmän kuin oikuttelua! Se on petosta!"

Ja tällä kertaa ei mikään häntä pidättänyt, hänen sydämensä kiivaat sykähdykset eivät saaneet häntä kääntymään takaisin, vaan hän hyökkäsi huoneesta epätoivoisin elein. De Saint-Aignan seurasi häntä, pyytämättä parempaa kuin päästä lähtemään.

Ludvig XIV seisautui portaille ja ähkäisi tarttuen kouristuneesti kaiteeseen:

"Näethän, kuinka arvottomasti minua on hulluteltu?"

"Missä kohden, sire?" kysyi suosikki.

"De Guiche on taistellut Bragelonnen varakreivin puolesta ja tuo Bragelonne...!"

"Niin?"

"Tyttö rakastaa häntä yhä! Ja toden totta, de Saint-Aignan, minä kuolen häpeästä, jos minulla kolmen päivän kuluttua vielä on hitunenkin tätä rakkautta sydämessäni jäljellä."

Ja Ludvig XIV suuntasi kulkunsa jälleen omiin huoneisiinsa.

"Ah, olinhan sitä teidän majesteetilenne sanonut", jupisi de Saint-Aignan seuratessaan kuningasta edelleen ja vilkuessaan arasti kaikkiin ikkunoihin.

Onnettomuudeksi ei käynyt palatessa yhtä hyvin kuin menomatalla. Eräs verho kohosi, ja sen takana väijyi Madame.

Tämä oli nähnyt kuninkaan astuvan ulos hovineitojen asunnosta.

Kuninkaan mentyä hän nousi ja läksi kiireellisesti huoneestaan. Hän harppasi kaksi askelmaa kerrallaan ylös portaita siihen kammioon, josta kuningas juuri oli lähtenyt.

164.

Epätoivo

Kuninkaan mentyä oli la Vallière kohoutunut, käsivarret ojennettuina, kuin seuratakseen, kuin pidättääkseen häntä. Mutta kun ovet sulkeutuivat poistuneen jälkeen, kun askelten ääni häipyi etäisyyteen, oli tyttöparalla enää vain voimia astuakseen heittäytymään ristiinnaulitunkuvansa jalkojen juureen.

Hän jäi siihen murtuneena, masentuneena, murheeseensa vaipuneena, kykenemättä tajuamaan muuta kuin oman surunsa, ja senkin hän käsitti ainoastaan vaistomaisena ahdistuksena.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.